

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

APRIL 2021

Izdajatelj:
Banka Slovenije.
Slovenska 35

1505 Ljubljana

Tel.: (01) 471 90 00
Faks: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do konca decembra 2020, razen če ni posebej navedeno drugače.

Uporaba in objava podatkov in delov besedila sta dovoljeni le z navedbo vira.

ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

Predgovor k Poročilu o finančni stabilnosti

Obeti za svetovno gospodarsko rast se izboljšujejo, vendar pa evroobmočje, v katerega se uvršča tudi Slovenija, ni v najbolj ugodnem položaju, saj zaostaja pri okrevanju ter se obenem sooča tudi s pomanjkanjem cepiva in velikimi gospodarskimi razlikami med članicami. Tako napoved gospodarske rasti v evroobmočju, ki jo je podal Mednarodni denarni sklad (MDS), s 4,4 % za skoraj dve odstotni točki zaostaja za napovedjo svetovne gospodarske rasti, za Slovenijo pa je zadnja napovedana rast MDS s 3,7 % še nižja. S temi podatki so primerljive tudi naše projekcije gospodarske rasti. Članice evroobmočja so pred pričakovanim okrevanjem v različnih položajih. Medletni upad gospodarske aktivnosti je bil v Sloveniji v zadnjem kvartalu lanskega leta s 4,5 % približno tak, kot ga beležimo za evroobmočje, medtem ko je bila v tem obdobju deflacija v Sloveniji s skoraj enim odstotkom globlja (v evroobmočju je bila deflacija 0,3-odstotna).

Slovenija je, tako kot večina evropskih držav, v marcu vstopila v tretji val epidemije, kar povečuje negotovost gospodarskih obetov. Podatki sicer kažejo, da pri nas okrevajo vse skupine dejavnosti, ki niso pod vplivom ukrepov za zaježitev epidemije, in da so se

podjetja izdatno prilagodila oteženim razmeram, prav tako se je prilagodila struktura gospodarske aktivnosti. Potencial rasti zasebne potrošnje nakazujejo visoki in še rastoči prihranki gospodinjstev. Tudi razmere na trgu dela so, vsaj v agregatu, stabilne. Tako bo prihodnje okrevanje močno pod vplivom trajanja epidemije in napredka v deležu precepljenosti prebivalstva.

Zaostrene gospodarske razmere tako v Sloveniji kot širše seveda vplivajo tudi na poslovanje bančnega sektorja. Čeprav v splošnem tržni udeleženci na finančnih trgih pandemije ne vidijo več kot največjega tveganja za finančno stabilnost (v ospredju je tveganje inflacije, ki bi bila po njihovem mnenju »lahko višja od pričakovane«), pa vsaj v evroobmočju, torej tudi v Sloveniji, ponovno prihajajo na plano posebnosti, če že ne težave bančnega sektorja. Ob realizaciji makroekonomskega tveganja prihajata v ospredje visoko kreditno in povišano dohodkovno tveganje.

Donosnost na kapital, ki je posledica dohodkovne plati izkaza poslovanja bank, je v evroobmočju, tudi Sloveniji, bistveno nižja kot npr. v ZDA. Če je napoved nekaterih analitikov, da bodo banke v ZDA že letos, sicer pa najpozneje v prihodnjem letu v povprečju presegle 10-odstotno donosnost na kapital, pa so v evroobmočju te napovedi znatno nižje (za leto 2022 recimo okoli 5 %). V Sloveniji je bila lansko leto donosnost na kapital za celoten bančni sistem sicer relativno visoka (nekaj manj kot 10-odstotna) oz. celo najvišja v evroobmočju, vendar je dejanska slika precej slabša, kot bi lahko sklepali iz tega podatka. Vsaj dva vidika postavljata to vrednost v slabšo luč: i) doseženi dobiček bančnega sistema bi bil za več kot 40 % nižji, če ne bi bilo enkratnega učinka združitve dveh bank v septembru 2021, in ii) donosnost na kapital bi bila dodatno nižja še za približno tretjino, če bi banke realizirale stroške oblikovanja oslabitev in rezervacij, ki bi bile na ravni dolgoročnega povprečja.

Neto obrestna marža, ki je običajno glavna determinanta bančnega rezultata, je pri nas v zadnjih letih strmo upadla. Če se je v prvih mesecih leta 2015 po zaostrenih letih 2013 in 2014 (ko je neto obrestna marža dosegla začasni minimum pri približno 1,7 %) vrnila na raven med 2,1 in 2,2 %, pa je do februarja 2021 upadla že na 1,5 %, kar je najnižje od osamosvojitve Slovenije dalje. Zniževanje neto obrestne marže se je v letu 2020 okrepilo tudi zaradi upadanja neto obrestnih prihodkov ob hkratnem povečevanju obrestovane aktive. Ob upadanju rasti posojil so se pri bankah najbolj, za več deset odstotkov, povečale zlasti najbolj likvidne naložbe, predvsem rezerve bank pri centralni banki, kar dodatno vpliva na znižanje marže. Pri tem ni nepomembno dejstvo, da so banke v letu 2020 zaradi možnih odlogov plačil obveznosti kreditorejmalcev, ki jih omogoča zakonska rešitev v Sloveniji in regulatorna olajšava Evropskega bančnega organa, obresti še lahko nemoteno obračunavale tudi za posojila, ki po poteku začasnih ukrepov morda ne bodo več donosna. Za primerjavo: povprečna neto obrestna marža na podlagi konsolidiranih podatkov bank v evroobmočju je znašala v tretjem četrtletju lanskega leta 1,1 %, v ZDA pa znaša podatek za tretje četrtletje 2020 2,8 %. Po drugi strani je bila višina neto obrestne marže skupine majhnih bank v evroobmočju, ki so po velikosti primerljive z bankami v Sloveniji, skoraj primerljiva z vrednostmi marže za naš bančni sistem (po zadnjih

podatkih bi bila od naše nižja za dobri dve desetinki odstotne točke). Banke tudi s povečanim naporom na neobrestnem delu ne uspevajo nadomestiti upada prihodkov na obrestnem delu rezultata.

Tako pridemo do drugega vidika, ki ga je treba izpostaviti, in sicer nedonosnih izpostavljenosti. Slovenske banke so v zadnjih letih (po letu 2014) naredile izjemen napredek pri znižanju nedonosnih izpostavljenosti, ki so zamajale stabilnost našega bančnega sistema v zadnji finančni krizi. Tako so slovenske banke v novo krizo vstopile z manjšim deležem NPE kot nekatere druge države evroobmočja (dejansko je Slovenija z deležem NPE približno 2 % nekje na sredini), pa vendarle ne s popolnoma očiščenimi bilancami in tako z bremenom preteklega poslovanja. Tako, podobno kot v celotnem evroobmočju, tudi pri nas zaznavamo znatno povečano kreditno tveganje, ter bojazen glede posledic poslabšanih gospodarskih razmer in zaprtja nekaterih dejavnosti zaradi pandemije, ki se bodo v bančnem sektorju odrazile z zamikom. V bančnem sistemu so od preteklih slabih posojil ostala predvsem posojila do sektorja malih in srednje velikih podjetij (delež teh posojil med vsemi nedonosnimi posojili je konec leta 2019 znašal 35,0 %). In ravno za ta sektor kaže, da bo najbolj utrpel posledice trenutnih zaostrenih razmer. Delež odobrenih odlogov je bil po podatkih za september 2020 v Sloveniji dvakrat večji kot v EU, pri čemer so v ospredju posojila do panog, ki jih je pandemija najbolj prizadela. Vsi ukrepi ekonomskih politik (tako fiskalne kot denarne, regulatorne in nadzorniške) so seveda omejili transmisijo težav realnega gospodarstva v bančni sektor, vendar je zdaj čas za razmislek o izhodnih strategijah bank ob izteku kriznih ukrepov. Glede iztekov odlogov v prihodnjih mesecih, bo s strani bank potreben individualno usmerjen pristop k prestrukturiranju finančnih obveznosti kreditnojemalcev in hkratno prepoznavanje teh povečanih tveganj v bančnih izkazih. Rešitve so znane in dobro razvite še iz obdobja zadnje finančne krize in po njej.

Kot kažejo podatki, je slovenski bančni sistem navkljub trenutni krizi v ugodnem položaju, glede kapitaliziranosti in likvidnosti. Konec tretjega kvartala 2020 je bila kapitalska ustreznost v Sloveniji nekoliko višja od povprečja evroobmočja, v zadnjem četrtletju pa se je nekoliko, vendar ne bistveno znižala. Tudi likvidnost je po vseh parametrih zelo dobra. To je, navkljub trenutni krizi ali prav zaradi nje, odlično izhodišče za premislek o srednje in dolgoročnih izzivih bančnega sektorja v Sloveniji in širše. V zadnjem desetletju je namreč prišlo do strukturnih sprememb v bilanci bančnega sistema v svetu in Evropi. V Sloveniji so bile te spremembe posebej izrazite, tako da je aktualno razmerje med posameznimi elementi bančnih bilanc neskladno s tradicionalno predstavo finančnega posredništva, kot smo ga vajeni. Smiselno bi bilo imeti jasno strategijo delovanja/poslovanja v pogojih nove normalnosti. Ta premislek bo moral biti opravljen v širšem kontekstu in se bo moral poleg običajnih vprašanj glede prihodnjega povpraševanja po bančnih produktih, ciljnih skupinah strank, digitalizaciji ipd. nanašati tudi na kompetence zaposlenih na vseh ravneh, iskanje konkurenčnih prednosti za uspešen nastop na bančnem trgu ter oceno zmožnosti zagotavljanja dodatnega kapitala s strani obstoječih lastnikov, če se to izkaže kot potrebno. Samo tako premišljena strategija lahko zagotovi dolgoročno vzdržen bančni sistem, ki bo zagotavljal tudi ustrezno podporo celotnemu gospodarstvu.

Primož Dolenc,
namestnik guvernerja

KAZALO

POVZETEK	1
1 KLJUČNA TVEGANJA ZA BANČNI SISTEM	6
1.1 Makroekonomsko tveganje	6
1.2 Kreditno tveganje	11
1.3 Dohodkovno tveganje	21
1.4 Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin	28
1.5 Tveganje financiranja	34
1.6 Obrestno tveganje	41
2 ODPORNOST BANČNEGA SISTEMA	48
2.1 Solventnost in dobičkonosnost	48
2.2 Likvidnost	53
3 GOSPODINJSTVA IN PODJETJA	56
3.1 Gospodinjstva	56
3.2 Podjetja	58
4 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE	64
4.1 Lizinške družbe	64
4.2 Zavarovalnice	65
4.3 Vzajemni skladi	68
5 MAKROBONITETNA POLITIKA ZA BANČNI SISTEM IN LIZINŠKE DRUŽBE	71
6 PRILOGA	84

Kazalo okvirjev

Okvir 1.1:	Aktualne spremembe regulative s področja kreditnega tveganja kot odziv na pandemijo Covid-19 od oktobra 2020	20
Okvir 1.2:	Kreditna aktivnost, povpraševanje po posojilih in kreditni standardi.....	24
Okvir 1.3:	Analiza vlog prebivalstva ob napovedani uvedbi ležarin nekaterih bank.....	36
Okvir 1.4:	Morebitna izdaja digitalnega evra in njegov vpliv na finančno stabilnost	39
Okvir 1.5:	Kibernetsko tveganje in vpliv na finančno stabilnost	43
Okvir 1.6:	Pregled razvoja obravnave in regulative podnebnih tveganj	45
Okvir 5.1:	Tvegana rast (GaR) in makrobonitetna politika	71
Okvir 5.2:	Ocena vpliva ukrepa za omejitev razdelitve dividend bank z uporabo modela DSGE.....	74
Okvir 5.3:	Makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva po uvedbi zavezujočih ukrepov	76

POVZETEK

Sistemska tveganja za finančno stabilnost ostajajo tudi leto dni po nastopu pandemije Covid-19 povečana. Makroekonomsko tveganje ostaja visoko, vendar se je zaradi izboljšanja obetov za izhod iz krize v zadnjem četrtletju 2020 začelo zmanjševati. V prvem četrtletju 2021 je postalo visoko tudi kreditno tveganje, saj bo s postopnim prenehanjem veljavnosti obsežnih ukrepov države za zaščito gospodinjstev in podjetij poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja bank razvidno tudi v povečanju nedonosnih izpostavljenosti. S tem bo uspešno večletno obdobje zniževanja nedonosnih izpostavljenosti prešlo v porast. Banke so po treh letih sproščanja ponovno neto oblikovale oslabitve in rezervacije. Leta 2020 so se razmere za ustvarjanje dohodka v bančnem sistemu še dodatno zaostrele, saj se je rast bančnega kreditiranja močno upočasnila. Dohodkovno tveganje zato ostaja povečano z rastočo tendenco.

Odpornost bank na sistemska tveganja je bila leta 2020 visoka, vendar se je v segmentu solventnosti in dobičkonosnosti poslabšala in je srednja. S postopnim prenehanjem veljavnosti ukrepov države se bo v letu 2021 in letih, ki sledijo, kakovost kreditnega portfelja predvidoma poslabšala, s tem pa se bodo lahko začeli zniževati tudi kapitalski količniki bank. Ob tem med bankami obstajajo tudi precejšnje razlike v odpornosti, saj se struktura in kakovost kreditnega portfelja ter kapitalski presežki bank razlikujejo. Bančni sistem je leta 2020 še vedno kljub zaostrenim razmeram posloval z dobičkom, v veliki meri tudi zaradi enkratnih dogodkov, vendar pa pričakujemo, da se bo pritisk na zniževanje dobičkonosnosti bank v prihodnje povečal. Odpornost bančnega sistema je v segmentu likvidnosti še vedno ocenjena kot visoka.

Ključna tveganja za bančni sistem

Makroekonomsko tveganje ostaja leto dni po nastopu pandemije Covid-19 ocenjeno kot visoko, vendar se zaradi izboljšanja obetov za izhod iz krize v zadnjem četrtletju 2020 zmanjšuje. Pri nas in po svetu so se po ugodnejših poletnih mesecih epidemiološke razmere v zadnjem četrtletju 2020 poslabšale, hkrati z razvojem cepiv in začetkom cepljenja pa so se obeti za izhod iz zdravstvene in gospodarske krize izboljšali. Upad slovenske gospodarske aktivnosti je bil lani z -5,5 % sicer največji po zadnji krizi, vendar mnogo manjši od pričakovanih in tudi od evrskega povprečja. S prehodno stabilizacijo epidemioloških razmer, sproščanjem nekaterih omejitvenih ukrepov in večjim optimizmom glede izhoda iz krize se je v prvem četrtletju 2021 aktivnost deloma obnovila, vendar ostajajo obeti prihodnje rasti ob ponovnem poslabšanju epidemioloških razmer s tretjim valom epidemije v izpostavljenih delih gospodarstva negotovi. Zaradi podpornih ukrepov ostajajo v primerjavi z gospodarsko aktivnostjo razmere na trgu dela stabilne. Cene življenjskih potrebščin so se v zadnjem četrtletju 2020 znižale, njihovo gibanje pa je ostalo šibko tudi v prvem četrtletju 2021. Javnofinančni položaj države se je z dodatnimi fiskalnimi ukrepi za pomoč gospodarstvu in prebivalstvu poslabšal, toda manj kot v prvi polovici leta 2020. Domače in mednarodne institucije za leti 2021 in 2022 ob še vedno precejšnjih negotovostih napovedujejo solidno okrevanje, a bo rast BDP povezana tudi z učinkom osnove, medtem ko naj bi bila predkrizna raven BDP dosežena leta 2022.

Kreditno tveganje se je povečalo in je ocenjeno kot visoko predvsem zaradi pričakovanih o poslabšanju kreditnega portfelja po prenehanju veljavnosti ukrepov države glede odloga plačila obveznosti. Ukrepi države in v decembru 2020 ponovno aktivirana prožnost pri obravnavi kreditnega tveganja, ki jo predstavljamo v enem od okvirjev, so do zdaj ohranili nizko raven nedonosnih izpostavljenosti (NPE) v bankah, vendar pa lahko pričakujemo, da se bodo NPE s prenehanjem veljavnosti ukrepov povečali. NPE so se ob ukrepih države in nadzornih institucij po nastopu pandemije še naprej zmanjševali, ob koncu leta 2020 pa se je upadanje ustavilo. Banke morajo sproti in pravočasno prepoznavati komitente, ki kljub sprejetim ukrepom ne bodo sposobni rednega odplačevanja dolgov po izteku podpornih ukrepov. Povečano kreditno tveganje v letu 2020 se je odrazilo v povečanih prehodih v skupino 2, s povečanim kreditnim tveganjem, še zlasti pri nefinančnih družbah. Prehodi so bili povečani predvsem v dejavnostih, katerih poslovanje je bilo zaradi pandemije večji del leta 2020 onemogočeno. V zadnjih mesecih leta 2020 se je tudi v sektorju prebivalstva povečal obseg izpostavljenosti v skupini s povečanim kreditnim tveganjem. Stopnje prehodov plačnikov med neplačnike pa še ne odražajo povečanja kreditnega tveganja kot posledice zaježitvenih ukrepov, povezanih s Covidom-19. Leta 2020 je v bančnem sistemu po treh letih neto sproščanja spet prevladovalo neto oblikovanje oslabitev in rezervacij, zlasti na donosnem delu kreditnega portfelja. Oslabitev in rezervacije so bile glede na pretekle vrednosti zaradi podpornih ukrepov države še nizke, v prvih mesecih leta 2021 pa so jih banke ponovno sproščale. Ob še vedno trajajoči pandemiji in pričakovanem prenehanju veljavnosti ukrepa odloga obveznosti oziroma ugodnejše regulatorne obravnave odlogov in drugih ukrepov za omilitev posledic pandemije se lahko NPE v bankah povečajo, s čimer se bo uspešno večletno obdobje zniževanja NPE ustavilo.

Dohodkovno tveganje ostaja povečano, saj so se leta 2020 razmere za ustvarjanje dohodka v bančnem sistemu še zaostrele. Rast neto obrestnih prihodkov bank je od aprila leta 2020 ponovno negativna, zaostajanje neto obresti za tistimi v predhodnem letu se povečuje zaradi vse nižje donosnosti naložb in upada kreditne aktivnosti. Neto neobrestni prihodki so bili leta 2020 precej večji kot leto pred tem, vendar je bila to posledica učinka združitve dveh bank, drugače bi bili manjši. Od začetka pandemije so imele banke tudi nekoliko nižje prihodke iz neto opravnin, najpomembnejšega dela neobrestnih prihodkov. Banke pa zdaj razmeroma dobro obvladujejo operativne stroške. Rast posojil nebančnemu sektorju se je zaradi zaostrenih gospodarskih razmer, povezanih z ukrepi za zaježitev širjenja Covid-19, v letu 2020 močno zmanjšala, v letu 2021 pa prešla v upad. Medletna rast potrošniških posojil je bila ob koncu leta negativna, prav tako rast posojil nefinančnim družbam, medtem ko je rast stanovanjskih posojil ostala pozitivna. Po podatkih iz ankete BLS je na kreditno aktivnost vplivala tako zmanjšano povpraševanje in tudi zaostrovanje kreditnih standardov in pogojev pri bankah.

Tabela: Prikaz tveganj Banke Slovenije za slovenski finančni sistem

Prikaz tveganj in odpornosti								Tendenca spremembe na lestvici
	Q4 2018	Q4 2019	Q1 2020	Q2 2020	Q3 2020	Q4 2020	Q1 2021	
Sistemska tveganja								
Makroekonomsko tveganje								↓
Kreditno tveganje								→
Dohodkovno tveganje								↑
Tveganje, ki izhaja iz liziških družb								→
Tveganje, ki izhaja iz nepremičninskega trga								→
Tveganje financiranja								→
Obrestno tveganje								→
Odpornost na sistemska tveganja								
Bančni sistem: dobičkonosnost in solventnost								→
Bančni sistem: likvidnost								↓

Barvna lestvica:

Tveganje	nizko	zmerno	povečano	visoko
Odpornost	visoka	srednja	nizka	zelo nizka

Opomba: Pri prikazu tveganj in odpornosti se ocena na barvni lestvici nanaša na oceno do enega četrtletja vnaprej. Puščica predstavlja pričakovano spremembo tveganja oziroma odpornosti na lestvici (navzgor ali navzdol) v nekoliko daljšem horizontu, okrog enega leta. Pri tveganjih usmeritev puščice navzgor (navzdol) pomeni povečanje (zmanjšanje) tveganja, pri odpornosti pa njeno krepitev (slabitev). Prikaz tveganj in odpornosti v bančnem sektorju temelji na analizi ključnih tveganj in odpornosti za slovenski bančni sistem ter je opredeljen kot sklop kvantitativnih in kvalitativnih kazalnikov za opredelitev in merjenje sistemskega tveganja in odpornosti¹.

V tem Poročilu o finančni stabilnosti se je spremenila obravnava dohodkovnega tveganja, ki zdaj postavlja predvsem tveganje ustvarjanja (neto) dohodka bank, medtem ko je dobičkonosnost prikazana v delu Odpornost bančnega sistema na sistemska tveganja skupaj s solventnostjo. Oslabitev in rezervacije oziroma njihov prispevek k porabi ustvarjenega (bruto) dohodka bank se zdaj obravnavajo le v poglavju o kreditnem tveganju. Razlog spremembe je metodološki odprava podvojene obravnave tveganj v dohodkovnem in kreditnem tveganju. Dobitkonosnost bančnega sistema komentiramo v razširjenem poglavju Solventnost in dobičkonosnost, pri čemer ocenimo vpliv gibanj v dobičkonosnosti na odpornost bančnega sistema.

Vir: Banka Slovenije.

Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin, so ocenjena kot zmerna in bodo predvidoma taka ostala tudi naprej. Cene stanovanjskih nepremičnin so se v zadnjih letih močno zvišale, proti koncu leta 2020 pa je bila rast zmernejša, tudi zaradi pandemije Covid-19 in upada števila transakcij z nepremičninami v prvem valu

¹ Več o sistemskih tveganjih in odpornosti bančnega sistema v Prilogi.

pandemije. Kazalniki ravnotežnosti cen stanovanjskih nepremičnin nakazujejo, da so cene stanovanjskih nepremičnin blizu dolgoročnega ravnovesja. Z zmernejšo dinamiko cen stanovanjskih nepremičnin je zmerna tudi rast stanovanjskih posojil. Leta 2020 se je v primerjavi z letom pred tem povečal obseg posojil za namene, povezane s poslovnimi nepremičninami. Kljub temu je pandemija Covid-19 trg poslovnih nepremičnin prizadela bolj, predvsem v dejavnostih, ki so bile najbolj prizadete. Razlog za optimizem na trgu nepremičnin pa se že kaže na strani ponudbe, v gradbeništvu, saj se je predvsem v drugi polovici leta precej povečalo število izdanih gradbenih dovoljenj za stanovanjske in tudi nestanovanjske stavbe. Izpostavljenost bank gradbenemu sektorju in poslovanju z nepremičninami ostaja nizka.

Tveganje financiranja ostaja zmerno; vloge gospodinjstev, eden ključnih virov financiranja slovenskih bank, so se zaradi manjše potrošnje in delno tudi finančne pomoči države izrazito povečale. Močno so se povečala tudi sredstva nefinančnih družb pri bankah, najverjetneje zaradi težnje po zagotovitvi zadostne likvidnosti za tekoče poslovanje ob negotovih razmerah. Neuskklajenost med ročnostjo naložb in obveznosti je zaradi še vedno naraščajočega obsega vlog na vpogled visoka. Nenadni obsežni premiki vlog med bankami ali iz bančnega sistema bi lahko zmanjšali stabilnost financiranja bank, vendar pa ocenjujemo, da dober likvidnostni položaj bankam omogoča razmeroma dobro absorpcijo negativnih učinkov, ki bi ob tem nastali. Do manjših premikov vlog med bankami sicer lahko pride z uvedbo ležarin za sredstva gospodinjstev na računih pri bankah. Na ravni bančnega sistema so v letu 2020 pri 1,1 odstotka komitentov vloge presegle 100.000 EUR. Skupni obseg vlog teh komitentov je znašal 4,9 mrd EUR oziroma skoraj 23 % vseh vlog fizičnih oseb v bančnem sistemu.

V zadnjih letih zaznamujejo banke tudi druga tveganja, ki so vse bolj v ospredju in predstavljajo za bančni sistem novejši, dolgoročnejši izziv; to so podnebna tveganja in kibernetika tveganja. Ocene podnebnih tveganj zaznamuje visoka negotovost zaradi širokega razpona podnebnih scenarijev. Regulativa EU naslavlja opredelitve trajnostnosti in razpoložljivosti podatkov, ki bodo ključni za zanesljivost ocene podnebnih tveganj. Zaradi povečanja razpoložljivosti podatkov in transparentnosti uvaja trajnostna zakonodaja uvaja številne zahteve po razkritjih. Centralne banke, ki spremljamo podnebna tveganja, večinoma ugotavljamo, da so za zdaj obvladljiva. Zaradi vse večje digitalizacije poslovanja pa se v zadnjih letih povečuje število kibernetičnih incidentov in napadov na finančni sistem. V naslednjih letih bodo zato aktivnosti usmerjene k izboljšanju nadzorniškega okvirja, analizam kibernetičnega tveganja, razvoju orodij za analizo kibernetičnih tveganj in oblikovanju makrobonitetne politike za blažitev kibernetičnega tveganja na mednarodni ravni.

Odpornost bančnega sistema

Bančni sistem je v zaostrene gospodarske razmere vstopil z dobrim kapitalskim položajem, ki je tak ostal tudi skoraj leto dni po nastopu pandemije, in leta 2020 posloval z razmeroma visokim dobičkom. S prenehanjem veljavnosti ukrepov države se bo kakovost kreditnega portfelja predvidoma poslabšala, s tem pa se bodo začeli zniževati tudi kapitalski količniki bank. Odpornost bančnega sistema na visoko kreditno tveganje in povečano dohodkovno tveganje se je zato v segmentu solventnosti in dobičkonosnosti poslabšala in je srednja. Razlike v odpornosti med bankami so precejšnje. Pritisk na kapitalsko ustreznost bodo občutile predvsem banke z nižjimi kapitalskimi presežki in tiste, ki so bolj izpostavljene dejavnostim, ki so bile v krizi najbolj prizadete. Količnik skupne kapitalske ustreznosti se je na ravni bančnega sistema v zadnjem četrtletju leta 2020 zaradi znižanja pri nekaterih bankah znižal, medtem ko so se količniki CET1 pri večini bank izboljšali. Banke so leta 2020 regulatorni kapital še okrepile prek vključevanja dobičkov preteklega poslovnega leta in z izdajo podrejenih dolžniških vrednostnih papirjev. Dobiček bank pred obdavčitvijo je bil leta 2020 glede na krizo razmeroma velik, 472 mio EUR, kar je petino manj kot leto pred tem. Razmeroma majhen upad dobička pa je predvsem posledica učinkov združitve dveh bank, sicer bi bil za skoraj polovico manjši. Pričakujemo, da se bo pritisk na dobičkonosnost bank v prihodnje še povečal.

Likvidnostni položaj bančnega sistema je ostal leta 2020 kljub zaostrenim gospodarskim razmeram dober. Sposobnost absorbiranja negativnih posledic, ki bi nastale ob morebitni uresničitvi tveganja financiranja, je na ravni bančnega sistema visoka, vendar pa so razlike med bankami precejšnje. S temi posledicami bi se verjetno težje soočile banke z manjšimi likvidnostnimi presežki, zato je skrbno spremljanje likvidnostnega položaja teh bank še pomembnejše. Če se epidemiološke in posledično gospodarske razmere ne bi izboljšale kot je predvideno, bi se likvidnostni položaj bank lahko poslabšal.

Gospodinjstva in podjetja

Finančni položaj gospodinjstev je v drugi polovici leta 2020 ostal razmeroma stabilen, tudi zaradi ukrepov države na trgu dela. Gospodinjstva so zaradi zapore, ki je onemogočala trošenje in iz previdnostnih motivov zmanjšala svoje izdatke, upočasnila se je tudi rast razpoložljivega dohodka. S tem je medletna rast bruto varčevanja ostala robustna predvsem v obliki vlog, rast investicij pa je stagnirala. Tveganje rasti finančnih obveznosti gospodinjstev je zaradi negotovih razmer v gospodarstvu in trgu dela še vedno prisotno, vendar pa ostaja ob pomoči ukrepov vlade odpornost gospodinjstev razmeroma visoka. V primeru počasnejšega makroekonomskega okrevanja in le postopnega izboljšanja razmer na trgu dela bi se lahko ranljivost odrazila predvsem pri gospodinjstvih z dohodki, nižjimi od povprečne plače. Tem je bila v letih pred sprejetjem zavezujočega makrobonitetnega ukrepa za kreditiranje prebivalstva odobrena več kot polovica novih potrošniških posojil.

Nefinančne družbe so v času pandemije Covid-19 še dodatno zmanjšale zadolženost, številna podjetja, zlasti iz dejavnosti, ki jih je kriza bolj prizadela, pa so izkoristila možnost odloga odplačevanja posojil. Drugače kot v evroobmočju se je financiranje pri bankah zmanjšalo, kljub z interventnimi zakoni danim možnostim zadolžitve za namen premostitve likvidnostnih težav. Tretjina odlogov plačila obveznosti, odobrenih nefinančnim družbam, je leta 2020 že potekla, večji del odloženih obveznosti nefinančnih družb pa bo zapadel v prvi polovici leta 2021. K odlogu plačila obveznosti so bolj nagnjena manj dobičkonosna podjetja, podjetja s slabšo izhodiščno likvidnostjo in manjšo sposobnostjo odplačevanja dolgov. Nefinančni pokazatelji položaja nefinančnih družb, ki se po navadi poslabšajo v obdobjih krize, ne kažejo neugodnih trendov prav zaradi ukrepov države, katerih namen je bil preprečiti zapiranje podjetij z vzdržnimi modeli poslovanja.

Nebančne finančne institucije

Sistemska tveganja, ki izhajajo iz poslovanja liziških družb, ostajajo povečana. V liziških družbah so se leta 2020 zaradi pandemije Covid-19 izjemno zmanjšali novi posli, zlasti premičninski in tisti, sklenjeni z nefinančnimi družbami. Upadel je tudi dobiček. Zamude nad devetdeset dni so se že povečale v posameznih segmentih poslovanja, medtem ko so se skupno zmanjšale zaradi pozitivnega učinka nadaljevanja odprodaje/umika dela nepremičninskih poslov iz portfelja liziških družb.

Zavarovalniški sektor je leta 2020 dosegel premijsko rast v segmentu premoženjskih in zdravstvenih zavarovanj. S povečano volatilitnostjo na finančnih trgih in upadom gospodarske aktivnosti pa so se zmanjšale premije iz življenjskih zavarovanj. Škodni rezultat se je zaradi zdravstvenega dela izboljšal, dobičkonosnost pa poslabšala. Na padec čistega dobička so vplivale neugodne razmere na finančnih trgih in nadaljevanje okolja nizkih obrestnih mer, ki zvišuje odhodke dolgoročnega zagotavljanja donosov zavarovanj z vgrajeno garancijo ter povečanje zavarovalno-tehničnih rezervacij zaradi zaostrenih poslovnih razmer. Pozavarovalnici pa sta v letu 2020 skupaj zabeležili izgubo, zaradi povečanja škodnih dogodkov, upada prihodkov iz naložb in povečanja odhodkov iz naložb zaradi njihove oslabilte ter izrazitega povečanja matematičnih rezervacij.

Domači vzajemni skladi so v letu 2020 kljub pandemiji Covid-19 imeli najvišji letni neto priliv sredstev v zadnjih desetih letih. Naložbe v vzajemne sklade so ponovno povečala tudi podjetja, ki so v zadnjih letih pretežno prodajala svoje naložbe. Zaradi hitrega okrevanja na borzah so tudi vrednosti enot premoženja skoraj pri vseh vrstah skladov dosegle ali presegle vrednosti pred razglasitvijo pandemije. Hitra rast na borzah je dodatno poglobila razhajanja med rastjo tečajev in finančnimi kazalniki poslovanja družb, kar postavlja pod vprašaj stabilnost hitrega okrevanja. Ključno tveganje za vzajemne sklade ostaja tržno tveganje, medtem ko njihova odpornost ostaja dobra.

Makrobonitetna politika za bančni sistem in liziške družbe

Makrobonitetna politika je politika, s katero se identificirajo, spremljajo in ocenjujejo sistemska tveganja za finančno stabilnost z namenom zaščite stabilnosti celotnega finančnega sistema, kar vključuje povečanje odpornosti finančnega sistema ter preprečevanje in zmanjševanje kopičenja sistemskih tveganj, s čimer se zagotavlja trajnostni prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti. Instrumentarij makrobonitetne politike Banke Slovenije, ki obsega makrobonitetno omejitve izplačila dobičkov bank oziroma liziških družb, makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva, proticiklični kapitalski blažilnik, blažilnik za druge sistemsko pomembne banke, makrobonitetni likvidnostni ukrep (t.i. GLTDF) in makrobonitetne omejitve depozitnih obrestnih mer, se v drugi polovici leta 2020 ni spreminjal. Ob razglasitvi

epidemije se je pri ukrepih omejevanja kreditiranja prebivalstva ponovno aktivirala možnost neupoštevanja začasno znižanih dohodkov, v letu 2021 pa se je spremenil ukrep, ki omejuje izplačilo dobičkov bank.

Banka Slovenije je aprila 2020 bankam in hranilnicam v zaostrenih razmerah pandemije Covid-19 začasno omejila izplačilo dobičkov, februarja 2021 pa je makrobonitetni ukrep v skladu s Priporočiloma ESRB/2020/7 in 2020/15 ter Priporočilom OFS/2021/1 podaljšala in prilagodila. Ukrep zdaj dopušča izjemo, če je dobiček banke v prvem četrtletju 2021 pozitiven. Če ne pride do večje spremembe tveganj, bo ukrep veljal do septembra 2021. Namen ukrepa je ohranitev kapitala bank, da bo bančni sistem lažje prenesel potencialne izgube zaradi pandemije Covid-19 ter še naprej zagotavljal oskrbo gospodarstva in državljanov s krediti. Rezultati modela DSGE potrjujejo, da je ukrep omilil upad kreditne aktivnosti in posledično vplival tudi na manjši upad BDP.

Izvedli smo tudi podrobno analizo leta 2019 uvedenih zavezujočih makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva, katerih cilja sta bila znižati ekscesno rast potrošniških posojil in vzpostaviti minimalne kreditne standarde. Ugotavljamo, da se je rast potrošniških posojil po uvedbi makrobonitetnega ukrepa in zlasti z začetkom pandemije močno znižala, medtem ko se stopnja rasti stanovanjskih posojil ni bistveno spremenila in ostaja zmerna. Vpliv pandemije in makrobonitetnih omejitev na kreditno rast je sicer težko razložiti, vendar lahko na podlagi izkušenj iz drugih držav zaključimo, da je pandemija pomembno zmanjšala obseg novih potrošniških posojil, zaradi omejitvenih ukrepov in upada zaupanja pri potrošnikih pa se je močno znižala potrošnja². Bančni sistem v povprečju upošteva makrobonitetne omejitve, ki sicer, glede na anketne rezultate, ostajajo najmanj pomemben razlog za zavrnitev kreditne vloge. Delež odstopanj od ukrepa omejevanja DSTI se je v primerjavi z obdobjem, ko so veljala le priporočila, precej znižal, nizka so tudi odstopanja od ukrepa omejevanja ročnosti. Kreditni standardi ob odobritvi, merjeni s povprečnimi vrednostmi LTV, DSTI in ročnostjo, se v letu 2020 niso bistveno spremenili. Na podlagi na novo pridobljenih podatkov o strukturi nedonosnih posojil in odlogov za gospodinjstva nadalje ugotavljamo, da so ukrepi vpeljali ustrezne minimalne kreditne standarde. Na to je mogoče sklepati iz manjšega deleža odlogov in nedonosnosti med posli, skladnimi z omejitvami glede DSTI. Pogostost odloga je manjša tudi za potrošniška posojila, skladna z ukrepom omejevanja ročnosti. LTV na pogostost odloga oziroma nedonosnost bistveno ne vpliva, kar je pričakovano, saj ta ukrep zmanjšuje izgubo ob pojavu neplačila, ne zmanjša pa same verjetnosti neplačila.

² Več o tem v poglavjih Makroekonomsko tveganje in Gospodinjstva.

1 KLJUČNA TVEGANJA ZA BANČNI SISTEM

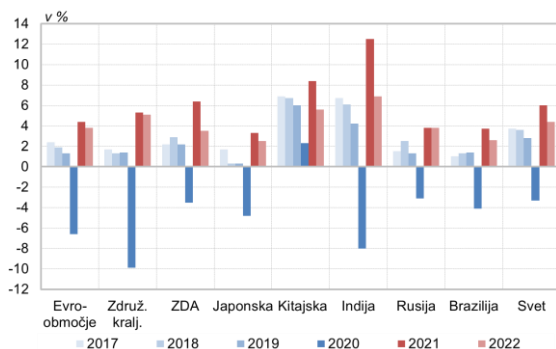
1.1 Makroekonomsko tveganje

Svetovno gospodarstvo nadaljuje pot postopnega, neenakomernega in še vedno negotovega okrevanja, z razvojem različnih cepiv, njihovo distribucijo in začetkom cepljenja pa so se obeti za izhod iz svetovne zdravstvene in gospodarske krize močno izboljšali. Izraziti so tudi podporni ukrepi ekonomskih politik, kjer še posebej izstopajo ZDA. Makroekonomsko tveganje je z zadnjim poslabšanjem epidemioloških razmer v mnogih državah in tudi pri nas še vedno visoko, vendar se z večjim številom pozitivnih dejavnikov umirja, s čimer je tudi njegova tendenca padajoča. V evroobmočju se za letos pričakuje solidno okrevanje, ki pa bo po posameznih državah in dejavnostih neenakomerno, med državami pa se močno razlikujejo tudi izhodiščni položaji. Upad slovenske gospodarske aktivnosti je bil lani z -5,5 % največji po svetovni finančni krizi, vendar mnogo manjši od pričakovanj in tudi od evrskega povprečja. S prehodno stabilizacijo epidemioloških razmer, sproščanjem nekaterih omejitvenih ukrepov in večjim optimizmom glede izhoda iz krize se je v prvem četrtletju 2021 aktivnost deloma obnovila, vendar pa ostajajo obeti prihodnje rasti ob ponovnem poslabšanju epidemioloških razmer s tretjim valom epidemije v izpostavljenih delih gospodarstva negotovi. Razmere na trgu dela ostajajo stabilne v primerjavi z gospodarsko aktivnostjo, kar kaže na učinkovitost podpornih ukrepov. Cene življenjskih potrebščin so se ob zaostritvi razmer v zadnjem četrtletju 2020 znova znižale, njihovo gibanje pa je ostalo šibko tudi v letošnjem prvem četrtletju. Javnofinančni položaj države se je z novimi fiskalnimi ukrepi za pomoč gospodarstvu in prebivalstvu dodatno poslabšal, vendar manj kot v prvi polovici leta 2020. Domače in mednarodne institucije za letos in prihodnje leto ob še vedno precejšnjih negotovostih napovedujejo solidno okrevanje, bo pa rast BDP povezana tudi z učinkom osnove, medtem ko naj bi bila predkrizna raven BDP dosežena leta 2022.

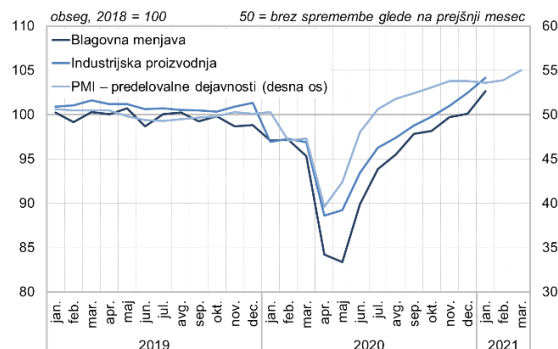
Mednarodno okolje

Svetovno gospodarstvo ob vztrajanju pandemije Covid-19 nadaljuje pot postopnega, neenakomernega in še vedno zelo negotovega okrevanja. Z razvojem različnih cepiv, njihovo distribucijo in začetkom cepljenja ter izrazitimi podpornimi ukrepi ekonomskih politik, so se obeti za izhod iz svetovne zdravstvene in gospodarske krize močno izboljšali. S poslabšanjem epidemioloških razmer v mnogih državah zaradi ponovnega širjenja okužb in pojava novih sevov virusa je negotovost glede trajanja pandemije še vedno velika. S tem bosta tudi vnaprej prek različnih omejitvenih ukrepov držav neizogibno povezana delovanje gospodarstev in potek gospodarskega okrevanja. Medtem ko se precejšnje okrevanje kaže v svetovni industrijski proizvodnji in blagovni menjavi, ki je že pred koncem leta 2020 presegla raven pred izbruhom pandemije, bo okrevanje v storitvenih dejavnostih in storitveni menjavi še naprej omejeno. Prav tako se že odraža geografska neenakomernost okrevanja. To bo še naprej izrazitejša v državah in regijah, ki jih je pandemija prizadela manj, ter tistih, pri katerih so ukrepi fiskalne in denarne politike obsežnejši.

Slika 1.1: Rast BDP v največjih svetovnih gospodarstvih ter napovedi za leti 2021 in 2022

Slika 1.2: Svetovna blagovna menjava, svetovna industrijska proizvodnja in J. P. Morgan kazalnik nabavnih menedžerjev za svetovno gospodarstvo (PMI)

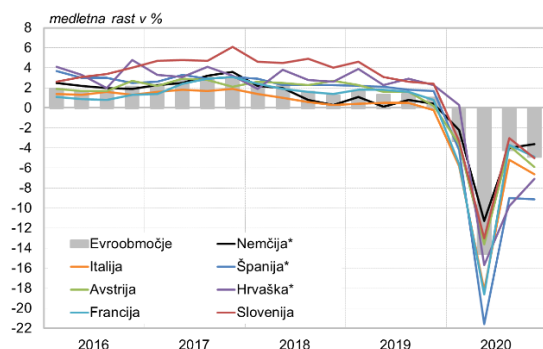

Opomba: Podatki na levi sliki za leti 2021 in 2022 predstavljajo napovedi MDS. Podatki na desni sliki so prilagojeni učinku sezone. Podatki o obsegu industrijske proizvodnje ne vključujejo gradbeništva. Vrednost kazalnika PMI nad 50 predstavlja rast glede na prejšnji mesec, medtem ko vrednost kazalnika pod 50 predstavlja krčenje.

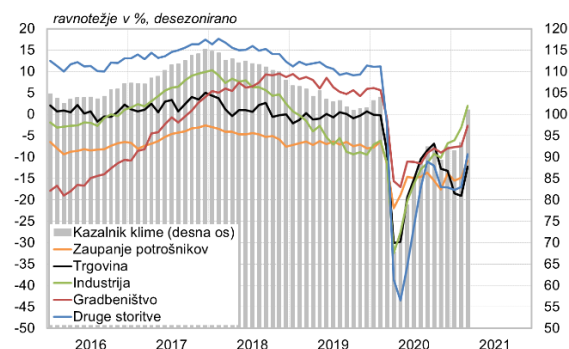
Vir: MDS (april 2021), CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, IHS Markit.

Makroekonomsko tveganje je z zadnjim poslabšanjem epidemioloških razmer v mnogih državah in tudi pri nas še vedno visoko, vendar se z večjim številom pozitivnih dejavnikov umirja. Potem ko se je rast svetovne gospodarske aktivnosti že leta 2019 upočasnila na 2,8 %, je bila v letu 2020 po januarski oceni Mednarodnega denarnega sklada (MDS) z -3,5 % negativna, toda mnogo višja od pričakovanj iz sredine lanskega leta. Za leto 2021 MDS napoveduje hitrejšo okrevanje, saj je s 5,5 % povečal svojo napoved, medtem ko jo je za leto 2022 ohranil pri 4,2 %. Mednarodne institucije za največja svetovna gospodarstva za letos napovedujejo močno okrevanje, ki naj bi bilo med državami izrazito neenakomerno ter odvisno od dostopnosti do zdravstvenih storitev, učinkovitosti ukrepov za pomoč gospodarstvu, prenosa učinkov okrevanja iz drugih držav in strukturnih značilnosti, s katerimi je posamezna država vstopila v krizo.

Slika 1.3: Rast BDP v izbranih državah evroobmočja po četrtletjih

Slika 1.4: Kazalniki zaupanja v evroobmočju

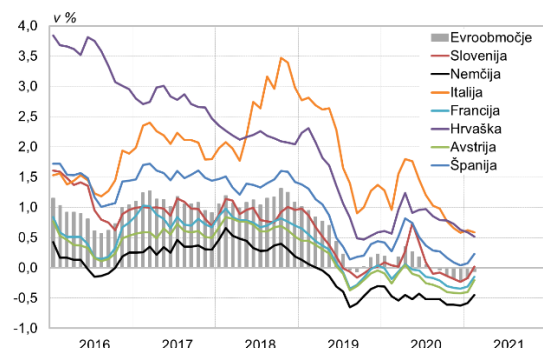
Opomba: Podatki o rasti BDP na levi sliki so prilagojeni vplivu sezone in koledarja. Za Nemčijo, Španijo in Hrvaško so podatki začasni. Kazalniki zaupanja na desni sliki so izraženi v obliki povprečja ravnotežij. Ravnotežje je razlika med deležem pozitivnih in deležem negativnih odgovorov.

Vir: Eurostat, Evropska komisija.

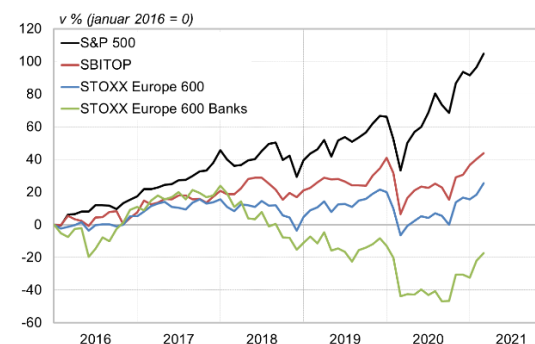
Okrevanje je pričakovano tudi v evroobmočju, vendar bo po državah in dejavnostih neenakomerno.

Po zadnjih napovedih Evropske komisije (EK) bo dodatno zamaknjeno v prihodnost, s čimer bo vrnitev na predkrizno pot rasti dolgotrajnejša. Po oceni EK je bil v letu 2020 upad aktivnosti v evroobmočju z -6,8 % manjši od prejšnjih napovedi, za leti 2021 in 2022 pa je napovedana 3,8-odstotna rast. Predkrizna raven BDP naj bi bila v povprečju dosežena sredi leta 2022. Narava omejitvenih ukrepov se odraža v različni dinamiki okrevanja posameznih dejavnosti. Ob podaljšanju in zaostritvi ukrepov je ob koncu leta 2020 prišlo do ponovnega upada kazalnikov zaupanja v trgovini in drugih storitvah, a so se v letošnjem prvem četrtletju razmere nekoliko izboljšale. Na omejitvene ukrepe bolj odporna industrija še naprej močno okreva, s kazalnikom zaupanja, ki je že presegel predkrizno raven. Okrevanje se nadaljuje tudi v gradbeništvu, izboljšali pa so se tudi zaupanje potrošnikov ter kazalniki zaupanja v trgovini in drugih storitvah. Gospodarska klima je marca tako že povsem ujela dolgoletno povprečje, vendar bo ponovno poslabšanje epidemioloških razmer verjetno začasno zavrlo pozitivne tendence v gospodarstvu.

Slika 1.5: Zahtevana donosnost 10-letnih državnih obveznic

Slika 1.6: Rast borznih indeksov

Vir: Evropska komisija, Investing, Ljubljanska borza.

Zahtevane donosnosti državnih obveznic držav z evrom so se na začetku leta nekoliko povečale, vendar so ostale blizu zgodovinsko nizkih ravni, prav tako tudi pribitki nad nemško državno obveznico. Poceni financiranje velikega obsega zadolževanja držav so podprli dodatni ukrepi denarne politike ECB s podaljšanjem začasnega izrednega programa nakupa vrednostnih papirjev ob pandemiji (PEPP), povečanjem

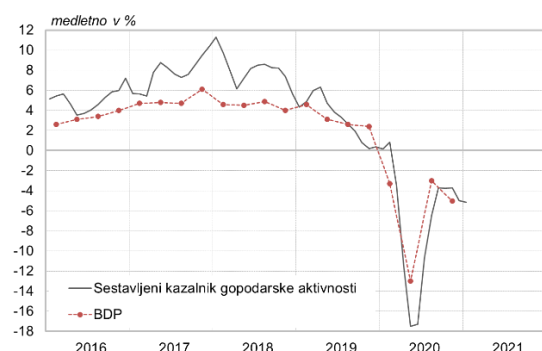
njegovega obsega ter podaljšanjem obdobja reinvestiranja zapadlih vrednostnih papirjev. Prav tako so se podaljšali ugodni pogoji ciljno usmerjenih operacij dolgoročnejšega refinanciranja (TLTRO-III) in trajanje ukrepov o olajšanih zahtevah glede zavarovanj ter za letos napovedani dodatni ukrepi denarne politike. K zmanjšanju zahtevanih donosnosti in pribitkov so poleg ohlapne denarne politike pomembno prispevali še drugi ukrepi, sprejeti na ravni EU.³ Tudi pribitki na obveznice nefinančnih družb so se v preteklih mesecih zmanjšali in dosegli ravni pred izbruhom pandemije. Z nadaljevanjem izrazite podpore različnih politik tako ostajajo finančni pogoji za nadaljevanje gospodarskega okrevanja ugodni kljub pritiskom finančnih trgov na povišanje stroškov financiranja držav.

Ponovne zaostritve omejitvenih ukrepov v mnogih državah v letu 2020 so le za kratek čas prekinile rast na finančnih trgih. Novice o prihodu učinkovitih cepiv in začetku cepljenja, nadaljnji spodbujevalni ukrepi fiskalnih in denarnih politik ter nadaljevanje okrevanja industrijske proizvodnje so odtlej poganjali strmo rast cen na borzah. Ta je bila posebej visoka v ZDA, kjer je indeks S&P 500 močno presešel raven pred izbruhom pandemije in od dna, doseženega marca 2020, rasel s hitrejšim tempom, ki ga je nadaljeval tudi na začetku letošnjega leta. Tudi na evropskih borzah so cene po oktobrskem upadu ter podaljšanju obstoječih in uvedbi dodatnih ukrepov ECB ter sprejetju ukrepov na ravni EU rasle hitreje, pri čemer so se rasti pridružile še bančne delnice, ki v poletnih mesecih 2020 niso kazale okrevanja. Finančni trgi ostajajo kljub stabilizaciji po izbruhu pandemije nadpovprečno volatilni.

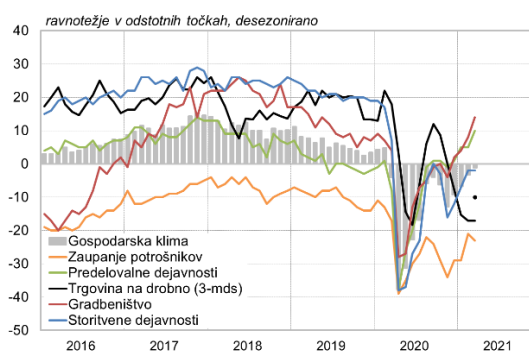
Gospodarske razmere v Sloveniji

Gospodarska aktivnost se je s postopnim izboljšanjem epidemioloških razmer, sproščanjem omejitvenih ukrepov in večjim optimizmom glede izhoda iz krize na začetku leta 2021 začela znova obnavljati. Po izrazitem poslabšanju epidemioloških razmer in zaostritvi omejitvenih ukrepov je gospodarska aktivnost v zadnjem četrtletju 2020 precej upadla. Upad je bil mnogo manjši kot spomladi, saj so bile prizadete predvsem nekatere storitvene dejavnosti, medtem ko večjega negativnega vpliva na potek okrevanja v industriji in gradbeništvu ni bilo mogoče zaznati. Z neenakim vplivom omejitvenih ukrepov na posamezne dejavnosti se je ob koncu leta začel kazati razkorak v dinamiki njihovega okrevanja. Razmere se tako še naprej izboljšujejo v predelovalnih dejavnostih, kar se kaže v precejšnjem povečanju kazalnika zaupanja, ki je ob koncu leta že presešel predkrizno raven in se na začetku leta 2021 še dodatno okrepil. Prav tako so se razmere precej izboljšale v gradbeništvu. Medtem je bila dinamika manj obetavna v storitvenih dejavnostih in pri zaupanju potrošnikov, z upadom zaupanja ob koncu leta 2020 in ponovno krepitvijo v prvem četrtletju, medtem ko je trgovina na drobno po drugem večjem upadu zaupanja okrevala le delno. Omejitveni ukrepi so storitveni sektor prizadeli mnogo izraziteje, s čimer bo tudi njegovo okrevanje zamaknjeno še bolj v prihodnost in še naprej večinoma povezano z razvojem epidemioloških razmer in oblikami odzivanja nanje.

Slika 1.7: Sestavljeni kazalnik gospodarske aktivnosti in realni BDP

Slika 1.8: Kazalniki zaupanja in kazalnik gospodarske klime

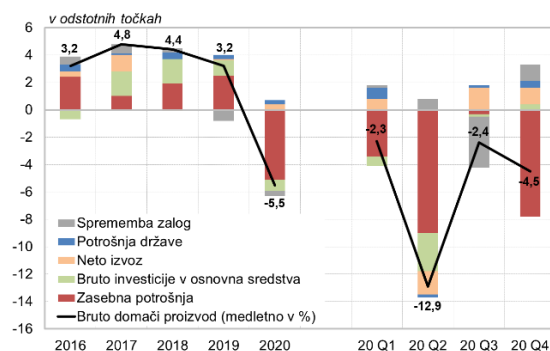
Opomba: Sestavljeni kazalnik gospodarske aktivnosti (leva slika) vsebuje realni indeks obsega prodaje v storitvenih dejavnostih in trgovini, realni indeks industrijske proizvodnje ter realni indeks obsega izvedenih gradbenih del. Omenjeni kazalniki so tehtani z deležem posameznih dejavnosti v skupni dodani vrednosti vseh vključenih dejavnosti. Podatki na levi sliki so prilagojeni učinku sezone, podatek o BDP pa še učinku koledarja. Kazalniki zaupanja (desna slika) so izraženi v obliki povprečja ravnotežij, ki je razlika med deležem pozitivnih in deležem negativnih odgovorov. Zaradi velike variabilnosti so podatki za trgovino na drobno predstavljeni kot drseče trimesečne sredine, pri čemer pika predstavlja dejanski zadnji podatek.

Vir: SURS, preračuni Banke Slovenije.

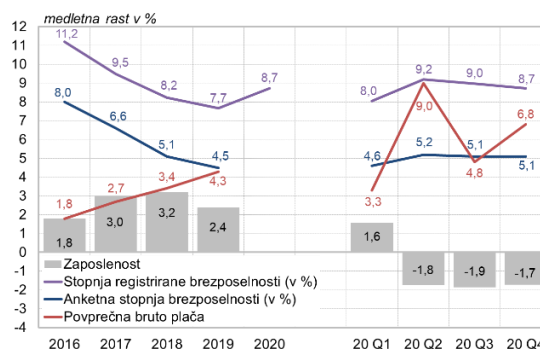
³ Večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027, instrument NextGenerationEU, mehanizem za okrevanje in odpornost.

Z zaostritvijo omejitvenih ukrepov je bil v zadnjem četrtletju 2020 medletni upad BDP z -4,5 % večji kot v predhodnem četrtletju, toda manjši kot v drugem četrtletju 2020. Zaradi omejenega delovanja številnih storitvenih dejavnosti se je močno zmanjšalo trošenje gospodinjstev, s čimer je bil negativen prispevek zasebne potrošnje k upadu BDP znova precejšen. Z okrevanjem tujega povpraševanja se je okrepil blagovni izvoz, kar je ob šibkejši krepitvi uvoza prispevalo k pozitivnemu prispevku neto izvoza k rasti BDP. Z izboljšanjem obetov so podjetja znova povečala zaloge, medtem ko so pri investicijah ostala zadržana, a v manjši meri od pričakovanj. Večji upad rasti BDP je poleg pozitivnega neto izvoza, povečanja zalog in bruto investicij v osnovna sredstva preprečila še povečana potrošnja države. Potem ko je bilo skrčenje gospodarske aktivnosti v letu 2020 pri -5,5 % največje po svetovni finančni krizi, vendar mnogo manjše od pričakovanj, domače in mednarodne institucije za leti 2020 in 2021 ob precejšnjih negotovostih napovedujejo solidno okrevanje. Za leto 2021 se napovedi gibljejo v razponu med 3,1 % in 4,7 %, za leto 2022 pa med 3,5 % in 5,2 %, pri čemer so najvišje napovedi za leto 2021 tudi najnovejše.⁴

Slika 1.9: Rast BDP in prispevki k rasti BDP

Slika 1.10: Rast zaposlenosti, stopnja brezposelnosti in rast bruto plače

Opomba: Podatki o rasti zaposlenosti so prilagojeni vplivu sezone in koledarja. Podatki o zaposlenosti so iz nacionalnih računov, podatki o plačah pa iz mesečne statistike. Zaradi sprejetih ukrepov, povezanih z epidemijo Covid-19, je prišlo pri podatkih o plačah do preloma v časovni vrsti, s čimer je variabilnost povprečne bruto plače v obdobju po sprejetju ukrepov na trgu dela večja, kar se odraža tudi v medletnih rasteh.

Vir: SURS, preračuni Banke Slovenije.

S poslabšanjem gospodarskih razmer so se ob koncu leta 2020 poslabšale tudi razmere na trgu dela, toda v manjši meri kot ob izbruhu pandemije in v okviru običajnih sezonskih nihanj. Pri vzdrževanju stabilnosti na trgu dela imajo še vedno odločilno vlogo ukrepi za ohranjanje delovnih mest, hkrati pa se ponudba prostih delovnih mest ni izraziteje zmanjšala. Medletna rast zaposlenosti je bila z -1,7 % tudi v zadnjem četrtletju 2020 negativna, vendar se je zaposlovanje zmanjšalo v manjši meri kot v prejšnjih dveh četrtletjih, medtem ko so pričakovanja podjetij o prihodnjem zaposlovanju ostala pozitivna. Anketna stopnja brezposelnosti se je po manjšem upadu v lanskem tretjem četrtletju na 5,1 %, v zadnjem četrtletju pri tej stopnji obdržala. Število registriranih brezposelnih je sledilo sezonskemu trendu, z januarskim povečanjem ob poteku pogodb za določen čas, kljub temu pa je bilo večje v primerjavi z enakim obdobjem prejšnjih let. Interventni ukrepi so povzročili povečanje bruto plače v pretežno javnih storitvah,⁵ s čimer se je v zadnjem četrtletju 2020 povečala tudi skupna bruto plača. Tveganja za zmanjšanje zaposlenosti so kljub razmeroma stabilnim razmeram na trgu dela zaradi morebitnega prenehanja ukrepov za ohranjanje delovnih mest in šibkejšega finančnega položaja določenih podjetij velika.

Cene življenjskih potrebščin so se ob zaostritvi gospodarskih razmer v zadnjem četrtletju 2020 znova znižale, cenovna gibanja pa so ostala šibka tudi v letošnjem prvem četrtletju. Medletna rast cen, merjena s HICP, je bila v zadnjem četrtletju negativna in se je močno približala znižanju cen ob izbruhu pandemije. Prav tako je znova močneje odstopala od evrske rasti. Znižanje cen je bilo še naprej večinoma povezano z medletno nižjimi cenami energentov, medtem ko je bil prispevek cen storitev k skupni rasti pozitiven, ob zaostritvi omejitvenih ukrepov pa se je zmanjšal. Prav tako se je zmanjšal prispevek hrane. Medletni upad se je letos nadaljeval, v februarju je dosegel -1,1 %, razlika do evrske rasti, ki je bila pri 0,9 % pozitivna, pa se je izrazito povečala.⁶ Marca je bila rast cen pozitivna, a le 0,1-odstotna. Obrat je posledica tekoče rasti cen

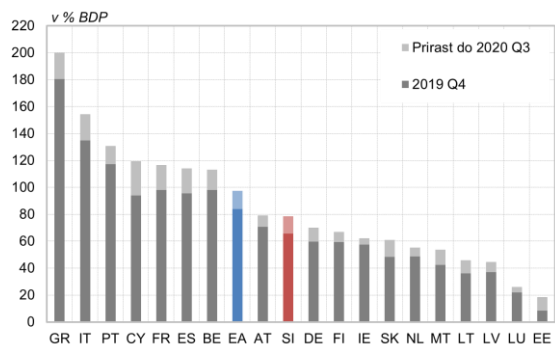
⁴ Banka Slovenije, december 2020 (2021: 3,1 %, 2022: 4,5 %, 2023: 3,1 %), UMAR, marec 2021 (2021: 4,6 %, 2022: 4,4 %, 2023: 3,3 %), Evropska komisija, februar 2021 (2021: 4,7 %, 2022: 5,2 %), MDS, marec 2021 (2021: 3,7 %, 2022: 4,5 %), OECD, december 2020 (2021: 3,4 %, 2022: 3,5 %).

⁵ Dejavnosti javne uprave, obrambe, obvezne socialne varnosti, izobraževanja, zdravstva in socialnega varstva po Standardni klasifikaciji dejavnosti 2008.

⁶ Na vnovično rast cen evroobmočja sta močno vplivala potek ukrepa o znižani stopnji DDV in nov davek na emisije CO₂ v Nemčiji.

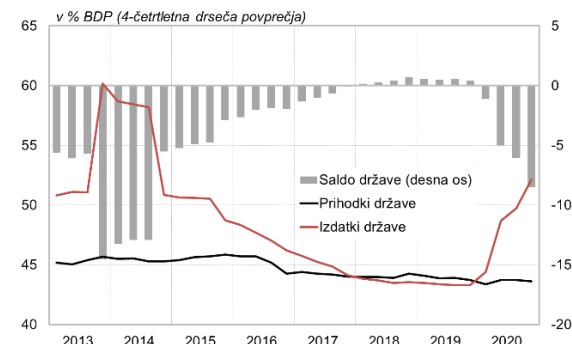
energentov in močnega učinka osnove. Omejitveni ukrepi in posledično šibko domače trošenje še naprej zavirajo okrevanje osnovne inflacije.

Slika 1.11: Javni dolg držav evroobmočja

Vir: ECB SDW, SURS.

Slika 1.12: Prihodki, izdatki in saldo države

Javnofinančni položaj države se je lani v drugi polovici leta z novimi fiskalnimi ukrepi za pomoč gospodarstvu in prebivalstvu dodatno poslabšal, vendar v precej manjši meri kot v prvi polovici leta. Primanjkljaj države je lani znašal 8,4 % BDP in bo ob nadaljevanju epidemije in podpornih ukrepov precejšen tudi letos. Z velikim primanjkljajem se je v letu 2020 močno povečal tudi dolg države in ob koncu leta znašal 80,8 % BDP. Letos naj bi se njegova rast s pričakovanim manjšim primanjkljajem in postopnim okrevanjem gospodarstva umirila. Kljub velikemu povečanju javnega dolga je Slovenija po zadolženosti ostala pod povprečjem evroobmočja, hkrati pa stroški zadolževanja ostajajo zelo ugodni. Bonitetna agencija Moody's Investors Service je v letu 2020 povišala bonitetno oceno Slovenije na A3 s stabilnimi obeti, kar je pripisala izboljšanju bremena javnega dolga in nizki ceni financiranja v primerjavi s primerljivimi državami ter bistveno izboljšanemu stanju bančnega sistema in zaključeni privatizaciji največjih bank v državi. S&P Global Ratings in Fitch Ratings sta svoji oceni za Slovenijo ohranili, prav tako sta ohranili stabilne obete.

Tabela 1.1: Bonitetne ocene največjih agencij za Slovenijo

Agencija	Bonitetna ocena	Obeti	Zadnja sprememba
S&P Global Ratings	AA-	stabilni	junij 2019
Moody's Investors Service	A3	stabilni	oktober 2020
Fitch Ratings	A	stabilni	julij 2019

Vir: Ministrstvo za finance.

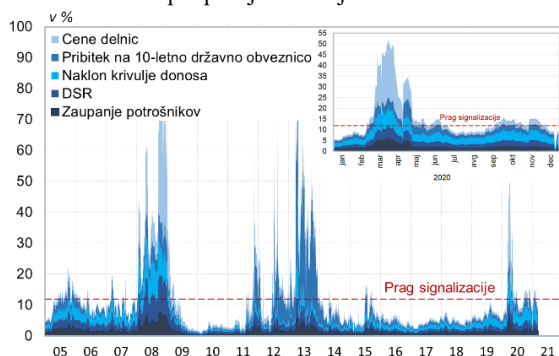
Ocenjena verjetnost krize v naslednjem letu je za Slovenijo⁷ kljub visokim ravnam na začetku pandemije aprila 2020⁸ nižja od ravni praga signalizacije.⁹ Verjetnost krize po modelu zgodnjega opozarjanja ostaja pod ravno večine držav evroobmočja. V nasprotju s prejšnjimi sistemskimi kriznimi dogodki, kot sta svetovna finančna kriza leta 2008 in dolžniška kriza v evroobmočju leta 2013, razmerje med servisiranjem dolga in dohodkom ter pribitki na državne obveznice za Slovenijo ne predstavljajo pomembnih dejavnikov tveganja. Razen kratkega skoka na začetku aprila 2020 niti delniški trg niti kazalnik zaupanja potrošnikov ne napovedujeta tveganj. Prišlo je do zmerne povečanja tveganja, ki ga nakazuje naklon krivulje donosa.

⁷ Pristop pri modelu zgodnjega opozarjanja sledi pristopu ECB iz junija 2020. Spremenljivke modela vključujejo: stopnjo servisiranja dolga nefinančnega zasebnega sektorja (letna sprememba, z zamikom dveh četrtletij zaradi zamikov pri objavi), kazalnik zaupanja potrošnikov (anketa Evropske komisije, z enomesečnim zamikom), pribitke pri državnih obveznicah (obrestni pribitek za 10-letne državne obveznice glede na povprečje evroobmočja), letno rast tečajev delnic, realizirano volatilitnost tečajev delnic v zadnjem mesecu in naklon krivulje netveganega donosa. Rast tečajev lastniških vrednostnih papirjev in volatilitnost, merjena glede na delniške indekse, sta pri predstavitvi rezultatov združena v kategorijo »cene delnic«. Podatki o cenah delnic, naklonu krivulje donosa in pribitkih državnih obveznic so na dnevni frekvenci. Vzorec vključuje 18 držav evroobmočja ter Dansko, Švedsko in Združeno kraljestvo. Vzorec pokriva obdobje od 1. oktobra 2004 do 4. marca 2021. Identifikacija in datiranje sistemskih finančnih kriz temeljita na javno dostopni podatkovni zbirki o finančnih krizah.

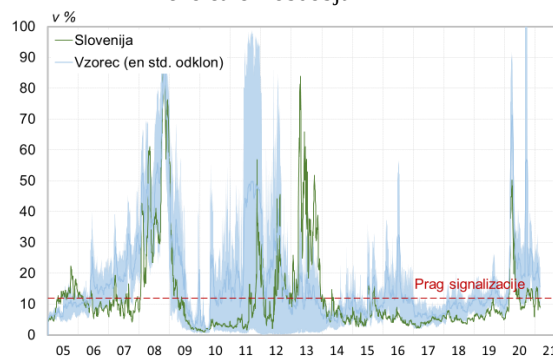
⁸ Do prvih dni marca 2021 je verjetnost krize v naslednjem enoletnem obdobju z modelom zgodnjega opozarjanja ocenjena na ≈8 %, za evropski vzorec pa je srednja verjetnost krize v naslednjem enoletnem obdobju trenutno ocenjena na ≈16 %.

⁹ Pri pragu se upošteva kompromis med lažnimi opozorili o krizi in zgrešenimi resničnimi kriznimi dogodki, večja utež pa se dodeli preprečevanju tega, da bi spregledali dogodek resnične krize.

Slika 1.13: Verjetnost finančne krize v Sloveniji v naslednjem enoletnem obdobju s prispevajočimi dejavniki

Slika 1.14: Verjetnost finančne krize v Sloveniji in državah, zajetih v vzorcu, v naslednjem enoletnem obdobju

Opomba: Na levi sliki je prikazana ocena verjetnosti krize za Slovenijo v naslednjem enoletnem obdobju, v celotnem obdobju vzorca, z razčlenitvijo prispevajočih dejavnikov. Na desni sliki svetlo modro območje prikazuje verjetnosti v državah zajetih v vzorcu, ki spadajo v interval enega standardnega odklona okrog povprečja – skoraj 2/3 vzorca. Zadnji podatek zabeležen 4. marca 2021.

Vir: Banka Slovenije.

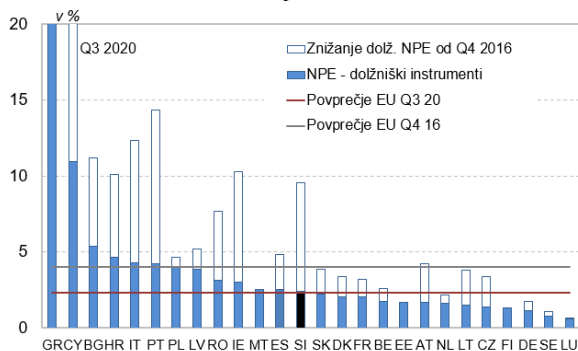
1.2 Kreditno tveganje

Povečanje kreditnega tveganja v bankah, ki ga je povzročila pandemija Covid-19, se med letom 2020 ni odrazilo v povečanih nedonosnih izpostavljenostih, predvsem zaradi sprejetih ukrepov države in nadzornih institucij. Banke so leta 2020 večinoma še naprej zmanjševale obstoječe nedonosne izpostavljenosti (NPE), medtem ko se je ob podpori ukrepov pričakovana realizacija kreditnega tveganja premikala v čas po prenehanju njihove veljavnosti. Učinkovito upravljanje kreditnega tveganja v bankah od bank zahteva sprotno in pravočasno prepoznavanje dolžnikov, ki kljub sprejetim ukrepom ne bodo sposobni redno poplačevati dolgove po izteku podpornih ukrepov. Upadanje NPE se je že proti koncu leta ustavilo. Drugi kazalniki kreditnega tveganja so začeli kazati spremembe v kakovosti portfelja že takoj ob začetku pandemije. Začelo se je hitrejša preračunavanja komitentov v skupino s povečanim kreditnim tveganjem, hkrati so začele naraščati oslavitve in rezervacije na donosnem delu portfelja. Možnost odloga plačil so v večji meri izkoristile nefinančne družbe iz bolj prizadetih dejavnosti, vendar pa nekatere kljub temu po koncu veljavnosti ukrepov ne bodo zmogle preživeti. Banke s trenutno še skromnimi porasti NPE, vendar obsežnimi preračunavanji komitentov med skupinami kreditnega tveganja, že nakazujejo, kateri deli portfelja so zanje najbolj tvegani. V prvi polovici leta 2021 bo zapadel večji del odloženih obveznosti nefinančnih družb in prebivalstva, kar lahko v pogojih še vedno trajajoče pandemije in ob pričakovanem koncu blažje obravnave odloženih odplačil dolgov pripelje do porasta NPE v bankah. Ocenjujemo, da je kreditno tveganje višje kot leta 2020 oziroma visoko.

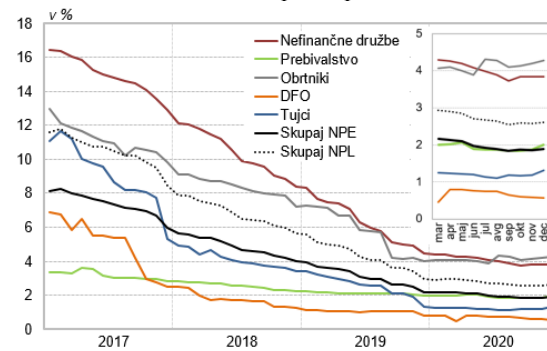
Nedonosne izpostavljenosti bank

Kljub zaostrenim razmeram so banke zaradi ukrepov države in nadzornih institucij v večjem delu leta 2020 še naprej zmanjševale nedonosne izpostavljenosti (NPE). Večji pojav neplačil v bankah zaradi pandemije Covid-19 so preprečili takojšnji ukrepi države in nadzorniških institucij, ki so omilili oziroma preložili prenos povečanega kreditnega tveganja v povečevanje NPE. Ob tem so banke tudi v letu 2020 nadaljevale zmanjševanje NPE iz preteklih let. Po zadnjih razpoložljivih podatkih je v zadnjih štirih letih slovenski bančni sistem dosegel eno največjih zmanjšanj deleža NPE in ga uspel zmanjšati na raven povprečja EU.

Slika 1.15: Deleži NPE po državah EU

Slika 1.16: Deleži NPE po skupinah komitentov

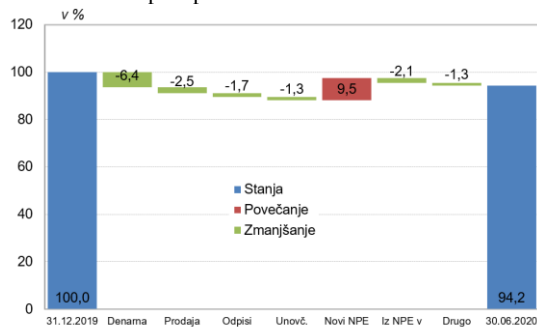
Opomba: Podatki o NPE po državah EU so na konsolidirani ravni. Zaobjem NPE je v teh primerjavah ožji kot v podatkih za slovenski bančni sistem v nadaljevanju poglavja: zajete so samo izpostavljenosti iz dolžniških instrumentov, kar predvsem zmanjšuje imenovalce kazalnika in posledično povečuje delež NPE. Podatki za Grčijo in Ciper so zunaj meja skale navpične osi.

Vir: ECB SDW, Banka Slovenije.

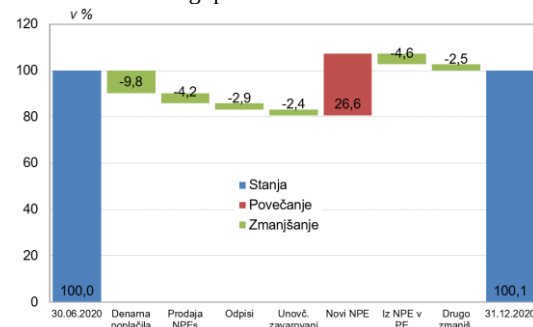
V zadnjem četrtletju 2020 se je zmanjševanje NPE ustavilo. V prvih treh četrtletjih 2020 so se NPE na ravni bančnega sistema zmanjšali za 120 mio EUR, nato pa v zadnjem četrtletju 2020 povečali za 43 mio EUR. Delež NPE je dosegel najnižjo vrednost v septembru 2020, 1,8 %, do decembra pa se je povečal na 1,9 %. Dejanski trendi so nekoliko zamegljeni zaradi postopnega prehoda bank na spremenjen način izkazovanja obresti od nedonosnih izpostavljenosti¹⁰ v zadnjem četrtletju 2020, kar je povečalo tako števec kot imenovalce kazalnika deleža NPE in posledično dvignilo njegovo raven. Na podlagi poročanja bank ni mogoče v celoti izločiti tega učinka¹¹ na nižjih ravneh agregiranja. Kljub temu lahko ocenimo, da je do povečanja NPE prišlo v tistih segmentih portfelja bank, ki jih je pandemija najbolj prizadela.

Anketni podatki bank potrjujejo povečano nastajanje novih NPE v drugem polletju 2020. V prvi polovici leta je pritok novih NPE pomenil slabih 10 % stanj NPE s konca predhodnega leta. Banke so jih z različnimi načini sproti zmanjševale, kljub zaostrenim pogojem pa je bil del NPE (6,4 % NPE) v tem obdobju tudi poplačan, delno ali v celoti. V drugi polovici leta je bil pritok novih NPE bistveno večji, in je pomenil 26,6 % stanja NPE v juniju 2020. Z različnimi načini zmanjševanja NPE se stanje NPE do konca leta kljub temu ni bistveno spremenilo. Podobno kot v preteklih letih je bilo tudi v letu 2020 relativno večje nastajanje novih NPE v portfelju prebivalstva kot v portfelju nefinančnih družb (sliki v prilogi), vendar je tudi njihovo zmanjševanje s prodajami in odpisi ter tudi z denarnimi poplačili potekalo bolj sproti.

Slika 1.17: Načini zniževanja in spremembe NPE v prvi polovici leta 2020

Slika 1.18: Načini zniževanja in spremembe NPE v drugi polovici leta 2020

Opomba: Vrednosti prikazujejo spremembe glede na izhodiščno stanje NPE decembra 2019 (slika levo) in junija 2020 (slika desno).

Vir: Redno NPE polletno poročanje bank, Banka Slovenije.

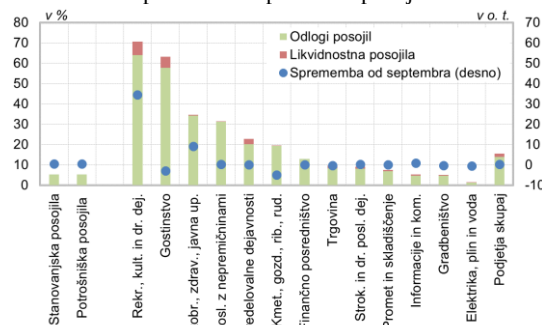
¹⁰ Banke so leta 2020 prešle na nov način izkazovanja obresti od oslabiljenega oziroma prilagojenega dela finančnih sredstev zaradi kreditnega tveganja v skladu s pojasnilom Odbora za razlago MSR (IFRIC) iz marca 2019 in ponazoritvijo tega pojasnila na primeru z dne 22. julija 2019, ki sta dostopna na spletni strani <https://www.ifrs.org/news-and-events/2019/07/ifrs-9-webinar-curing-of-a-credit-impaired-financial-asset/>. Zaradi prehoda na novi način je 31. decembra 2020 bruto izpostavljenost višja za 66,7 mio EUR, popravki vrednosti zaradi oslabilitev za 58,8 mio EUR in prilagoditve poštene vrednosti zaradi kreditnega tveganja za 7,9 mio EUR.

¹¹ Iz poročanja monetarnih finančnih institucij ni mogoče razločiti bank, ki so že v preteklosti delno ali v celoti uporabljale novi pristop, poleg tega so nekatere banke, da bi se izognile večjemu povečanju NPE iz naslova te metodološke spremembe, te obresti delno ali v celoti odpisale. Na podlagi dodatnega poročila bank ob prehodu na nov način izkazovanja obresti od NPE je na ravni celotnega portfelja ocenjen vpliv na delež NPE v višini 0,1 odstotne točke: brez te spremembe bi delež NPE ob koncu leta 2020 znašal 1,8 %.

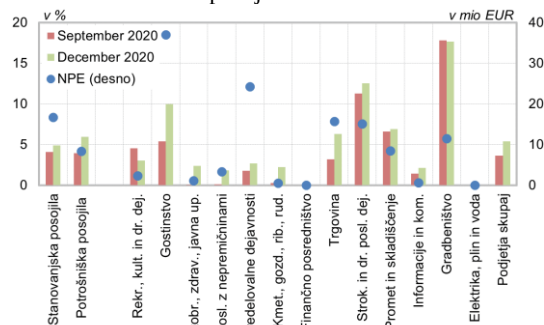
Razsežnosti posledic pandemije v dejavnostih, ki so bile najbolj prizadete z omejitvami poslovanja, se bodo razkrile v obdobju po poteku podpornih ukrepov. Za nekatere nefinančne družbe se bo pokazalo, da so bili zanje ukrepi pomoči nezadostni oziroma se kljub ukrepom ne bodo uspele prilagoditi spremembam, ki jih je pandemija povzročila v letu 2020 in pozneje. Skupen obseg posojil, odloženih ali odobrenih zaradi pandemije, je do konca leta 2020 v celotnem portfelju bank dosegel 6,0 % celotne izpostavljenosti bank,¹² pri čemer se večji del, 5,6 % izpostavljenosti, nanaša na odloge posojil in manjši na odobrena likvidnostna posojila za premostitev posledic pandemije. V portfelju nefinančnih družb je delež posojil povezanih s pandemijo Covid-19 dosegel 15,4 % izpostavljenosti bank do nefinančnih družb (v tem odlogi 14,0 %), medtem ko je v sektorju prebivalstva delež odloženih posojil manjši, 4,4 %.

Obseg izpostavljenosti, za katere je bil nefinančnim družbam odobren odlog, se je v zadnjem četrtletju leta 2020 še nekoliko povečal, predvsem v storitvenih dejavnostih.¹³ Delež posojil povezanih s pandemijo se je izjemno povečal v rekreacijskih, razvedrilnih in kulturnih dejavnostih, kjer se je v zadnjem četrtletju skoraj podvojil na 70,6 % izpostavljenosti bank do teh nefinančnih družb. Še vedno velik, 63,3 % je ta delež pri nefinančnih družbah iz gostinstva, čeprav je nekoliko, za 3 odstotne točke, manjši v primerjavi s stanjem pred tremi meseci. Ta gibanja so posledica tako novo odobrenih odlogov v jesenskih mesecih leta 2020 kot tudi poteka in začetka odplačevanja odlogov iz prvega vala epidemije. Zmanjšan delež pri gostinstvu je ob povečanem obsegu odlogov posledica rasti izpostavljenosti bank do te dejavnosti.

Slika 1.19: Delež izpostavljenosti, povezanih s Covid-19, v celotni izpostavljenosti do nefinančnih družb po dejavnostih in do prebivalstva po vrstah posojil

Slika 1.20: Delež in obseg NPE v izpostavljenostih, povezanih s Covid-19, do nefinančnih družb po dejavnostih in do prebivalstva po vrstah posojil

Opomba: Upoštewane so vse izpostavljenosti, ki so bile odložene ali odobrene zaradi pandemije Covid-19 (po interventnih zakonih ali neodvisno od njih), tudi če so v tem obdobju že potekle.

Vir: Banka Slovenije.

Banke morajo že pred potekom odlogov in pred morebitnimi zaznanimi zamudami kreditorejmalcev pri odplačevanju obveznosti presojati finančni položaj oziroma verjetnost plačila posameznih komitentov ter po potrebi prerazvrstiti izpostavljenosti z odobrenimi odlogi med nedonosne. Med odloženimi posojili oziroma posojili, odobrenimi zaradi likvidnostnih težav, povezanih s pandemijo, se je delež NPE med septembrom in decembrom 2020 povečal s 3,6 % na 5,4 %, v obsegu pa je dosegel 120 mio EUR. Pri odloženih posojilih nefinančnim družbam iz gostinstva se je delež NPE v tem času skoraj podvojil, na 10 %, povečal pa se je tudi v večini drugih dejavnosti. S podaljševanjem pandemije se povečuje verjetnost prehoda dela donosnih izpostavljenosti med neplačnike. Okoli tretjina odobrenih odlogov je v letu 2020 že potekla, dobrih 40 % odlogov pa bo poteklo v prvem polletju 2021 in takrat se lahko pričakuje večje prehajanje dela teh izpostavljenosti med neplačila.

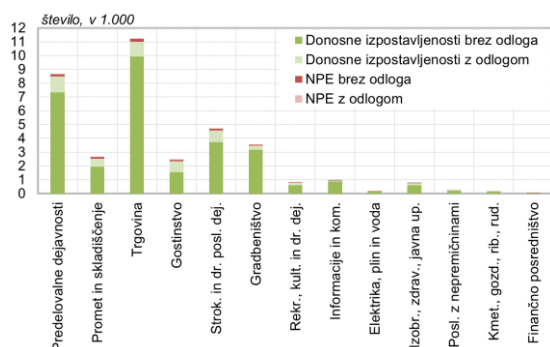
Med nefinančnimi družbami, ki so imele vsaj eno posojilo pri bankah opredeljeno kot nedonosno, je bilo kar tretjino takih, ki so zaprosile tudi za pomoč v obliki povračila nadomestila plače za čakanje na delo in/ali krajši delovni čas. V okviru interventnih zakonov so imele nefinančne družbe možnost, da pridobijo pomoč v obliki povračila nadomestila plače za čakanje na delo in krajši delovni čas. Nefinančne družbe, ki so v obdobju od marca 2020 do sredine februarja 2021 zaprosile za pomoč (čakanje na delo in

¹² Deleži odloženih posojil in posojil odobrenih zaradi pandemije koronavirusa, navedeni v tem poglavju, so izračunani iz podatkov o izpostavljenostih (tako v števcu kot v imenovalcu). V tabelah 6.1 in 6.2, ki podajajo dodatne informacije o posojilih, ki so bila odložena ali odobrena v pogojih pandemije, pa so prikazana posojila v deležu vseh posojil sektorja oz. dejavnosti. Podatki v prilogi so torej višji predvsem zaradi nižjega imenovalca pri izračunu deležev. Dodatne razlike izhajajo iz zajetja posameznih sektorjev in dejavnosti: v tem poglavju so zajete samo nefinančne družbe v Sloveniji, medtem ko so v tabelah v prilogi vključene tudi nefinančne družbe (in ostali subjekti) iz tujine.

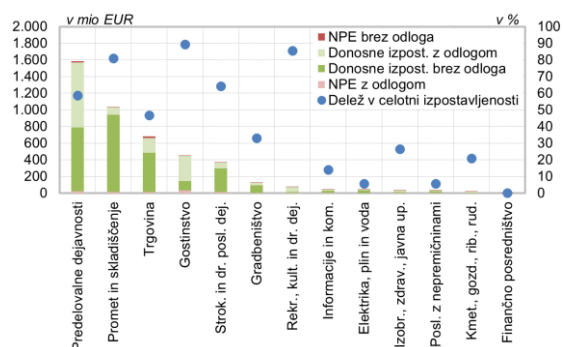
¹³ Več o nefinančnih družbah, ki so prejela odlog je na voljo v poglavju Podjetja.

krajši delovni čas), so nekoliko bolj zadolžene (po kazalniku dolg glede na sredstva) kot nefinančne družbe, ki niso zaprosile za pomoč, pa tudi njihova sposobnost servisiranja dolgov (neto finančni dolg glede na EBITDA) je bila nekoliko manjša. Delež izpostavljenosti nefinančnih družb, ki so prejele pomoč za krajši delovni čas in čakanje na delo, v celotni izpostavljenosti posamezne dejavnosti je bil največji pri rekreaciji, kulturi in podobnih dejavnostih, gostinstvu ter v dejavnosti promet in skladiščenje. Merjeno z bančnimi izpostavljenostmi, je več kot tretjina podjetij, ki so prejela pomoč za krajši delovni čas in čakanje na delo, hkrati prejela tudi odlog plačila obveznosti.

Slika 1.21: Prejemniki pomoči za krajši delovni čas in čakanje na delo po dejavnostih ter struktura glede na donosnost izpostavljenosti in koriščenje odloga – število

Slika 1.22: Prejemniki pomoči za krajši delovni čas in čakanje na delo po dejavnostih ter struktura glede na donosnost izpostavljenosti in koriščenje odloga – izpostavljenost

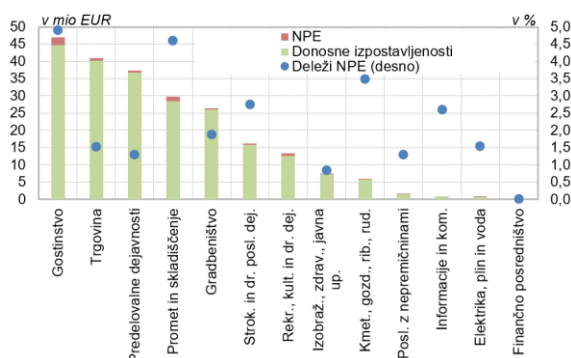

Opomba: Odstotki na desni sliki predstavljajo delež izpostavljenosti nefinančnih družb v posamezni skupini dejavnosti, ki so prejele pomoč za krajši delovni čas in čakanje na delo v celotni izpostavljenosti v posamezni dejavnosti.

Vir: AJPES, FURS, Banka Slovenije.

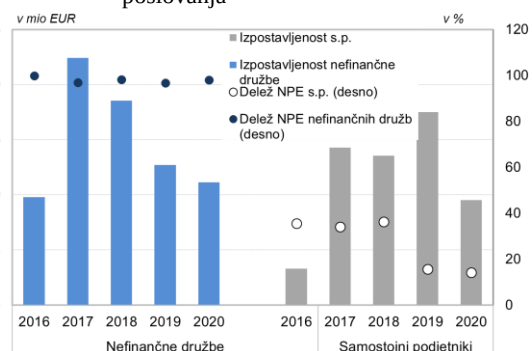
Izpostavljenost bank do prejemnikov mesečnega temeljnega dohodka (MTD) ni velika, prav tako majhen je obseg NPE v tej skupini komitentov. V obdobju od marca do maja 2020 je MTD prejelo dobrih 50 tisoč prejemnikov, med njimi je bilo ob koncu leta okrog 32 tisoč komitentov bank,¹⁴ s skupno kreditno obveznostjo 228 mio EUR in 6,7 mio EUR NPE, kar predstavlja 3,0-odstotni delež. Po deležu neplačnikov izstopajo gostinstvo s 4,9 %, promet s 4,6 % ter kultura, rekreacija in podobne dejavnosti, s 5,1-odstotnim deležem NPE, kar je z izjemo prometa manj kot v sektorju nefinančnih družb v teh dejavnostih. Vendar pa je v tej skupini komitentov večji delež izpostavljenosti, za katere je bil odobren odlog: konec leta je bil za skoraj 24 % izpostavljenosti do prejemnikov MTD uveljavljen odlog plačil v skupnem znesku 54,5 mio EUR. Delež NPE v odloženih posojilih pa je bil podoben kot pri vseh izpostavljenostih do prejemnikov MTD, 3,2 % oz. 1,7 mio EUR. Med dejavnostmi tudi v tej skupini dolžnikov izstopajo kultura, rekreacija in podobne dejavnosti s 7,1-odstotnim deležem NPE in dodatno dejavnost prometa s 13,2 odstotnim deležem. Skupina prejemnikov MTD je torej z vidika bančnih izpostavljenosti razmeroma majhna, vendar v velikem deležu spada med bolj prizadete.

Slika 1.23: Izpostavljenost bank do prejemnikov mesečnega temeljnega dohodka

Vir: AJPES, FURS, Banka Slovenije.

Slika 1.24: Izpostavljenost bank do nefinančnih družb in samostojnih podjetnikov ob prenehanju poslovanja

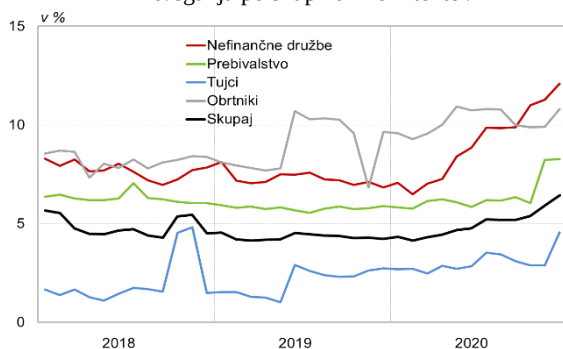
¹⁴ V tem niso zajeti komitenti brez matične številke, saj se za njih poroča skupinsko.

Izpostavljenost bank do nefinančnih družb, ki so prenehale poslovati v letu 2020 je bila manjša kot v preteklih letih, predvsem zaradi manjšega števila zaprtih nefinančnih družb v tem letu. Večina terjatev bank do ukinjenih nefinančnih družb je bila že pred njihovim zaprtjem razvrščenih med nedonosne. V mesecu pred izbrisom iz poslovnega registra je bilo 98 % terjatev bank do zaprtih nefinančnih družb (tistih, ki so bile zadolžene pri bankah) nedonosnih, kar je podoben delež kot v preteklih letih. Pri samostojnih podjetnikih je bil ta delež bistveno manjši: v zadnjih dveh letih je bilo le okrog 15 % terjatev do zaprtih podjetij pred tem razvrščenih med nedonosne, v letih 2016–2018 pa povprečno 35 %. Pred iztekom podpornih ukrepov bo težko ugotoviti koliko delujočih podjetij bi brez teh ukrepov že končalo s poslovanjem, gotovo pa bo del podjetij z njihovo pomočjo uspel prebroditi krizno obdobje. Odlogi odplačevanja posojil in drugi ukrepi pomoči so v najranljivejših dejavnostih zaprte podjetij preprečili, delno pa tudi le preložili.

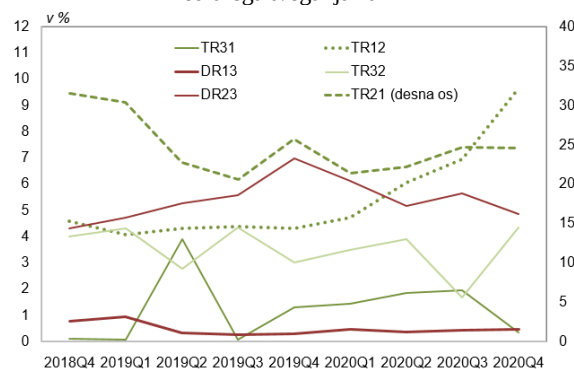
Skupine kreditnega tveganja¹⁵

Povečano kreditno tveganje v letu 2020 se je odrazilo v povečanih prehodih v skupino s povečanim kreditnim tveganjem.¹⁶ Medtem ko so bile enoletne stopnje prehodov med neplačnike (v skupino 3 po MSRP) celo manjše kot v letu 2019, je močno povečano prehajanje iz prve v drugo skupino, s povečanim kreditnim tveganjem. V sektorju nefinančnih družb se je delež razvrščenih terjatev, ki je iz prve skupine prešel v drugo, povečal s 4,3 % v letu 2019 na 9,7 % v zadnjem četrtletju leta, kar kaže kopičenje kreditnega tveganja.

Slika 1.25: Delež izpostavljenosti v skupini 2 kreditnega tveganja po skupinah komitentov

Slika 1.26: Stopnje prehodov med skupinami kreditnega tveganja za nefinančne družbe

Opomba: Na sliki desno oznake v legendi označujejo stopnje prehoda (TR, Transition Rate) med skupinami kreditnega tveganja (1, 2 in 3) v odstotkih. Pri izračunu stopenj prehodov izpostavljenosti med posameznimi skupinami kreditnega tveganja je enota opazovanja poslovna banka-pogodba-datum. Vključene so vse izpostavljenosti, ki imajo pozitivno vrednost razvrščenih terjatev po odplačni vrednosti in zavedeno skupino kreditnega tveganja na začetku opazovanega obdobja. Za podatek na koncu obdobja se upošteva zadnji razpoložljivi podatek za to pogodbo znotraj leta.

Vir: Banka Slovenije.

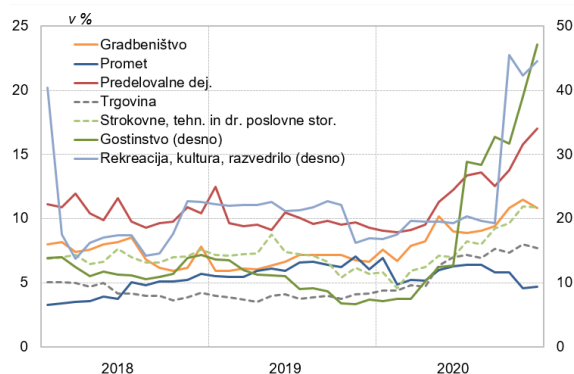
Porast izpostavljenosti v skupini s povečanim kreditnim tveganjem je bil izrazitejši v dejavnostih, katerih poslovanje je bilo zaradi pandemije večji del leta 2020 onemogočeno. Naraščanje je prisotno od samega začetka pandemije. Na ravni celotnega portfelja se je delež skupine 2 kreditnega tveganja do konca leta 2020 povečal na 6,5 % v primerjavi s 4,2 % konec leta 2019, pri čemer sta delež in povečanje največja v sektorju nefinančnih družb, 12,2 % v primerjavi s 6,8 % konec leta 2019. V dvajsetih panogah (od skupaj 80 na dvoštevlični ravni členitve dejavnosti) s skupno izpostavljenostjo 2,3 mrd EUR je delež skupine 2 v decembru presegel 20 %. Med najbolj tveganimi dejavnostmi po tem kazalniku izstopajo izpostavljenosti do nefinančnih družb iz gostinstva, kjer je že skoraj 48 % izpostavljenosti razvrščenih v skupino 2 po MSRP. Poleg gostinstva izpostavljamo še dejavnost rekreacije, kulture, razvedrila in podobnih dejavnosti (RST), katerih poslovanje je bilo v preteklem letu močno omejeno ter v katerih se je delež skupine 2 do konca leta

¹⁵ Banke finančna sredstva razvrščajo v tri skupine kreditnega tveganja. V skupini 1 in 2 so izpostavljenosti do plačnikov. V skupino plačnikov 2 so razvrščena finančna sredstva, pri katerih se je kreditna kvaliteta pomembno poslabšala od datuma pripoznanja. V skupino neplačnikov (skupina 3) se razvrstijo vse izpostavljenosti, opredeljene kot neplačane izpostavljenosti.

¹⁶ Pri izračunu enoletnih stopenj prehodov izpostavljenosti med posameznimi skupinami kreditnega tveganja je enota opazovanja poslovna banka-komitent-pogodba-datum. Upoštevajo se pogodbe, ki so bile v stanju podatkov kreditnega registra na začetku opazovanega obdobja ter imajo takrat pozitivno vrednost razvrščenih terjatev po odplačni vrednosti in zavedeno skupino kreditnega tveganja. Kot izpostavljenost je v števcu in imenovalcu uporabljena bruto izpostavljenost bilančnih in zunajbilančnih postavk (brez upoštevanja konverzijskih faktorjev) iz začetka opazovanega obdobja T.

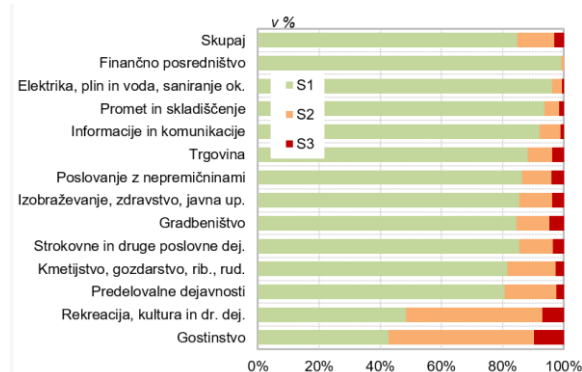
povečal na dobrih 45 %. Deleži NPE so se v teh dejavnostih v večjem delu leta zmanjševali, v zadnjem četrtletju pa povečali bolj kot v drugih dejavnostih: v gostinstvu za 2,9 odstotne točke na 10,3 %, v dejavnostih RST za 0,4 odstotne točke na 7,1 %. V drugih dejavnostih so bila povečanja NPE bistveno manjša.

Slika 1.27: Delež izpostavljenosti v skupini 2 kreditnega tveganja po dejavnosti nefinančnih družb

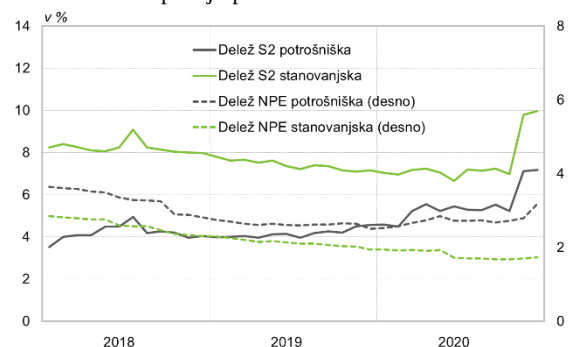
Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.28: Struktura portfelja nefinančnih družb po skupinah kreditnega tveganja

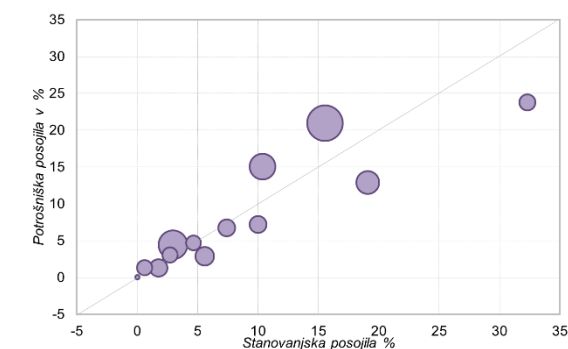
V zadnjih mesecih leta 2020 se je tudi v sektorju prebivalstva povečal obseg izpostavljenosti v skupini s povečanim kreditnim tveganjem. Konec leta 2020 je bilo 8,3 % izpostavljenosti do prebivalstva razvrščenih v skupino 2, za 2,4 odstotne točke več kot eno leto prej. Ti deleži so večji pri stanovanjskih (10,0 %), kot pri potrošniških posojilih (7,2 %), čeprav je kakovost portfelja potrošniških posojil, merjena z deležem NPE, manjša kot pri stanovanjskih posojilih. Decembra 2020 je bilo med potrošniškimi posojili za 3,2 % nedonosnih, pri stanovanjskih pa za 1,7 %. Razlika med deležema NPE v teh dveh portfeljih se je od najnižje v marcu 2019 (0,4 odstotne točke) do decembra 2020 povečala na 1,5 odstotne točke. Čeprav so med bankami precejšnje razlike v deležu skupine 2 pri posojilih prebivalstvu, so praviloma večji deleži pri stanovanjskih posojilih korelirani z večjimi deleži pri potrošniških posojilih. Opazna je tudi določena povezava med večjo izpostavljenostjo banke do sektorja prebivalstva in večjimi deleži skupine s povečanim kreditnim tveganjem v njenem portfelju.

Slika 1.29: Delež NPE in deleži izpostavljenosti v skupini 2 kreditnega tveganja po vrstah posojil prebivalstvu

Opomba: Velikost kroga na sliki desno ponazarja delež stanovanjskih in potrošniških posojil v celotni izpostavljenosti banke.
Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.30: Delež izpostavljenosti v skupini 2 kreditnega tveganja po vrstah posojil prebivalstvu in po bankah

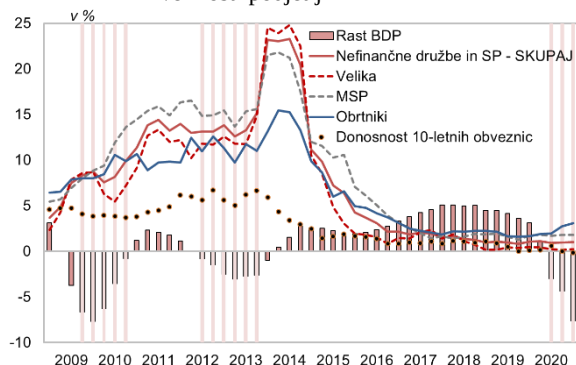
Kreditni parametri

Stopnje prehodov plačnikov med neplačnike še ne odražajo povečanja kreditnega tveganja kot posledice zaježitvenih ukrepov, povezanih s Covid-19. Enoletne, z izpostavljenostjo tehtane stopnje prehodov plačnikov med neplačnike po EBA definiciji nedonosnih izpostavljenosti¹⁷ znašajo v zadnjem

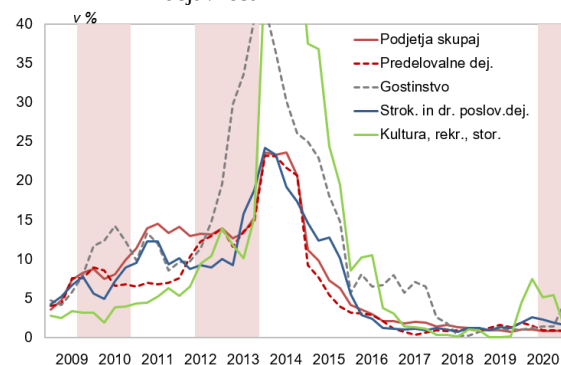
¹⁷ Neplačnik je opredeljen z Ebino definicijo nedonosne izpostavljenosti na ravni komitenta oziroma z zamudami nad 90 dni ter razvrstitvijo v boniteti skupini D ali E, kadar podatek na podlagi Ebine definicije ni na voljo. Glej tudi prejšnjo opombo.

četrtnemu leta 2020 za sektor nefinancijskih družb približno 1 % in za sektor samostojnih podjetnikov 3 %. Enoletne stopnje neplačila (DR, *default rate*) torej tudi v decembru 2020 ostajajo na zelo nizki ravni iz konca leta 2019. To je pričakovano, saj 90-dnevne zamude in stečaji navadno začnejo nastajati z zamikom, obenem pa trenutno številna podjetja koristijo subvencioniran skrajšan delovni čas, čakanje na delo, odloge odplačil kreditov, ki so hkrati deležni blažje regulatorne obravnave, in druge ukrepe države. Glede na zgodovinsko dinamiko BDP in stopenj neplačila bi lahko sklepali o morebitnem povečanju DR v prihodnosti, po koncu obdobja negativne rasti BDP, ki pa bo zagotovo ublažen z interventnimi ukrepi, in tudi z drugačno sestavo portfelja med preteklo finančno krizoc.

Slika 1.31: Prikaz z izpostavljenostjo tehtanih DR po velikosti podjetij

Slika 1.32: Prikaz z izpostavljenostjo tehtanih DR po dejavnostih

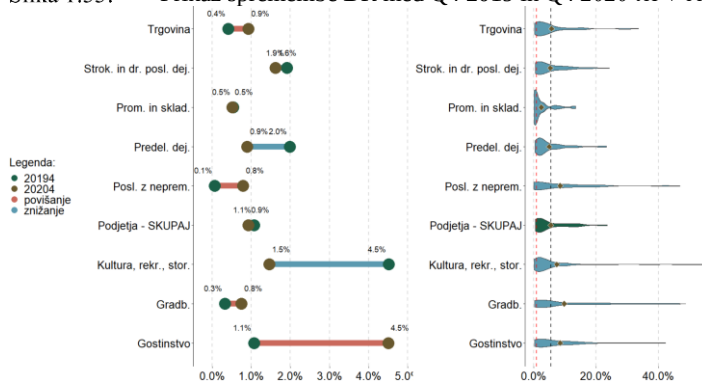
Opomba: Definicija EBA velja samo za zadnja leta, ko je ta podatek na voljo. V prejšnjih letih je bila uporabljena definicija 90DE oziroma DE. Zatemnjena rdeča območja predstavljajo obdobja negativne medletne gospodarske rasti. Prikaz je omejen na maks. DR = 40 %.

Vir: Banka Slovenije.

DR se je povečal v dejavnosti gostinstva, kulturnih, rekreacijskih in drugih storitvenih dejavnosti ter v kmetijstvu, lovu, gozdarstvu in ribištvi, ki so poleg na primer gradbeništva, poslovanja z nepremičninami in trgovine tudi zgodovinsko bolj ciklični.

Dejavnosti so v zgodovinsko zelo ugodnem položaju. Trenutne vrednosti DR so zelo dobre in pod zgodovinskim povprečjem. Trend poslabšanja med Q4 2019 in Q4 2020 je opazen predvsem pri dejavnosti gostinstva (tudi pri dejavnosti kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, ki na sliki ni prikazana), do izboljšanja pa je prišlo v nekaterih drugih dejavnostih.¹⁸

Slika 1.33: Prikaz spremembe DR med Q4 2019 in Q4 2020 ter v celotni časovni vrsti

Opomba: Časovna vrsta od Q1 2001. Desni graf prikazuje povprečje (zlata koda) in gostoto porazdelitve po posameznih panogah. Debelina ploščine na desnem grafu predstavlja večjo gostoto realizacij pri tisti višini. Rdeča črtkana črta predstavlja trenutni (Q4 2020) DR za podjetja, ki znaša približno 1 %. Črna črtkana črta pa predstavlja povprečni zgodovinski DR podjetij.

Vir: Banka Slovenije.

Verjetnosti neplačila (PD, *probability of default*) so večje pri komitentih, ki so v večji meri odložili plačila obveznosti. Ocene PD s strani bank za komitente z odlogi in za komitente brez odlogov kažejo, da so bili v večini panog komitenti z odlogi septembra 2020 ocenjeni kot bolj tvegani v primerjavi s komitenti brez odlogov. Zanimivo, da so bili ti komitenti v večini panog ocenjeni z višjimi PD tudi po stanju konec leta

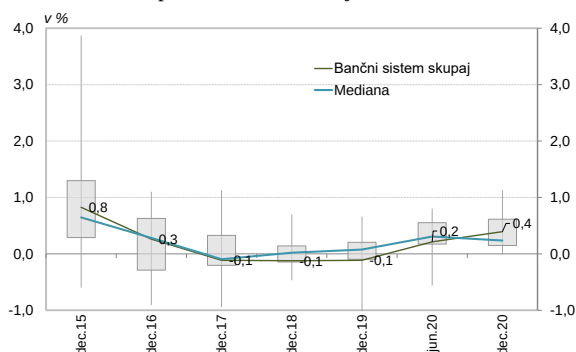
¹⁸ Časovne vrste stopenj neplačil, tehtane z izpostavljenostjo, so pri manjših panogah precej volatilne. Pri panogi RST je že v letu 2019 prišlo do prerazvrstitve večjih izpostavljenosti med nedonosne, zato je v letu 2020 prišlo do izboljšanja. Pri izrisu stopenj neplačil, ki jih ne tehtamo z izpostavljenostjo, je časovna vrsta pri RST bolj stabilna ter prikazuje porast DR med Q4 2019 in Q4 2020.

2019, kar nakazuje da so možnost odloga odplačil izkoriščali bolj tvegani komitenti. Prav tako so v večini panog banke v letu 2020 do septembra bolj povišale PD komitentov, ki so koristili odlog, kot komitentov, ki odloga niso koristili.

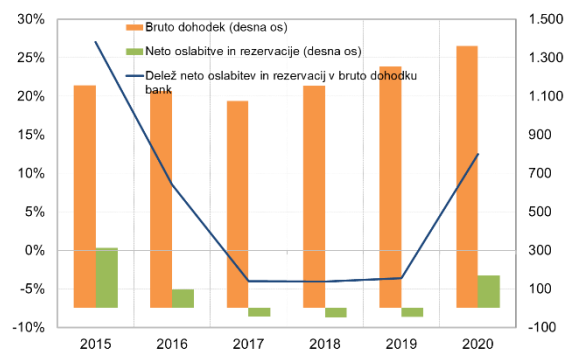
Oslabitev in rezervacije ter pokritosti donosnih in nedonosnih izpostavljenosti z oslabitvami in rezervacijami¹⁹ ter zavarovanji

V letu 2020 je v bančnem sistemu po treh letih neto sproščanja spet prevladovalo oblikovanje oslabitev in rezervacij. Neto oslabitve in rezervacije so bile lani glede na vrednosti v preteklosti,²⁰ in tudi glede na mednarodne računovodske standarde zaradi podpornih ukrepov države (moratoriji, jamstva) še nizke. V prihodnje pa lahko pričakujemo povečevanje oslabitev in rezervacij, na kar bodo ob izteku odlogov vplivali tudi mednarodni računovodski standardi.²¹

Slika 1.34: Oslabitev in rezervacije na bilančno vsoto, distribucija vrednosti po kvartilih ob koncu posameznih obdobj

Slika 1.35: Bruto dohodek in neto oslabitve in rezervacije

Opomba: Pozitivne vrednosti (deleža) oslabitev in rezervacij (v bruto dohodku) pomenijo njihovo neto oblikovanje, negativne vrednosti pa njihovo neto sproščanje.

Vir: Banka Slovenije.

Z začetkom pandemije so banke začele povečevati oslabitve in rezervacije na donosnem delu portfelja, v večjem delu leta 2020 je naraščala tudi pokritost nedonosnega dela portfelja. Pokritost NPE z oslabitvami je po naraščanju v prvih osmih mesecih v zadnjih mesecih leta nihala zaradi hkratnega vpliva več dejavnikov: metodoloških in institucionalnih sprememb²² po eni strani ter vpliva pokritosti z oslabitvami pri tistih izpostavljenostih, ki vstopajo ali izstopajo iz statusa NPE,²³ po drugi. Pri nekaterih bankah je na znižanje oslabitev vplivalo upoštevanje ugodnejših jesenskih makroekonomskih napovedi v primerjavi s spomladanskimi. Tako je bila pokritost celotnih NPE z oslabitvami kljub opisani dinamiki med letom na koncu leta 2020 enaka kot v decembru 2019, 50,3-odstotna.²⁴

Pri donosnih izpostavljenostih se je ob povečanju prehajanju v skupine s povečanim kreditnim tveganjem večal tudi obseg oblikovanih oslabitev zanje. Oslabitev na donosnem delu portfelja so se povečevale v celotnem letu 2020 in pri vseh skupinah komitentov. Stopnje pokritosti donosnega portfelja z oslabitvami so se posledično povišale s stabilnih 0,5 % v letih 2018 in 2019 na 0,7 % v juniju 2020, in se na

¹⁹ V tem poglavju uporabljamo skrajšani izraz »oslabitve« za »oslabitve in rezervacije« in se nanaša na popravke oziroma prilagoditve vrednosti in rezervacije za kreditne izgube, ki so jih banke evidentirale v skladu z MSRP 9.

²⁰ Oslabitev in rezervacije so od vključno leta 1996 do konca 2018 predstavljale 23 % bruto dohodka, pri čemer pa v izračun niso zajeta leta 2012, 2013 in 2014, ko so bili ti stroški izrazito nadpovprečni, in leta 2017, 2018 in 2019, ko so banke neto sproščale oslabitve in rezervacije.

²¹ V skladu z mednarodnim standardom računovodskega poročanja 9 (MSRP 9) se v primeru znatnega povečanja kreditnega tveganja pričakuje prerazvrstitev izpostavljenosti iz skupine 1 v skupino 2 ter ob nastopu dogodka neplačila v skupino 3. V primeru nenadnega bistvenega poslabšanja ekonomskih napovedi lahko ob ponovni kalibraciji parametrov kreditnega tveganja pride do nenadnih bistvenih porastov oslabitev in rezervacij za kreditne izgube. Te oslabitve in rezervacije bodo izhajale iz: (a) ponovne ocene kreditnih parametrov z vključevanjem najnovejših makroekonomskih napovedi in (b) preračuna pričakovanih kreditnih izgub v 12-mesečnem obdobju na pričakovane kreditne izgube v celotnem obdobju trajanja (kot posledica prerazvrstitve iz skupine 1 v skupino 2 oz. 3).

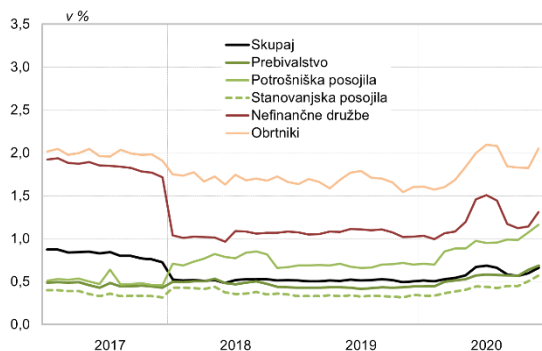
²² Metodološke spremembe pri poročanju izločenih obresti na nedonosne izpostavljenosti so v vseh mesecih zadnjega četrletja 2020 prispevale k povečanju pokritosti v teh mesecih, združitve dveh bank v septembru 2020 pa k njenemu zmanjšanju.

²³ Prodaje in odpisi NPE, ki so po navadi povečani ob koncu leta, zmanjšujejo pokritosti preostalih NPE z oslabitvami, saj se iz portfelja praviloma izločajo terjatve, ki so nadpovprečno ali v celoti pokrite z oslabitvami. Prehodi donosnih izpostavljenosti med NPE prav tako lahko zmanjšajo povprečno pokritost NPE z oslabitvami, če je bila njihova pokritost ob neplačilu pod povprečjem pokritosti NPE.

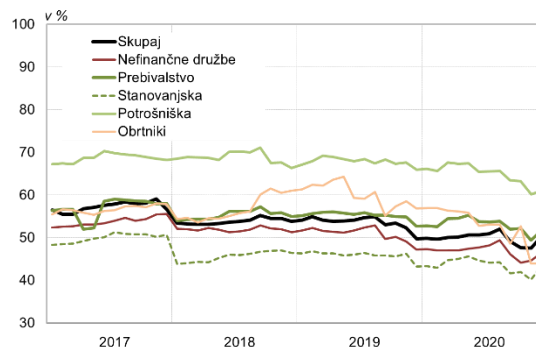
²⁴ Ob izključitvi metodološke spremembe pri izkazovanju obresti od NPE bi bila pokritost z oslabitvami oz. rezervacijami ob koncu leta 2020 47,2 %.

tej ravni ohranile tudi v decembru. Večanje oslabitev in stopnje pokritosti donosnega dela portfelja z oslabitvami so bile v letu 2020 največje v sektorjih obrtnikov, nefinančnih družb in prebivalstva, predvsem pri potrošniških posojilih. V teh delih portfelja se v letu 2021 zaradi posledic pandemije tudi pričakujejo večji prehodi med NPE.

Slika 1.36: Pokritost donosnih izpostavljenosti z oslabitvami za izbrane skupine komitentov

Slika 1.37: Pokritost NPE z oslabitvami in rezervacijami za izbrane skupine komitentov

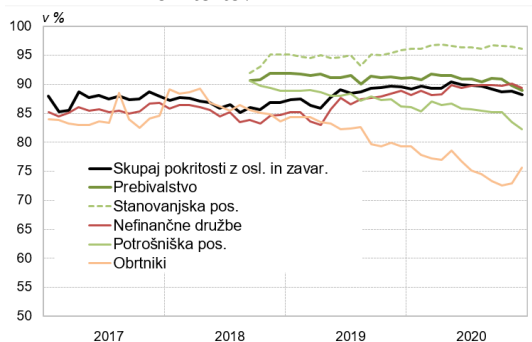

Vir: Banka Slovenije.

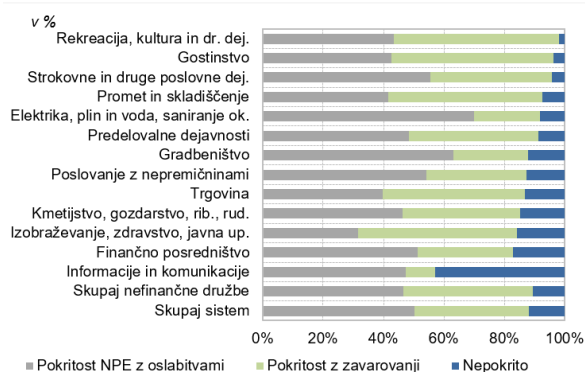
Z vidika posledic realizacije kreditnega tveganja za dobiček in kapital banke je pomemben pokazatelj skupna pokritost NPE z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji. Skupna pokritost NPE je na ravni celotnega portfelja ob koncu leta znašala 88,2 %, za 1,5 odstotne točke manj od stabilnega enoletnega deleža v obdobju med septembrom 2019 in avgustom 2020. Skupna pokritost je bila ob koncu leta podobna v portfelju nefinančnih družb in prebivalstva, pri 89,3 % oz. 89,0 %, pri čemer je v obeh segmentih v zadnjih mesecih leta upadla, nekoliko bolj pri prebivalstvu.

Med sektorji in dejavnostmi so precejšnje razlike v strukturi pokritosti NPE z oslabitvami in zavarovanji ter deleži nezavarovanih NPE. Tako je delež NPE v sektorju nefinančnih družb, ki niso pokrite ne z oslabitvami ne z zavarovanji, ob koncu leta znašal 10,7 %, vendar z velikimi razlikami med dejavnostmi: od 43 % v dejavnosti informacij in komunikacij do le 2 % v rekreacijskih, kulturnih, razvedrilnih in podobnih dejavnostih. Tudi v tveganju bolj izpostavljeni dejavnosti gostinstva je delež nepokritih NPE majhen, 3,8 %, bistveno večji pa je bil ob koncu leta 2020 v sektorju obrtnikov, 24,4 %. Delež nepokritih NPE do prebivalstva je znašal 11,0 %, toda s precejšnjo razliko v ravni in trendu med potrošniškimi in stanovanjskimi posojili.

Slika 1.38: Pokritost NPE z oslabitvami in zavarovanji za izbrane skupine komitentov

Slika 1.39: Struktura pokritosti NPE z oslabitvami in zavarovanji po dejavnostih konec leta 2020

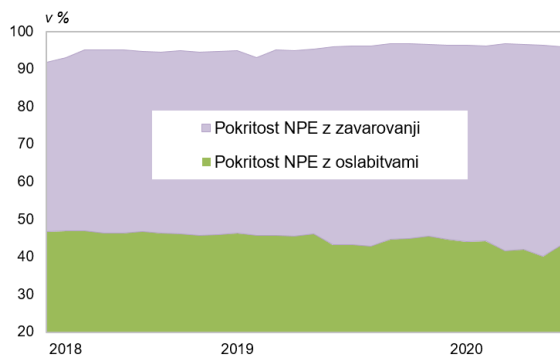
Opomba: Na sliki levo je skupna pokritost pred septembrom 2018 prikazana brez prebivalstva, za katerega so podatki o zavarovanjih na voljo šele po tem datumu. Na obeh slikah je znesek zavarovanj pri posameznem poslu upoštevan le do višine neoslabljene vrednosti NPE.

Vir: Banka Slovenije.

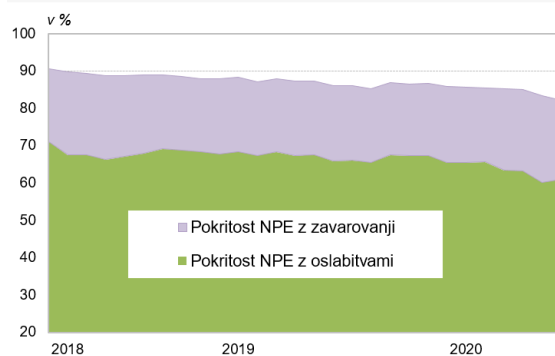
Nedonosna stanovanjska posojila ostajajo dobro pokrita z oslabitvami in zavarovanji, medtem ko se pokritost pri potrošniških posojilih poslabšuje. Pri stanovanjskih posojilih je pokritost v večji meri zagotovljena z zavarovanji kot z oslabitvami. Zaradi prevladujočega deleža zavarovanj z nepremičninami pri

stanovanjskih posojilih in ohranjanja oziroma naraščanja njihove vrednosti zagotavljajo zavarovanja pretežni del skupne pokritosti pri stanovanjskih posojilih. Obratno je pri potrošniških posojilih, kjer so NPE prevladujoče pokriti z oslabitvami in bistveno manj z zavarovanji. To je tudi posledica odobravanja nezavarovanih potrošniških posojil v obdobju pred uveljavitvijo makrobonitetnega ukrepa za področje kreditiranja prebivalstva. Upadanje pokritosti NPE z oslabitvami teh posojil kaže tudi na nezadostno oblikovanje oslabitev, ko so še bila v statusu donosnih posojil, čeprav bi zaradi šibkih kreditnih standardov ob njihovi odobritvi in ob pričakovani upočasnitvi gospodarske rasti še pred pandemijo že morala biti zaznana večja verjetnost njihovega prehoda med neplačnike.

Slika 1.40: Pokritost NPE z oslabitvami in zavarovanji za stanovanjska posojila

Slika 1.41: Pokritost NPE z oslabitvami in zavarovanji za potrošniška posojila

Vir: Banka Slovenije.

Okvir 1.1: Aktualne spremembe regulative s področja kreditnega tveganja kot odziv na pandemijo Covid-19 od oktobra 2020

Zaradi drugega vala pandemije Covid-19 in s tem povezanih omejitev v državah članicah EU so bile 2. decembra 2020 ponovno aktivirane Smernice Evropskega bančnega organa (EBA) o zakonskih in zasebnih moratorijih na odplačevanje posojil, sklenjenih zaradi pandemije Covid-19 (prvotne smernice so se uporabljale do konca septembra 2020). V smernicah je vzpostavljena »prožnejša« regulativna obravnava zakonskih in zasebnih moratorijev, uvedenih zaradi pandemije Covid-19, ki izpolnjujejo pogoje splošnih moratorijev iz smernic. Po revidiranih smernicah, ki se lahko uporabijo (retroaktivno) tudi za moratorije, sklenjene od 1. oktobra do 2. decembra 2020, mora biti moratorij odobren najpozneje do 31. marca 2021, skupno trajanje vseh odlogov plačila kreditnih obveznosti pa naj ne bi presegalo devetih mesecev. Taki moratoriji se lahko obravnavajo skladno s smernicami in ne zahtevajo samodejne prerazvrstitve izpostavljenosti med restrukturirane (donosne ali nedonosne) izpostavljenosti v skladu z opredelitvijo restrukturiranja iz člena 47b uredbe CRR. V poročilu *Report on the implementation of selected Covid-19 policies*²⁵, ki je objavljeno na spletni strani EBA in se redno posodablja, so navedeni odgovori na najpogostejša vprašanja, povezana z uporabo smernic o moratorijih.

Na podlagi revidiranih EBA smernic o moratorijih je Banka Slovenije izdala novelo sklepa o uporabi smernic, objavljeno v Uradnem listu RS, št. 189/20, z dne 15. 12. 2020. S sklepom o uporabi smernic je Banka Slovenije ob upoštevanju nacionalne interventne zakonodaje, tj. Zakona o interventnem ukrepu odloga plačila obveznosti kreditjemalcev (ZIUOPOK) določila delno odstopanje od smernic, in sicer da manj pomembne banke (pod nadzorom Banke Slovenije) pri moratorijih, sklenjenih po 30. septembru 2020, kot najdaljše skupno trajanje odlogov plačila kreditnih obveznosti upoštevajo obdobje dvanajstih mesecev (in ne devetih mesecev, kot določajo smernice). Trenutno veljavna interventna zakonodaja (Zakon o interventnih ukrepih za pomoč pri omilitvi posledic drugega vala epidemije Covid-19 (ZIUPOPVE), ki velja od 30. 12. 2020) v večji meri sledi EBA smernicam o moratorijih.

²⁵

https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2021/962557/Report%20on%20the%20implementation%20of%20selected%20COVID-19%20policies.pdf

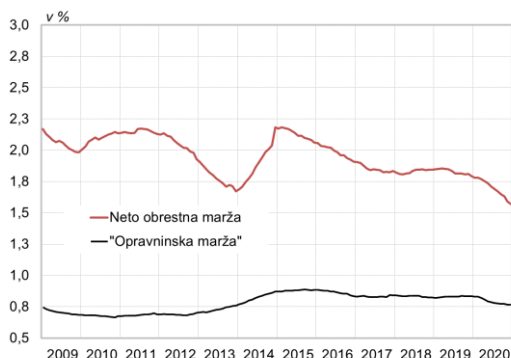
1.3 Dohodkovno tveganje²⁶

Razmere za ustvarjanje dohodka v bančnem sistemu so se v letu 2020 zaostriale. Rast neto obrestnih prihodkov bank je od aprila leta 2020 spet negativna, zaostajanje neto obresti za tistimi v predhodnem letu se povečuje, kar je posledica vse manjše donosnosti naložb in dodatno v letu 2020 še upada kreditne aktivnosti. Neto neobrestni prihodki so lani močno presegle predlanske, vendar je bila to posledica učinka združitve dveh bank, sicer bi za predlanskimi zaostajali. Od nastopa pandemije so banke realizirale tudi nekoliko nižje prihodke iz neto opravnin, najpomembnejšega dela neobrestnih prihodkov. Banke razmeroma dobro obvladujejo operativne stroške. Dohodkovno tveganje je ob poslabšanih gibanjih ustvarjanja dohodka in razmeroma nespremenjenih stroških ocenjeno kot povečano ter pričakujemo njegovo nadaljnje poglobljanje.

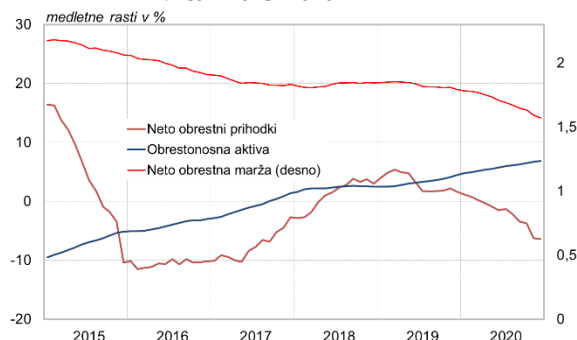
Neto obrestna in neto neobrestna marža

Neto obrestna marža ohranja trend zniževanja, pri čemer je bilo to zniževanje leta 2020 večje kot v letih pred tem. Upad obrestnih prihodkov in razmeroma visoka rast bilančne vsote oziroma obrestovane aktive sta znižali neto obrestno maržo v letu 2020 na 1,57 %, s čimer je dosegla najnižjo vrednost v zadnjih šestih letih.²⁷ Medtem ko znižanje aktivnih obrestnih mer že daljše obdobje vpliva na zniževanje marže, je v letu 2020 nanj vplivala tudi vse manj donosna struktura aktive, saj se je ob močnem znižanju rasti posojil in hkratnem povečanju nizko obrestovane aktive ta proces v letu 2020 intenziviral.

Slika 1.42: Neto obrestna marža in »opravninska« marža v bančnem sistemu

Slika 1.43: Medletne rasti neto obrestnih prihodkov in obrestovane aktive ter neto obrestna marža v letih 2015–2020

Opomba: Na sliki levo so marže izračunane za vsakokratno enoletno obdobje. Prikazan je le najpomembnejši in najmanj volatilen del neobrestnih prihodkov, tj. neto opravnine na povprečno bilančno vsoto.

Vir: Banka Slovenije.

Zmanjševanje neto obrestnih prihodkov in hitrejša rast obrestovane aktive znižujeta neto obrestno maržo. V drugem četrtletju 2020 so neto obrestni prihodki začeli medletno zaostajati za tistimi v enakem obdobju predhodnega leta, negativna rast se je povečevala in konec leta znašala -6,4 %. Rast obrestovane aktive se je povečevala in je bila posledica rasti bilančne vsote oziroma obsežnega pritoka, predvsem vlog na vpogled, nebančnega sektorja. Hkrati se je obrestovana aktiva spreminjala v smeri vse bolj likvidnih in vse manj donosnih naložb, kar se kaže predvsem v povečanju terjatev bank do centralne banke, ki so konec leta 2020 dosegale že skoraj petino aktiv bilanc bank.²⁸ V letu 2020 se je znižala tudi srednja vrednost neto obrestne marže, ki je znašala 1,71, kar je 0,16 odstotne točke manj kot v predhodnem letu, po drugi strani se je nekoliko povečala razpršenost neto obrestne marže. Ob padcu marže so se tako razlike nekoliko povečale.

²⁶ V tem Poročilu o finančni stabilnosti se je spremenila obravnava dohodkovnega tveganja, ki zdaj izpostavlja predvsem tveganje ustvarjanja (neto) dohodka bank, medtem ko je dobičkonosnost prikazana v delu Odpornost bančnega sistema na sistemska tveganja skupaj s solventnostjo. Oslabitev in rezervacije oziroma njihov prispevek k porabi ustvarjenega (bruto) dohodka bank se sedaj obravnavajo le v poglavju o kreditnem tveganju. Razlog spremembe je metodološki – odprava podvojene obravnave tveganj v dohodkovnem in kreditnem tveganju. Dobitkonosnost bančnega sistema komentiramo v razširjenem poglavju Solventnost in dobičkonosnost, pri čemer ocenimo vpliv gibanj v dobičkonosnosti na odpornost bančnega sistema.

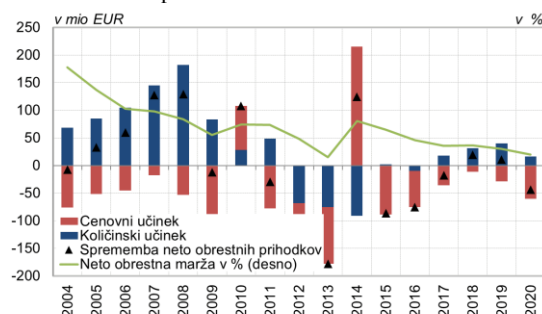
²⁷ Vrednost marže (vsakokrat izračunane za zadnje 12 mesečno obdobje) je bila po znižanjih v preteklih letih od sredine leta 2017 do sredine 2019 razmeroma stabilna, nato se je začelo nekoliko hitrejšo zniževanje, močnejši upad pa se je začel v letu 2020.

²⁸ Med posameznimi oblikami obrestovane aktive so bile lani velike razlike v medletnih rasteh; skupna obrestovana aktiva se je lani (primerjava letnih povprečij stanj) povečala za 6,84 %, posojila nebančnemu sektorju za 3,0 %, vrednostni papirji za 1,4 % ostale oblike obrestovane aktive, v katero uvrščamo terjatve do centralne banke, do bank itd. pa kar za 30,8 %.

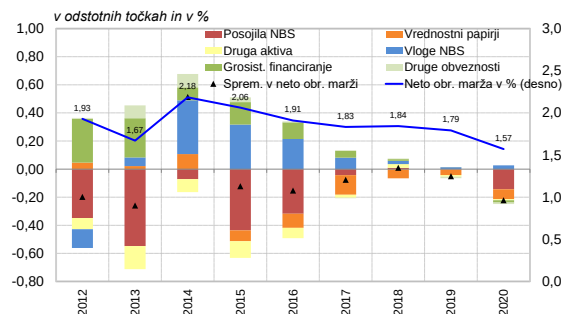
Razpršenost neto obrestne marže po bankah se v zadnjih letih nekoliko povečuje, kar kaže, da nekatere banke ohranjajo razmeroma visoke vrednosti, medtem ko se pri drugih marža zmanjšuje.²⁹

Cenovni dejavniki so v letu 2020 prevladovali nad količinskimi in prispevali k zmanjšanju neto obresti. Upad posojilne aktivnosti bank v Sloveniji je tako prispeval k močno zmanjšanemu, a še vedno pozitivnemu doprinosu količinskih dejavnikov k neto obrestim. Po drugi strani se je negativni prispevek cenovnih dejavnikov močno okreplil.³⁰ H količinskim dejavnikom v vseh letih najbolj prispeva posojilna aktivnost, med cenovnimi pa je negativen vpliv enakomerneje razporejen na posojila in tudina vrednostne papirje. Rest obrestnih prihodkov se je tako zniževala in ob koncu leta znašala -4,6 %, od tega pri posojilih nebančnemu sektorju -1,9 %. Nadaljeval se je tudi močan večletni trend zmanjševanja obrestnih prihodkov iz vrednostnih papirjev, ki predstavljajo vse manjši delež obrestnih prihodkov bank.³¹ Učinki, ki izvirajo iz strani obveznosti oziroma iz obrestnih odhodkov so bistveno manjši kot tisti iz prihodkovne strani oziroma iz naložbene strani. V zadnjih letih se je razmerje med obrestnimi prihodki in odhodki bank, predvsem zaradi znižanja odhodkov, močno povečalo. Naraščajoči delež vlog na vpogled povečuje pozitivne cenovne učinke, medtem ko so grosistični in drugi viri financiranja prispevali v smeri zmanjšanja neto obresti.

Slika 1.44: Prispevek količinskih in cenovnih dejavnikov k spremembi neto obrestnih prihodkov ter neto obrestna marža

Slika 1.45: Prispevki instrumentov obrestonosne aktive in pasive k spremembi neto obrestne marže

Opomba: V slikah zgoraj so upoštevane 12-mesečne drseče vsote obrestnih prihodkov/odhodkov, za enako obdobje je izračunana tudi neto obrestna marža.

Vir: Banka Slovenije.

Proces zniževanja neto obrestne marže postaja vse bolj trajen in vztrajen. K upadu prispeva več dejavnikov na strani prihodkov: vse nižja donosnost bančnih naložb, tudi posojil, močno znižanje rasti posojil v letu 2020, hitro povečevanje likvidne, nizko donosne aktive oziroma terjatev do centralne banke. Na razmere povečanega pritoka vlog in zniževanja razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja so se banke v Sloveniji, podobno kot v tujini, začele odzivati tudi z uvedbo ležarin, s katerimi bodo poskušale nadomestiti zmanjševanje prihodkov.³² Pri obravnavi gibanja (neto) obrestnih prihodkov je treba upoštevati, da so banke v letu 2020 zaradi možnih odlogov plačil obveznosti kreditotjemalcev, ki jih omogoča ZIUOPOK oziroma smernice EBE,³³ lahko te še nemoteno obračunavale. Po izteku odlogov plačila obveznosti bo morebitno neodplačevanje posojil pomenil dodatni pritisk na zmanjšanje obrestnih prihodkov.³⁴ Podatki za leto 2020 kažejo, da je znižanje rasti posojil nebančnemu sektorju razmeroma močno sovpadalo z zmanjšanjem (neto) obrestnih prihodkov bank (slika 1.44).

²⁹ Ob koncu leta 2020 je bilo 50 percentilov vseh bank med vrednostima 1,42 % in 2,16 %, medtem ko je na primer konec leta 2018 ta razpon znašal med 1,75 % in 2,10 %.

³⁰ Dejavnike, ki vplivajo na spremembo neto obrestnih prihodkov lahko razčlenimo na cenovne (npr. sprememba v efektivni obrestni meri/merah) in količinske (npr. povečanje posojil/ostalih oblik obrestonosne aktive). Za več o tem glej tudi prejšnja Poročila o finančni stabilnosti.

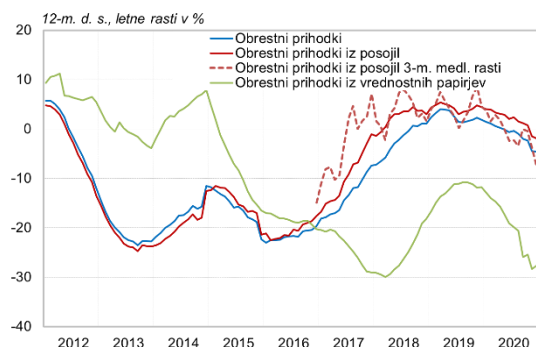
³¹ Struktura obrestnih prihodkov bank za leto 2020 pokaže, da so banke z obrestnimi prihodki iz posojil nebančnemu sektorju ustvarile 86,6 % vseh prihodkov, iz vrednostnih papirjev 8 %, ostalo pa iz druge obrestovane aktive.

³² Za več o tem glej okvir Analiza vlog prebivalstva ob napovedani uvedbi ležarin nekaterih bank.

³³ Glej Zakon o interventnem ukrepu odloga plačila obveznosti kreditotjemalcev (ZIUOPOK) in Smernice EBE na <https://eba.europa.eu/eba-publishes-guidelines-treatment-public-and-private-moratoria-light-covid-19-measures>.

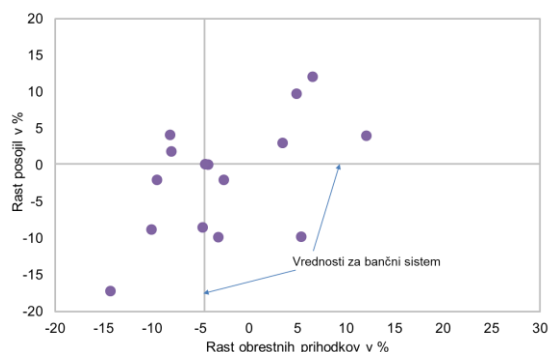
³⁴ Glej tudi analizo odlogov v poglavju o kreditnem tveganju.

Slika 1.46: Vrste obrestnih prihodkov

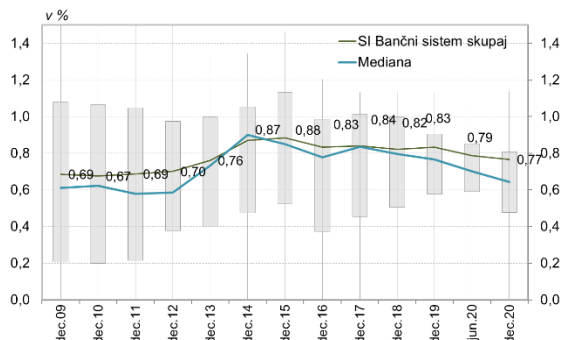
Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.47: Medletna rast obrestnih prihodkov in posojil po bankah v Sloveniji v letu 2020

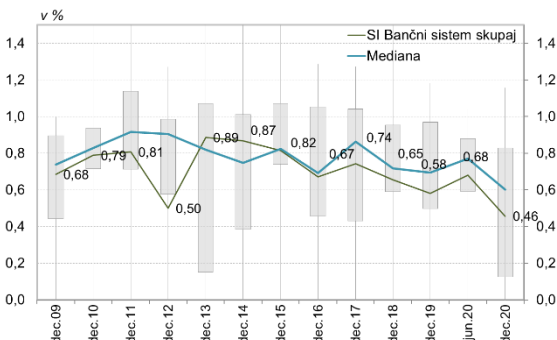

Neobrestni prihodki bank na ravni bančnega sistema so se v letu 2020 močno povečali, a le zaradi enkratnega učinka združitve dveh bank. Neto neobrestna marža na ravni bančnega sistema, ki je že v letu 2019 dosegla nadpovprečno vrednost (1,43 %), se je v letu 2020 močno povečala, vendar je bila to posledica že omenjenega učinka združitve dveh večjih bank v začetku septembra 2020,³⁵ kar je vrednost marže, izračunane na bilančno vsoto, povečalo na visokih 1,68 %. Še junija je bila vrednost marže primerljiva s povprečjem predhodnih let, za zadnje enoletno obdobje je znašala 1,15 %. Neobrestni prihodki bi lani za desetino zaostajali za visokimi predlanskimi prihodki, ki so bili posledica ugodnih gospodarskih razmer oziroma dejavnikov, kot so na primer. izplačila dividend, prevrednotenja delnic in terjatev bank do podjetij in prodaj premoženja. Neobrestni prihodki ter posledično ustvarjen bruto oziroma neto dohodek in tudi dobiček bank so bili v preteklih letih precej volatilni, na kar so lahko vplivale splošne gospodarske razmere ali drugi enkratni dejavniki pri večjih bankah (prevrednotenja finančnih sredstev, dividende, združitve).

Slika 1.48: Neto opravninska marža, distribucija njene vrednosti po kvartilih ob koncu obdobja

Slika 1.49: Neto opravnine v neobrestnih prihodkih bank

Opomba: Vrednosti za junij 2020 na sliki levo so izračunane za zadnje 12-mesečno obdobje.

Vir: Banka Slovenije.

Ob nastopu pandemije so prihodki iz neto opravnin začeli vse bolj zaostajati za predlanskimi, vendar se je zaostajanje do konca leta 2020 postopoma zmanjševalo. Neto opravninska marža je ob hkratni visoki rasti bančnih aktiv posledično dosegla najnižjo vrednost v zadnjih letih, saj se je znižala na 0,77 %. Znižanje neto opravninske marže je posledica visoke rasti bilančne vsote bank in zmanjšanja obsega neto opravnin. Po razmeroma uspešnem letu 2019, v katerem so banke prihodke iz neto opravnin povečale, so ti od nastopa pandemije začeli medletno vse bolj zaostajati za predlanskimi, vendar pa se je zaostajanje od junija do konca leta 2020 zmanjšalo. Podatki zadnjih let kažejo, da banke v Sloveniji, podobno kot v Evropi,³⁶ z neto opravninsko maržo ne uspejo pokriti zmanjšanja neto obrestne marže.

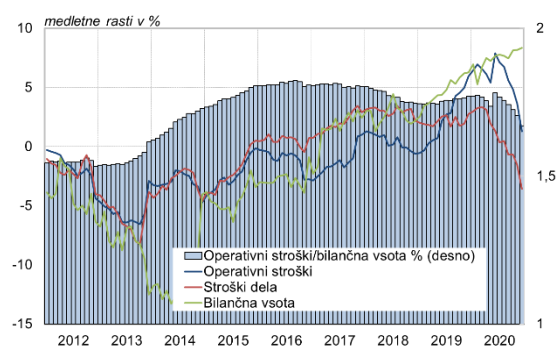
³⁵ Enkraten učinek združitve obeh bank se je lani pokazal v višjih neobrestnih prihodkih, bruto in neto dohodku ter dobičku v bančnem sistemu. Neto neobrestni prihodki so se lani povečali za 25,7 % (brez enkratnega učinka: -9,6 %), bruto dohodek za 8,3 % (-7,9 %), neto dohodek za 17,3 % (-19,7 %), dobiček -20,3 % (-54,4 %).

³⁶ Za nekatere kazalnike, ki se nanašajo na ustvarjanje in porabo dohodka bank ter dobičkonosnost bank, smo v prejšnjem Poročilu o finančni stabilnosti, oktober 2020 primerjali podatke za slovenski bančni sistem in izbrane države (EU-28). Ker so podatki za

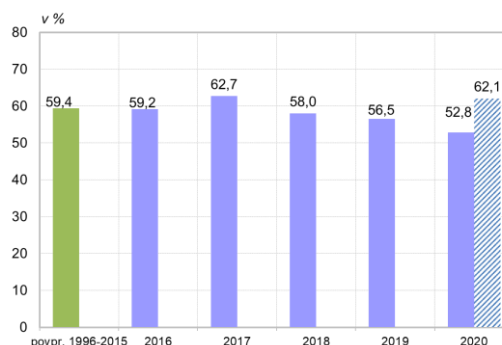
Dejavniki porabe ustvarjenega dohodka bank

Banke so v letu 2020 razmeroma dobro obvladovale operativne stroške. Kazalnika, to sta operativni stroški v bilančni vsoti in delež operativnih stroškov v bruto dohodku bank, sta se izboljšala predvsem zaradi povečanja bilančne vsote in bruto dohodka. Rast operativnih stroškov je lani znašala le 1,3 %, zmerno povečanje stroškov je predvsem posledica metodološke prerazvrstitve, sicer bi lani operativni stroški za predlanskimi zaostajali za okrog 3 %.³⁷ Stroški dela, ti predstavljajo več kot polovico operativnih stroškov, so se lani zmanjšali za 3,6 %. Delež operativnih stroškov na bilančno vsoto se je zmanjšal za 0,1 odstotne točke na 1,67 %. Neto dohodek bank, tj. ustvarjen bruto dohodek, zmanjšan za operativne stroške, se je lani močno povečal zaradi že omenjenega povečanja neobrestnih prihodkov oziroma bruto dohodka bank. Kazalnik razmerja med operativnimi stroški in bruto dohodkom (CIR) je lani izkazoval eno najnižjih vrednosti v zadnjih letih, 52,8 %, medtem ko bi brez enkratnega učinka vrednost kazalnika znašala 62 %.

Slika 1.50: Operativni stroški, stroški dela in bilančna vsota

Slika 1.51: Kazalnik razmerja med operativnimi stroški in bruto dohodkom (Cost-to-income ratio); v letu 2020 tudi brez učinka združitve dveh bank

Opomba: Vrednosti kazalnika na sliki levo so izračunane na podlagi bilančnih mesečnih podatkov za slovenski bančni sistem na posamični osnovi, vrednosti na desni sliki pa iz podatkov CBD (ECB, SDW).

Vir: Banka Slovenije, ECB.

Okvir 1.2: Kreditna aktivnost, povpraševanje po posojilih in kreditni standardi

Rast posojil nebančnemu sektorju se je zaradi zaostrenih gospodarskih razmer in povečane negotovosti v letu 2020 močno zmanjšala. Medletna rast potrošniških posojil je bila ob koncu leta negativna, prav tako rast posojil nefinančnim družbam, medtem ko je rast stanovanjskih posojil kljub zaostrenim gospodarskim razmeram in povečani negotovosti ostala pozitivna. Po podatkih ankete Bank Lending Survey (BLS)³⁸ sta na kreditno aktivnost vplivala zmanjšano povpraševanje in tudi zaostrovanje kreditnih standardov in pogojev pri bankah, kot posledica povečanja negotovosti zaradi Covid-19. Pri gospodinjstvih sta na kreditno aktivnost vplivala predvsem zmanjšano povpraševanje po potrošniških posojilih in nadaljevanje zaostrovanja kreditnih standardov. Povpraševanje po stanovanjskih posojilih se je v drugi polovici leta nekoliko povečalo. Pri podjetjih so se v večjem obsegu zaostri kreditni standardi in pogoji, tako za velika kot majhna in srednja podjetja (MSP), v drugi polovici leta 2020 se je nekoliko zmanjšalo tudi povpraševanje.

Kreditna aktivnost

Rast posojil nebančnemu sektorju se je lani zaradi zaostrenih gospodarskih razmer, povezanih z ukrepi za zajezitev širjenja Covid-19, in povečane negotovosti močno zmanjšala in decembra medletno znašala le še 0,2 %. Močno, na 0,1 %, se je zmanjšala tudi medletna rast posojil gospodinjstvom. Rast se je najbolj zmanjšala pri potrošniških posojilih, pri katerih je bilo nižje stopnje rasti mogoče zaznati že po uvedbi zavezujočih makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva novembra 2019,³⁹ dodatno pa po izbruhu pandemije. Od maja 2020 beležimo upad teh posojil, ki se je do konca leta 2020 medletno poglobil na

omenjene primerjave za celotno preteklo leto na voljo v juniju, bomo primerjavo nekaterih kazalnikov predvidoma ponovno prikazali v naslednjem Poročilu o finančni stabilnosti.

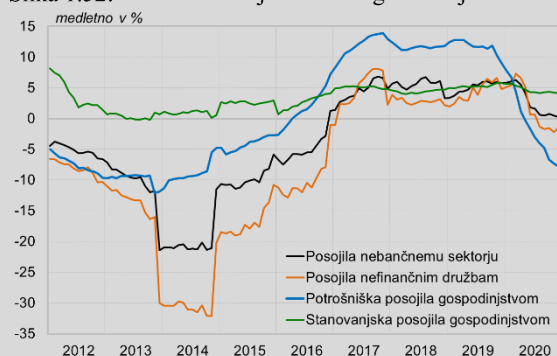
³⁷ K operativnim stroškom se od junija lani uvrščajo tudi stroški bank v zvezi z vplačili v sklad za reševanje in v sklad oziroma shemo zajamčenih vlog, ki so pred tem zmanjševali neto neobrestne prihodke bank.

³⁸ V anketi Bank Lending Survey za Slovenijo poročajo štiri banke, ki so konec leta 2020 po bilančni vsoti predstavljale 60,3 % bančnega sistema, pri posojilih nefinančnim družbam 49,9 %, pri stanovanjskih posojilih 64,7 % in pri potrošniških 60,4 % (izračunano na podlagi podatkov poročenih Banki Slovenije na posamični osnovi).

³⁹ Več o tem v okvirju Makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva po uvedbi zavezujočih ukrepov.

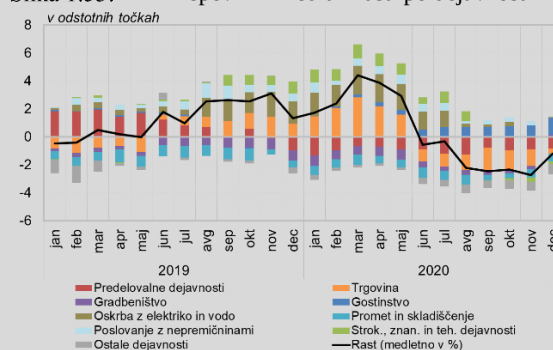
-7,8 %. Po drugi strani je bila rast stanovanjskih posojil kljub zaostrenim gospodarskim razmeram in povečani negotovosti razmeroma stabilna in se je glede na leto pred tem v povprečju zmanjšala za manj kot odstotno točko ter decembra medletno znašala 4,1 %.

Slika 1.52: Kreditiranje nebančnega sektorja

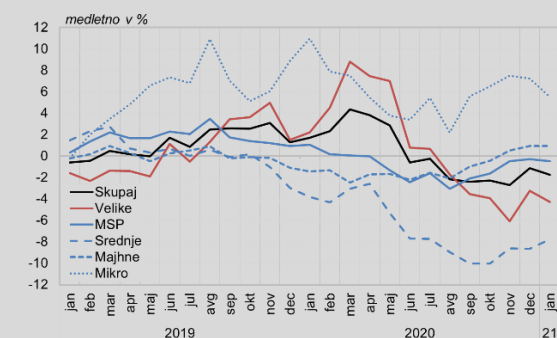
Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.53: Prispevki h kreditni rasti po dejavnostih

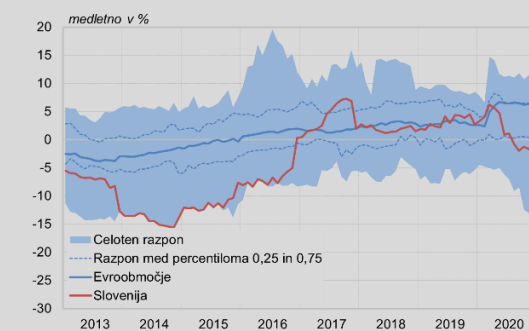
Leta 2020 se je močno zmanjšala medletna rast posojil nefinančnim družbam in v drugi polovici leta prešla v upad, ki je decembra znašal -1,2 %. Pri večini dejavnosti je medletna rast do decembra postala negativna, medtem ko je izstopalo gostinstvo, pri katerem se je rast do konca leta najbolj okrepila, s čimer je bil tudi pozitiven prispevek posojil te dejavnosti k skupni rasti največji. Decembra je bila rast pozitivna še pri dejavnostih oskrbe z elektriko in vodo ter gradbeništvu. Najizrazitejši prehod iz rasti v upad, ki se je zgodil v juniju, je razviden pri trgovini. Glede na velikost nefinančnih družb se je v letu 2020 zmanjšala medletna rast posojil MSP, ki je bila od aprila naprej negativna. Negativna in absolutno najnižja je bila pri srednje velikih podjetjih, medtem ko so posojila majhnim podjetjem do konca leta že beležila pozitivno rast. Pri mikro podjetjih se je medletna rast v celotnem letu ohranila v pozitivnem območju. Visok padec rasti so zabeležila tudi posojila velikim podjetjem, ki so med marcem in majem 2020 medletno rasla po stopnjah višjih od 7 %, v zadnjem četrtletju 2020 pa v povprečju medletno upadla za več kot 4 %.

Slika 1.54: Rast posojil nefinančnim družbam po velikosti

Vir: Banka Slovenije.

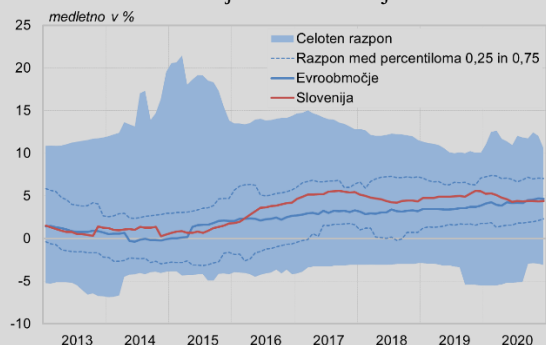
Slika 1.55: Primerjava rasti posojil nefinančnim družbam med Slovenijo in evroobmočjem

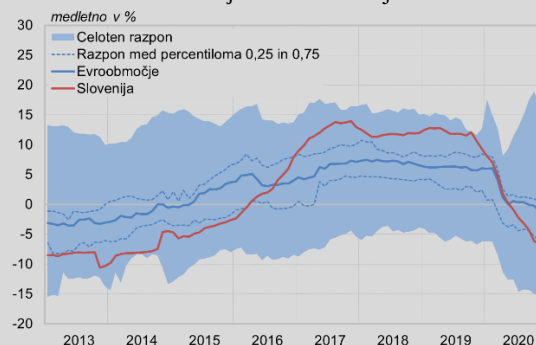
Rast posojil nefinančnim družbam in rast potrošniških posojil sta bili v drugi polovici leta 2020 med najnižjimi v državah evroobmočja. V letu 2020 se je razpon stopenj rasti posojil nefinančnim družbam po državah povečal, na povečanje povprečja evroobmočja pa je vplivala predvsem višja rast posojil nefinančnim družbam v nekaterih večjih gospodarstvih (Francija, Italija, Španija). Poleg Slovenije je bila medletna rast ob koncu leta 2020 negativna še v šestih državah članicah evroobmočja. Medletna rast posojil gospodinjstvom je bila maja 2020 že nižja od povprečne rasti evroobmočja, vendar le zaradi zmanjšanja rasti potrošniških posojil. Upad potrošniških posojil v drugi polovici leta 2020, ta so sicer upadla v enajstih članicah evroobmočja, je bil eden večjih med državami članicami, na kar sta poleg učinka pandemije na splošno zmanjšanje potrošnje in upad zaupanja pri potrošnikih⁴⁰ vplivala tudi makrobonitetna omejitev kreditiranja prebivalstva in učinek osnove zaradi visoke rasti v preteklih letih. Rast stanovanjskih posojil se je v drugi polovici leta 2020 gibala podobno kot v povprečju evroobmočja (4,3 %).

⁴⁰ Več v poglavjih Makroekonomsko tveganje in Gospodinjstva.

Slika 1.56: Primerjava rasti stanovanjskih posojil med Slovenijo in evroobmočjem

Slika 1.57: Primerjava rasti potrošniških posojil med Slovenijo in evroobmočjem

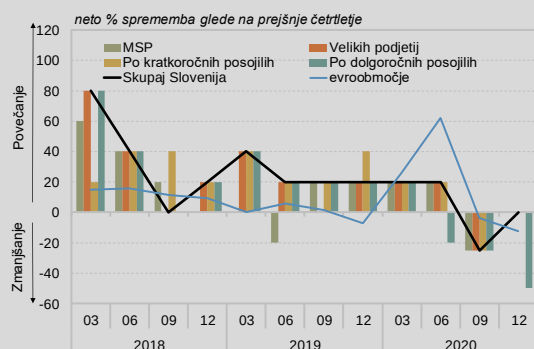

Vir: ECB SDW, Banka Slovenije, preračuni Banke Slovenije.

Povpraševanje po bančnih posojilih

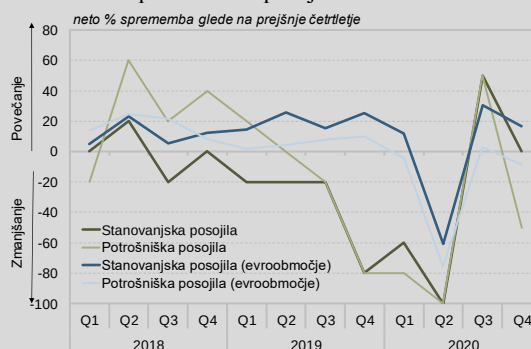
Povpraševanje podjetij po posojilih se je glede na anketo (BLS) v prvi polovici leta 2020 še povečevalo, v drugi polovici pa nekoliko zmanjšalo.⁴¹ Povpraševanje po posojilih se je zmanjšalo tako pri velikih podjetjih in pri MSP ter za kratko- in dolgoročna posojila. Zmanjšanje povpraševanja podjetij po posojilih v letu 2020 v raziskavi o dostopnosti finančnih virov za podjetja potrjujejo tudi podjetja, ki navajajo, da so MSP in tudi velika podjetja zmanjšala število vlog za bančna posojila. O zmanjšanju povpraševanja po dolgoročnih posojilih je v okviru BLS poročalo večje število bank, vendar pa se zaradi tega skupno povpraševanje po posojilih v zadnjem četrtletju leta 2020 ni dodatno zmanjšalo. Banke so med dejavniki, ki so vplivali na zmanjšanje povpraševanja podjetij po posojilih, izpostavile manjše povpraševanje po finančnih sredstvih za združitve oziroma prevzeme in prestrukturiranje podjetij ter za investicije v osnovna sredstva, kot posledica povečane negotovosti.⁴² Eden od dejavnikov, ki je preprečil dodatno zmanjšanje povpraševanja v drugi polovici leta 2020, je bila potreba podjetij po refinanciranju oziroma prestrukturiranju dolga. Po drugi strani podjetja v anketni raziskavi o dostopnosti finančnih virov navajajo, da so se v zadnjih letih (tudi v letu 2020) povečevale neto potrebe po vseh virih financiranja predvsem pri MSP, medtem ko so se pri velikih podjetjih zmanjševale.⁴³

Slika 1.58: Povpraševanje po posojilih podjetjem

Vir: BLS, Banka Slovenije.

Slika 1.59: Povpraševanje po stanovanjskih in potrošniških posojilih

⁴¹ V raziskavi o dostopnosti finančnih virov za podjetja so ta, z izjemo velikih, v zadnjih letih sicer poročala o povečevanju potreb po vseh virih financiranja, najbolj po bančnih (Predstavitev raziskave o dostopnosti finančnih virov za podjetja 2020, ki jo izvaja Banka Slovenije v sodelovanju s SID Banko, dostopna na: <https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/rezultati-ankete-o-virih-financiranja-podjetij-2020.pdf>).

⁴² Banke so v posebni anketi, ki jo izvaja Banka Slovenije enkrat letno, poročale o precejšnjih spremembah v trendu povpraševanja podjetij po posojilih že v prvi polovici leta 2020. V tej anketi so banke izpostavile, da so bile spremembe v prvi polovici leta večinoma povezane z izbruhom pandemije Covid-19. V prvi polovici leta 2020 so beležile upad povpraševanja (-7,8 %). Pri povpraševanju je prišlo predvsem do sprememb v strukturi po vrstah posojil, pri čemer so bile spremembe največje pri tistih dejavnostih, ki so jih omejitveni ukrepi najbolj prizadeli. Več o tem pišemo v Poročilu o finančni stabilnosti, oktober 2020, dostopnem na https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/fsr-oktober-2020_objava1.pdf.

⁴³ Predstavitev raziskave o dostopnosti finančnih virov za podjetja 2020, ki jo izvaja Banka Slovenije v sodelovanju s SID Banko.

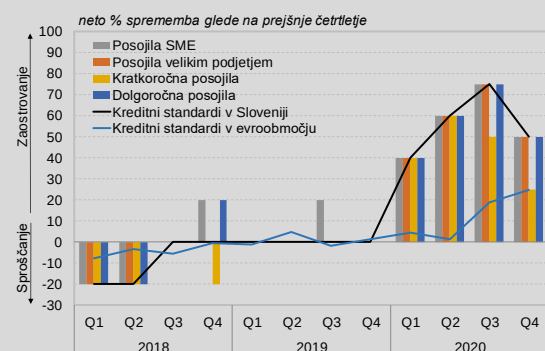
Ob zaostrenih gospodarskih razmerah in precej manjšem povpraševanju gospodinjstev po posojilih v prvi polovici leta 2020 se je v drugi polovici leta povpraševanje nekoliko izboljšalo. Banke so kot glavna dejavnika, ki sta vplivala na zmanjšanje povpraševanja gospodinjstev po posojilih v letu 2020, izpostavile s pandemijo Covid-19 povezane ukrepe vlade za zaježitev posledic epidemije ter zmanjšanje zaupanja potrošnikov. V drugi polovici leta 2020 se je povpraševanje po stanovanjskih posojilih v primerjavi z drugim četrtletjem povečalo, medtem ko je povpraševanje po potrošniških posojilih v zadnjem četrtletju leta 2020 upadlo. Večina bank je med izboljšanjem epidemioloških in gospodarskih razmer v tretjem četrtletju 2020 poročala o povečanju povpraševanja po stanovanjskih in potrošniških posojilih predvsem zaradi izboljšanja zaupanja potrošnikov, obetov na trgu stanovanjskih nepremičnin in povečanja financiranja trajnih proizvodov.

Ponudba bančnih posojil oziroma kreditni standardi bank

Pri večini bank so se po anketi BLS kreditni standardi⁴⁴ in posojilni pogoji⁴⁵ leta 2020 zaostрили. Dostopnost bančnih posojil se je v Sloveniji poslabšala že v prvem četrtletju 2020, v evroobmočju pa šele v drugi polovici leta 2020. Kreditni standardi so se zaostрили za velika podjetja kot za MSP in nekoliko bolj pri dolgoročnih kot pri kratkoročnih posojilih. Banke so v anketi navedle, da so razlogi za to povečana negotovosti, zaradi izrazitega poslabšanja gospodarskih razmer in obetov zaradi pandemije Covid-19, poslabšanje razmer v nekaterih dejavnostih in sprememba sprejemljive ravni tveganja⁴⁶ v bankah. Zaostрили so se tudi posojilni pogoji, tako pri velikih podjetjih kot MSP-jih in sicer predvsem zaradi povečanih zahtev po zavarovanju posojil, posojilnih klavzul,⁴⁷ pri višini posojila oziroma kreditne linije in zaradi povišanja marže na bolj tvegana posojila.

Podjetja, anketirana v raziskavi o dostopnosti finančnih virov, menijo, da se je leta 2020 dostopnost bančnih posojil poslabšala. Velika podjetja so bila pri pridobivanju sredstev praviloma uspešnejša kot MSP, vendar manj uspešna kot v letu 2019. Podjetja so tudi pogoje bančnega financiranja v letu 2020 ocenila slabše kot v 2019, pri čemer so izpostavila poslabšanje cenovnih pogojev financiranja (obrestno mero in druge stroške financiranja). Po drugi strani se po anketnih podatkih SURS dostopnost bančnih posojil v letu 2020 ni poslabšala. Delež podjetij v trgovini na drobno in gradbeništvu, ki so ocenila, da se je dostopnost do bančnih posojil poslabšala, se je v primerjavi z letom 2019 celo nekoliko zmanjšal.⁴⁸

Slika 1.60: Kreditni standardi pri posojilih podjetjem

Vir: BLS, Banka Slovenije.

Slika 1.61: Kreditni standardi pri posojilih gospodinjstvom

Delež bank, ki je poročal o dodatnem zaostrovanju kreditnih standardov in kreditnih pogojev pri gospodinjstvih, se je med letom zmanjševal. Vse banke so poročale o izrazitem zaostrovanju v zadnjem četrtletju leta 2019 zaradi uvedbe zavezujočih makrobonitetnih ukrepov. Zaradi pandemije Covid-19 so se kreditni standardi v letu 2020 še nekoliko zaostрили tudi pri potrošniških in stanovanjskih posojilih, ob tem pa

⁴⁴ Kreditni standardi so notranje smernice ali kriteriji, po katerih banka odobri posojilo. Upoštevajo se nova posojila in tudi posojila za refinanciranje. Kreditni standardi so vzpostavljeni pred dejanskim pogajanjem o posojilnih pogojih in pred dejansko odločitvijo o odobritvi/zavrnitvi posojila. Opredeljujejo zahtevane značilnosti posojilojemalca, na podlagi katerih je mogoče pridobiti posojilo.

⁴⁵ Posojilni pogoji se nanašajo na pogoje posojila, ki ga je banka pripravljena odobriti, tj. na pogoje dejansko odobrenega posojila, kot so določeni v posojilni pogodbi, ki sta jo sklenila banka (posojilodajalec) in posojilojemalec.

⁴⁶ Sprejemljivo tveganje označuje za banko sprejemljivo raven tveganja in njeno posojilno politiko, ki se lahko spremenita zaradi sprememb v njeni osnovni poslovni strategiji (dejavniki na strani ponudbe).

⁴⁷ Klavzula je dogovor ali določba v posojilni pogodbi, zlasti v pogodbi s podjetjem, s katero se posojilojemalec zaveže, da bo ukrepal ali se vzdržal določenega ukrepanja, in je zato sestavni del pogojev posojila.

⁴⁸ Podatki so dosegljivi na <https://pxweb.stat.si:443/SiStatData/sq/3570> in <https://pxweb.stat.si:443/SiStatData/sq/3569>.

delež bank, ki je poročal o dodatnem zaostrovanju v primerjavi s predhodnimi četrtletji ni več presegel 50 % anketiranih bank. Pri stanovanjskih posojilih so banke dodatno izpostavile, da je na zaostritev kreditnih standardov vplivala negotovost razmer na trgu nepremičnin, medtem ko so pri potrošniških izpostavile poslabšanje kreditne sposobnosti potrošnikov. O zaostritvi posojilnih pogojev za stanovanjska in potrošniška posojila je poročalo še manjše število bank. Banke, ki so izpostavile, da so se posojilni pogoji poslabšali, so pri stanovanjskih posojilih izpostavile razmerje med posojilom in vrednostjo zavarovanja, pri potrošniških posojilih pa višino posojila, zahtevano zavarovanje in višino marže.

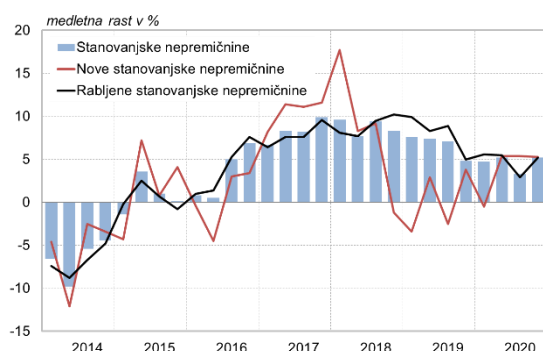
1.4 Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin

Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin v Sloveniji, so ocenjena kot zmerna. Pričakuje se, da bodo taka ostala tudi v prihodnosti. Po močnem zvišanju v zadnjih letih so cene stanovanjskih nepremičnin proti koncu leta 2020 rasle zmerneje. Upočasnitev rasti je tudi delno posledica splošnega negativnega vpliva pandemije Covid-19 na slovensko gospodarstvo in upada transakcij z nepremičninami v prvem spomladanskem valu pandemije. V skladu z zmernejšo dinamiko cen stanovanjskih nepremičnin se gibljejo tudi stanovanjska posojila, saj je bila njihova rast proti koncu leta 2020 prav tako zmernejša. V primerjavi z letom 2019 se je povečal tudi obseg posojil za namene, povezane s poslovnimi nepremičninami, saj se je v letu 2020 trend novoodobrenih posojil za poslovne nepremičnine v primerjavi z leti prej obrnil. Kljub temu je pandemija Covid-19 trg poslovnih nepremičnin prizadela bolj, zlasti to velja za sektorje, ki so bili najbolj izpostavljeni posledicam pandemije. Razlog za optimizem na trgu nepremičnin se že kaže na ponudbeni strani, v gradbeništvu, saj se je predvsem v drugi polovici leta precej povečalo število izdanih gradbenih dovoljenj, tako za stanovanjske kot tudi nestanovanjske stavbe, prav tako pa so se ob koncu leta 2020 poslovne tendence v gradbeništvu izboljševale. Izpostavljenost bank gradbenemu sektorju in poslovanju z nepremičninami ostaja nizka in znaša le približno 0,9 milijarde EUR.

Gibanja na trgu stanovanjskih nepremičnin

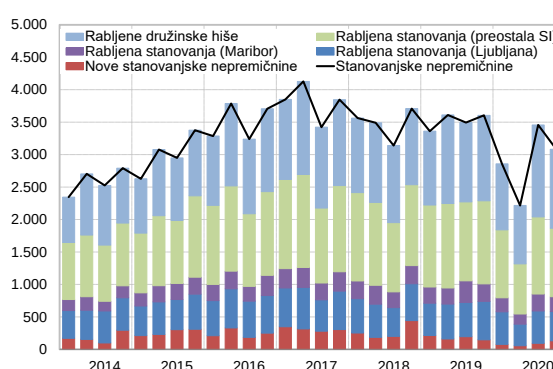
Rast cen stanovanjskih nepremičnin se je kljub krizi, ki jo je povzročila pandemija Covid-19, nadaljevala tudi proti koncu leta 2020. Medletna rast cen se je sicer v tretjem četrtletju leta 2020 nekoliko upočasnila (3,3 %), v četrtem četrtletju leta 2020 pa se je znova povišala na stopnje rasti z začetka leta 2020, in sicer na 5,2 % medletno. Pandemija Covid-19 je v prvem spomladanskem valu v letu 2020 najbolj vplivala na padec števila transakcij s stanovanjskimi nepremičninami, ki se je v tretjem in v četrtem četrtletju vrnilo na ravni iz leta 2019. V zadnjih dveh letih je razviden tudi trend manjšega števila transakcij z novimi stanovanjskimi nepremičninami.

Slika 1.62: Cene stanovanjskih nepremičnin

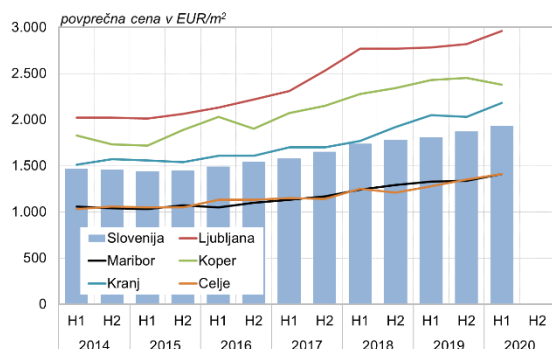
Vir: SURS.

Slika 1.63: Število transakcij s stanovanjskimi nepremičninami

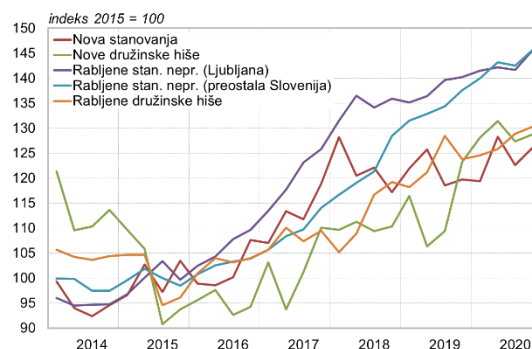
Cene stanovanjskih nepremičnin v zadnjih letih v povprečju rastejo ne glede na njihove lokacijske in tipske značilnosti. Cene za kvadratni meter so se na trgu rabljenih stanovanj glede na podatke GURS v prvi polovici leta 2020 povišale, razen v Kopru, v Ljubljani pa ostajajo cene za kvadratni meter najvišje. Glede na tip stanovanjskih nepremičnin so se v zadnjih treh letih najbolj povišale cene družinskih hiš in rabljenih stanovanj po Sloveniji. V nasprotju s cenami družinskih hiš se je rast cen novih stanovanj in rabljenih stanovanj v Ljubljani v zadnjih treh letih upočasnila. Ob koncu leta 2020 se je rast cen družinskih hiš zaustavila, cene stanovanj pa so se v četrtem četrtletju nekoliko povišale.

Slika 1.64: Povprečna cena rabljenih stanovanj v Sloveniji in v večjih slovenskih mestih

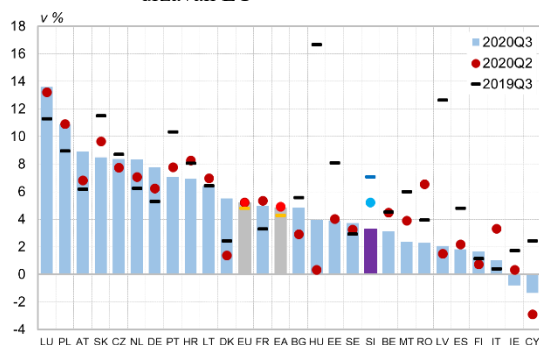
Vir: GURS, SURS.

Slika 1.65: Dinamika cen stanovanjskih nepremičnin glede na tip nepremičnine

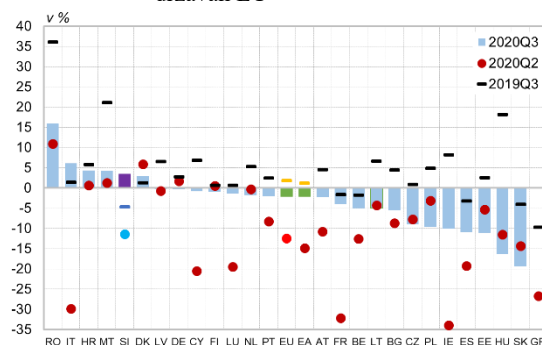
Dinamika cen na trgu stanovanjskih nepremičnin v Evropi je razmeroma heterogena, v večini držav pa se zaradi višjih rasti cen nepremičnin kljub pandemiji Covid-19 že opozarja na pregrevanje nepremičninskega trga. Medletna rast cen stanovanjskih nepremičnin v tretjem četrtletju leta 2020 (3,3 %) uvršča Slovenijo pod povprečje evroobmočja (4,9 %) oziroma EU (5,2 %). Podobno kot rast cen je bila medletna rast proizvodnje v gradbeništvu v tretjem četrtletju leta 2020 v Sloveniji prav tako zmerna (3,3 %), vendar je bila v primerjavi z večino evropskih držav pozitivna. Na ravni evroobmočja oziroma EU je bila medletna rast v gradbeništvu negativna in je znašala -2,2 %.

Slika 1.66: Rast cen stanovanjskih nepremičnin po državah EU

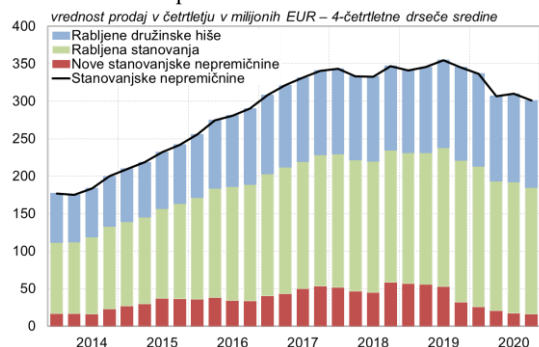
Vir: Eurostat.

Slika 1.67: Rast proizvodnje v gradbeništvu po državah EU

Upočasnitev rasti cen nepremičnin proti koncu leta 2020 je mogoče pripisati tudi zmanjšanju števila transakcij, ki so privedle tudi do znatnega zmanjšanja vrednosti prodaj. Zmanjšanje vrednosti prodaj v letu 2020 se odraža predvsem pri novih stanovanjskih nepremičninah. Po drugi strani razlog za optimizem na trgu nepremičnin predstavlja število izdanih gradbenih dovoljenj (774 v četrtem četrtletju 2020), saj je njihovo število ob koncu leta 2020 doseglo najvišjo raven po letu 2018 (775 v tretjem četrtletju 2018), oziroma drugo največje število izdanih gradbenih dovoljenj v zadnjih desetih letih. Spodbuden je tudi podatek, da se je v letu 2020 kljub pandemiji Covid-19 povečalo število izdanih gradbenih dovoljenj večstanovanjskih stanovanjskih objektov, kar srednjeročno nakazuje na dodatno oživetje trga stanovanjskih nepremičnin.

Slika 1.68: Vrednost prodaj stanovanjskih nepremičnin

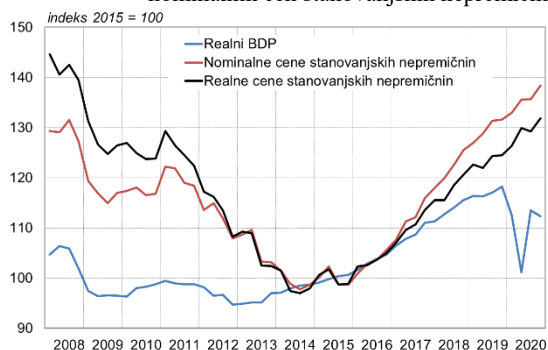
Vir: SURS.

Slika 1.69: Število izdanih gradbenih dovoljenj

Trend rasti cen stanovanj v Sloveniji v zadnjih petih letih na splošno odraža rast BDP, rast razpoložljivega dohodka gospodinjstev in ugodne pogoje zadolževanja na bančnem trgu. Se pa po drugi strani dinamika cen stanovanjskih nepremičnin razen z upočasnitvijo rasti ni bistveno odzvala na padec BDP v letu 2020. Delno k temu prispeva dejstvo, da ostaja ob pomoči ukrepov vlade odpornost gospodinjstev razmeroma visoka, stanovanjska posojila pa so v letu 2020 rasla po zmerni stopnji. Zadnji podatki s področja gradbeništva kažejo, da je povprečna produktivnost dela v gradbeništvu upadala že v letu 2019, pandemija Covid-19 pa je ta trend v začetku leta 2020 še pospešila. Sektor gradbeništva je posledično v času prvega vala pandemije Covid-19 zmanjšal zaposlenost, kar je skupaj z rastjo dodane vrednosti v drugi polovici leta 2020 povzročilo ponoven porast produktivnosti tega sektorja. Po drugi strani se povprečna produktivnost dela v sektorju poslovanja z nepremičninami zmanjšuje že zadnjih pet let, saj rast dodane vrednosti ne dohaja rasti zaposlenosti v tem sektorju.

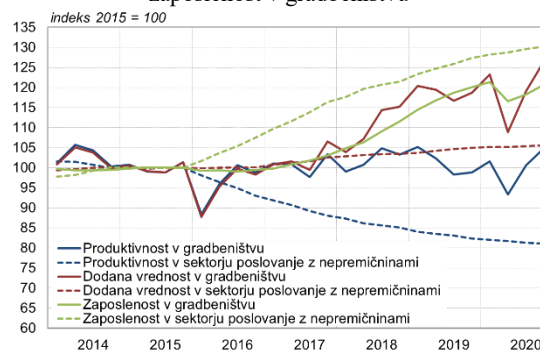
Slika 1.70: Dinamika realnega BDP ter realnih in nominalnih cen stanovanjskih nepremičnin

Opomba: Realne cene stanovanjskih nepremičnin so izračunane z razmerjem med nominalnimi cenami stanovanjskih nepremičnin in deflatorjem HICP. Produktivnost v gradbeništvu je opredeljena kot povprečna produktivnost delovne sile glede na dodano vrednost.

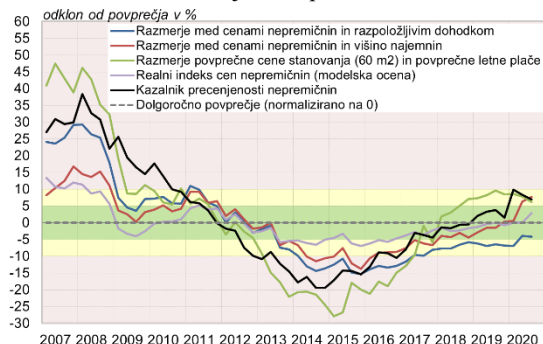
Vir: SURS.

Slika 1.71: Produktivnost, dodana vrednost in zaposlenost v gradbeništvu

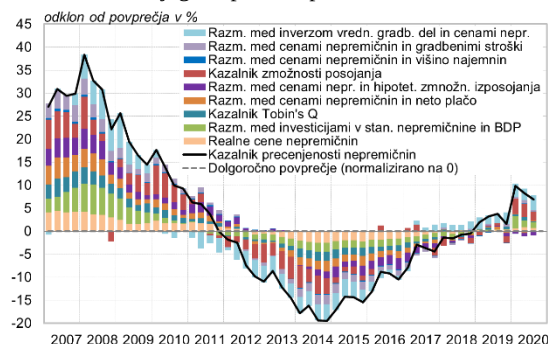

Kazalniki ravnotežnosti cen stanovanjskih nepremičnin večinoma nakazujejo, da so cene stanovanjskih nepremičnin blizu dolgoročnega ravnovesja. Iz tega lahko sklepamo, da na trgu stanovanjskih nepremičnin še ni znakov pregrevanja, saj sta kazalnika razmerja med cenami stanovanjskih nepremičnin in razpoložljivim dohodkom ter modelsko ocenjeni realni indeks cen nepremičnin blizu dolgoročnega povprečja, kazalnika razmerje med cenami stanovanjskih nepremičnin in višino najemnin ter razmerje med povprečno ceno stanovanja (60 m²) in povprečno letno plačo pa nakazujeta rahlo precenjenost cen stanovanjskih nepremičnin. Podobno izkazuje tudi kompleksnejši kazalnik precenjenosti stanovanjskih nepremičnin, glavno gonilo rahle precenjenosti pa so podkomponente, kot so investicije v stanovanjske nepremičnine, zmožnost posojanja in vrednost gradbenih del.

Slika 1.72: Različni kazalniki precejnosti cen stanovanjskih nepremičnin

Slika 1.73: Kazalnik precejnosti nepremičnin in njegove podkomponente

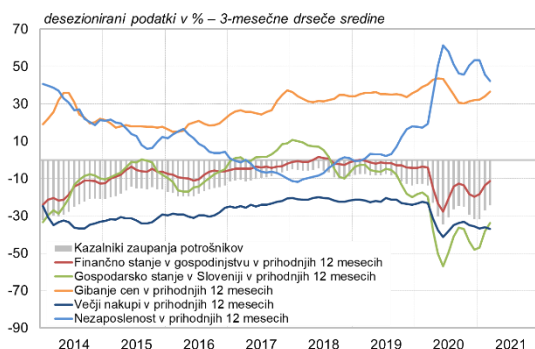
Opomba: Kazalniki ravnotežnosti cen stanovanjskih nepremičnin so normalizirani okrog lastnega dolgoročnega povprečja, ki je postavljeno na vrednost 0. To omogoča enostavnejšo primerjavo med različnimi kazalniki, odklon kazalnikov od dolgoročnega povprečja prikazuje precejnost oziroma podcenjenost cen stanovanjskih nepremičnin. Večina kazalnikov je izračunana kot razmerje dveh različnih indeksov, medtem ko izračun kazalnika precejnosti nepremičnin sledi metodologiji opredeljeni v Lenarčič, Č., in Damjanović, M. (2015), Slovene residential property prices misalignment with fundamentals. Prikazi in analize, Banka Slovenije, modelsko ocenjeni realni indeks cen nepremičnin pa metodologiji, ki smo jo podrobneje predstavili v tematski sekciji Poročila o finančni stabilnosti, junij 2019. Meje precejnosti so določene, tako da odklon, večji od desetih odstotnih točk (rdeči pas), nad oziroma pod dolgoročnim povprečjem predstavlja precejnost oziroma podcenjenost nepremičnin, odklon med petimi in desetimi odstotnimi točkami (rumeni pas) pa rahlo precejnost oziroma rahlo podcenjenost. Kazalniki so v ravnotežju, če se nahajajo v zelenem pasu, oziroma če je odklon manjši od petih odstotnih točk okoli dolgoročnega ravnotežja. Kazalniki precejnosti se razlikujejo tudi po obdobju opazovanja. Razmerje povprečne cene stanovanja (60 m2) in povprečne cene letne plače je zajeto v obdobju med 1998Q2 in 2020Q3. Kazalnik precejnosti nepremičnin je zajet v obdobju med 2000Q1 in 2020Q3. Modelsko ocenjeni realni indeks cen nepremičnin je zajet v obdobju med 2001Q4 in 2020Q3. Razmerji med cenami nepremičnin in razpoložljivim dohodkom ter med cenami nepremičnin in višino najemnin pa sta zajeti v obdobju med 2007Q1 in 2020Q3.

Vir: Eurostat, SURS, GURS, ECB SDW.

Ponudba in povpraševanje na trgu nepremičnin

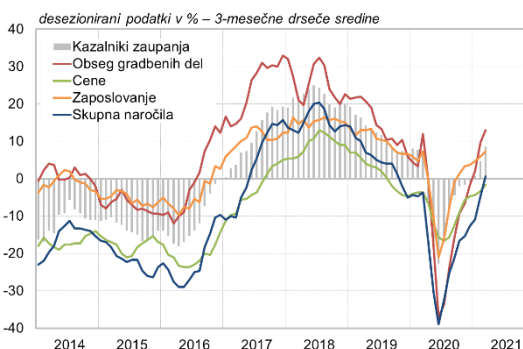
Glede na anketo BLS⁴⁹ se je povpraševanje po stanovanjskih nepremičninah v drugi polovici leta 2020 nekoliko izboljšalo, čeprav potrošniki na splošno ostajajo manj optimistični glede stanja gospodarstva v prihodnosti. Kljub rahlemu izboljšanju med poletnimi meseci v letu 2020 se je večina kazalnikov zaupanja potrošnikov znova poslabšala v drugem, jesenskem, valu pandemije Covid-19, vendar ne v taki meri, kot v prvem spomladanskem valu. Najbolj so potrošniki v letu 2020 in na začetku leta 2021 ostali pesimistični glede stanja gospodarstva in nezaposlenosti v Sloveniji v prihodnjih 12 mesecih. Manj pesimistični so v pričakovanjih cenovnih gibanj, kljub temu pa so se pričakovanja glede večjih nakupov na začetku leta 2021 zmanjšala. V nasprotju s kazalniki pri potrošnikih se kazalniki zaupanja v gradbeništvu v drugi polovici leta 2020 in na začetku leta 2021 niso znova poslabšali. V primerjavi s prvim valom pandemije Covid-19 so se izboljšali vsi podkazalniki poslovnih tendenc v gradbeništvu. Optimizem v gradbeništvu je razviden predvsem iz povečanja zaposlovanja in povečanja obsega gradbenih del, kar je posledica povečanja števila izdanih gradbenih dovoljenj, predvsem v drugi polovici leta 2020. K optimizmu v gradbeništvu bi lahko prispevala tudi še vedno ugodna dinamika cen na trgu stanovanjskih nepremičnin in nižanje stroškov materiala v gradbeništvu.

Slika 1.74: Zaupanje potrošnikov

Vir: SURS.

Slika 1.75: Poslovne tendence v gradbeništvu

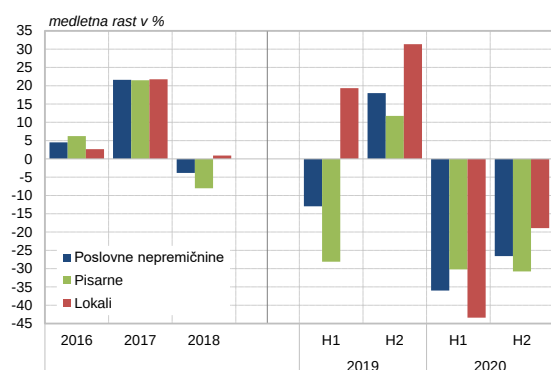

⁴⁹ Več o rezultatih ankete BLS v okvirju Kreditna aktivnost, povpraševanje po posojilih in kreditni standardi ter v prilogi.

Gibanja na trgu poslovnih nepremičnin

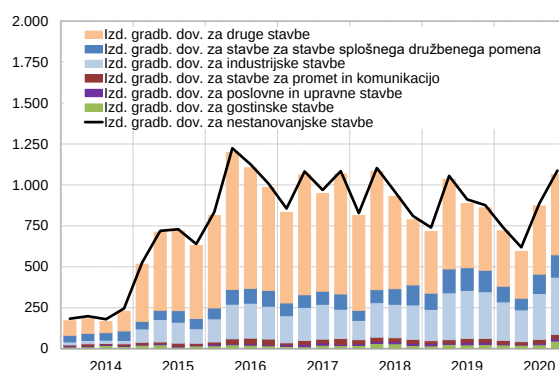
Leto 2020 je trg poslovnih nepremičnin zaznamoval znatnejši upad transakcij, ki je na medletni ravni znašal 31,1 %. Ker je bilo gostinstvo zaradi pandemije Covid-19 med najbolj prizadetimi panogami, se je število transakcij, povezanih s poslovnimi lokali zmanjšalo za 31,9 %. Le nekoliko manj so se v istem obdobju zmanjšale transakcije povezane s pisarnami. Upad transakcij je na medletni ravni znašal -30,5 %. Po drugi strani se je lani, predvsem v drugi polovici leta, začelo povečevati število izdanih gradbenih dovoljenj za nestanovanjske stavbe, kar je sovpadalo z rastjo izdanih gradbenih dovoljenj za stanovanjske nepremičnine. Število izdanih gradbenih dovoljenj se je povečalo za vse tipe nestanovanjskih stavb, najbolj pa se je povečalo število izdanih gradbenih dovoljenj za industrijske, gostinske stavbe, za stavbe splošnega družbenega pomena in druge stavbe. Posledice pandemije Covid-19 bi dolgoročno lahko segmentirano in sektorsko vplivale na strukturo in portfelj poslovnih nepremičnin, predvsem v obliki fleksibilnejšega najemnega trga. Kljub temu je mogoče pričakovati, da bo letošnja dinamika trga poslovnih nepremičnin bolj pod vplivom splošne dinamike celotnega slovenskega gospodarstva, saj je ob spodbudnejših kazalnikih s področja gradbeništva ob koncu leta 2020 precejšen delež gradenj poslovnih nepremičnin še vedno namenjen lastni uporabi.

Slika 1.76: Transakcije poslovnih nepremičnin

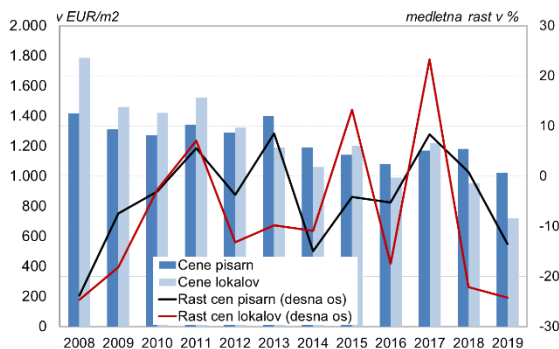
Vir: GURS, SURS.

Slika 1.77: Izdana gradbena dovoljenja za poslovne nepremičnine

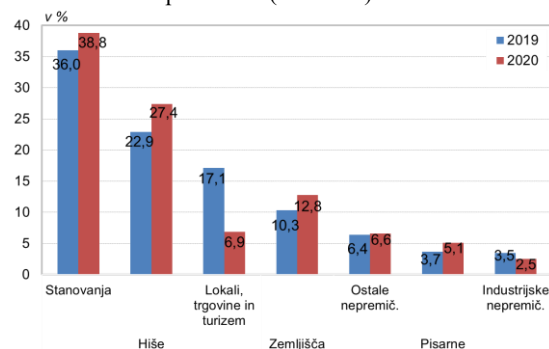
Dinamika cen na trgu poslovnih nepremičnin je bila že v letu 2019 najbolj odvisna od prodaje pisarn in lokalov, saj je število transakcij, povezanih z industrijskimi nepremičninami, zaradi večine industrijskih gradenj za lastne potrebe zanemarljivo majhno. Cene poslovnih nepremičnin so bile pod vplivom ohlajanja slovenskega gospodarstva že v letu 2019, saj se je povprečna cena poslovnih nepremičnin v primerjavi z letom 2018 znižala za 18,8 %, pri čemer so se cene pisarn znižale za 13,6 %, cene lokalov pa za 24,2 %. Pri tem je treba opozoriti, da trg poslovnih nepremičnin v Sloveniji v primerjavi s trgom stanovanjskih nepremičnin ostaja majhen ter je posledično zgoščen le na večje trgovske centre in središča največjih mest, zanesljivost podatkov pa bi lahko bila zaradi pandemije Covid-19 in posledičnega dodatnega upada števila transakcij v letu 2020 pod vprašajem. Za ta trg so značilna visoka cenovna nihanja, zaradi manjšega števila poslovnih prostorov, namenjenih najemu, pa je prisotna visoka konkurenčnost najemnega trga.

Slika 1.78: Cene poslovnih nepremičnin

Vir: GURS.

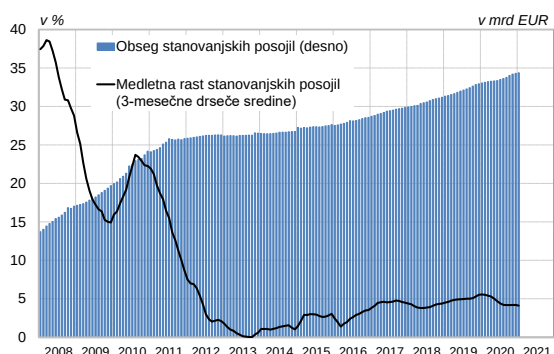
Slika 1.79: Vrednost prodajnih pogodb po vrstah nepremičnin (v deležih)

Nepremičninski trg in bančni sistem

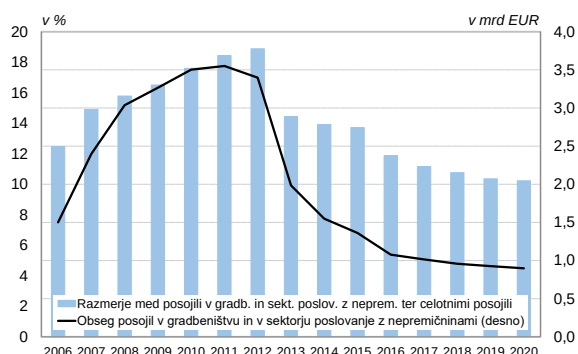
Kljub izboljšanju večine kazalnikov v sektorju gradbeništva ostaja bančna izpostavljenost gradbenemu sektorju razmeroma nizka. Obseg posojil, namenjenih gradbenemu sektorju, je ob koncu leta 2020 skupaj z obsegom posojil sektorju poslovanja z nepremičninami znašal 0,9 mrd EUR. Po drugi strani je razmerje med stanji posojil gradbenemu sektorju in sektorju poslovanja z nepremičninami ter stanji vseh posojil nefinančnim družbam ob koncu leta 2020 v primerjavi z letom pred tem ostalo nespremenjeno, in sicer pri 10,2 %. Rast stanovanjskih posojil gospodinjstvom ostaja zmerna (medletno 4,2 % v četrtem četrtletju leta 2020) in odraža dinamiko večine kazalnikov na trgu stanovanjskih nepremičnin. Obseg posojil gradbenemu sektorju in poslovanju z nepremičninami znaša le približno 1 mrd EUR, kar je precejšnje znižanje v primerjavi s skoraj 3,5 mrd EUR v letu 2012. Obseg stanovanjskih posojil gospodinjstvom je ob koncu leta 2020 znašal skoraj 6,9 mrd EUR.

Slika 1.80: Obseg in rast stanovanjskih posojil

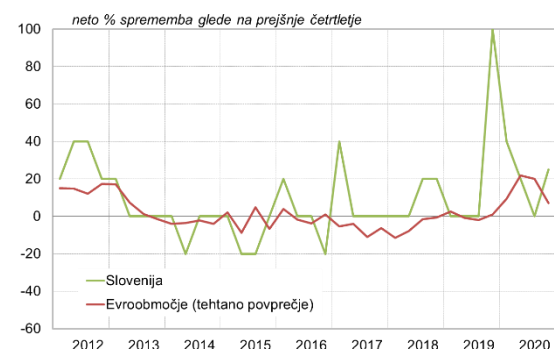
Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.81: Obseg posojil gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami

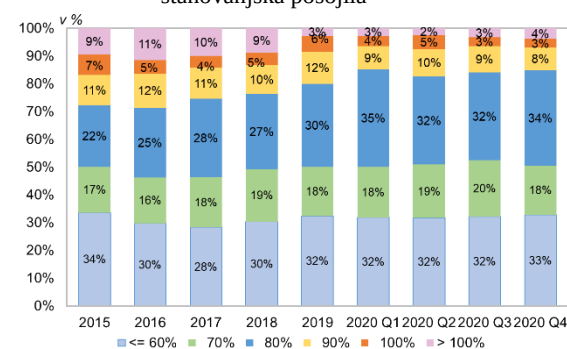

Pritiski na dodatno zaostrovanje kreditnih standardov bank za nova stanovanjska posojila so se v primerjavi s prvo polovico leta 2020 v drugi polovici leta nekoliko zmanjšali v Sloveniji kot tudi v evroobmočju. Prav tako se ne poslabšuje povprečno razmerje med vrednostjo stanovanjskega posojila in vsemi oblikami zavarovanj za nova stanovanjska posojila. Povprečno razmerje med zneskom posojila in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje (LTV), je za nova stanovanjska posojila v četrtem četrtletju 2020 znašalo 67,9 %, in je v primerjavi s tretjim četrtletjem leta 2020 ostalo nespremenjeno.⁵⁰

Slika 1.82: Kreditni standardi za stanovanjska posojila

Slika 1.83: Porazdelitev razmerja LTV za stanovanjska posojila

Opomba: Podatki na levi sliki prikazujejo neto odstotno spremembo kreditnih standardov glede na prejšnje četrtletje (neto % kreditnih institucij v vzorcu, ki beležijo zaostritev kreditnih standardov). Neto sprememba nad nič pomeni zaostritev, vrednost pod nič pa omilitev kreditnih standardov.

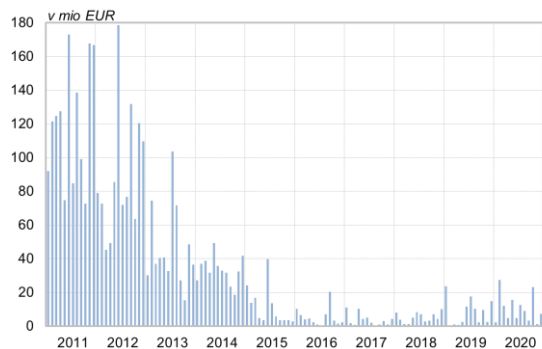
Vir: Banka Slovenije, ECB SDW.

V primerjavi z leti prej se je obseg bančnih posojil za poslovne nepremičnine v letu 2020 nekoliko povečal. Stanje posojil za poslovne nepremičnine je decembra leta 2020 znašalo 159 mio EUR, in se na medletni ravni povečalo za nekaj več kot 61 mio EUR. K temu je pripomogel rahlo povečan obseg novih posojil za poslovne nepremičnine v letu 2020, ki je v povprečju znašal 10 mio EUR na mesec (le 8 mio EUR

⁵⁰ Razmerje med vrednostjo stanovanjskega posojila in vrednostjo vseh oblik zavarovanj se nanaša na vsa posojila, zavarovana s stanovanjskimi nepremičninami.

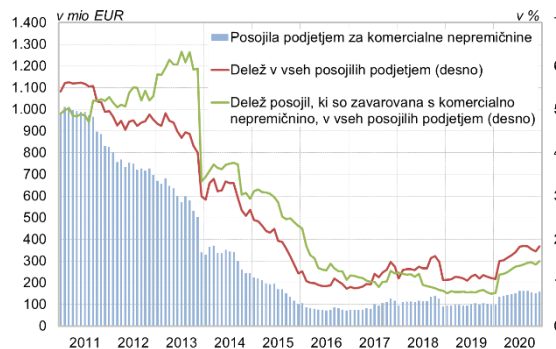
na mesec v letu 2019). Na ta segment pandemija Covid-19 tudi v drugem jesenskem valu ni močno vplivala, splošno manj aktivno dogajanje na trgu poslovnih nepremičnin kot na trgu stanovanjskih nepremičnin pa se odraža v manjši potrebi po bančnih virih v zadnjih petih letih. Pri posojilih za poslovne nepremičnine je večina posojil še vedno vezana na spremenljivo obrestno mero. V stanju posojil je bilo ob koncu leta 2020 kar 96 % vseh posojil za poslovne nepremičnine obrestovanih s spremenljivo obrestno mero, pri čemer so bila vsa posojila odobrena v evrih. Hkrati s povečanjem stanja posojil v letu 2020 se je povečala tudi ročnost posojil, saj ima več kot polovica posojil za poslovne nepremičnine originalno zapadlost posojil daljšo od treh let.⁵¹

Slika 1.84: Nova posojila za poslovne nepremičnine

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.85: Obseg posojil za poslovne nepremičnine

1.5 Tveganje financiranja

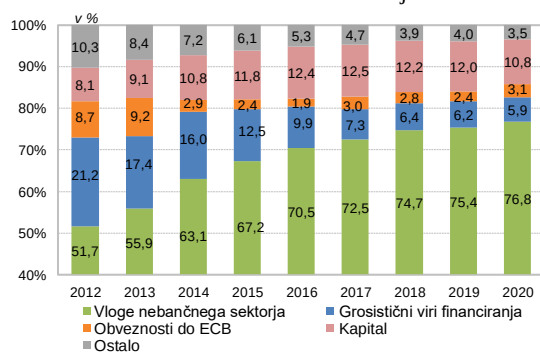
Razglasitev pandemije Covid-19 in posledično gospodarski šok nista povzročila večje nestabilnosti pri financiranju bančnega sistema. Nasprotno, zaradi manjše potrošnje in delno zaradi finančne pomoči države so se izrazito povečale vloge gospodinjstev, ki so med ključnimi viri financiranja slovenskih bank. Rekordno so se povečala tudi sredstva nefinančnih družb pri bankah, najverjetneje zaradi težnje po zagotovitvi zadostne likvidnosti za tekoče poslovanje v negotovih razmerah. Vseeno ocenjujemo, da tveganje financiranja ostaja zmerno, saj neusklajenost med ročnostjo naložb in obveznosti ostaja visoka, zaradi še vedno naraščajočega obsega vlog na vpogled. Nenadni obsežni premiki vlog med bankami ali iz bančnega sistema bi lahko zmanjšali stabilnost financiranja bank, vendar pa ocenjujemo, da dober likvidnostni položaj bankam omogoča razmeroma dobro absorpcijo negativnih učinkov, ki bi ob tem nastali. Do manjših premikov vlog med bankami lahko pride z uvedbo ležarin za visoka sredstva gospodinjstev na računi pri bankah, zato bosta pozorno spremljanje in morebitno prilagajanje konkurenčnim razmeram v prihodnje tudi pomembno prispevala k stabilnosti financiranja bank.

Viri financiranja bank

Vloge nebančnega sektorja, predvsem vloge gospodinjstev in nefinančnih družb, so se po razglasitvi pandemije močno povečale, medtem ko je odvisnost bančnega sistema od drugih virov financiranja ostala majhna. V letu 2020 so se vloge nebančnega sektorja povečale za 10,3 % na 34,3 mrd EUR oziroma 76,9 % vseh virov bančnega sistema. Banke so se tudi v letu 2020 razdolževale do bank v tujini, obveznosti iz izdanih dolžniških vrednostnih papirjev pa so se povečale, vendar le pri nekaterih bankah. Pričakujemo, da se bo podoben trend nadaljeval tudi v prihodnje, saj banke ob veliki presežni likvidnosti in manjšem kreditiranju nimajo potreb po dodatnem zadolževanju na cenovno manj ugodnih tujih finančnih trgih. Z majhno odvisnostjo bančnega sistema od grosističnih virov ostaja majhna tudi možnost prenosa morebitnih negativnih vplivov iz mednarodnih finančnih trgov na financiranje slovenskih bank. Kljub ugodnejšim pogojem je ostalo skromno tudi sodelovanje slovenskih bank na avkcijah dolgoročnejšega refinanciranja pri Evrosistemu. V letu 2020 so se obveznosti do Evrosistema povečale za 397 mio EUR na 1,4mrd EUR, vendar je delež tega vira v bilanci bančnega sistema ostal majhen, 3,1 %.

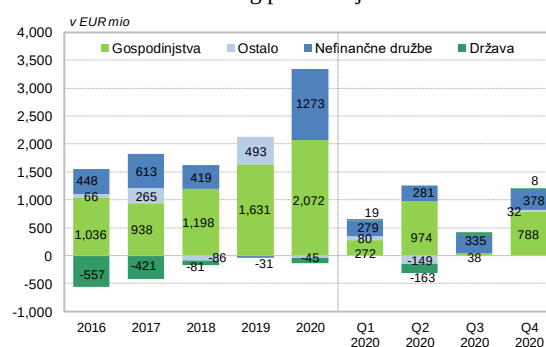
⁵¹ Povprečna ročnost posojil znaša okoli pet let.

Slika 1.86: Struktura virov financiranja bank

Opomba: Grosistično financiranje vključuje obveznosti do bank v tujini in izdane dolžniške vrednostne papirje.
Vir: Banka Slovenije, ECB.

Slika 1.87: Prirast vlog po sektorjih

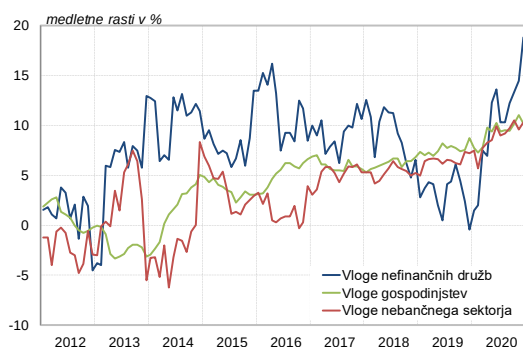

Vloge gospodinjstev so se izrazito povečale predvsem v času pomladanskega in jesenskega vala pandemije ter ostale ključen vir financiranja bančnega sistema. Vloge gospodinjstev so se leta 2020 povečale za 10,2 % oziroma 2.072 mio EUR na 22,4 mrd EUR, kar znaša polovico bilančne vsote bančnega sistema. Do izrazite rasti vlog je prišlo predvsem v drugem in zadnjem četrtletju, ko so bile ob poslabšanju epidemioloških razmer in posledično omejenem delovanju nekaterih gospodarskih dejavnosti možnosti za investicije in trošenje omejene. Hkrati so k rasti vlog v omenjenih obdobjih prispevali tudi sezonski učinki, izplačilo regresa spomladi in nagrad ob koncu leta, ter delno denarna izplačila države kot pomoč pri blaženju posledic pandemije Covid-19.

Vloge nefinančnih družb so se po razglasitvi pandemije Covid-19 rekordno povečale. Obseg vlog nefinančnih družb se je leta 2020 povečal za 18,8 % oziroma 1,3 mrd EUR na 8,0 mrd EUR, kar je realno in nominalno največje letno povečanje po letu 1998. Izrazito rast vlog nefinančnih družb pripisujemo njihovu previdnostnemu obnašanju ob negotovih razmerah in težnji zagotoviti zadostno likvidnost za tekoče poslovanje. S tem namenom so nekatere nefinančne družbe takoj po razglasitvi pandemije črpale že odobrene kreditne linije in sredstva pustile na računih pri bankah.

Pričakujemo, da se bo rast vlog gospodinjstev in nefinančnih družb z ukinitvijo interventnih ukrepov in okrevanjem gospodarstva umirila. Postopno odprtje vseh gospodarskih dejavnosti bo povečalo možnosti za trošenje ter izvedbo odloženih investicij, kar bo vplivalo na zmanjšanje privarčevanih sredstev gospodinjstev. Poleg tega se lahko po prenehanju veljavnosti ukrepov države za zaščito delovnih mest v času pandemije razmere na trgu dela poslabšajo, kar bo zmanjšalo možnosti za nove prihranke v bankah. Tako kot gospodinjstva bodo verjetno tudi nefinančne družbe privarčevana sredstva postopno namenjale za nove ali v času pandemije odložene investicije in za lastne likvidnostne potrebe. Sredstva na računih pri bankah bodo predvidoma zmanjševala tudi nefinančne družbe, ki so bile v tej gospodarski krizi najbolj prizadete.

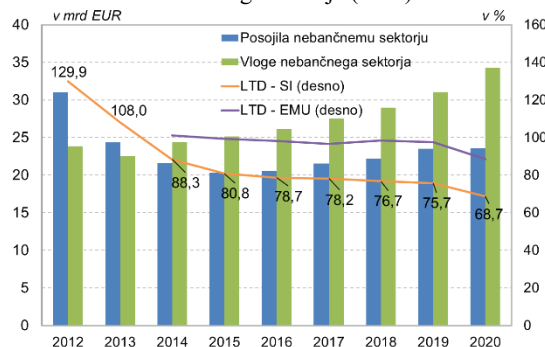
Slika 1.88: Rast vlog po sektorjih

Opomba: Na sliki desno so prikazani podatki za LTD – Euroobmočje na konsolidirani osnovi, podatki so na voljo za obdobje 2014–sept. 2020.

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

Slika 1.89: Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD)

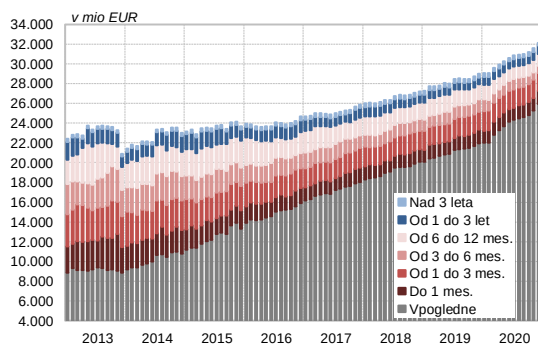
Zaradi visoke rasti vlog nebančnega sektorja in hkratnega zmanjšanja posojil nebančnemu sektorju se je bolj kot v preteklih letih znižalo razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD). V letu 2020 je bilo tako nižje za 7 odstotnih točk in je decembra znašalo 68,7 %. Nizka vrednost kazalnika LTD kaže, da banke že s pridobljenimi vlogami lahko financirajo vso kreditno aktivnost in je zato njihova

odvisnost od drugih virov financiranja nizka. Čeprav se je kazalnik LTD predvsem zaradi rasti vlog zmanjšal tudi v skoraj vseh drugih državah evroobmočja, se Slovenija še naprej uvršča med države z najnižjimi vrednostmi LTD.⁵²

Ročnost vlog ter vrzel v ročnosti med naložbami in obveznostmi

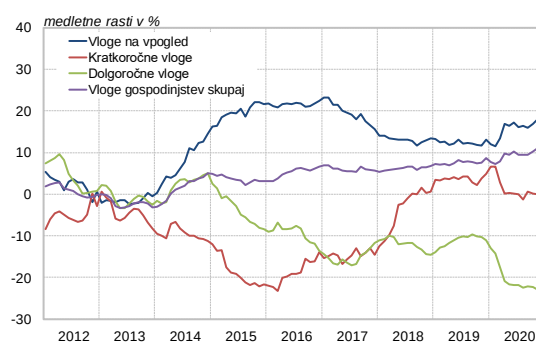
Negotove razmere, ki so posledica pandemije Covid-19, in nizke obrestne mere odvrčajo varčevalce od vezave sredstev, zato so se močno okrepile vloge na vpogled, medtem ko so se vezane vloge zmanjšale. Delež vlog na vpogled se je leta 2020 povečal za pet odstotnih točk na zgodovinsko najvišjih 78,3 % vlog nebančnega sektorja oziroma 82,9 % vseh vlog gospodinjstev. Od konca leta 2018 so se postopno večale kratkoročne vloge gospodinjstev, po začetku pandemije pa so se začele zmanjševati. Okrepilo se je tudi zmanjševanje dolgoročnih vezanih vlog. Varčevalci so torej v teh negotovih razmerah še previdnejši in si želijo s prihranki na računih pri bankah zagotoviti možnost njihove takojšnje uporabe v primeru potreb. Hkrati pa je kopičenje vpoglednih sredstev pri nekaterih varčevalcih le prehodno ter bo s ponovnim odprtjem gospodarskih dejavnosti usmerjeno v investicije, načrtovane pred pandemijo, in v trošenje. Zaradi negotovih razmer pričakujemo, da se bo povečevanje deleža vlog na vpogled še nadaljevalo. K rasti vlog na vpogled bo lahko v prihodnje dodatno prispevala uvedba ležarin pri nekaterih bankah, zlasti če bodo ležarine uvedene za vloge na vpogled kot tudi za vezane prihranke. Nasprotno bi morebitna uvedba ležarin le za vloge na vpogled lahko varčevalce z visokimi prihranki spodbudila k vezavi teh sredstev.

Slika 1.90: Stanja vlog nebančnega sektorja po preostali zapadlosti

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.91: Rast vlog gospodinjstev po ročnostih

Okvir 1.3: Analiza vlog prebivalstva ob napovedani uvedbi ležarin nekaterih bank⁵³

Banke zaračunavajo nadomestila za prihranke večjim varčevalcem, kot so nefinančne družbe, država in druge finančne organizacije, nekatere med njimi pa so že uvedle oziroma nameravajo v letu 2021 ležarine uvesti tudi za vloge fizičnih oseb. Vloge prebivalstva oziroma fizičnih oseb pri bankah so se v obdobju pandemije Covid-19 izrazito povečale. Varčevalci prihranke puščajo na računih pri bankah, te pa jih ob zmanjšanem kreditiranju usmerjajo predvsem na račune k centralni banki, kjer se visoka presežna sredstva še vedno obračunavajo po negativni obrestni meri.

Po trenutnih napovedih bank bodo ležarine uvedene za varčevalce z visokimi prihranki. Posamezne banke, ki so se odločile za uvedbo nadomestil na vloge⁵⁴ fizičnih oseb, so napovedale, da bodo nadomestila obračunale le tistim fizičnim osebam, pri katerih bo skupna vsota vseh vlog presegla vnaprej določeno mejno vrednost. Napovedana mejna vrednost se med bankami razlikuje, vendar pri nobeni v času pisanja tega poročila ni nižja od 100.000 EUR. Analiza zadnjih razpoložljivih podatkov⁵⁵ je pokazala, da je bilo leta 2020

⁵² Primerjava z državami evroobmočja je narejena na zadnjih razpoložljivih podatkih za september 2020. Slovenija je bila uvrščena na šesto mesto med državami z najnižjimi vrednostmi LTD.

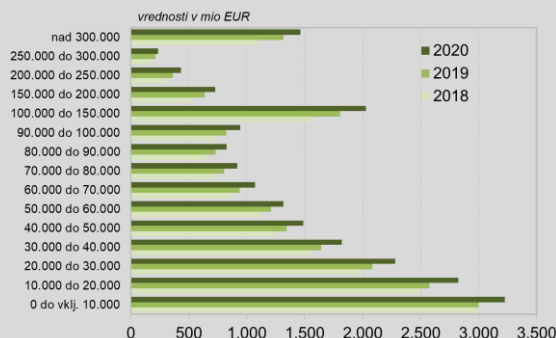
⁵³ Banka Slovenije je februarja 2020 objavila analizo z naslovom Ležarine in negativne obrestne mere za vloge gospodinjstev (https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/negativne_obrestne_mere_za_vloge_prebivalstva.pdf), v kateri so strokovne službe morebitno uvedbo ležarin preučile z vidika obnašanja komitentov in bank.

⁵⁴ V tem okvirju z besedo vloga razumemo vse prihranke, ki jih ima posamezna fizična oseba pri eni banki (sredstva na transakcijskih računih, hranilnih vlogah, varčevalnih računih, depoziti in ostale oblike varčevanja).

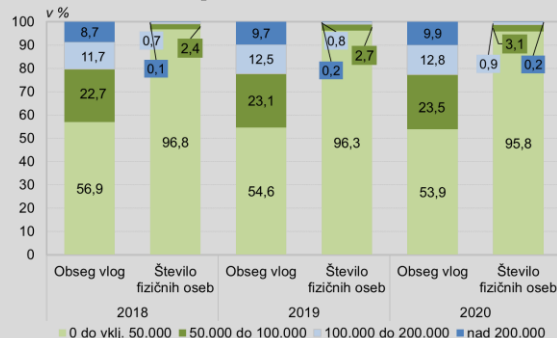
⁵⁵ Analiza temelji na podatkih za leto 2018 in 2019, ki jih v skladu s Sklepom o sistemu jamstva za vloge (Uradni list RS, št. 49/16, 27/17 in 139/20) banke poročajo Banki Slovenije in zajemajo upravičene vloge vlagateljev, ki so opredeljene v 9.členu Zakona o sistemu jamstva za vloge (Uradni list RS, št. 27/16). Oblike vlog so v analizi poimenovane v skladu s Prilogo IV, ki je del Sklepa o

med vsemi fizičnimi osebami, ki imajo svoje prihranke v bankah, 1,1 % takih, pri katerih je skupna vrednost prihrankov pri posamezni banki presegla 100.000 EUR. Skupni obseg vlog komitentov je znašal 4,9 mrd EUR oziroma 22,6 % vseh vlog fizičnih oseb v bančnem sistemu. Delež vlog fizičnih oseb, ki se uvrščajo v razred nad 100.000 EUR, se je glede na leto 2019 povečal, zaradi izrazitega kopičenja sredstev prebivalstva pri bankah, o čemer smo v tem poglavju že govorili.

Slika 1.92: Stanje vlog fizičnih oseb po posameznih vrednostnih razredih

Slika 1.93: Struktura obsega vlog in števila fizičnih oseb po vrednostnih razredih za sistem

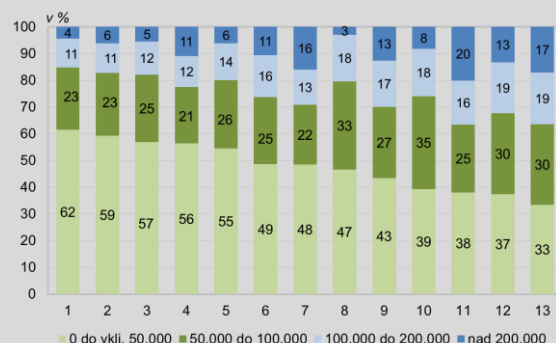

Opomba: Vloge so v razrede razporejene glede na višino vsote vseh vlog (torej gre za seštevek sredstev na transakcijskem računu, hranilnih vlogah, varčevalnih računih, depozitov in drugih vlog) posamezne fizične osebe pri eni banki.

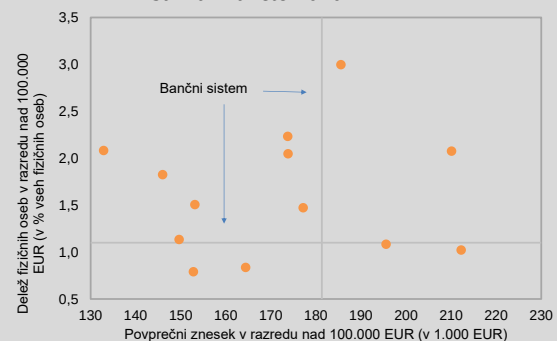
Vir: Banka Slovenije.

Na ravni bančnega sistema je bilo leta 2020 več kot tri četrtine vseh vlog fizičnih oseb razvrščenih v razrede do 100.000 EUR, struktura vlog po posameznih vrednostnih razredih pa se med bankami razlikuje. Število oseb s prihranki nad 100.000 EUR se med bankami giblje od 0,8 % do 3,0 % vseh fizičnih oseb, ki so komitenti posamezne banke. Zaradi različnega obsega vlog nad omenjeno vrednostjo in različnega števila komitentov v tem razredu je bila tudi povprečna vrednost vloge, ki presega 100.000 EUR med bankami različna, v povprečju bančnega sistema pa je znašala 181.268 EUR. Povprečna vrednost vloge posamezne fizične osebe je leta 2020 na ravni bančnega sistema sicer znašala 9.069 EUR in se je glede na leto 2019 povečala za več kot 1.000 EUR.

Slika 1.94: Struktura vlog fizičnih oseb po vrednostnih razredih in bankah za leto 2020

Slika 1.95: Delež fizičnih oseb in povprečni znesek vloge v razredu nad 100.000 EUR po bankah za leto 2020

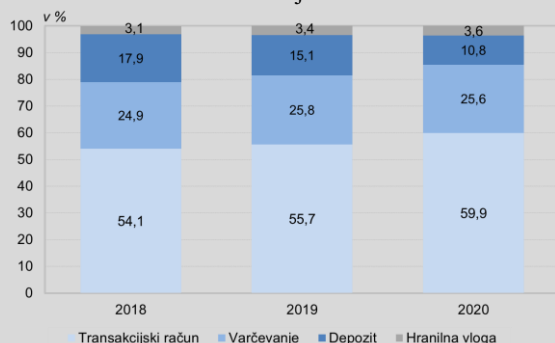
Opomba: Vloge so v razrede razporejene glede na višino vsote vseh vlog (torej gre za seštevek sredstev na transakcijskem računu, hranilnih vlogah, varčevalnih računih, depozitov in ostalih vlog) posamezne fizične osebe pri eni banki.

Vir: Banka Slovenije.

Varčevalci lahko sredstva pri bankah hranijo v različnih oblikah. Več kot polovica sredstev fizičnih oseb je bilo leta 2019 na ravni bančnega sistema odloženih na transakcijskih računih, kar je prevladujoča oblika varčevanja pri večini bank. Vseeno pri nekaterih bankah izstopajo posamezne oblike varčevanja, kar je verjetno posledica ugodnejših pogojev, ki jih ponujajo banke pri teh oblikah varčevanja. Z visokimi deleži prihrankov v obliki depozitov izstopajo banke, ki imajo v primerjavi z drugimi bankami največji delež fizičnih oseb s prihranki nad 200.000 EUR.

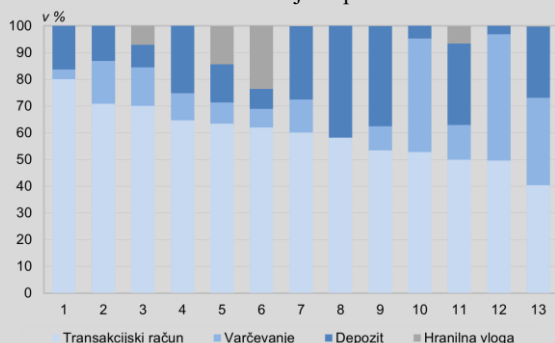
sistemu jamstva za vloge (Uradni list RS, št. 49/16, 27/17 in 139/20). Analiza ne ločuje med vlogami na vpogled in drugimi tipi vlog. Banke lahko po izkušnjah iz tujine ležarine uvedejo bodisi za vse vloge bodisi le za tiste na vpogled.

Slika 1.96: Struktura prihrankov fizičnih oseb po obliki varčevanja za bančni sistem

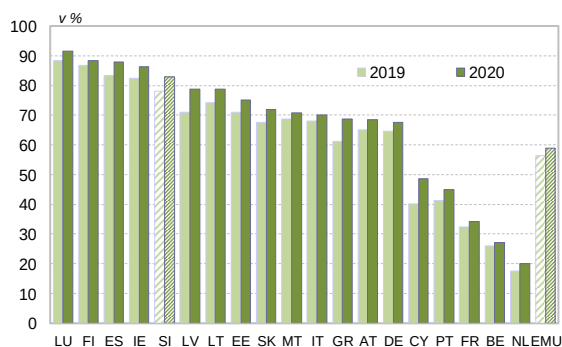
Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.97: Struktura prihrankov fizičnih oseb po obliki varčevanja in po bankah za leto 2020

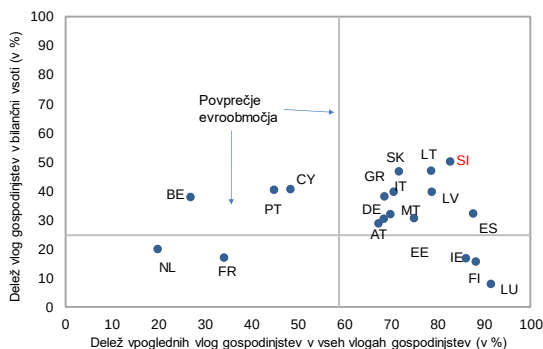

Tako kot v Sloveniji so se tudi v drugih državah evroobmočja z razglasitvijo pandemije Covid-19 vloge na vpogled gospodinjstev povečale. Okrepljena rast vlog gospodinjstev na vpogled v slovenskem bančnem sistemu je leta 2020 s 16,7 % za štiri odstotne točke presegla povprečno rast evroobmočja. Slovenija je ena izmed petih držav evroobmočja z največjim deležem vlog gospodinjstev v bilančni vsoti med katerimi prevladujejo vloge na vpogled. To pomeni, da je Slovenija bolj izpostavljena tveganju financiranja ob morebitni nestabilnosti tega vira kot tiste države, ki imajo sicer velik delež vlog na vpogled gospodinjstev, vendar pa je hkrati pomen tega vira v njihovih bilancah majhen.

Slika 1.98: Delež vlog na vpogled v vlogah gospodinjstev po državah evroobmočja

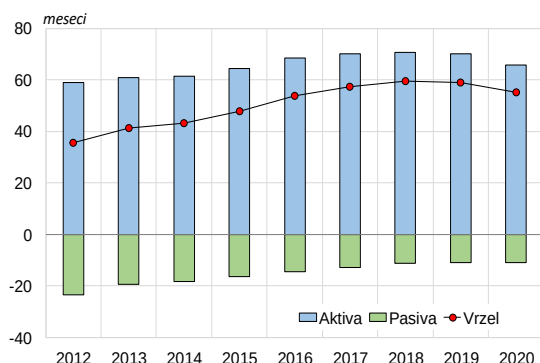
Slika 1.99: Primerjava vlog na vpogled in vseh vlog gospodinjstev po državah evroobmočja, dec.2020

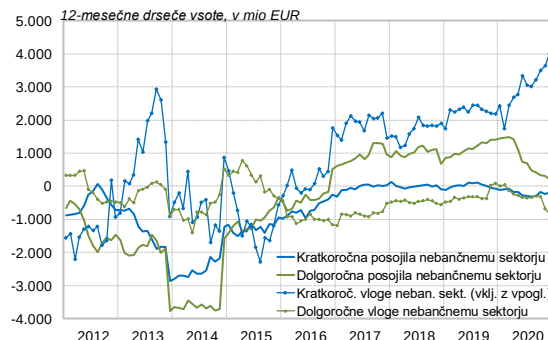
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW-BSI), Statistika evroobmočja, lastni izračuni.

Vrzel v ročnosti med naložbami in obveznostmi ostaja možen vir nestabilnosti financiranja pri posameznih bankah v primeru večjih nenadnih premikov vlog, vendar ocenjujemo, da je verjetnost uresničitve tega tveganja v bližnji prihodnosti majhna. V nasprotju s preteklimi leti se je vrzel v ročnosti med naložbami in obveznostmi leta 2020 zmanjšala, vendar ostala še razmeroma visoka. Zmanjšala se je za 4 mesece na 4,6 leta, kar je še vedno za skoraj 14 mesecev več kot leta 2013, ko se je začelo obdobje hitre rasti vlog na vpogled. Do zmanjšanja omenjene vrzeli je prišlo predvsem zaradi zmanjšanja kratko- in dolgoročnih posojil, medtem ko se je rast vlog na vpogled nadaljevala. V primeru nenadnega stresnega dogodka, ki bi povzročil izrazit premik vlog med bankami ali njihov umik iz bančnega sistema, bi lahko prišlo do uresničitve tveganja financiranja, ki izhaja iz omenjene vrzeli. Ob gospodarskem šoku zaradi pandemije Covid-19 do uresničitve tveganja financiranja sicer ni prišlo, vloge nebančnega sektorja pa so ostale stabilen vir financiranja bank. Uvedba ležarin za sredstva na računih gospodinjstev, ki so jo že napovedale posamezne banke, bi lahko vodila do manjših premikov sredstev varčevalcev med bankami, s čimer pa te zaradi visoke presežne likvidnosti predvidoma ne bi smele imeti večjih težav. Na stabilnost financiranja bank bosta v prihodnje pomembno vplivala njihov pravočasen odziv na tržne spremembe in obnašanje konkurenčnih bank.

Slika 1.100: Tehtano povprečje ročnosti aktive in pasive ter vrzel v ročnosti

Slika 1.101: Neto prirasti vlog in posojil nebančnega sektorja po ročnosti

Opomba: Posojila nebančnega sektorja po ročnosti vključujejo le posojila po odplačni vrednosti.

Vir: Banka Slovenije.

Okvir 1.4: Morebitna izdaja digitalnega evra in njegov vpliv na finančno stabilnost⁵⁶

V zadnjih letih vse več centralnih bank pospešeno preučuje potencialno uvedbo centralnobačnega digitalne valute (angl. Central Bank Digital Currency, CBDC)⁵⁷ ter njene vplive na poslovanje bančnega sektorja, izvajanje plačilnih storitev, monetarno politiko in finančno stabilnost. BIS⁵⁸ je v začetku leta 2021 objavil gradivo, iz katerega je razvidno, da se je delež centralnih bank, ki preučujejo CBDC, še dodatno povečal glede na pretekla leta. ECB je oktobra 2020 objavila poročilo o možnosti izdaje digitalnega evra.⁵⁹ Poročilo o digitalnem evru obravnava številne možne scenarije, ki lahko Evrosistem spodbudijo k izdaji digitalnega evra. Z vidika finančne stabilnosti sta pomembna znatno zmanjšanje uporabe gotovine in povečanje povpraševanja po globalnih stabilnih kovancih ali tujih CBDC. V tabeli 1.2 so povzeti scenariji, ki bi lahko Evrosistem spodbudili k izdaji digitalnega evra, in zahteve, ki jih mora digitalni evro izpolnjevati.

Tabela 1.2: Razlogi za izdajo digitalnega evra - možni scenariji in zahteve za njegovo implementacijo

Scenarij	Zahteve, ki izhajajo iz scenarijev
Želja po povečanju digitalne učinkovitosti.	Digitalni evro bi moral iti v korak z najsodobnejšo tehnologijo, ki bo dosegala uporabnost, hitrost in stroškovno učinkovitost. Digitalni evro bi moral podpirati digitalizacijo, evropsko gospodarstvo in strateško neodvisnost Evropske unije.
Vloga gotovine kot plačilnega sredstva se znatno zmanjša.	Kot odziv na zmanjšanje uporabe gotovine, bi lahko Evrosistem uvedel digitalni evro kot dodatno možno obliko denarja. Digitalni evro bi s tem dobil lastnosti gotovine.
Digitalni denar postane verodostojna alternativa kot sredstvo menjave in hranilnik vrednosti v evroobmočju.	Digitalni evro bi moral vključevati najnaprednejše lastnosti in tehnološke funkcionalnosti alternativnih kriptotoimeti in tujih centralnobačnih digitalnih valut, ki bodo dostopne na trgu. S tem bi se tudi povečala konkurenčnost digitalnega evra v primerjavi z ostalimi kriptotoimeti (kot so na primer stabilni kovanci).
Povečanje potrebnosti ali koristnosti digitalnih valut za izvajanje denarne politike.	Digitalni evro bi moral omogočati obrestovanje po obrestnih merah, katerih spreminjanje je v pristojnosti centralne banke. S tem bi lahko služil kot orodje za izboljšanje denarne politike.
Kibernetski incident, naravna nesreča, pandemija ali drugi skrajni dogodki ovirajo opravljanje plačilnih storitev.	Digitalni evro bi moral biti javno dostopen in biti zastavljen na infrastrukturi, ločena od obstoječe plačilne infrastrukture.
Želja po povečanju mednarodne vloge evra.	Digitalni evro bi moral biti potencialno dostopen zunaj evroobmočja na način, ki je skladen s cilji Evrosistema in primeren za rezidente zunaj Evrosistema (glej tudi 3. točko).
Večja pozornost posvečena okoljskim tveganjem.	Zasnova digitalnega evra bi morala doseči znižanje stroškov sedanjega ekosistema plačil in temeljiti na tehnoloških rešitvah, ki zmanjšujejo njegov ekološki odtis (ublažitev okoljskih tveganj).

Vir: ECB⁶⁰ in Banka Slovenije.

⁵⁶ Prispevek temelji na poročilu o digitalnem evru, ki ga je ECB objavil oktobra 2020.

⁵⁷ Na spletni strani [Banke Slovenije](https://www.bankaslovenije.si/) je objavljena definicija CBDC: gre za digitalno obliko fiat denarja, izdanega s strani centralnih bank in s priznanim statusom zakonitega plačilnega sredstva. Predstavlja potencialni odgovor na izzive, ki jih prinaša digitalizacija. Je komplementarna gotovini, kar gospodinjstvom in industriji omogoča univerzalen dostop do zakonitega plačilnega sredstva v digitalni obliki.

⁵⁸ Poročilo *Impending arrival – a sequel to the survey on central bank digital currency* je dostopno na naslednji povezavi: <https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap114.pdf> (objavljeno januarja 2021).

⁵⁹ Poročilo o digitalnem EUR je dostopno na naslednji povezavi: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/Report_on_a_digital_euro~4d7268b458.en.pdf (objavljeno oktobra 2020).

⁶⁰ Glej opombo 55.

Pri potencialni izdaji digitalnega evra je treba oceniti tudi učinke in tveganja, ki se nanašajo na nadzor nad digitalnim evrom v obtoku. Tukaj gre predvsem za učinek na bančni sektor, monetarno politiko in finančno stabilnost. Potencialne težave ali nedoslednosti pri izdaji digitalnega evra lahko predstavljajo tudi tveganje za ugled Evrosistema, znižajo varnost in učinkovitost plačil malih vrednosti in negativno vplivajo na kibernetsko odpornost širšega finančnega sektorja. Digitalni evro bi moral biti zasnovan tako, da se izogne morebitnim neželenim posledicam njegove izdaje, s čimer se omejijo kakršni koli škodljivi učinki na denarno politiko in finančno stabilnost ter na opravljanje storitev s strani bančnega sektorja. Pretirana uporaba digitalnega evra kot oblike naložbe lahko povečuje tveganje prenosa bančnih vlog v digitalni evro.

Konkretno odločitve glede lastnosti digitalnega evra bodo odvisne tudi od pravne podlage za izdajo digitalnega evra. Primarna zakonodaja EU⁶¹ ne izključuje možnosti izdaje digitalnega evra kot zakonitega plačilnega sredstva, kar bi posledično zahtevalo, da ga prejemniki plačil sprejmejo za plačilo. Distribucija digitalnega evra končnim uporabnikom in izvajanje plačilnih storitev z digitalnim evrom bosta predvidoma zaupani zunanjim izvajalcem, ki bodo podvrženi nadzoru Evrosistema.

Morebitna izdaja digitalnega evra prinaša naslednja tveganja za finančno stabilnost:

- V kriznih razmerah, ko varčevalci manj zaupajo bančnemu sektorju, bi lahko prišlo do preusmeritve likvidnih sredstev, kot so na primer vloge pri poslovnih bankah, v digitalni evro. To bi lahko povečalo tveganja pri bančnem poslovanju in vplivalo na bilanco poslovnih bank. Tukaj je ključno, da se ob morebitni uvedbi digitalnega evra, ohrani posredniška vloga poslovnih bank pri njegovi distribuciji, na primer na način, da se vloge stabilizirajo s pridruževanjem drugih storitev (kot so na primer plačilne storitve, posojila).
- Zmanjšanje (prej) stabilnega vira financiranja (depozitov) bi lahko povzročilo strukturne spremembe v bančnem sektorju. To pomeni, da bi se morale banke bolj zanašati na dražje tržno financiranje, kar bi negativno vplivalo na donosnost bank. Posledično bi se s tem podražilo tudi kreditiranje gospodinjstev in gospodarstva. Banke bi v želji po nadomestitvi višjih stroškov financiranja in ohranjanju donosnosti poslovanja lahko začele prevzemati večja tveganja.

Digitalni evro bi imel tudi pozitivne učinke na finančno stabilnost. Medtem ko bi nadomestitev bančnih vlog z digitalnim evrom lahko povzročila tveganje za finančno stabilnost, bi bila zapadlost vlog v bančnem sistemu nižja, če bi banke umaknjene vloge nadomestile z obveznostmi z daljšimi zapadlostmi, kar bi blažilo tveganje financiranja. Digitalni evro bi lahko v realnem času zagotavljal informacije o vedenju vlagateljev in s tem tveganjih za finančno stabilnost. S temi informacijami bi lahko Evrosistem hitreje ukrepal v primerih večjih tveganj za finančno stabilnost (npr. s priporočili nacionalnim centralnim bankam). Predvsem pa bi se lahko digitalni evro uporabljal kot alternativa kriptometjem ali stabilnim kovancem ter preprečil večje premike vlog prebivalstva v bolj tvegane finančne naložbe oziroma nebančni denar.

Uresničitev katerega koli prej omenjenega scenarija prinaša dodatna tveganja za finančno stabilnost, če Evrosistem ne izda digitalnega evra. Zanašanje na zasebni nebančni denar (kot je na primer e-denar ali globalni stabilni kovanci) prinaša resne izzive za finančno stabilnost, saj lahko negativno vpliva na posredniško vlogo poslovnih bank. Izpostavljenost finančnih institucij alternativnim plačilnim sredstvom in njihova vloga v teh ekosistemih lahko postanejo pomemben vir tržnih, kreditnih in operativnih tveganj. Če Evrosistem ne izda digitalnega evra, bo lahko povpraševanje po globalnih stabilnih kovancih in tujih CBDC večje. Za ublažitev potencialnih tveganj za finančno stabilnost je tudi ključno, da se še pred izdajo digitalnega evra opredeli, kako bo vzpostavljen nadzor poslovanja z digitalnim evrom zunaj Evrosistema.

Poročilo o digitalnem evru je osnova za izvajanje aktivnosti v raziskovalni fazi projekta digitalni evro, ki se bo predvidoma začela junija 2021. Pred samim začetkom projekta bo treba izvesti praktično preverjanje, ki vključuje predvsem tehnično izvedljivost, ki ustreza zahtevam potencialnih uporabnikov. Poleg konceptualne analize in praktičnega preverjanja s strani Evrosistema bo za zadostitev pričakovanih vseh potencialnih zainteresiranih strani pri lastnosti digitalnega evra izjemno pomembna ustrezna komunikacijska strategija. Uvedba digitalnega evra je predvsem politična odločitev. Predvsem pa je treba še pred izdajo digitalnega evra preveriti in oceniti, koliko bi nadzorovani posredniki in potencialni uporabniki dali prednost digitalnemu evru, ter pod kakšnimi pogoji bi ga bili pripravljeni uporabljati.

⁶¹ Če bi se torej digitalni evro izdal kot instrument denarne politike, podoben rezervam centralne banke in dostopen samo nasprotnim strankam centralne banke, potem bi se lahko Evrosistem skliceval na pravno podlago, ki se nanaša na člen 127 (2) PDEU.

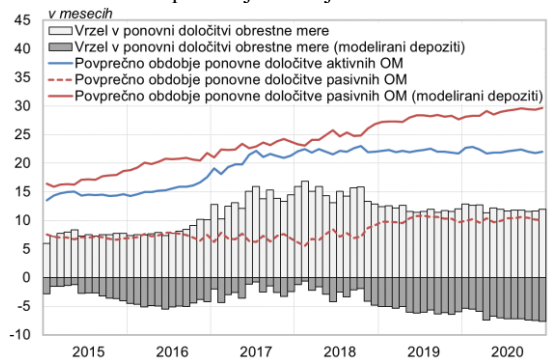
1.6 Obrestno tveganje

Obrestna občutljivost bank se v letu 2020 v povprečju ni bistveno spremenila, s čimer obrestno tveganje ostaja zmerno. Povprečni obdobji ponovne določitve aktivnih in pasivnih obrestnih mer sta bili stabilni, s tem pa je ostala stabilna tudi vrzel v ponovni določitvi obrestne mere. Kumulativna obrestna vrzel do enega leta se je glede na predhodno leto zmanjšala, vendar ostala močno pozitivna, s čimer bi bil v primeru porasta tržnih obrestnih mer v horizontu enega leta učinek na neto obrestne prihodke bank pozitiven. Povprečne ročnosti novoodobrenih posojil gospodinjstvom so se v letu 2020 nekoliko skrajšale, pri posojilih nefinančnim družbam pa nekoliko podaljšale. Delež novoodobrenih posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, se je zmanjšal pri obeh sektorjih. Obrestne mere za novoodobrena dolgoročna posojila nebančnemu sektorju so v letu 2020 še nekoliko upadle, s čimer so se izboljšali pogoji financiranja za vse sektorje gospodarstva.

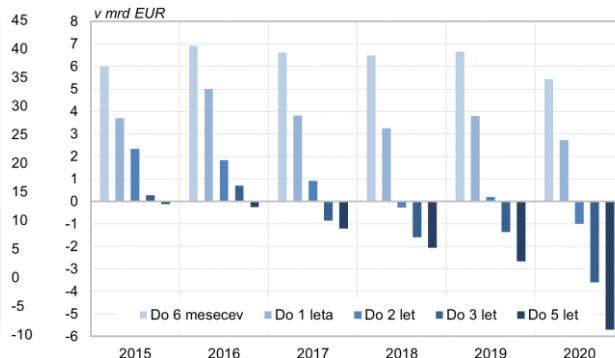
Obrestna občutljivost

Obrestna občutljivost bank se v letu 2020 kljub upadu kreditiranja nebančnega sektorja, izraziti rasti najbolj likvidnih naložb bank in povečanem prirastu vlog na vpogled v povprečju ni bistveno spremenila, s čimer obrestno tveganje ostaja zmerno. Delež posojil nebančnemu sektorju se je v letu 2020 zmanjšal, medtem ko se je delež likvidnih naložb, kot so denar v blagajni, stanje na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah, precej povečal. Povprečno obdobje ponovne določitve aktivnih obrestnih mer je bilo stabilno in se leta 2020 glede na predhodno leto v povprečju ni spremenilo, saj se je pri posojilih nebančnemu sektorju podaljšalo, pri najbolj likvidnih sredstvih s kratkimi ročnostmi pa le malo spremenilo. Na strani pasive se je še naprej povečeval delež obveznosti do nebančnega sektorja, zlasti vloge na vpogled, katerih rast se je v letu 2020 še dodatno povečala. Povprečno obdobje ponovne določitve pasivnih obrestnih mer bančnega sistema je kljub temu ostalo podobno kot leta 2019 oziroma se je ob upoštevanju stabilnosti temeljnega dela vlog na vpogled celo nekoliko podaljšalo. S tem je vrzel v ponovni določitvi obrestne mere, ob upoštevanju stabilnosti temeljnega dela vlog na vpogled, ostala negativna in se glede na leto 2019 absolutno še nekoliko povečala. Če se tržne obrestne mere zvišajo, bi se aktivne obrestne mere prilagodile hitreje od pasivnih, učinek na neto obrestne prihodke bank pa bi bil pozitiven.

Slika 1.102: Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestne mere med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami upoštevajoč zunajbilanco

Slika 1.103: Kumulativna obrestna vrzel

Opomba: Na levi sliki so upoštevani: 89-odstotna stabilnost⁶² vlog na vpogled z razpršitvijo temeljnega dela vlog na vpogled po časovnih intervalih (modelirani depoziti), zavarovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti in amortizacija. Na desni sliki je upoštevana 89-odstotna stabilnost vlog na vpogled z razpršitvijo temeljnega dela vlog na vpogled po časovnih intervalih (modelirani depoziti).

Vir: Banka Slovenije.

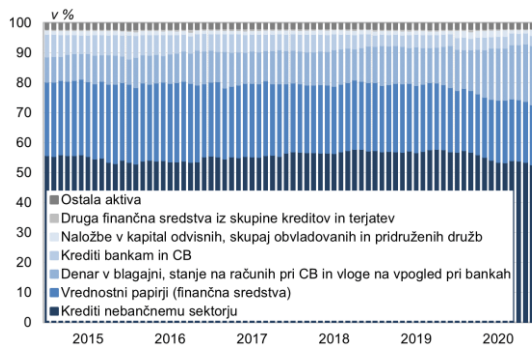
Kumulativna obrestna vrzel do enega leta se je v letu 2020 glede na predhodno leto zmanjšala, vendar ostala močno pozitivna. Stabilnost temeljnega dela vlog na vpogled in njihova razpršitev v žepke daljših ročnosti je glavni dejavnik pozitivne kumulativne vrzeli do enega leta. Skoraj dve tretjini vlog na vpogled ima namreč efektivno ročnost⁶³ daljšo od enega leta, kar pomeni, da se ta del vlog ob spremembi tržnih

⁶² Stabilnost vlog na vpogled je ocenjena z modelom, ki poda oceno temeljnega deleža vlog na vpogled. Temeljni delež je tisti del vlog na vpogled, ki se mu z veliko verjetnostjo ne bo spremenila obrestna mera v primeru sprememb tržnih obrestnih mer.

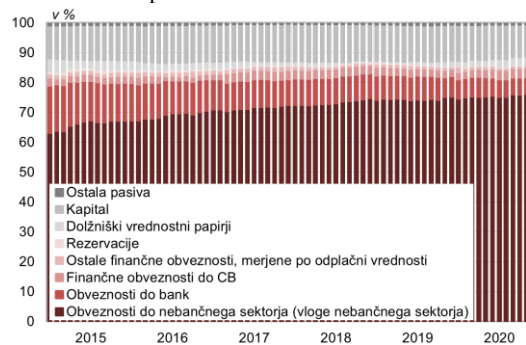
⁶³ Za oceno obrestnega tveganja je treba upoštevati efektivno ročnost oziroma stabilnost vlog na vpogled. Kljub pogodbeni ročnosti, ki je za vloge na vpogled nič, spadajo te vloge med vire z neopredeljeno ročnostjo. Njihova efektivna ročnost ni nedvoumno definirana ter v normalnih tržnih razmerah velja, da močno preseže pogodbeno določeno ročnost in lahko doseže tudi več let.

obrestnih mer znotraj enega leta ne bi odlil. K pozitivni kumulativni vrzeli do enega leta je pomembno prispevala tudi naložbena stran, saj je povprečna ročnost dveh tretjin sredstev na aktivih do enega leta. V časovnem horizontu do dveh let je vrzel postala negativna, medtem ko se je negativna vrzel v daljših horizontih absolutno še povečala, kar je predvsem posledica večjih uteži pri razpršitvi vlog na vpogled v teh intervalih. Ker je obrestno občutljiva pozicija sistema taka, da je v časovnem horizontu do enega leta več obrestno občutljivih naložb kot obveznosti, bi se v primeru zvišanja tržnih obrestnih mer obrestni prihodki bank povečali bolj kot odhodki.

Slika 1.104: Struktura bilance bančnega sistema – aktiva

Slika 1.105: Struktura bilance bančnega sistema – pasiva

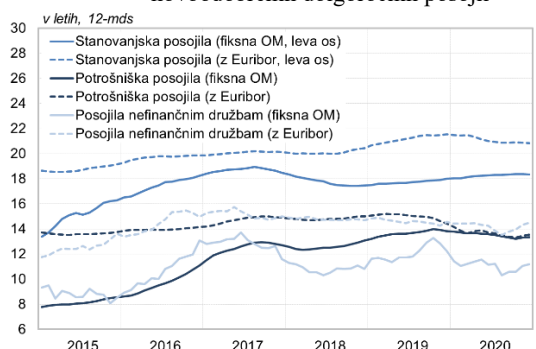
Vir: Banka Slovenije.

Gibanje ročnosti posojil, deleža posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, in obrestnih mer

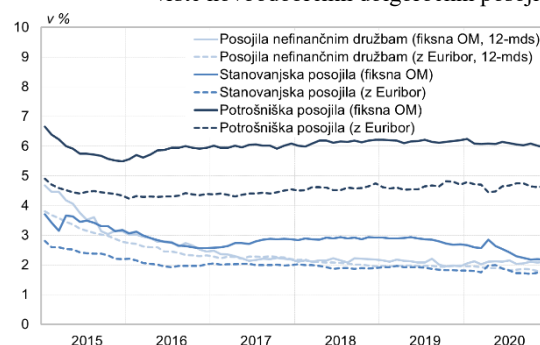
Povprečne ročnosti novoodobrenih posojil gospodinjstvom so se v letu 2020 skrajšale, delež posojil obrestovanih s fiksno obrestno mero, pa se je zmanjšal. Povprečna ročnost novoodobrenih fiksno obrestovanih stanovanjskih posojil je leta 2019 presegla 18 let in se lani še nekoliko podaljšala, pri variabilnih posojilih pa skrajšala. Fiksno obrestovana posojila dolgih ročnosti prispevajo k večji obrestni občutljivosti bank in so v letu 2020 pri novoodobrenih stanovanjskih posojilih predstavljala 47 % vseh stanovanjskih posojil. S tem se je ohranil njihov delež iz leta 2019, medtem ko se delež teh posojil v stanjih še naprej večja. Po uvedbi zavezujočega makrobonitetnega instrumenta o omejitvi maksimalne ročnosti na sedem let so se povprečne ročnosti novoodobrenih potrošniških posojil ob koncu leta 2019 začele krajšati in v letu 2020 ostale pod to mejo. Z vidika obrestne občutljivosti bank je pomembno predvsem skrajšanje ročnosti fiksno obrestovanih novoodobrenih posojil, saj so banke pri teh posojilih izpostavljene tveganju spremembe (porasta) tržnih obrestnih mer. Fiksno obrestovana novoodobrena potrošniška posojila so v letu 2020 obsegala približno dve tretjini vseh novoodobrenih potrošniških posojil. S tem je bil njihov delež glede na prejšnje leto manjši, vendar se je v stanjih še nekoliko povečal.

Povprečne ročnosti novoodobrenih posojil nefinančnim družbam so se v letu 2020 podaljšale, medtem ko se je delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, zmanjšal. Banke so z nefinančnimi družbami v letu 2020 sklenile skoraj dvakrat toliko dolgoročnih kot kratkoročnih posojil, pri čemer se je ročnost glede na prejšnja leta podaljšala le pri kratkoročnih. Največji delež fiksno obrestovanih posojil je bil v zadnjih letih dosežen leta 2019 in se je v letu 2020 zmanjšal za 7 odstotnih točk, na 29 %. Med letom se ob spremenjenih gospodarskih okoliščinah zaradi krize Covid-19 struktura vrste obrestovanja pri posojilih nefinančnim družbam ni spreminjala. Dolgoročna fiksno obrestovana posojila nefinančnim družbam so v letu 2020 predstavljala le 14 % vseh dolgoročnih posojil temu sektorju, njihova ročnost pa je v primerjavi s povprečjem prejšnjega leta znova upadla pod šest let. S tem sta majhen delež fiksno obrestovanih dolgoročnih posojil in njihova krajša ročnost prispevala k zmanjšanju obrestne občutljivosti bank. Z nadaljevanjem trendov stabilne povprečne ročnosti in upočasnevanja rasti deleža fiksno obrestovanih posojil v stanjih bo tudi v prihodnje vpliv posojil nebančnemu sektorju na podaljševanje povprečnega obdobja ponovne določitve aktivnih obrestnih mer vse manjši.

Slika 1.106: Povprečne ročnosti za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil

Slika 1.107: Povprečne obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil

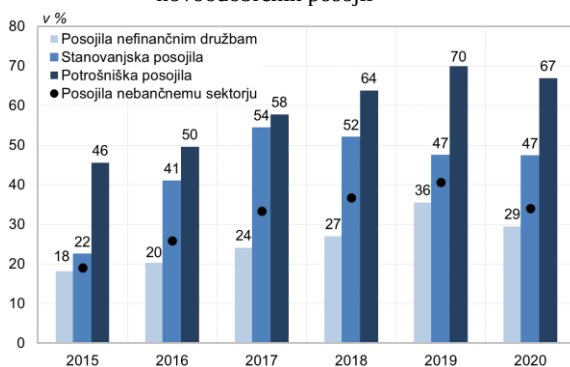

Opomba: Na levi sliki je ročnost predstavljena kot 12-mesečno povprečje. Na desni sliki je obrestna mera za posojila nefinančnim družbam predstavljena kot 12-mesečno povprečje.

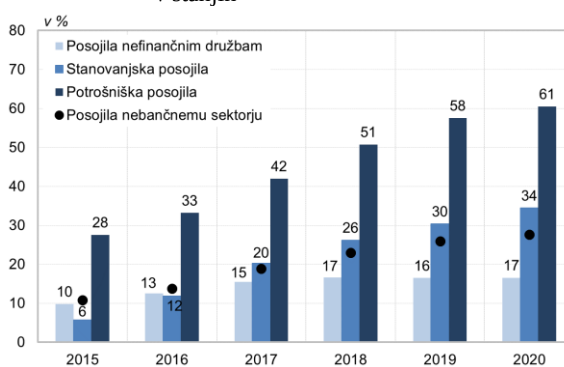
Vir: Banka Slovenije.

Obrestne mere za novoodobrena dolgoročna posojila nebančnemu sektorju so v letu 2020 še nekoliko upadle. Z obsežnimi spodbudami denarne politike in ohranjanjem nizkih ključnih obrestnih mer so se izboljšali pogoji financiranja za vse sektorje gospodarstva. Lani so se pogoji financiranja še dodatno izboljšali pri stanovanjskih posojilih s povprečno pogodbeno fiksno obrestno mero, ki je ob koncu leta z 2,2 % dosegla zgodovinsko najnižjo stopnjo. S tem se je v letu 2020 tudi zmanjšala razlika do povprečja fiksnih obrestnih mer za stanovanjska posojila evroobmočja. Glede na leto 2019 je lani upadla tudi povprečna variabilna obrestna mera za stanovanjska posojila. Prav tako so se izboljšali pogoji financiranja pri potrošniških posojilih. Povprečna pogodbeno fiksna obrestna mera za potrošniška posojila je ob koncu leta 2020 po treh letih znova upadla pod 6,0 %, medtem ko se je variabilna v povprečju ohranila. Tudi pri nefinančnih družbah, ki pri dolgoročnih posojilih večinoma izbirajo variabilno obrestovanje, so se pogoji financiranja izboljšali. Povprečna pogodbeno variabilna obrestna mera za dolgoročna posojila nefinančnim družbam je v povprečju lanskega leta znašala 1,8 %, s čimer je dosegla zgodovinsko najnižje stopnje.

Slika 1.108: Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, za posamezne vrste novoodobrenih posojil

Slika 1.109: Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, za posamezne vrste posojil v stanjih

Opomba: Pri variabilni obrestni meri so upoštevana posojila, ki so sklenjena z variabilno obrestno mero ali s fiksno obrestno mero za obdobje, krajše od enega leta (tudi če je za celotno obdobje zapadlosti posla). Pri fiksni obrestni meri so upoštevana posojila, sklenjena s fiksno obrestno mero za obdobje, daljše od enega leta.

Vir: Banka Slovenije.

Okvir 1.5: Kibernetško tveganje⁶⁴ in vpliv na finančno stabilnost

V zadnjih letih se zaradi vse večje digitalizacije poslovanja povečuje število kibernetških incidentov⁶⁵ in napadov na finančni sistem. Kibernetška varnost postaja vse bolj ključna za zagotavljanje finančne stabilnosti. Tudi Evropska komisija je decembra 2020 objavila Strategijo EU za kibernetško varnost,⁶⁶ s katero utrjuje svojo vodilno vlogo na področju mednarodnih norm in standardov v kibernetškem prostoru. S

⁶⁴ Kibernetško tveganje lahko opredelimo kot kombinacijo verjetnosti kibernetških incidentov in njihovega potencialnega vpliva na poslovanje (povzeto po [kibernetškem leksikonu](#), ki ga je objavil Odbor za finančno stabilnost).

⁶⁵ Kibernetški incident ogroža kibernetško varnost informacijskega sistema ali informacij, ki jih sistem obdeluje, shranjuje ali prenaša ali krši varnostno politiko ali postopke, ne glede na to, ali so posledica zlonamerne dejavnosti ali ne.

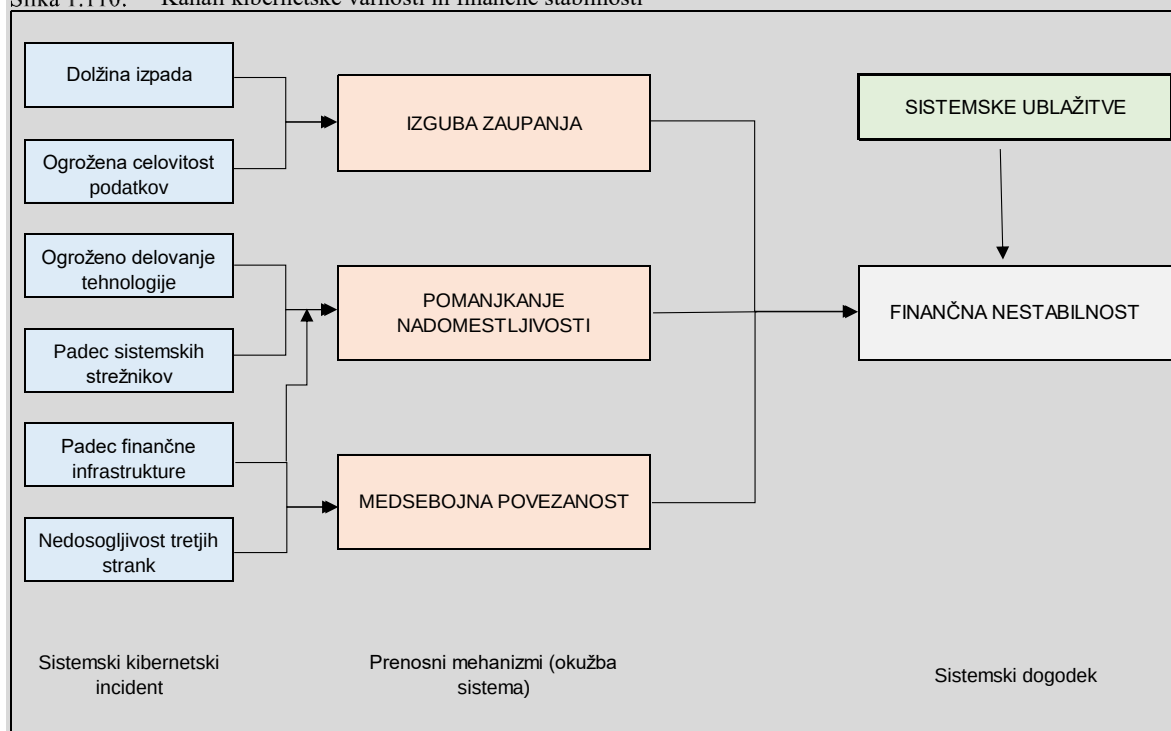
⁶⁶ Več o strategiji EU kibernetške varnosti je dostopno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_2391.

pomočjo strategije bo okrepila tudi sodelovanje s partnerji po vsem svetu s ciljem spodbujati globalen, odprt, stabilen in varen kibernetski prostor. Kibernetski napadi na sisteme informacijske in komunikacijske tehnologije naraščajo po vsem svetu, pri čimer je panoga finančnih storitev med bolj izpostavljenimi.

Z vidika zagotavljanja finančne stabilnosti je ključno, da kibernetski incident ne vodi do sistemskega dogodka, ki povzroči prekinitev poslovanja finančnih institucij ter posledično finančne izgube in manjše zaupanje javnosti. Kibernetsko tveganje lahko vpliva na finančno stabilnost na naslednje načine:

- Dolgotrajni izpadi informacijskega sistema in ogroženost celovitosti podatkov⁶⁷ vodijo do izgube zaupanja. Če kibernetski napad za dlje časa ohromi ključne operacije poslovanja, kar lahko na primer pomeni izgubo dostopa do finančnih sredstev in možnosti poravnave obveznosti, lahko stranke in tržni udeleženci izgubijo zaupanje v finančni sistem. To pa lahko nadalje negativno vpliva na likvidnost in solventnost finančnega sistema.
- V primeru sistemskega kibernetskega incidenta lahko pride do nedelovanja informacijskega sistema posamezne sistemske pomembne institucije (npr. padec sistemskih strežnikov), kar lahko prav tako vpliva na finančno stabilnost. Za take primere je pomembno, da imajo finančne institucije zagotovljene bodisi rezervne lokacije ali pa tehnološke nadomestitve s strani zunanjih ponudnikov.
- Medsebojna povezanost znotraj finančnega sistema in tudi med različnimi tehnologijami lahko povečuje iz kibernetskih napadov izvirajoče sistemsko tveganje⁶⁸ za finančno stabilnost. Finančne institucije poslujejo preko trgovalnih, poravnalnih in klirinških platform, centralnih bank in plačilnih sistemov. Izpad v eni finančni instituciji lahko nasprotnim strankam povzroči prekinitve v poslovanju in vodi do likvidnostnih težav v finančnem sistemu. Pri tehnološki medsebojni povezanosti so problematični predvsem ponudniki tehnoloških storitev (npr. storitve v oblaku), ki lahko ob kibernetskih napadih pospešijo prenos okužbe finančnega sistema.

Slika 1.110: Kanali kibernetske varnosti in finančne stabilnosti

Vir: MDS,⁶⁹ ESRB⁷⁰ in Banka Slovenije.

Za zagotavljanje finančne stabilnosti je ključna sistemska ublažitev kibernetskega napada. To lahko zagotovimo s pomočjo usmerjene analize sistemskih tveganj, z uporabo in razvojem usmerjenih orodij za

⁶⁷ Celovitost podatkov pomeni, da so ti točni in popolni.

⁶⁸ Sistemsko tveganje pomeni nastanek motenj v finančnem sistemu, ki bi lahko imele resne posledice za trg in realno gospodarstvo (2. člen Zakona o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema).

⁶⁹ MDS, [Cyber Risk and Financial Stability : It's a Small World After All](#) (objavljeno decembra 2020).

⁷⁰ ESRB, [Systemic cyber risk](#) (objavljeno februarja 2020).

analizo sistemskih kibernetских tveganj,⁷¹ oblikovanjem makrobonitetnih instrumentov za tovrstna tveganja in z ustreznim kriznim upravljanjem. Ključno pri kibernetски odpornosti je, da finančne institucije in nadzorniki krepijo svojo odzivno funkcijo (sposobnost za ukrepanje po zaznanem kibernetickem incidentu) in tudi obnovitveno funkcijo (obnova okvarjenih sistemov in storitev). Pomembno je tudi, da finančni sistem povečuje svojo kiberneticko odpornost⁷² z rednim testiranjem varnosti poslovnih procesov in uporabo orodij za identifikacijo sistemskih groženj ter vpliva kibernetickih incidentov na poslovanje finančnih institucij.

MDS v gradivu *Cyber risk and financial stability*⁷³ predlaga naslednja tri orodja za lažjo identifikacijo kibernetickih sistemskih tveganj za finančni sistem:

- Kiberneticko kartiranje (kvalitativno orodje) vključuje ključne tehnologije, storitve, zunanje ponudnike storitev in njihove povezave z institucijami finančnega sektorja. Na konceptualni ravni je namen kartiranja poudariti ključne finančne in tehnološke povezave med finančnimi institucijami, podjetji ter neodvisnimi ponudniki tehnologij in storitev. S kibernetickim kartiranjem dobimo pregled nad finančnimi institucijami in povezavami med finančnimi institucijami ter drugimi kritičnimi objekti. Te informacije se lahko uporabijo za nadzor in analizo kibernetickih tveganj za finančno stabilnost. Slabost kibernetiskega kartiranja se kaže v tem, da bolj kot je podrobno, bolj je drago in časovno potratno.
- Kvantitativna analiza se nanaša predvsem na oceno potencialnih izgub finančnih institucij, ki bi jih povzročili kiberneticki napadi. Ocena finančnih izgub je težavna zaradi omejene razpoložljivosti in kakovosti podatkov. Zato je treba za kvalitetno analizo razpolagati s kakovostnimi in razpoložljivimi podatki o izgubah finančnih institucij zaradi kibernetickih napadov, pri čemer so za nadaljnji razvoj tehnik modeliranja kakovostni podatki nujni. Kvantitativno analizo lahko kombiniramo s kibernetickim kartiranjem tako, da nam to dodatno pojasni izvor potencialnih izgub finančnih institucij iz kibernetickih napadov.
- Testiranje izjemnih situacij kibernetiskega tveganja (kiberneticki stresni testi) se nanaša predvsem na oceno vplivov kibernetickih napadov na likvidnost (npr. na količnik likvidnostnega kritja, LCR) in kapitalski položaj (npr. količnik kapitalске ustreznosti) finančnih institucij. Ta testiranja vključujejo predvsem finančne institucije in njihove nadzornike, ki ocenjujejo izgube po predpisanem scenariju.

Orodja za identifikacijo kibernetickih sistemskih tveganj so še v razvojni fazi in se prilagajajo nadzorniškimi spremembam. Za zagotavljanje finančne stabilnosti je ključna tudi izmenjava informacij na področju kibernetiske varnosti. Izmenjavo informacij lahko razdelimo na tri dele: obveščanje o grožnjah (vključuje analitiko tveganja, kazalnike in oceno nevarnosti), poročanje o incidentih (ocena finančne institucije, kako obvladuje situacijo) in obrambne tehnike (informacije o tem, kako je bil napad preprečen ali omejen). Ker so kiberneticki napadi globalni pojav in predstavljajo izzive za pregon, zlasti na mednarodni ravni, so ključna tudi načela kriznega upravljanja, ki poleg komunikacije zajemajo tudi koordinacijo aktivnosti ter predloge, kako se morajo finančne institucije in njihovi nadzorniki odzvati v primerih kibernetickih napadov.

V naslednjih letih se pričakujejo aktivnosti predvsem na področju izboljšanja nadzorniškega okvira, analiz kibernetiskega tveganja, razvoja orodij za analizo kibernetickih tveganj in oblikovanja makrobonitetne politike za blažitev kibernetiskega tveganja na mednarodni ravni. Za zagotavljanje kibernetiske odpornosti sta pomembna tudi redno testiranje in izvajanje kriznih scenarijev za primere nedelovanja finančnega sistema.

Okvir 1.6: Pregled razvoja obravnave in regulative podnebnih tveganj

Obseg proučevanja fizičnih in tranzicijskih podnebnih tveganj v finančnem sistemu ter s strani nadzornih organov finančnega sistema se povečuje. Zaradi vpliva na širši spekter deležnikov bodo imela podnebna tveganja sistemski značaj zlasti prek vpliva na cenovno ali finančno stabilnost. Institucije, pristojne za zagotavljanje finančne stabilnosti in izvajanje nadzora nad finančnimi institucijami, so v zadnjih letih začele poglobljeno preučevati podnebna tveganja.⁷⁴ MDS upošteva podnebna tveganja v programih ocene

⁷¹ Primeri orodij za analizo finančne stabilnosti so naslednji: kiberneticki stresni testi, kiberneticko kartiranje, analiza potencialnih izgub finančnih institucij, identifikacija kibernetickih ranljivosti, pragovi vpliva kibernetiskega napada itd.

⁷² Kiberneticka odpornost je sposobnost finančne institucije, da uresničuje svoje poslanstvo s predvidevanjem in obvladovanjem kibernetickih tveganj, prilagajanjem kibernetickim grožnjam in hitrim okrevanjem po kibernetickih incidentih.

⁷³ Glej opombo 68.

⁷⁴ FSB, [The Implications of Climate Change for Financial Stability](https://www.fsb.org/publications/implications-of-climate-change-for-financial-stability) (fsb.org); ESRB, [Positively green: measuring climate change risks to financial stability](https://www.esrb.europa.eu/en/press/pr/2021/0909) (europa.eu).

finančne stabilnosti⁷⁵ posameznih držav. Centralne banke povečujejo sodelovanje prek Mreže centralnih bank in nadzornikov za ozelenitev finančnega sistema⁷⁶ ter vzpostavljajo okvire spremljanja podnebnih tveganj. Evropska centralna banka vključuje podnebna tveganja v poročilih finančne stabilnosti, v prihodnjih dveh letih pa je predviden začetek poročanja o ogljičnemu odtisu nemonetarnega portfelja.

V ospredju dosedanjega proučevanja podnebnih tveganj je vidik upravljanja tveganj. Tveganja se lahko materializirajo predvsem v obliki kreditnih, tržnih ali operativnih tveganj. Kreditno tveganje se lahko kaže na primer kot zmanjšanje vrednosti nepremičnin prejetih v zavarovanje, v primeru fizičnih tveganj, ali kot slabša sposobnost ustvarjanja dohodkov v primeru povečanih tranzicijskih tveganj. Tržno tveganje lahko izhaja iz nenadne spremembe vrednosti trgovalnih naložb na primer pri pospešeni tranziciji k nizkoogljičnemu gospodarstvu, medtem ko lahko operativno tveganje izhaja iz začasne prekinitve delovanja finančnih institucij v primeru škodnih dogodkov, povezanih s fizičnim tveganjem. Podnebna tveganja v bančnem sistemu se načeloma obravnavajo preventivno z vidika upravljanja tveganj, medtem ko je ukrepanje za namen spodbujanja trajnostnega razvoja odvisno od ocene tveganosti trajnostnih dejavnosti. Ta ocena se lahko pomembno razlikuje v primeru obstoječih komercialnih ali novih zelenih tehnologij in procesov. Dodatni vidik obravnave podnebnih tveganj je analiza scenarijev, ki lahko prispeva k bolj proaktivni obravnavi podnebnih tveganj v finančnem sistemu, skozi vpliv na oceno tveganosti dejavnosti.

Podnebna tveganja predstavljajo dolgoročnejša tveganja, ki jih zaznamuje visoka negotovost zaradi širokega razpona podnebnih scenarijev. Za ta razpon sta ključni obseg in interakcija fizičnih in tranzicijskih tveganj. Obseg fizičnih in tranzicijskih tveganj je odvisen od pogostosti naravnih nesreč in obsega njihovih posledic ter predvidene časovnice tranzicije k nizkoogljičnemu gospodarstvu. Obstaja precejšnja verjetnost znatnega povečanja globalnih temperatur (za več kot tri stopinje v primerjavi s predindustrijskim obdobjem). Pariški sporazum določa nacionalne prispevke k prizadevanjem mednarodne skupnosti za omejitev dviga temperatur pod dve stopinji, oziroma 1,5 stopinje, medtem ko je okoljski cilj Evropske komisije ogljična nevtrálnost do leta 2050. Korelacija med fizičnimi in tranzicijskimi tveganji je lahko pozitivna, v primeru neurejene tranzicije, oziroma negativna v primeru pravočasne tranzicije, ki prispeva k blaženju podnebnih sprememb in posledično k zmanjšanju fizičnih tveganj.

Ocene podnebnih tveganj so močno občutljive na predpostavke scenarijev. Po osnovnem scenariju so stroški podnebnih tveganj, izraženi s spremembo vrednosti sredstev v upravljanju, načeloma obvladljivi. Predpostavke scenarijev, na primer upoštevanje nelinearnosti fizičnih tveganj, višina diskontne stopnje, hitrost tehnološkega razvoja in prodor energetske učinkovitih rešitev po panogah, so ključnega pomena. Delež kumulativnih stroškov fizičnih tveganj v BDP se giblje v razponu med 0,5 % in 11 % do leta 2050, oziroma 25 % do leta 2100.⁷⁷ Stroški za bančni sistem evroobmočja so obvladljivi, sprememba kapitalskega količnika je odvisna od dejavnikov tranzicijskih tveganj (razvoj tehnologije ali povečani stroški onesnaževanja). Čim bolj zanesljive ocene podnebnih tveganj bodo ključni dejavnik razvoja regulative v prihodnje.

Regulativa EU naslavlja opredelitve trajnostnosti in razpoložljivosti podatkov, ključnih za zanesljivost ocene podnebnih tveganj. Ključni element EU trajnostne zakonodaje je uredba o taksonomiji,⁷⁸ ki določa okoljsko trajnostne dejavnosti ter zahteve po trajnostnih razkritjih. Okoljsko trajnostne dejavnosti naj bi zasledovale vsaj enega od šestih okoljskih ciljev, navedenih v uredbi. Prva dva cilja se nanašata na podnebne spremembe (blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje tem), ostali pa na druga okoljska področja (varstvo voda, prehod na krožno gospodarstvo, preprečevanje onesnaževanja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti in ekosistemov). Tehnični kriteriji (taksonomija) za razvrstitev posameznih dejavnosti bodo sprejeti naknadno, predvidoma do konca letošnjega leta.

Z namenom povečanja razpoložljivosti podatkov in transparentnosti uvaja trajnostna zakonodaja številne zahteve po razkritjih. Uredba o taksonomiji zahteva, da bodo družbe,⁷⁹ ki v skladu z Direktivo o nefinančnem poročanju že zdaj v poslovna poročila vključujejo tudi trajnostne vsebine, v ta razkritja dodale tudi informacije o stopnji skladnosti njihovega poslovanja s taksonomijo. Delež dejavnosti, skladnih s prvima dvema ciljema, bo treba razkrivati od januarja 2022, skladnost z drugimi štirimi cilji pa od januarja 2023. Pomembna je tudi uredba o razkritjih,⁸⁰ ki od finančnih družb zahteva razkrivanje informacij o vključevanju

⁷⁵ MDS je vključeval podnebna tveganja v 1 od 5 t.i. ocen finančne stabilnosti oziroma »Financial Stability Assessment Programme« v zadnjem desetletju.

⁷⁶ Banka Slovenije se je pridružila [Mreži za ozelenitvi finančnega sistema](#) z oktobrom 2020.

⁷⁷ NGFS Climate Scenarios for central banks and supervisors.

⁷⁸ Uredba (EU) 2020/852 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088.

⁷⁹ Trenutno so to velika podjetja, ki so subjekti javnega interesa in ki imajo več kot 500 zaposlenih.

⁸⁰ Uredba (EU) 2019/2088 o razkritjih, povezanih s trajnostnostjo, v sektorju finančnih storitev (SFDR).

trajnostnih vidikov v svoje poslovanje in o trajnostnih lastnostih njihovih finančnih produktov. Večina teh zahtev začne veljati že 10. 3. 2021.

Pri trajnostnem financiranju na ravni EU je mogoče zaznati več pobud, od zakonodaje o standardu zelenih obveznic do kvote sredstev, namenjenih okoljskim projektom. Nadaljnja rast trga zelenih obveznic je odvisna od harmonizacije standardov in razpoložljivosti okoljskih projektov. Pomemben element trajnostne ureditve je standard o zelenih obveznicah (v obravnavi), ki predvideva prostovoljno poročanje o zelenih obveznicah in harmonizirano verifikacijo trajnostnosti projekta. Trg zelenih obveznic beleži hitro rast v zadnjih letih, a je delež segmenta na celotnem obvezniškem trgu majhen. Poenotenje standardov zelenih obveznic in povečanje seznama okoljskih projektov bo pomemben dejavnik rasti trga zelenih obveznic. Pobude t.i. zelene zaveze, kot je na primer evropski zeleni dogovor in sredstva za okrevanje EU bodo pomembno prispevali k povečanju nabora projektov. Sredstva namenjena okoljskim projektom v okviru sklada za okrevanje in odpornost znašajo 249 mrd EUR, oziroma 37% celotnega sklada NextGenerationEU. Predvideni delež podnebnih projektov v večletnem proračunu EU (velikost proračuna je 1.074,3 mrd EUR) pa se je povečal z 20 % na zgodovinsko najvišjih 30 %. Skupni delež predvidenih okoljskih projektov v celotnem proračunu okrevanja (1.824,3 mrd EUR) znaša 31,3 %.

Podnebna tveganja se že obravnavajo tudi v okviru evropske bonitetne bančne zakonodaje. V drugi polovici naslednjega leta bodo morale velike banke, ki kotirajo na borzi, v svoja razkritja po uredbi CRR vključiti tudi informacije o izpostavljenosti tveganjem ESG, ki zajema okoljske, družbene in upravljalške vidike,⁸¹ s poudarkom na podnebnih tveganjih. ECB je objavila Vodnik o podnebnih in okoljskih tveganjih, s katerim izraža nadzorniška pričakovanja glede obravnave trajnostnih tveganj v pomembnih bankah, priporoča pa tudi njegovo sorazmerno uporabo pri nadzoru ostalih bank. Diskusije glede načina vključitve podnebnih tveganj v proces SREP potekajo tudi na evropski ravni v okviru Evropskega bančnega organa.

Centralne banke spremljajo podnebna tveganja in ugotavljajo, da so za zdaj obvladljiva. Evropska centralna banka spremlja bančne izpostavljenosti podnebno občutljivim dejavnostim za evroobmočje na podlagi evropske opredelitve podnebne občutljivosti.⁸² Delež izpostavljenosti podnebno občutljivim dejavnostim v evroobmočju je v obdobju 2015-2019 znašal tretjino portfelja NFD, pri čemer tekom tega obdobja ni mogoče zaznati razogljčenja z zmanjšanjem izpostavljenosti tem dejavnostim. Ocenjene škode zaradi naravnih nesreč znašajo med 0,1 % in 0,4 % BDP, ob manjšem deležu bančnih izpostavljenosti v državah s povečanimi fizičnimi tveganji.⁸³ Izpostavljenost do podnebno občutljivih dejavnosti je zmerena tudi v Sloveniji, pri čemer je ocena podnebne občutljivosti odvisna od uporabljene opredelitve podnebno občutljivih dejavnosti.⁸⁴ Prvi podnebni stresni testi ECB kažejo, da so učinki na kapitalsko ustreznost bank v evroobmočju v primeru povečanih tranzicijskih tveganj manjši. Količnik CET1 se v primeru tehnološkega šoka poveča za 0,2 odstotne točke, oziroma zmanjša za 0,4 odstotne točke v primeru naglega povečanja cene emisij CO₂ do leta 2025.⁸⁵ V letu 2023 bodo na ravni EU izvedeni nadzorniški (mikro) podnebni stresni testi.

⁸¹ Okoljski vidik (E kot environmental) upošteva podnebne spremembe ter ravnanje z viri in odpadki; družbeni vidik (S kot social) upošteva razvoj in skrb za človeški kapital, varnost proizvodov ter podpiranje družbeno koristnih projektov; upravljalški vidik (G kot governance) upošteva korporativno upravljanje ter etično in protikorupcijsko ravnanje.

⁸² Battiston S., Mandel, Antoine, Monasterolo, I., Schuetze, F., Visentin, G. (2017) A Climate stress-test of the EU financial system, Nature Climate Change, 7, 283–288.

⁸³ ECB, Financial Stability Review, November 2020.

⁸⁴ Poročilo o podnebnih tveganjih v Sloveniji 2020.

⁸⁵ Tehnološki šok tranzicijskih tveganj predstavlja povečanje deleža obnovljivih virov energije, medtem ko sprememba okoljske politike predvideva naglo povečanje globalne cene ogljika na 100 dolarjev.

2 ODPORNOST BANČNEGA SISTEMA

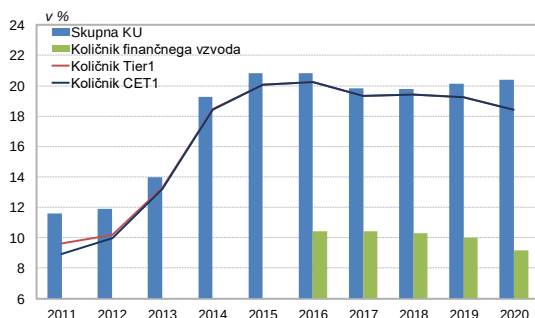
2.1 Solventnost in dobičkonosnost

Solventnost

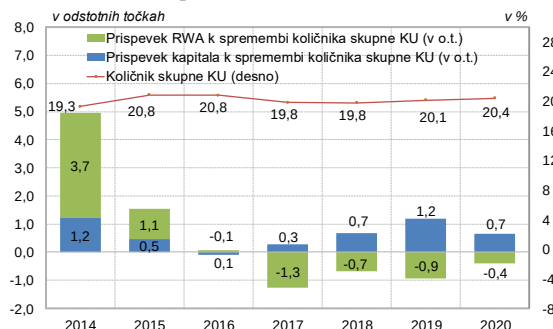
Bančni sistem je v zaostrene gospodarske razmere zaradi pandemije Covid-19 vstopil z dobrim kapitalnim položajem, ki je ostal tak tudi skoraj leto dni po začetku pandemije. Večji vpliv na zmanjševanje kapitalnih količnikov pričakujemo s prenehanjem veljavnosti ukrepov države in nadzornih institucij ter sledečim pričakovanim poslabšanjem kakovosti kreditnega portfelja. Ocenjujemo, da se je zato odpornost bančnega sistema na negativne učinke, ki bi nastali ob pričakovani realizaciji visokega kreditnega tveganja in povečanega dohodkovnega tveganja, na segmentu solventnosti in dobičkonosnosti zmanjšala in je ocenjena kot srednja. Ob tem poudarjamo, da so razlike v odpornosti med bankami precejšnje. Pritisk na kapitalno ustreznost prek izgub in višjih povprečnih uteži tveganja bodo banke občutile z zamikom, med njimi predvsem tiste z nižjimi kapitalskimi presežki in banke, bolj izpostavljene do dejavnosti, ki so v tej krizi najbolj prizadete. Količnik skupne kapitalne ustreznosti se je na ravni bančnega sistema v zadnjem četrtletju leta 2020 znižal zaradi znižanja pri posameznih bankah. Količniki CET1 so se sicer pri večini bank izboljšali. Banke so leta 2020 okrepile regulatorni kapital prek vključevanja dobičkov preteklega poslovnega leta in z izdajo podrejenih dolžniških vrednostnih papirjev. S pričakovanim zniževanjem dobičkonosnosti bodo imele banke manj možnosti za povečevanje kapitala in s tem krepitev odpornosti. Odpornost se lahko dodatno zmanjša tistim bankam, ki se bodo odločile za razdelitev dobička, ki jim je omogočena s spremembo makrobonitetnega ukrepa omejitve razdelitev dobičkov bank.⁸⁶

Skupna kapitalna ustreznost bančnega sistema na posamični osnovi se je leta 2020 zvišala, količnik CET1 pa znižal, na kar sta pomembno vplivali združitvi dveh slovenskih bank ter združitve slovenske in tuje banke. Skupna kapitalna ustreznost na posamični osnovi se je leta 2020 na ravni bančnega sistema povečala za 0,3 odstotne točke na 20,4 %, medtem ko se je količnik CET1 znižal za 0,8 odstotne točke na 18,4 %. Razlog nasprotne smeri gibanja količnikov je, da se je bolj kot tveganju prilagojena aktiva (v nadaljevanju: TPA, angl. Risk Weighted Assets oz. RWA) povečal skupni regulatorni kapital in sicer zaradi povečanja kapitala Tier2, kapital CET1 pa se je zmanjšal.

Slika 2.1: Kazalniki kapitalne ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi

Slika 2.2: Gibanje komponent kapitalne ustreznosti, na posamični osnovi

Vir: Banka Slovenije.

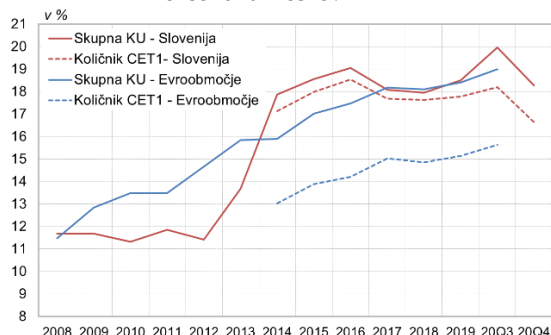
Količnik CET1 na konsolidirani osnovi je kljub znižanju ostal nad povprečjem evroobmočja, količnik skupne kapitalne ustreznosti pa malo pod njim.⁸⁷ Količnik skupne kapitalne ustreznosti se je znižal za 0,3 o.t. na 18,3 %, količnik CET1 pa za 1,1 o.t. na 16,7 % in bil za 0,8 o.t. nižji od srednje vrednosti količnikov CET1 držav evroobmočja. Znižanje obeh količnikov je predvsem posledica manjšega povečanja kapitala v primerjavi s povečanjem tveganju prilagojene aktive, k čemur sta pomembno prispevali dve združitvi bank. Slovenske banke izpolnjujejo kapitalne zahteve predvsem s kapitalom CET1, zato je razlika med količnikom skupne kapitalne ustreznosti in količnikom CET1 manjša kot na ravni evroobmočja. Delež kapitala Tier2 se je z izdajami podrejenih dolžniških vrednostnih papirjev nekaterih bank leta 2020 podvojil, a z 8,8 % celotnega kapitala še vedno za četrtno zaostajal za povprečjem evroobmočja. Poleg količnika

⁸⁶ Sklep o makrobonitetni omejitvi razdelitev dobičkov bank (Uradni list RS, št. 21/2021), objavljen na spletni strani https://www.uradni-list.si/_pdf/2021/Ur/u2021021.pdf

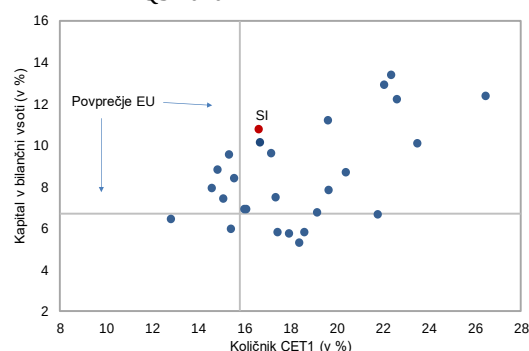
⁸⁷ Za povprečje evroobmočja je na voljo le podatek do vključno tretjega četrtletja 2020.

CET1 pa nad povprečjem EU⁸⁸ ostaja tudi delež kapitala v bilančni vsoti, kar kaže na večjo robustnost slovenskih bank v primerjavi z večino drugih držav EU.

Slika 2.3: Gibanje količnikov kapitalne ustreznosti v primerjavi z evroobmočjem na konsolidirani osnovi

Slika 2.4: Količnik CET1 in kapital v bilančni vsoti na konsolidirani osnovi po državah EU za Q3 2020

Opomba: Na sliki desno je za Slovenijo upoštevan zadnji razpoložljiv podatek (december 2020).
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

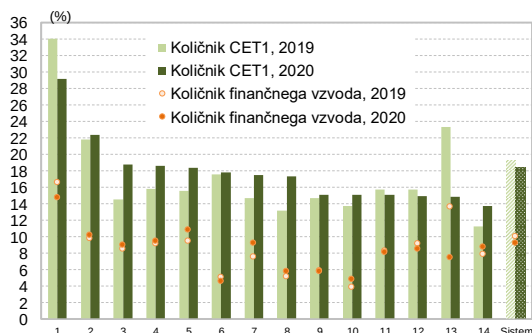
Posledice zaostrenih gospodarskih razmer zaradi pandemije Covid-19 bodo na količnike kapitalne ustreznosti bank vplivale na več načinov in z zamikom. Z iztekom veljavnosti interventnih ukrepov lahko pričakujemo poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja, kar bo v obliki izgub in višjih uteži tveganja prispevalo k zmanjševanju kapitalnih količnikov. S pričakovano nižjo dobičkonosnostjo (več o dobičkonosnosti v nadaljevanju) bodo imele banke manj možnosti za krepitev kapitala, morebitna izguba iz poslovanja pa bo neposredno vplivala na znižanje kapitalne ustreznosti bank. Nasprotni učinek na kapitalno ustreznost bo imelo morebitno nadaljnje upadanje kreditiranja, ki je nastopilo v obdobju pandemije, saj bo vplivalo na zmanjševanje tveganju prilagojene aktive.

Čeprav so se razlike v količnikih kapitalne ustreznosti med bankami nekoliko zmanjšale, ostajajo kapitalski presežki nad skupno kapitalno zahtevo⁸⁹ med bankami različni. Večina bank je kapitalno ustreznost leta 2020 izboljšala, med njimi tudi majhne domače banke in hranilnice, ki se ne uvrščajo več med banke z najnižjimi količniki kapitalne ustreznosti. Kljub povečanju kapitala ob nadaljnji rasti bilančne vsote njihovi količniki finančnega vzvoda ostajajo najnižji in še vedno močno zaostajajo za povprečjem bančnega sistema, ki je konec leta 2020 znašal 9,2 %. Presežki kapitala nad skupno kapitalno zahtevo so med bankami različni ne samo zaradi razlik v kapitalni ustreznosti temveč tudi zaradi različnih kapitalnih zahtev drugega stebra in višine kapitalnih blažilnikov. Na ravni bančnega sistema je kapitalski presežek znašal 1.143 mio EUR (glej sliko 2.10) oziroma 3,89 % tveganju prilagojene aktive. Najvišji kapitalski presežek glede na lastno kapitalno zahtevo imajo hčerinske banke v tuji lasti, kar jim v primerjavi z drugimi bankami omogoča večjo sposobnost absorbiranja negativnih učinkov pandemije. Z absorpcijo negativnih učinkov gospodarskega šoka se bodo težje soočile banke z nižjimi kapitalskimi presežki. Večji pritisk na zniževanje kapitalne ustreznosti bo najverjetneje, zaradi nastalih izgub in višjih uteži tveganosti, prisoten pri bankah z višjimi izpostavljenostmi do najbolj prizadetih dejavnosti.

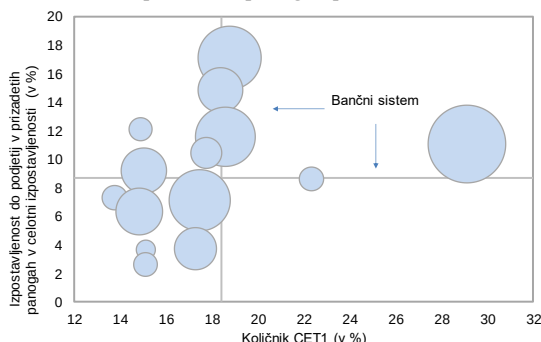
⁸⁸ Podatki so za države EU na voljo le do vključno tretjega četrtletja 2020.

⁸⁹ Skupna kapitalna zahteva je vsota kapitalnih zahtev po stebrih 1 in 2 ter vseh blažilnikov.

Slika 2.5: Količnik CET1 in količnik finančnega vzvoda po bankah na posamični osnovi

Slika 2.6: Količnik CET1 na posamični osnovi in izpostavljenost do nefinančnih družb v prizadetih panogah po bankah, Q4 2020

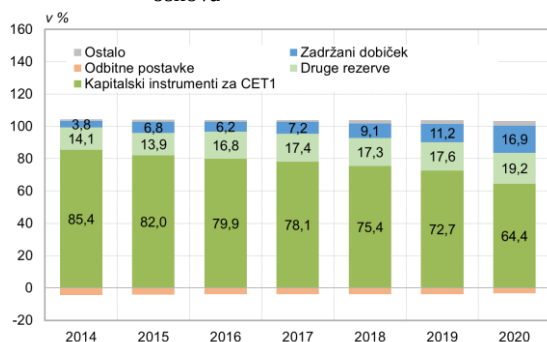

Opomba: Na sliki desno so vključene izpostavljenosti do nefinančnih družb v naslednjih panogah: promet, gostinstvo, strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, druge raznovrstne poslovne dejavnosti, kulturne dejavnosti. Velikost mehurčkov prikazuje presežek nad skupno kapitalsko zahtevo (OCR + P2G), ki je izračunan na konsolidiranih podatkih.

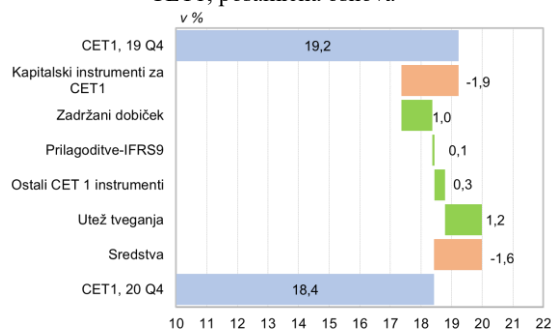
Vir: Banka Slovenije.

Banke so okrepile kapitalski položaj z izdajo podrejenih dolžniških instrumentov in zadržanjem dobičkov preteklega poslovnega leta. Skupni regulatorni kapital se je leta 2020 na ravni bančnega sistema na posamični osnovi povečal za 3,2 % na 4,9 mrd EUR, predvsem zaradi izdaje podrejenih dolžniških vrednostnih papirjev, ki se vključujejo v kapital Tier2. Porast kapitala Tier2 je v zadnjih letih prisoten le pri nekaterih bankah, ki si tako ne le krepijo kapitalski položaj temveč zagotavljajo tudi primerne instrumente za izpolnjevanje zahtev MREL. Delež kapitala Tier2 je konec leta 2020 na ravni bančnega sistema znašal 9,6 % regulatornega kapitala in se je od leta 2018 petkratno povečal. Glavnino regulatornega kapitala tako še naprej predstavlja kapital CET1, ki pa se je leta 2020 na ravni bančnega sistema zmanjšal za 2,4 % na 4,2 mrd EUR, predvsem zaradi učinkov združitve dveh bank. Ob upoštevanju uvedenega makrobonitetnega instrumenta omejitve razdelitev dobičkov so banke povečale zadržane dobičke iz preteklega poslovnega leta in ostale rezerve, vendar pa ti pozitivni učinki na kapital in količnik CET1 niso presegli učinkov zmanjšanja kapitalskih instrumentov CET1 zaradi omenjene združitve. S pričakovano nižjo dobičkonosnostjo bank in morebitno delno delitvijo dobička, ki ga po zgledu sprememb v evropski regulativi omogoča sprememba makrobonitetnega ukrepa, se bo odpornost bank najverjetneje zmanjšala. Ocenjujemo, da bi bil ob upoštevanju maksimalnega možnega izplačila dobička, ki ga omogoča omenjena sprememba, količnik CET1 nižji za 0,2 o.t. in bi znašal 18,2 %.⁹⁰

Slika 2.7: Struktura kapitala CET1, posamična osnova

Slika 2.8: Dekompozicija spremembe količnika CET1, posamična osnova

Opomba: Na sliki desno so z oranžno označeni stolpci pri postavkah, ki so prispevale k znižanju količnika CET1, z zeleno pa stolpci pri postavkah, ki so prispevale k zvišanju.

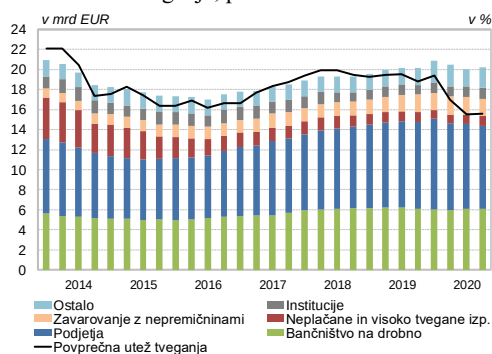
Vir: Banka Slovenije.

Tveganju prilagojena aktiva se je leta 2020 na ravni bančnega sistema povečala za 2 %, vendar predvsem zaradi vpliva dveh združitvev bank. To je vplivalo na rast TPA za kreditno tveganje ter tudi na rast TPA za tržno in operativno tveganje, vendar je delež slednjih v celotni TPA ostal majhen, skupaj je znašal 12 %. TPA za kreditno tveganje se je zmanjšala predvsem bankam, ki so po razglasitvi pandemije Covid-19 zmanjševale kreditiranje nefinančnih družb in gospodinjstev. Majhen je ostal delež TPA za

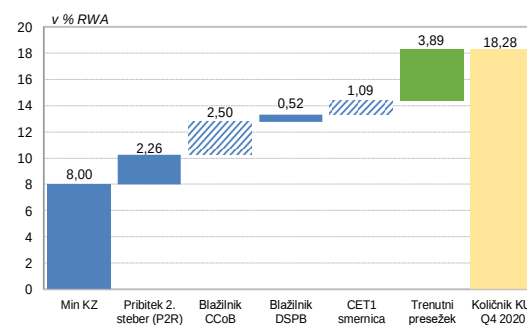
⁹⁰ Pri oceni upoštevamo podatke za konec leta 2020 (TPA, CET1) na posamični osnovi.

neplačane in visoko tvegane izpostavljenosti (4,7 %), ki pa se bo najverjetneje v prihodnje povečal zaradi predvidenega poslabšanja kakovosti kreditnega portfelja. Zaradi naraščanja netveganih likvidnih sredstev na računih pri centralni banki se je leta 2020 za 3 odstotne točke na 52 % znižala povprečna utež tveganja,⁹¹ kar je prispevalo k zvišanju količnika CET1. Povprečna utež tveganja slovenskega bančnega sistema tako še naprej močno presega povprečje evroobmočja, ki je znašalo 35 %.⁹² Višja utež tveganja je predvsem posledica uporabe standardiziranega pristopa ocenjevanja kreditnega tveganja, ki daje manj možnosti za zmanjševanje uteži tveganja. S konservativnejšim ocenjevanjem tveganj so slovenske banke robustnejše in s tem bolj pripravljene na soočanje s posledicami gospodarskega šoka.

Slika 2.9: Struktura tveganju prilagojene aktive za kreditno tveganje in povprečna utež tveganja, posamična osnova

Slika 2.10: Sestava kapitalске zahteve, konsolidirana osnova

Opomba: Na sliki desno modri stolpci označujejo komponente kapitalске zahteve, stolpci z vzorcem možno sprostitev kapitalске zahteve v okviru začasnih ukrepov ECB in Banke Slovenije, zeleni stolpec je presežek.

Vir: Banka Slovenije.

Dobičkonosnost

Pričakovano povečevanje stroškov oslabitev in rezervacij⁹³ ter hkrati vse manj ugodna gibanja pri ustvarjanju prihodkov bank⁹⁴ bodo zniževala njihovo dobičkonosnost in s tem možnost za krepitev kapitala oziroma odpornosti bank. Bančni sistem je lani zlasti zaradi enkratnih dogodkov še vedno posloval z razmeroma visokim dobičkom. Dobiček bank pred obdavčitvijo je bil leta 2020 glede na krizo razmeroma visok, 472 mio EUR, kar je le petino manj kot leto pred tem. Donosnost na kapital pred obdavčitvijo je znašala 9,6 %, leto pred tem pa 12,2 %. Donosnost na aktivo pred obdavčitvijo se je v letu 2020 znižala na 1,10 %, medtem ko je v letu 2019 znašala še 1,48 %. Do tega znižanja je prišlo tudi zaradi rasti bančnih aktiv. Slovenski bančni sistem je v zadnjih dveh letih realiziral visok dobiček in dosegal nadpovprečno visoko donosnost na kapital tudi v primerjavi z drugimi evropskimi državami. Razmeroma majhno zaostajanje lanskega dobička bančnega sistema za predlanskim je bilo sicer posledica združitve dveh bank, brez tega učinka bi bil dobiček za več kot polovico manjši od predlanskega,⁹⁵ ROE pa bi znašal le 5,5 %.

⁹¹ Povprečna utež tveganja je izračunana kot razmerje med TPA in bilančno vsoto na posamični osnovi.

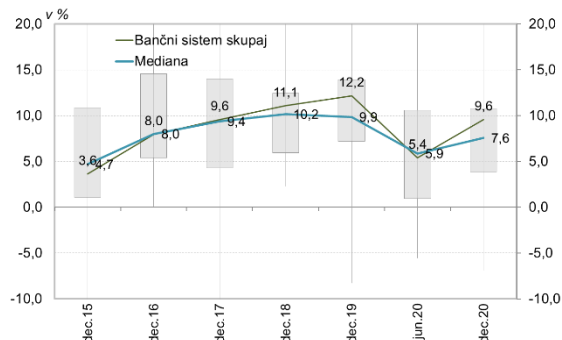
⁹² Ob upoštevanju zadnjega razpoložljivega podatka (ECB-SDW, september 2020) je bila povprečna utež tveganja na konsolidirani osnovi za evroobmočje 35 %, za Slovenijo pa 56 %.

⁹³ Več v poglavju Kreditno tveganje.

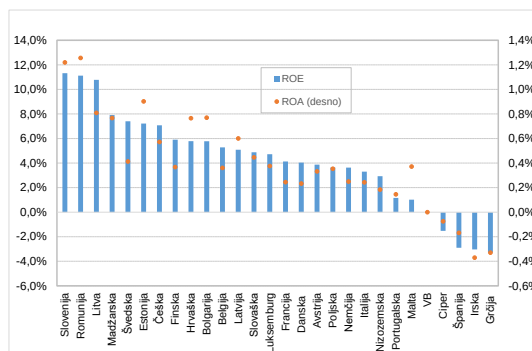
⁹⁴ Več v poglavju Dohodkovno tveganje.

⁹⁵ V delu o dohodkovnem tveganju v opombi navajamo, kakšno bi bilo brez tega zaostajanje glavnih dohodkovnih kategorij za predlanskimi.

Slika 2.11: Vrednosti ROE pred obdavčitvijo za bančni sistem, distribucija vrednosti po kvartilih ob koncu posameznih obdobj

Slika 2.12: Primerjava vrednosti ROE in ROA po državah EU

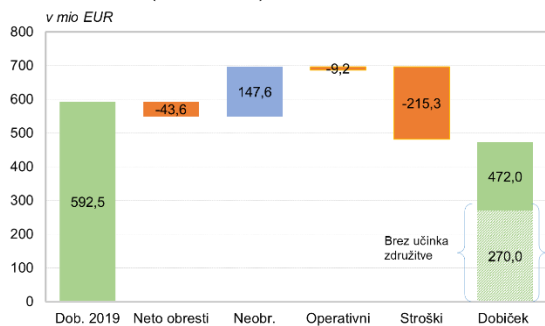

Opomba: Na sliki levo so prikazane le vrednosti zadnjega 5-letnega obdobja. Vrednosti za junij 2020 so izračunane za zadnjih 12 mesecev. Na sliki desno so vrednosti obeh kategorij iz tretjega četrtletja 2020 preračunane na letno raven. Celoletni podatki za predhodno leto so vsako leto razpoložljivi junija.

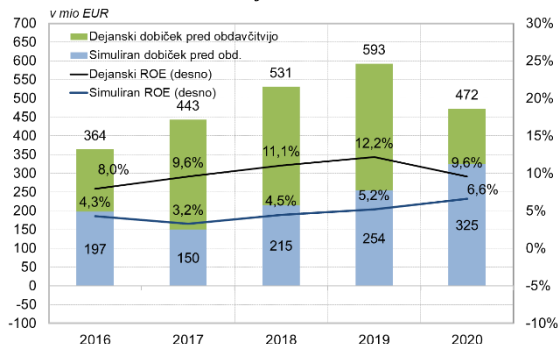
Vir: Banka Slovenije, ECB, SDW (podatki CBD).

Ob nadaljevanju ali neobratu trenda poslabšanih gibanj pri ustvarjanju dohodka in razmeroma stabilnih operativnih stroškov bank bodo glavni dejavniki višine dobička neto oslabitve in rezervacije. Trend neto sproščanja oslabitev in rezervacij, ki je tri leta zapored povečeval dobičkonosnost bank, se je z izbruhom pandemije obrnil. V letu 2020 so že skoraj vse kreditne institucije, petnajst od šestnajstih, iz tega naslova oblikovale neto stroške. Neto oslabitve in rezervacije so bile dejavniki, ki je največ prispeval k manjšemu dobičku v primerjavi z letom 2019. Predstavljale so 12,5 % ustvarjenega bruto dohodka bank, a bi bila ob upoštevanju dolgoročnega povprečja,⁹⁶ ki znaša okrog petino bruto dohodka, donosnost na kapital pred obdavčitvijo kar za tri odstotne točke nižja od realizirane, 6,6 %, dodatno brez enkratnega učinka združitve pa le 3,4 %. Na manjši dobiček v primerjavi z letom 2019 so vplivali tudi nižji neto obrestni prihodki, medtem ko je bil prispevek operativnih stroškov k zmanjšanju dobička le majhen in večinoma posledica metodološke spremembe. Tudi gibanje stabilnega dela neobrestnih prihodkov (neto opravnin) ne izkazuje pozitivnega trenda. V letu 2021 tako pričakujemo znižanje dobičkonosnosti, h kateremu bo prispevalo več dejavnikov, največ pa neto oslabitve in rezervacije.

Slika 2.13: Vpliv sprememb komponent nastanka in porabe ustvarjenega bruto dohodka bank na spremembo dobička pred obdavčitvijo (2020/2019)

Slika 2.14: Primerjava dejanske in simulirane dobičkonosnosti bank ob upoštevanju dolgoročnega povprečja stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku

Opomba: Slika levo prikazuje v zadnjem stolpcu skupni dobiček bančnega sistema in dobiček, ki ne upošteva učinka združitve obeh bank v septembru 2020. Slika desno kaže dobiček in donosnost v bančnem sistemu ob upoštevanju dolgoročnega povprečnega deleža stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku.

Vir: Banka Slovenije.

⁹⁶ Banke so od leta 1996 do konca leta 2019 za neto oslabitve in rezervacije porabile 23 % bruto dohodka, pri čemer pa v izračun niso zajeta leta 2012, 2013 in 2014, ko so bili ti stroški izrazito nadpovprečni in leta 2017, 2018 in 2019, ko so banke neto sproščale oslabitve in rezervacije.

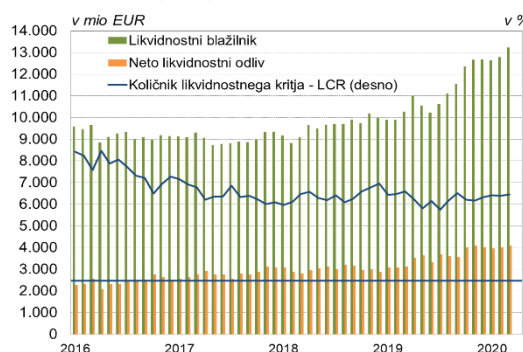
2.2 Likvidnost

Likvidnostni položaj bančnega sistema je ostal kljub zaostrovanju epidemioloških in gospodarskih razmer v jesenskem valu pandemije dober. Sposobnost absorbiranja negativnih posledic, ki bi nastale ob morebitni uresničitvi tveganja financiranja, je na ravni bančnega sistema visoka, vendar pa so razlike med bankami ostale precejšnje. Likvidnostni položaj bank bi se lahko poslabšal, če se ne bi uresničile predvidene napovedi o izboljšanju epidemioloških in posledično gospodarskih razmer.⁹⁷ Pozorno spremljanje teh razmer in upravljanje z likvidnostjo je zato še zlasti pomembno pri bankah z nižjimi likvidnostnimi presežki.

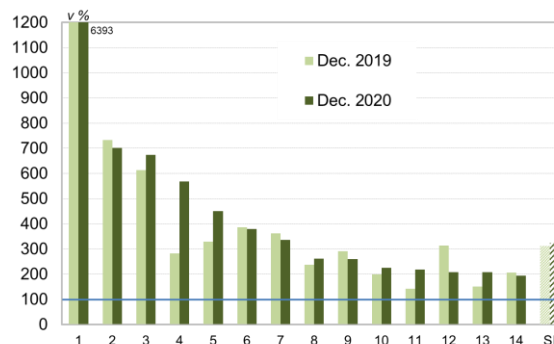
Likvidnostni položaj bančnega sistema se je leta 2020 še izboljšal; sposobnost pokrivanja neto likvidnostnih odlivov v kratkoročnem stresnem obdobju je ostala visoka. Količnik likvidnostnega kritja (v nadaljevanju: LCR) se je leta 2020 povečal za 13 odstotnih točk na 325 % in tako nadalje presegal trikratnik regulatorne zahteve (100 %). Vrednost kazalnika LCR se je v prvih devetih mesecih 2020⁹⁸ izboljšala pri več kot dveh tretjinah držav EU, med državami pa se Slovenija po višini LCR uvršča na visoko četrto mesto. Likvidnostni presežek nad regulatorno zahtevo se je povečal za več kot petino na 9,3 mrd EUR, kar je največ v zadnjih petih letih. Razlog povečanja kazalnika LCR v letu 2020 je višja rast likvidnostnega blažilnika v primerjavi z rastjo neto likvidnostnih odlivov. Rast vlog prebivalstva in nefinančnih družb je vplivala na povečanje neto likvidnostnih odlivov ter hkrati na večji obseg likvidnostnega blažilnika, saj so se sredstva od pridobljenih vlog prelila predvsem na račune pri centralni banki.

Čeprav so vse banke presegle regulatorno zahtevo kazalnika LCR, so razlike v likvidnostnih presežkih bank ostale precejšnje. Pri več kot polovici bank se je kazalnik LCR izboljšal, pri skoraj vseh pa je znašal vsaj dvakratnik regulatorne zahteve. Visoko sposobnost pokrivanja neto likvidnostnih odlivov v kratkoročnem stresnem obdobju imajo predvsem majhne domače banke in hranilnice, medtem ko imajo vse hčerinske banke v tuji lasti LCR nižji od povprečja bančnega sistema. Nižje vrednosti LCR pri teh bankah so lahko tudi odraz upravljanja likvidnosti, pri čemer v primeru morebitnih dodatnih likvidnostnih potreb pričakujejo tudi pomoč matičnih bank. Pri tem obstaja tveganje, da jim matična banka ob morebitnih lastnih likvidnostnih težavah, te pomoči ne bi mogla nuditi. Kljub temu rezultati likvidnostnih stresnih testov kažejo (več v nadaljevanju), da bi bilo obdobje preživetja tistih bank, ki ne bi prestale stresnega scenarija, dovolj dolgo za izvedbo potrebnih ukrepov za izboljšanje njihovega likvidnostnega položaja.

Slika 2.15: Gibanje količnika likvidnostnega kritja (LCR)

Slika 2.16: LCR po bankah

Opomba: Vodoravna modra črta označuje minimalno zahtevano raven LCR (100 %) v skladu CRR regulativo.

Vir: Banka Slovenije.

Primarna likvidnost⁹⁹ se je povečala na zgodovinsko najvišjo raven, s tem pa se je povečala tudi sposobnost absorpcije negativnih učinkov uresničitve tveganja financiranja. Obseg primarne likvidnosti se je v letu 2020 na ravni bančnega sistema povečal kar za 3,0 mrd EUR na 8,8 mrd EUR in tako z 19,8% dosegel zgodovinsko največji delež v bilančni vsoti. Visoka rast najbolj likvidnih oblik naložb je posledica izrazitega prirasta vlog gospodinjstev in nefinančnih družb po razglasitvi pandemije Covid-19, ki so se ob zmanjšanju kreditne aktivnosti prelile predvsem na račune pri centralni banki. Tako kot v Sloveniji je bila rast deleža primarne likvidnosti v bilančni vsoti prisotna tudi v večini drugih držav evroobmočja, pri čemer z

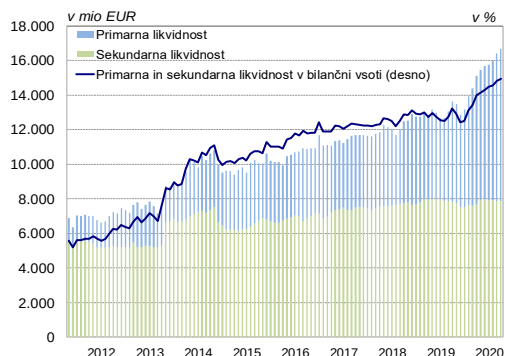
⁹⁷ Več o predvidenem razvoju gospodarskih razmer v poglavju Makroekonomsko tveganje.

⁹⁸ Zaradi primerljivosti med državami upoštevamo konsolidirane podatke, ki so na voljo do septembra 2020.

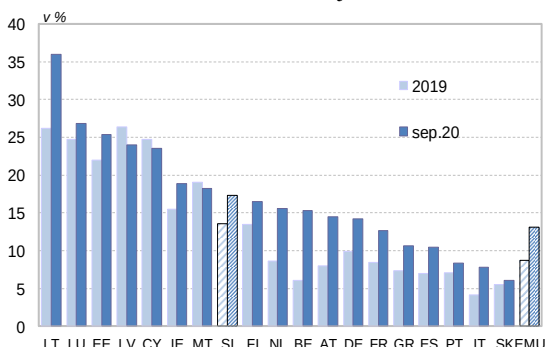
⁹⁹ Primarna likvidnost zajema denar v blagajni, staja na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah.

največjimi deleži izstopajo manjše države, Slovenija pa se uvršča na osmo mesto oziroma nad povprečje evroobmočja.

Slika 2.17: Gibanje primarne in sekundarne likvidnosti

Slika 2.18: Primarna likvidnost v bilančni vsoti po državah evroobmočja

Opomba: Primarna likvidnost zajema denar v blagajni, stanja na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah. Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

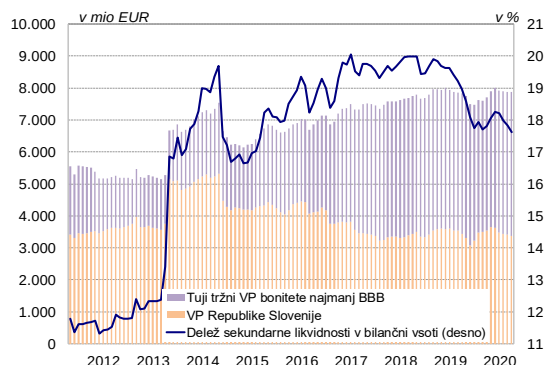
Obseg sekundarne likvidnosti¹⁰⁰ se je v letu 2020 povečal za 0,5 % na 7,9mrd EUR. Kljub temu se je delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti zmanjšal na 17,6 %, saj se je bilančna vsota povečala bolj kot sekundarna likvidnost. Omenjeni delež je ostal kljub rahlemu zmanjšanju za več kot polovico večji kot pred zadnjo finančno krizo leta 2008. Banke so predvsem v drugem polletju 2020 povečale naložbe v tuje tržne vrednostne papirje, bonitete najmanj BBB, medtem ko so se naložbe v slovenske državne vrednostne papirje zmanjšale. S tem se je zmanjšal delež vrednostnih papirjev Republike Slovenije na 42,9 % celotne sekundarne likvidnosti oziroma na 7,6 % bilančne vsote, njihova koncentracija pa ostaja najvišja pri manj pomembnih bankah.¹⁰¹

Delež prostega sklada finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu je na ravni bančnega sistema ostal razmeroma velik in stabilen ter omogoča bankam pridobitev dodatnih sredstev v primeru likvidnostnih potreb. Ta delež se je v letu 2020 zmanjšal za 6,3 odstotne točke na 66 %, vendar ostal več kot enkrat večji od povprečja evroobmočja. Obseg sklada primerne finančnega premoženja se je v letu 2020 povečal za 15 % na 4,0 mrd EUR, pri čemer banke v sklad nimajo priglašeni vseh sredstev, ki bi bila primerna za zastavo pri Evrosistemu. Na ravni bančnega sistema je obseg vseh sredstev, primernih za zavarovanje, znašal 12,4 mrd EUR in le 13,1 % teh sredstev je bilo obremenjenih, kar bankam v primeru potreb omogoča pridobitev dodatnih virov pri Evrosistemu. S sprejetjem ugodnejših pogojev pri ciljanih operacijah dolgoročnejšega refinanciranja (TLTRO-III) in uvedbi dodatnih programov odkupov vrednostnih papirjev (PEPP) je bankam na voljo dovolj cenovno ugodnih virov financiranja v okviru Evrosistema, s katerimi lahko tudi v času zaostrenih razmer zaradi pandemije Covid-19 zagotovijo nemoteno financiranje nebančnega sektorja. Ob visoki presežni likvidnosti in zmanjšanju kreditne aktivnosti je bila udeležba slovenskih bank na omenjenih operacijah zaenkrat skromna. Banke so do konca leta 2020 na operacijah TLTRO-III izkoristile le 18 % možne izposoje.

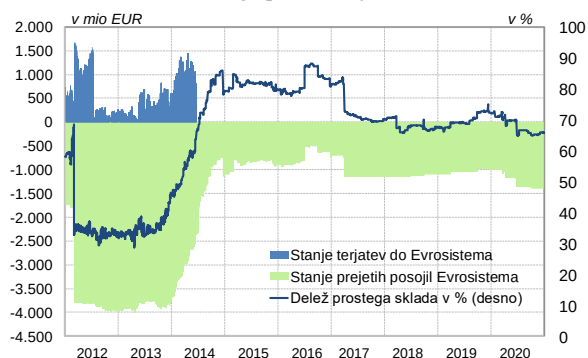
¹⁰⁰ Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

¹⁰¹ V skladu z definicijo enotnega nadzornega mehanizma (SSM) so med pomembne banke vključene tri največje banke v Sloveniji, ki so pod neposrednim nadzorom ECB:
<https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.listofsupervisedentities20190301.en.pdf>. Vse druge banke bančnega sistema spadajo med manj pomembne banke (LSI oziroma angl. less significant banks).

Slika 2.19: Gibanje sekundarne likvidnosti

Slika 2.20: Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema ter delež prostega sklada primerne finančnega premoženja

Opomba: Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

Vir: Banka Slovenije.

Likvidnostni položaj posameznih bank se v prihodnje lahko poslabša, če se epidemiološke in posledično gospodarske razmere ne bodo izboljšale. S prenehanjem veljavnosti interventnih ukrepov za blažitev posledic epidemije in ohranitev delovnih mest bi se lahko poslabšale razmere na trgu dela, povečala stopnja brezposelnosti in zmanjšal dohodek prebivalstva, kar bo vplivalo na postopno porabo sredstev, ki jih imajo varčevalci pri bankah. Do poslabšanja likvidnosti bi lahko prišlo v primeru nenadnega obsežnega odliva vlog iz sistema ali premika vlog med bankami. S tem bi se verjetno težje soočile banke z nižjimi likvidnostnimi presežki, zato je skrbno spremljanje likvidnostnega položaja teh bank še pomembnejše.

Rezultati likvidnostnih stresnih testov¹⁰² kažejo, da so kljub krizi slovenske banke in hranilnice v zadnjem letu postale nekoliko bolj odporne na šoke, ki so v scenarijih simulirani. Posledično v osnovnem scenariju, ki predstavlja najverjetnejši potek dogodkov, vse institucije prestanejo stresni test. To pomeni, da je obdobje preživetja daljše od šestih mesecev, neto pozicija konec stresnega obdobja pa izrazito pozitivna. V ostrejših scenarijih, ki predstavljajo zelo zahtevne, vendar še vedno verjetne razmere, stresnega testa ne prestanejo tri (neugodni scenarij) oziroma šest (ekstremni scenarij) izmed štirinajstih bank. Kljub temu obdobje preživetja ostaja še vedno razmeroma visoko in za posamične banke ne pade pod časovni razmik do štiri mesece (neugodni scenarij) oziroma do tri mesece (ekstremni scenarij), kar zagotavlja dovolj manevrskega prostora za potencialno prilagoditev likvidnostnih položajev in izvedbo blažilnih ukrepov. Na likvidnostne šoke so primarno bolj občutljive hčerinske banke v tuji lasti, pri katerih je sekundarna likvidnost nižja, oziroma banke, pri katerih poslovni modeli primarno temeljijo na stroškovni optimizaciji likvidnostne pozicije in pokrivanju likvidnostnega položaja neposredno z rednimi denarnimi tokovi.

¹⁰² Banka Slovenije zaradi pomembnosti spremljanja ključnih tveganj na ravni posameznih bank in hranilnic ter bančnega sistema izvaja likvidnostne stresne teste, ki so eno izmed pomembnejših orodij za kvantitativno spremljavo likvidnostnega tveganja s pogledom naprej. Pristop temelji na mikro top-down izračunu in metodologiji ECB SSM ciljnih likvidnostnih stresnih testov 2019. Uporabljeni scenariji, neugodni in ekstremni (scenariji so bili podrobneje predstavljeni v Poročilu o finančni stabilnosti, oktober 2020, str. 46), temeljijo na preteklih likvidnostnih krizah in jih je za vse evropske države kalibrirala ECB. Rezultati bank so ovrednoteni skozi kazalnik obdobja preživetja in normiranega neto likvidnostnega položaja konec 6 mesečnega časovnega obdobja stresa.

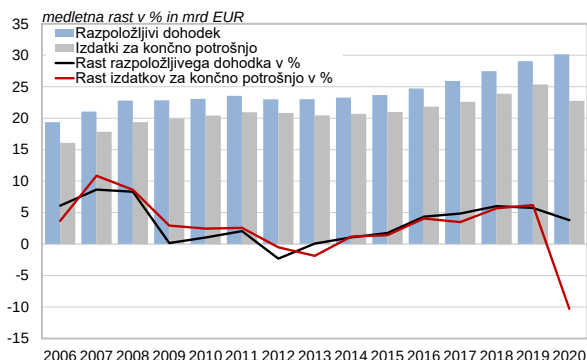
3 GOSPODINJSTVA IN PODJETJA

3.1 Gospodinjstva

Podobno kot prvi val epidemije, je tudi drugi val v drugi polovici leta 2020 vplival na sektor gospodinjstev v Sloveniji. Finančni položaj gospodinjstev je v drugi polovici leta 2020 ostal razmeroma stabilen, med drugim tudi zaradi pomoči države. Kljub temu so gospodinjstva zaradi previdnostnih motivov zmanjšala svoje izdatke, upočasnila se je rast razpoložljivega dohodka. Posledično je medletna rast bruto varčevanja ostala robustna predvsem v obliki vlog, rast investicij pa je stagnirala. Stanja finančnih obveznosti gospodinjstev so v absolutnem smislu ostala na praktično enakih ravneh, čeprav so se v relativnem smislu v odnosu do BDP zaradi njegovega padca nekoliko poslabšala. Kljub stabilnosti je zaradi negotovosti na trgu dela in sploh v gospodarstvu še vedno prisotno tveganje rasti finančnih obveznosti gospodinjstev, vendar pa ostaja ob pomoči ukrepov vlade odpornost gospodinjstev razmeroma visoka. V primeru počasnejšega makroekonomskega okrevanja in ob negotovih razmerah na trgu dela po poteku pomoči ukrepov vlade bi se lahko ranljivost odrazila predvsem pri gospodinjstvih z dohodki, nižjimi od povprečne plače. Tem je bila odobrena več kot polovica novih potrošniških posojil v letih pred sprejetjem zavezujočega makrobonitetnega ukrepa za kreditiranje prebivalstva.

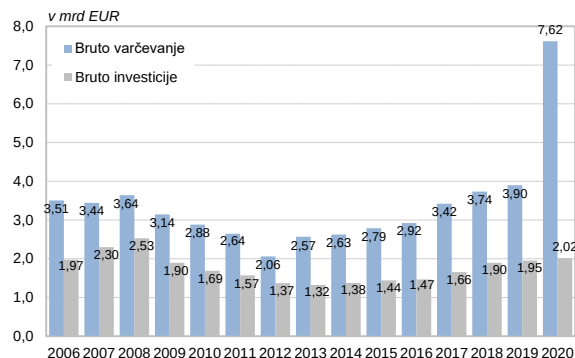
Gospodinjstva so ob začetku drugega vala epidemije v letu 2020 v primerjavi z letom 2019 zmanjšala svoje izdatke za 10,3 %, letna rast razpoložljivega dohodka pa je znašala 3,8 %. Zaradi previdnostnega kot tudi z zaporo gospodarstva povezanega motiva ostajajo gospodinjstva izrazito naklonjena varčevanju, saj je bruto varčevanje gospodinjstev v letu 2020 znašalo 7,6 mrd EUR, kar je za okoli 3,7 mrd EUR več kot leta 2019. Previdnost gospodinjstev se odraža tudi v precejšnji razliki med bruto investicijami in varčevanjem, saj so bruto investicije ostale na podobni ravni v primerjavi z letom 2019. Morebitno dodatno poslabšanje gospodarskih razmer ter posledično na trgu dela ob nadaljevanju pandemije Covid-19 in počasnejšem cepljenju prebivalstva od predvidenega bi lahko poslabšalo kupno moč gospodinjstev v prihodnosti, s tem pa bi se povečal pritisk na potrošnjo in investicije, ter navsezadnje na sposobnost gospodinjstev za odplačevanje finančnih obveznosti.

Slika 3.1: Bruto razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo

Vir: SURS.

Slika 3.2: Varčevanje in investicije gospodinjstev

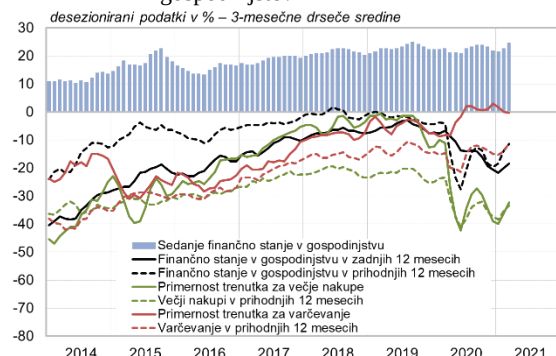

V letu 2020 se število začetih osebnih stečajev fizičnih oseb navkljub pandemiji Covid-19 v primerjavi s prejšnjimi leti ni povečalo in je sledilo padajočemu trendu v zadnjih petih letih. Prav tako se v letu 2020 v primerjavi z leti prej ni povečalo število izterjav, število izvršb pa se je podobno kot število osebnih stečajev v letu 2020 zmanjšalo.¹⁰³ Vlada je v začetku leta 2021 tudi podaljšala ukrepa odloga izvršbe in ukrepa na področju davčne izvršbe za tri mesece. Po drugi strani anketni kazalniki mnenj potrošnikov izkazujejo izrazito poslabšanje pričakovanj o finančnem stanju gospodinjstev, predvsem ob nastopu prvega vala epidemije. V drugem valu epidemije je bilo poslabšanje nekoliko manj izrazito, a so se kazalniki znova izboljšali ob začetku leta 2021. Gospodinjstva tudi menijo, da je primernost trenutka za večje nakupe neugodna, hkrati pa se je naklonjenost varčevanju kljub obdobju izrazito nizkih obrestnih mer povečala.

¹⁰³ Izterjave so opredeljene kot posli, pri katerih kreditodajalec komitentu na osnovnem poslu odpove pogodbo, osnovni posel preda v izterjavo v pravno pisarno ali osnovni posel preda med sporne terjatve. Med izvršbe se štejejo vse sodne, davčne in upavne izvršbe, v katerih je član SISBON primarni izvršitelj sklepa.

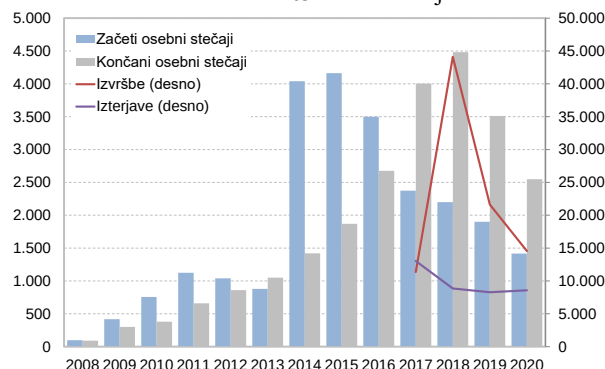
Kljub vsemu je po mnenju potrošnikov trenutno finančno stanje v gospodinjstvih stabilno, k čemur so pripomogli tudi spodbujevalni fiskalni ukrepi države. Manj izrazit prirast v drugem valu epidemije se odraža tudi v manjšem številu vlog in izpostavljenosti, za katere so bili zaprošeni odlogi pri gospodinjstvih. Obseg vseh odobrenih odlogov posojil gospodinjstvom je do konca februarja 2021 dosegel 521 mio EUR, povprečni mesečni prirast odobrenih odloženih posojil pa je v drugem valu epidemije (oktober 2020-februar 2021) znašal 12 mio EUR. Največja mesečna prirasta odobrenih odloženih posojil gospodinjstvom sta bila v prvem valu epidemije, in sicer v aprilu in maju 2020, ko sta znašala 196 oziroma 184 mio EUR.¹⁰⁴

Slika 3.3: Mnenje potrošnikov o finančnem stanju gospodinjstev

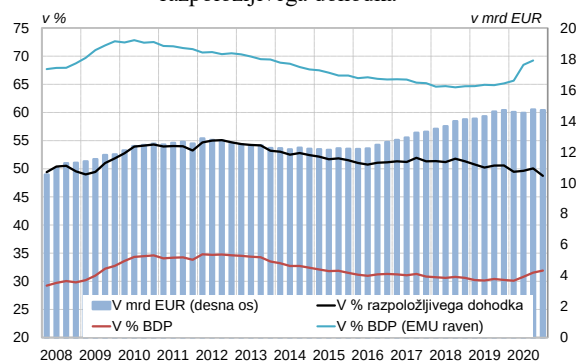
Vir: SURS, Vrhovno sodišče, SISBON.

Slika 3.4: Obseg začeti in končanih osebnih stečajev fizičnih oseb ter število izterjav in izvršb

V agregatu se je delež finančnih obveznosti gospodinjstev v razmerju do BDP oziroma razpoložljivega dohodka v četrtem četrtletju leta 2020 v Sloveniji nekoliko poslabšal kljub stabilni dinamiki finančnih obveznosti gospodinjstev v absolutnem znesku. Te so se v četrtem četrtletju leta 2020 nekoliko povečale, s 14,6 na 14,7 mrd EUR. Ob razvoju drugega vala epidemije se je posledično povečalo tveganje rasti finančnih obveznosti gospodinjstev, še zlasti pri bolj zadolženih skupinah gospodinjstev z nižjimi dohodki in gospodinjstev, katerih družinski člani so zaposleni v najbolj prizadetih sektorjih gospodarstva. Po drugi strani se zaradi izrazitejšega varčevanja gospodinjstev še naprej medletno povečujejo finančna sredstva gospodinjstev, predvsem so se povečale vloge (2,3 mrd EUR) in lastniški kapital (750 mio EUR). Delno so k medletni rasti finančnih sredstev gospodinjstev v četrtem četrtletju lanskega leta prispevali tudi gotovina, zavarovanja in posojila.

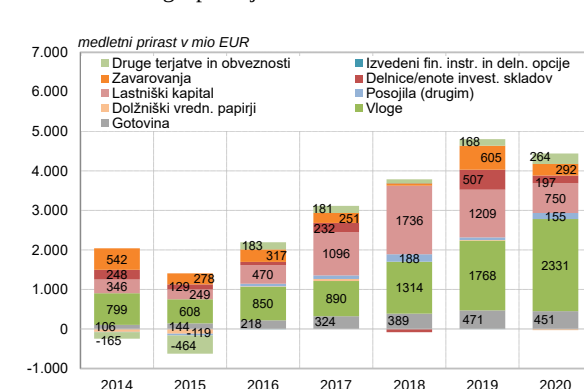
Slika 3.5: Finančne obveznosti gospodinjstev v absolutnem znesku in v deležih BDP ter razpoložljivega dohodka

Opomba: Lastniški kapital je finančno sredstvo ter je razdeljen na delnice, ki kotirajo na borzi, delnice, ki ne kotirajo na borzi, in drug lastniški kapital. Delnice ali enote investicijskih skladov so delnice investicijskega sklada, če ima sklad korporacijsko strukturo.

Vir: Banka Slovenije, SURS, Eurostat.

Slika 3.6: Struktura prirasta finančnega premoženja gospodinjstev

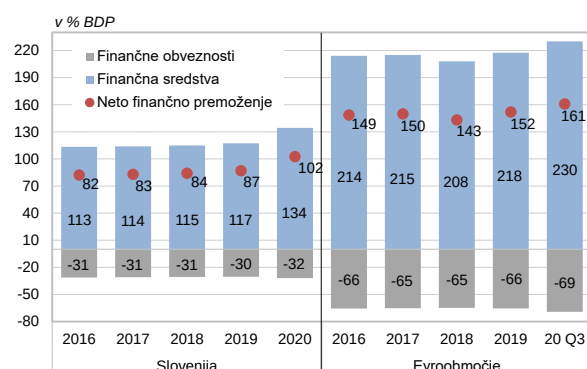

Povprečno gospodinjstvo v Sloveniji se precej razlikuje od povprečnega gospodinjstva evroobmočja, predvsem v zneskih finančnih obveznosti in sredstev izraženih kot delež BDP. Delež finančnih

¹⁰⁴ Vrednosti odobrenih odlogov gospodinjstvom se nanašajo na skupen obseg. Več o odlogih kreditojemalcev na podlagi Zakona o interventnem ukrepu odloga plačila obveznosti kreditojemalcev (ZIUOPOK) je na voljo na spletni strani banke Slovenije <https://www.bsi.si/mediji/1629/do-konca-februarja-skoraj-29000-vlog-za-odlog-obveznosti-kreditojemalcev-in-za-70-mio-evrov-odobrenih-posojil-z-jamstvom-drzave>.

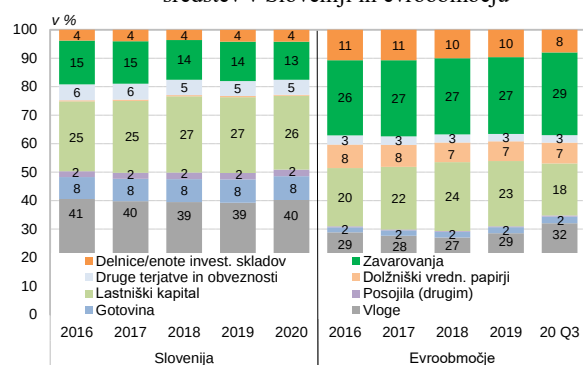
obveznosti v BDP je v četrtem četrtletju lanskega leta znašal okoli 32 % BDP, kar je v primerjavi z evroobmočjem precej manj, saj je tam, v tretjem četrtletju, znašalo 69 % BDP. V primerjavi z evroobmočjem je manjši tudi relativni delež finančnih sredstev slovenskih gospodinjstev v BDP, ki je v četrtem četrtletju lanskega leta znašal 134 % BDP (v evroobmočju 230 % BDP), čeprav se je ta v primerjavi z leti prej povečal, v evroobmočju pa zmanjšal. Gledano podrobneje, v strukturi finančnih sredstev slovenskih gospodinjstev še vedno prevladujejo vloge in gotovina, ki predstavljajo skoraj polovico finančnega premoženja gospodinjstev (48 %). V strukturi finančnega premoženja slovenskih gospodinjstev izstopajo tudi deleži lastniškega kapitala in različnih zavarovalnih shem. Deleži drugih oblik finančnega premoženja so majhni. Kriza, ki je nastopila zaradi pandemije Covid-19, ni vplivala na strukturo finančnega premoženja slovenskih gospodinjstev, če jo primerjamo z leti prej. Se pa struktura finančnega premoženja slovenskih gospodinjstev v primerjavi z evroobmočjem nekoliko razlikuje, saj v povprečnem gospodinjstvu v evroobmočju prevladuje finančno premoženje v obliki življenjskega in pokojninskega zavarovanja. Struktura finančnega premoženja je v evroobmočju, podobno kot v Sloveniji, v četrtem četrtletju leta 2020 ostala stabilna.

Slika 3.7: Finančna sredstva in obveznosti gospodinjstev v Sloveniji in evroobmočju

Vir: ECB SDW, Banka Slovenije.

Slika 3.8: Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v deležu vseh finančnih sredstev v Sloveniji in evroobmočju

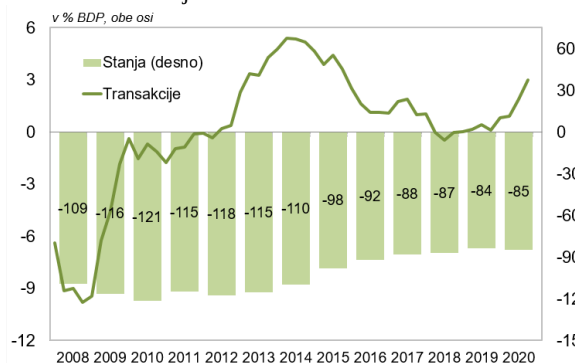

3.2 Podjetja

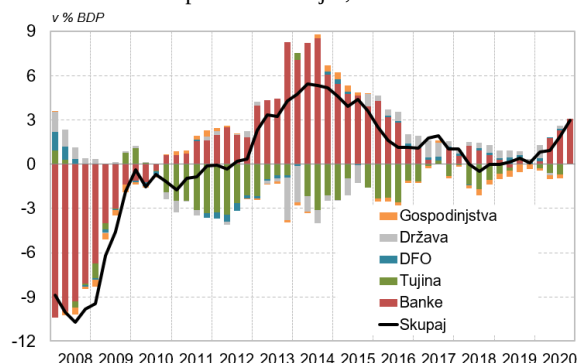
Nefinančne družbe so v času pandemije Covid-19 dodatno zmanjšale zadolženost. Drugače kot v evroobmočju se je financiranje pri bankah zmanjšalo kljub z interventnimi zakoni danim možnostim za povečanje zadolžitve za namen premostitve likvidnostnih težav. Tekoča neto finančna pozicija nefinančnih družb je ob naraščanju sredstev pri bankah postala pozitivna. Nefinančni pokazatelji, ki se običajno poslabšajo v obdobjih krize, ne kažejo neugodnih trendov prav zaradi ukrepov, katerih namen je bil preprečiti zapiranje nefinančnih družb z vzdržnimi modeli poslovanja.

Nefinančne družbe so v letu 2020 povečevale naložbe in zmanjševale zadolženost. Stanje celotnih obveznosti nefinančnih družb je bilo še vedno višje od stanja sredstev, kar pomeni, da ostaja neto finančna pozicija nefinančnih družb negativna, toda s tendenco zmanjševanja. V zadnjih sedmih letih se je negativna (oziroma dolžniška) finančna pozicija nefinančnih družb zmanjšala s 118 % BDP v letu 2012 na 85 % BDP v letu 2020. Zmanjšanje je posledica manjših tekočih obveznosti v primerjavi s tekočimi naložbami v tem obdobju, in ta razlika se v zadnjih dveh letih ponovno povečuje. V bližnji preteklosti se je to zgodilo tudi v letih sanacije bančnega sistema, zaradi hitrega razdolževanja nefinančnih družb pri domačih bankah, ki ga je le delno nadomestilo zadolževanje v tujini. Ponovno odpiranje tekoče pozitivne finančne pozicije nefinančnih družb se je dodatno pospešilo po začetku pandemije, predvsem v razmerju do slovenskih bank.

Slika 3.9: Neto finančna pozicija nefinančnih družb, stanja in tokovi

Slika 3.10: Neto finančna pozicija nefinančnih družb po nasprotnih sektorjih, tokovi

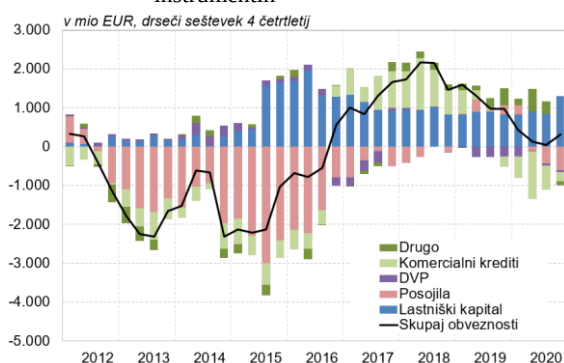

Opomba: Neto finančna pozicija je razlika med stanjem finančnih sredstev in stanjem celotnih obveznosti nefinančnih družb. Tekoča neto finančna pozicija se računa enako, le da namesto stanj upošteva transakcije oziroma tokove finančnih sredstev in obveznosti. Oboje je prikazano v razmerju do BDP. Na sliki desno prikazujejo pozitivne vrednosti pozitiven prispevek posameznega sektorja k povečanju neto finančne pozicije nefinančnih družb (porast neto sredstev oziroma zmanjšanje neto obveznosti).

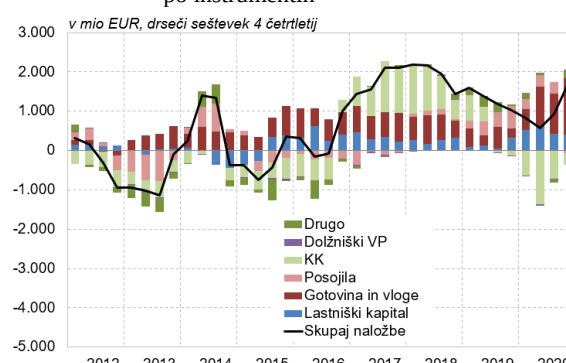
Vir: Banka Slovenije.

V večjem delu leta 2020 so nefinančne družbe odplačevale posojila in hkrati krepile vloge pri slovenskih bankah. Vloge nefinančnih družb pri bankah so ob koncu leta 2020 dosegle 15,8 % vseh finančnih sredstev nefinančnih družb, za 2 odstotni točki več kot konec leta 2019, celotne vloge in gotovina nefinančnih družb pa so dosegle 17,6-odstotni delež. K odpiranju neto tekoče finančne pozicije je prispevalo tudi nadaljevanje večletnega razdolževanja v tujini in celo financiranje tujine s posojili.¹⁰⁵ Pozitivna tekoča neto finančna pozicija, ki je rezultat vseh navedenih tokov, je za nefinančne družbe netipična, še zlasti v času krize, ko te potrebujejo dodatno financiranje za premostitev likvidnostnih potreb.

Slika 3.11: Tokovi obveznosti nefinančnih družb po instrumentih

Slika 3.12: Tokovi finančnih naložb nefinančnih družb po instrumentih

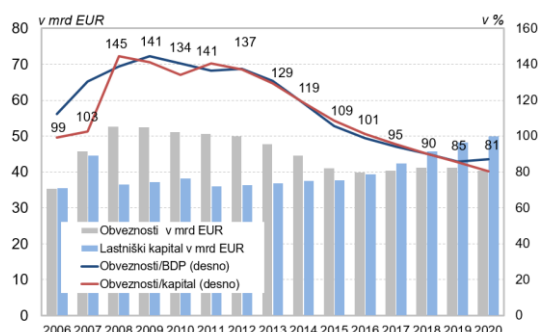
Opomba: Finančne naložbe in obveznosti so prikazane skladno z metodologijo finančnih računov, ki med finančna sredstva in obveznosti vključuje tudi tiste terjatve in obveznosti iz poslovnih razmerij, ki nastanejo, kadar obstaja časovna razlika med transakcijami in plačili (komercialni krediti, predujmi in drugo).

Vir: Banka Slovenije.

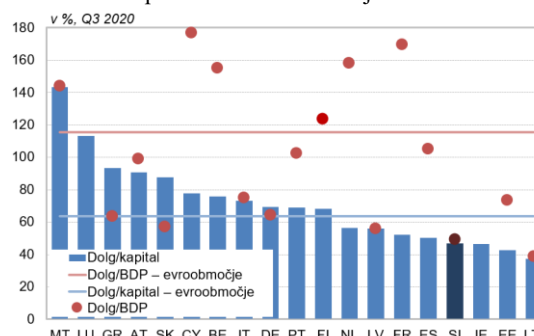
Zmanjševanje dolžniškega financiranja nefinančnih družb v pogojih upadanja gospodarske aktivnosti je dodatno znižalo njihov finančni vzvod. Finančni vzvod se je do konca leta 2020 zmanjšal na 80,6 %, k čemur je poleg manjšega obsega zadolženosti ugodno prispevala nadaljnja rast lastniškega kapitala v nefinančnih družbah. Tudi pri lastniškem kapitalu sta se združila dva ugodna dejavnika: dejanski pritok kapitala in zdaj že večletni pozitivni vpliv vrednostnih sprememb. Kazalnik zadolženosti v primerjavi z BDP se je zaradi padca BDP v letu 2020 nekoliko povečal, in sicer za 1,2 odstotne točke na 87,0 %. V primerjavi z evroobmočjem so slovenske nefinančne družbe manj zadolžene tako po razmerju dolg na kapital kot po deležu dolga v BDP. Manjši dolg v BDP ima po podatkih za tretje četrtletje 2020 samo Litva, v primerjavi s kapitalom pa še Irska in Estonija.

¹⁰⁵ V okviru financiranja podjetij s tujimi posojili, ki se več let zmanjšuje, so do leta 2020 naraščala posojila prejeta od tujih lastnikov, v letu 2020 se je ta rast ustavila. Pri financiranju tujine s posojili so med prejemniki posojil tudi tuji lastniki slovenskih podjetij.

Slika 3.13: Kazalniki zadolženosti nefinančnih družb

Slika 3.14: Kazalniki zadolženosti nefinančnih družb po državah evroobmočja

Opomba: Na levi sliki so prikazane obveznosti nefinančnih družb brez kapitala. Na desni sliki, kjer je narejena primerjava z evroobmočjem, se med dolg upoštevajo le posojila in dolžniški vrednostni papirji. Podatki o finančnem dolgu v BDP za LU in IE so zunaj območja leve osi.

Vir: Banka Slovenije.

Financiranje pri domačih bankah je bilo v letu 2020 pod vplivom negotovosti glede trajanja pandemije in ukrepov za njeno zaježitev. Nefinančne družbe so investicijske načrte delno prestavile v prihodnost, zadolževanje pri bankah pa je bilo podrejeno osnovnemu vodilu, tj. zagotoviti likvidnost v času zmanjšane ali ustavljenega poslovanja. Prizadetost posameznih panog se je gibala med popolno ustavitvijo številnih storitvenih dejavnosti in s tem večjo prizadetostjo ter relativno manjšo prizadetostjo panog, ki so z manjšimi posledicami lahko nadaljevala poslovanje, predvsem v industriji in gradbeništvu.¹⁰⁶ Možnost odloga odplačevanja dolga pri bankah so v večji meri izkoristile nefinančne družbe iz bolj prizadetih dejavnosti.¹⁰⁷ Nefinančnim družbam je bilo omogočeno dodatno financiranje z likvidnostnimi posojili, ki so jih banke odobravale za premostitev izpada likvidnosti zaradi pandemije, le manjši del teh posojil pa je bil odobren z državnim jamstvom. Največji del likvidnostnih posojil in odlogov odplačil dolga so nefinančne družbe pridobile v prvem valu epidemije. Stanje odloženih posojil nefinančnim družbam, po dodatnih odobritvah v drugem valu in delnih zapadlostih, je konec decembra 2020 znašalo 2,1 mrd EUR, stanje s pandemijo povezanih likvidnostnih posojil pa 172 mio EUR.¹⁰⁸

Delni vzrok manjšega financiranja pri bankah je, sodeč po ocenah podjetij,¹⁰⁹ v nekoliko manjši dostopnosti bančnih virov v letu 2020. Čeprav večina podjetij zaradi zadostnih lastnih sredstev ni potrebovala bančnega financiranja, so tista, ki so posojila potrebovala, ocenila, da se je dostopnost do bančnih posojil v letu 2020 poslabšala. Tudi za leto 2021 podjetja pričakujejo slabšo dostopnost do bančnih posojil, vendar tudi manjšo možnost financiranja z lastnimi viri, kar je glede na neugodne pogoje za ustvarjanje dobička v času pandemije, pričakovano. Poleg splošnih omejitev poslovanja v času pandemije, je glavni omejitveni dejavnik poslovanja podjetij predstavljalo nizko domače povpraševanje, predvsem po storitvah.

Po poteku podpornih ukrepov nekatere nefinančne družbe ne bodo zmožne nadaljevati poslovanja, kar za bančni sektor pomeni povečano tveganje naraščanja nedonosnih terjatev. Na podlagi števila nefinančnih družb, ki so v letu 2020 prenehale poslovati, ni mogoče presoditi, v katerih dejavnostih je verjetnost, da nefinančna družba po izteku podpornih ukrepov preneha poslovati, večja. Število nefinančnih družb, ki so prenehale poslovati, se v letu 2020 ni povečalo, vendar je bilo njihovo preživetje tudi eden glavnih namenov interventnih ukrepov države. V letu 2020 je bilo zaprtih 23 % manj nefinančnih družb kot v letu 2019, pri čemer je bil padajoči trend prisoten v vseh dejavnostih. V skupnem številu poslovnih subjektov, ki so prenehali poslovati pa pomenijo nefinančne družbe le dobrih 20 %. Veliko večino predstavljajo samostojni podjetniki, pri katerih so vstopi in izstopi s trga številni tudi v letih gospodarske rasti. V dejavnostih gostinstva, poslovanja z nepremičninami, strokovnih in poslovnih storitev ter v storitvah s področja razvedrila, rekreacije in drugih osebnih storitev se je število ukinitvev nefinančnih družb hitro povečevalo še zlasti v zadnjih treh letih. Nasprotno pa ostaja število ukinitvev dokaj stabilno oziroma brez večjih sprememb v letu 2020 v trgovini in predelovalnih dejavnostih. Kljub povečevanju števila izstopov s

¹⁰⁶ Glej Gospodarska in finančna gibanja, januar 2021, Banka Slovenije <https://www.bsi.si/publikacije/gospodarska-gibanja-in-projekcije/gospodarska-in-financna-gibanja>.

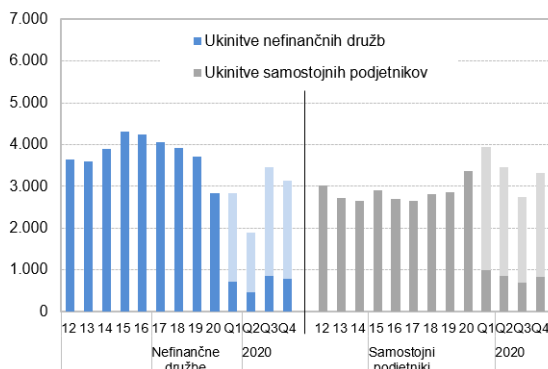
¹⁰⁷ Več v poglavju Kreditno tveganje.

¹⁰⁸ Podrobnejši podatki so v prilogi poročila.

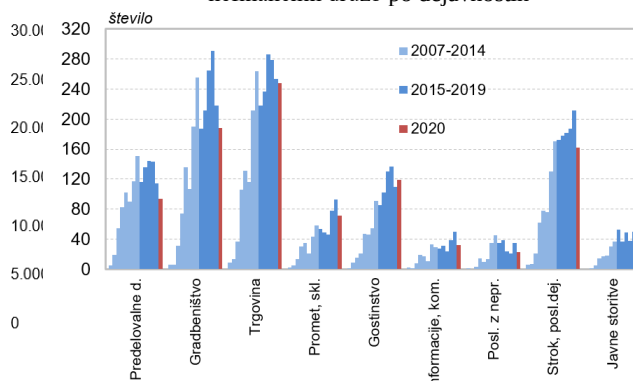
¹⁰⁹ Raziskava o dostopu do virov financiranja za podjetja <https://www.bsi.si/publikacije/rezultati-anket/raziskava-o-dostopnosti-financnih-virov-za-podjetja>

trga pa se število delujočih nefinančnih družb v letu 2020 ni pomembneje spremenilo, pri samostojnih podjetnikih pa se je večletni rastoči trend v letu 2020 ustavil.

Slika 3.15: Število ukinitvev nefinančnih družb in samostojnih podjetnikov

Slika 3.16: Število začelih stečajnih postopkov nefinančnih družb po dejavnostih

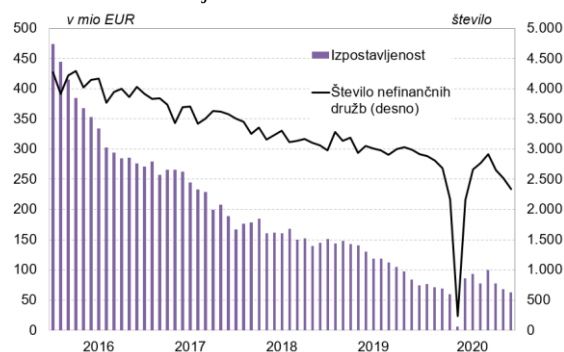

Opomba: Na sliki levo predstavljajo svetlejši stolpci preračun četrtletnih podatkov v letu 2020 na letno raven.

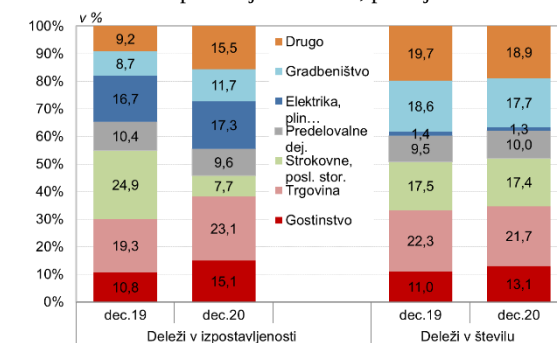
Vir: Banka Slovenije, Vrhovno sodišče, AJPES.

Zaradi omilitvenih ukrepov države so tudi drugi nefinančni pokazatelji stanja v sektorju nefinančnih družb, ki običajno spremljajo upadanje gospodarske aktivnosti, še vedno ugodni. Število stečajnih postopkov je navadno kot v preteklem letu, delno zaradi interventnih ukrepov¹¹⁰ na področju sprožanja stečajnih postopkov, delno pa zaradi drugih ukrepov za lajšanje položaja nefinančnih družb v času pandemije. Kljub temu se je število začelih stečajnih postopkov v letu 2020 povečalo v najbolj ogroženi gospodarski dejavnosti – gostinstvu. Blokada transakcijskih računov nefinančnih družb, tudi zaradi interventnega ukrepa odloga izvršbe, prav tako na ravni celotnega sektorja ne kažejo večjih sprememb, razen prehodnega porasta v poletnih mesecih. Vendar pa je tudi pri blokiranih računih opazno izstopanje nefinančnih družb iz gostinstva: delež te dejavnosti v celotnem sektorju se je povečal pri številu nefinančnih družb in tudi v izpostavljenosti bank do teh.

Slika 3.17: Število blokad transakcijskih računov nefinančnih družb in izpostavljenost bank do njih

Slika 3.18: Struktura blokiranih transakcijskih računov nefinančnih družb glede na število in izpostavljenost bank, po dejavnostih

Opomba: V številu nefinančnih družb so zajete vse nefinančne družbe z blokiranimi transakcijskimi računi, v izpostavljenosti bank pa le tiste, do katerih so banke izpostavljene.

Vir: Banka Slovenije, AJPES.

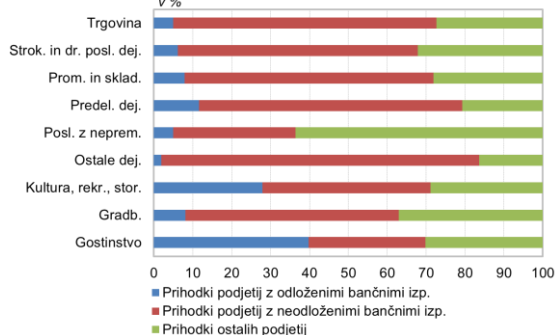
Za oceno sistemskega tveganja za finančno stabilnost, ki lahko izhaja iz odloženih obveznosti nefinančnih družb, je pomembno razumeti, katerim nefinančnim družbam so banke odobrile odlog plačila obveznosti.¹¹¹ V dejavnosti gostinstva ter kulturne, rekreacijske in druge dejavnosti je največji delež

¹¹⁰ Ukrepa glede stečajnih postopkov v primerih, ko je bila insolventnost družbe posledica razglasitve epidemije, po 96. in 97. členu Zakona o interventnih ukrepih za zajezitev epidemije Covid-19 in omilitve njenih posledic za državljane in gospodarstvo (ZIUZEOP). Ukrepa sta veljala od razglasitve epidemije do 30. avgusta 2020. S 56. in 57. členom zakona ZIUPOPDE ukrepi v nekoliko spremenjeni obliki veljajo tudi v prvem polletju leta 2021.

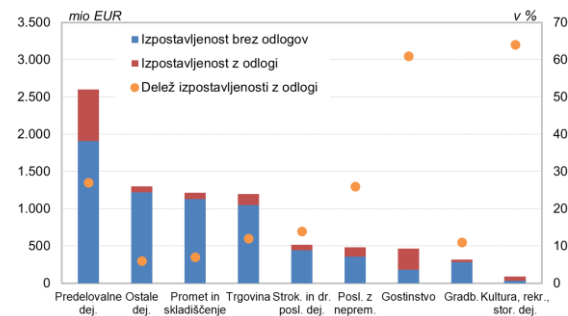
¹¹¹ Analiza na ravni komitentov temelji na podatkih donosnih kreditov in odkupljenih terjatev nefinančnih družb sektorja S.11 in samostojnih podjetnikov z matično številko po stanju 31. 12. 2020. Drugi produkti so iz analize izključeni. Uporabljena je definicija razvrščenih terjatev. Kot izpostavljenost je uporabljena bruto izpostavljenost bilančnih postavk, zunajbilančne pa iz te analize izključimo. Upoštevani so samo posamični podatki bank. Upoštevani so t.i. Covid-19 odlogi, skladni z zakonom, in sicer vsi odlogi do 31. 12. 2020, tudi, če so že zapadli.

celotnega prihodka od prodaje ustvarjen v podjetjih, ki so odložila odplačevanje dolgov pri bankah (40 % oziroma 28 % prihodka od prodaje, slika levo), hkrati je okrog 30 % prihodkov od prodaje v teh dejavnostih ustvarjeno v podjetjih, ki sploh nimajo dolga pri bankah. Banke so najbolj izpostavljene (merjeno po prihodkih iz prodaje) do dejavnosti električarstva, plin in voda, saniranje okolja (v sliki levo zajeto pod ostale dejavnosti), vendar je le 2 % prihodka v teh dejavnostih ustvarjeno v podjetjih z odloženim odplačevanjem dolgov. Če se osredotočimo samo na podjetja, ki so zadolžena pri bankah (slika desno), po deležu odloženih izpostavljenosti prav tako najbolj izstopajo kulturne, rekreacijske in druge dejavnosti ter gostinstvo, medtem ko je celotna izpostavljenost največja pri predelovalnih dejavnostih.

Slika 3.19: Delež podjetij, ki ima (odložene) izpostavljenosti (v celotnih prihodkih od prodaje)

Slika 3.20: Delež odloženih izpostavljenosti do bank

Opomba: Leva slika: odložene izpostavljenosti so merjene v celotnih prihodkih od prodaje. Baza računovodskih kazalnikov (AJ PES) je po stanju 31. 12. 2019. Skupaj z rdečo in zeleno je prikazan delež podjetij (po prihodkih iz prodaje) z bančnimi kreditnimi izpostavljenostmi. Desna slika: uporabljena je baza na ravni komitent/banka. Šteje se, da ima komitent pri banki odlog, če ima vsaj eno pogodbo z odlogom.

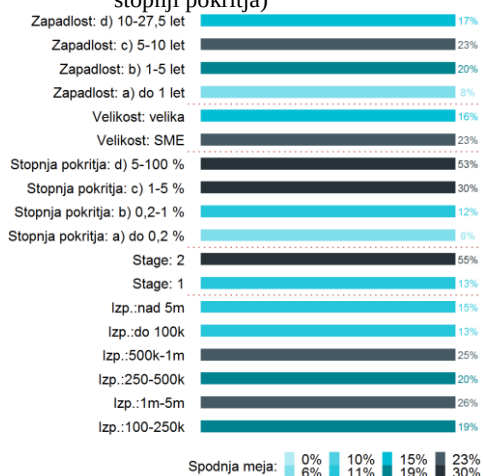
Vir: AJ PES in Banka Slovenije.

V nadaljevanju analiziramo razlike med komitenti z odlogi in komitenti, ki odlogov niso koristili. Ob koncu leta 2020 je bilo več odlogov pri skupini malih in srednjih podjetij ter samostojnih podjetnikov. Delež odloženih izpostavljenosti je večji tudi pri pogodbah daljših ročnosti. Ob koncu leta 2020 so imele odložene pogodbe tudi višje stopnje pokritja izpostavljenosti z oslabitvami, več jih je bilo tudi v skupini 2 (izpostavljenosti s povečanim kreditnim tveganjem) kot v skupini 1.

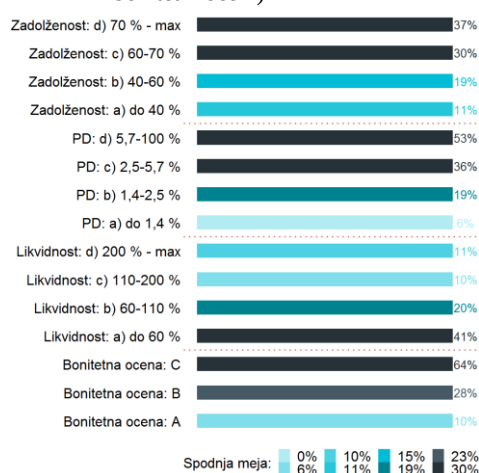
Glede na zadolženost, likvidnost in dobičkonosnost podjetij ob koncu leta 2019 ter glede na podatke o bonitetni oceni in oceni verjetnosti neplačila (angl. *probability of default*, PD),¹¹² ki so jih banke podelile ob koncu leta 2020, imajo večji delež odloženih izpostavljenosti komitenti, ki so bili ob koncu leta 2019 bolj zadolženi in so imeli slabšo likvidnost, hkrati pa so jih banke ob koncu leta 2020 ocenile kot bolj tvegane, saj je večji delež odlogov v skupinah z višjimi PD in slabšo bonitetno oceno. Glede na število pogodb deleži odlogov niso veliki, precej večji so glede na vrednost izpostavljenosti.

¹¹² Pri ocenah PD ne upoštevamo ocen PD portfeljev, kjer banke kreditne parametre izračunavajo skladno s sistemom internih bonitetnih ocen (IRB).

Slika 3.21: Delež odloženih izpostavljenosti v celoti po razredih različnih spremenljivk (po izpostavljenosti, velikosti, zapadlosti in stopnji pokritja)

Slika 3.22: Delež odloženih izpostavljenosti v celoti po razredih različnih spremenljivk (po zadolženosti, PD, likvidnosti, in po bonitetni oceni)

Opomba: Temnejša barva predstavlja večji delež odlogov. Leva slika: baza na ravni pogodbe, določeni komitenti imajo več pogodb. Numerične spremenljivke so razdeljene v štiri skupine s približno enakim številom zapisov v posamezni skupini (razen v primeru spremenljivk zapadlosti in vrednosti izpostavljenosti). Desna slika: baza na ravni komitent/banka, šteje se, da ima komitent pri banki odlog, če ima vsaj eno pogodbo z odlogom. Numerične spremenljivke so razdeljene na štiri skupine s približno enakim številom zapisov v posamezni skupini. Kazalnik zadolženosti je definiran kot (kratkoročne obveznosti + dolgoročne obveznosti)/(sredstva). Kazalnik likvidnosti je definiran kot (kratkoročna sredstva-zaloge)/(kratkoročne obveznosti).

Treba je izpostaviti, da vsa podjetja niso bila deležna enakih omejevalnih in tudi ne interventnih ukrepov, temveč so se ti precej razlikovali glede na dejavnost podjetja. Razlike med dejavnostmi so bile prisotne že prej (npr. določene dejavnosti so imele višje ocene PD že pred krizo), zato je interpretacija na celotnem portfelju lahko zavajajoča. Ugotovitve so podobne, če analizo ponovimo na ravni podjetij iz dejavnosti gostinstva, prav tako na ravni predelovalnih dejavnosti, kjer pa so podjetja bolj heterogena tudi znotraj dejavnosti. Zgornje ugotovitve za kulturne, rekreacijske in druge dejavnosti držijo le v manjši meri. Banke so komitente z odlogi septembra 2020 ocenile kot bolj tvegane od komitentov brez odlogov, te komitente pa so banke v večini dejavnosti z višjimi PD ocenjevale kot bolj tvegane že ob koncu leta 2019. V večini dejavnosti so banke od konca leta 2019 do septembra 2020 bolj povišale PD komitentov, ki so koristili odlog kot PD komitentov, ki ga niso.

Rezultati analize¹¹³ kažejo tudi, da so bile k odlogu plačila obveznosti bolj nagnjene manj dobičkonosne nefinančne družbe in nefinančne družbe s slabšo izhodiščno likvidnostjo. Nefinančne družbe iz predelovalnih dejavnosti, gradbeništva, prometa, gostinstva in poslovanja z nepremičninami so bile bolj nagnjene k temu, da so odložile plačilo obveznosti kot tiste iz drugih dejavnosti, medtem ko se nefinančne družbe iz trgovine v večji meri za odlog niso odločile. Plačilo obveznosti so v večji meri odložile mlajše nefinančne družbe (do 10 let) ter majhne in srednje velike nefinančne družbe. K odlogu plačil so bili bolj nagnjeni tudi majhni in srednje veliki izvozniki, medtem ko pri velikih izvoznikih tega ni opaziti. To nakazuje, da so bile izvozne nefinančne družbe (predvsem manjše in srednje velike) v krizi bolj prizadete in niso imele drugih sredstev za ublažitev posledic upada prihodkov od prodaje na tujih trgih (kot so jih morda imele velike izvozne nefinančne družbe). Rezultati kažejo tudi, da ne moremo trditi, da so bile bolj zadolžene nefinančne družbe bolj nagnjene k temu, da bi odložile obveznosti, manj pa je bilo odlogov pri tistih, ki so bolje poslovale neposredno pred krizo in leto 2019 zaključile z višjim dobičkom (merjeno z ROA). Tudi nefinančne družbe z manjšo sposobnostjo odplačevanja dolgov (merjeno z neto finančnim dolgom glede na EBITDA) so bile bolj nagnjene k temu, da so zaprosile za odlog plačila obveznosti.

¹¹³ V analizo so vključene vse nefinančne družbe (sektor S.11), ki so imele januarja 2021 posojilo pri slovenskih bankah. Podatki o odlogu posojila so pridobljeni iz kreditnega registra Banke Slovenije za december 2020. Kazalniki zadolženosti (dolg oziroma poslovne in finančne obveznosti glede na sredstva), likvidnosti (denarna sredstva glede na vsa sredstva), neto finančni dolg glede na EBITDA, dobičkonosnost (ROA) in velikosti izvoznika so izračunani po podatkih AJPEA za leto 2019. Analiza je bila narejena na podlagi modela probit, s katerim smo primerjali nefinančne družbe s posojili pri slovenskih bankah glede na to, ali so imele odlog plačila obveznosti ali ne. Rezultati se lahko z nadgradnjo analize še spremenijo. Podrobnejši rezultati so na voljo v prilogi.

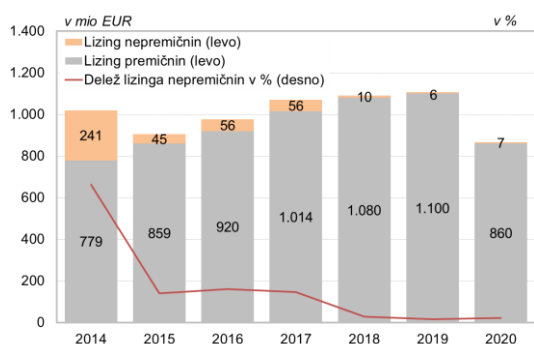
4 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE

4.1 Lizinške družbe

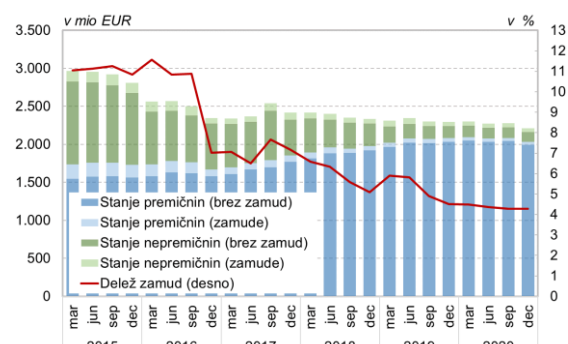
Lizinške družbe so v letu 2020 zaradi pandemije Covid-19 poročale o izjemnem zmanjšanju novih poslov in vrednosti ustvarjenega dobička. Pri nefinančnih družbah so zabeležile izrazito zmanjšanje novih poslov, medtem ko je bilo zmanjšanje pri gospodinjstvih nekoliko bolj omejeno. Znatno upad novih poslov se je že odrazil tudi v upadu stanja premičninskih poslov. Zamude nad devetdeset dni so se povečale v posameznih segmentih poslovanja, medtem ko so se na agregatni ravni znižale zaradi pozitivnega učinka nadaljevanja odprodaje/umika dela nepremičninskih poslov iz portfelja lizinških družb. Sistemska tveganja, ki izhajajo iz poslovanja lizinških družb, ostajajo povečana.

Lizinške družbe¹¹⁴ so v letu 2020 zaradi pandemije Covid-19 poročale o velikem upadu novih poslov. Ti so najbolj upadli v drugem in zadnjem četrtletju leta 2020, na kar so vplivali vladni ukrepi za preprečitev širjenja okužb s Covid-19, upad mednarodne trgovine in domače gospodarske aktivnosti ter bolj previdno obnašanje potrošnikov v času povečane negotovosti. Vrednost novih poslov se je v letu 2020 v primerjavi z letom pred tem zmanjšala za 21,6 % na 867 mio EUR. Največji upad novih poslov so lizinške družbe zaznale pri nefinančnih družbah, kjer so posli v obravnavanem obdobju upadli za 29,5 %, medtem ko so posli z gospodinjstvi upadli za 12,5 %. Delež poslov, sklenjenih z gospodinjstvi, je v letu 2020 predstavljal 53,7 % vseh novih poslov in s tem prvič po letu 2015 presegel več kot polovico vseh sklenjenih novih poslov. Struktura novih poslov po predmetu posla se v zadnjih letih bistveno ne spreminja, saj predstavljajo glavni vir novih poslov premičnine predvsem osebna vozila, ki so v letu 2020 predstavljala 63,8 % novih poslov. Sledili so jim posli s komercialnimi in tovornimi vozili z 21,8 %, medtem ko imajo posli z nepremičninami najmanjši delež do zdaj. V letu 2020 so se v primerjavi z letom pred tem močno zmanjšali posli z novimi vozili, medtem ko so posli z rabljenimi vozili ostali na primerljivi ravni.

Slika 4.1: Novoodobreni lizinški¹¹⁵ posli

Slika 4.2: Stanje poslov in delež zamud

Vir: Banka Slovenije.

Velik upad novih poslov se že odraža tudi v znižanju vrednosti stanja premičninskih poslov, ki so v obdobju po zadnji finančni krizi zagotavljali stabilen vir poslovanja. Stanje poslov se je v letu 2020 v primerjavi z letom pred tem zmanjšalo za 3,7 % na 2,2 mrd EUR. Umik lizinških družb iz nepremičninskih poslov še vedno vpliva na krčenje stanja poslov, se pa z leti ta učinek zmanjšuje. Pri premičninskih poslih se je stanje poslov v letu 2020 zmanjšalo za 2,2 %, negativne posledice pandemije Covid-19 pa so se v tem segmentu pojavile v zadnjem četrtletju leta. Stanje premičninskih poslov z nefinančnimi družbami se je v letu 2020 zmanjšalo za 6,8 %, in sicer predvsem v dejavnostih promet in skladiščenje, trgovina, vzdrževanje in popravilo motornih vozil ter v predelovalni dejavnosti. Te dejavnosti so ob koncu leta 2020 predstavljale 53,6 % stanja poslov z nefinančnimi družbami. Stanje premičninskih poslov z gospodinjstvi se je kljub pandemiji Covid-19 v letu 2020 povečalo za 2 %. V tem obdobju je ostalo stanje poslov z vozili, ki predstavljajo glavnino stanja poslov z gospodinjstvi, na ravni iz leta pred tem, povečali pa so se posli z drugimi premičninami (plovila, proizvodna oprema in stroji ter druge premičnine).¹¹⁶

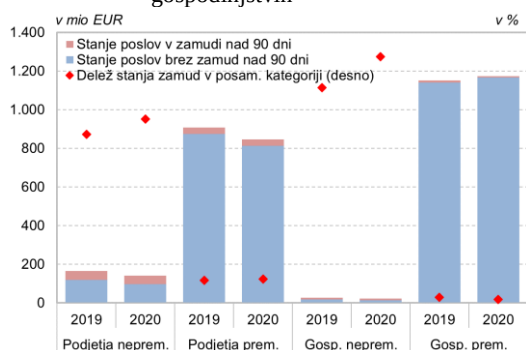
¹¹⁴ V letu 2020 so bile v vzorec poročanja vključene tri nove lizinške družbe. Njihov delež v novih poslih je v letu 2020 predstavljal 7,3 %, kar je v obravnavanem obdobju zmanjšalo učinek padca novih poslov za 5,7 odstotne točke.

¹¹⁵ Lizinški posli so vrednoteni po financirani vrednosti brez financiranja zaloga.

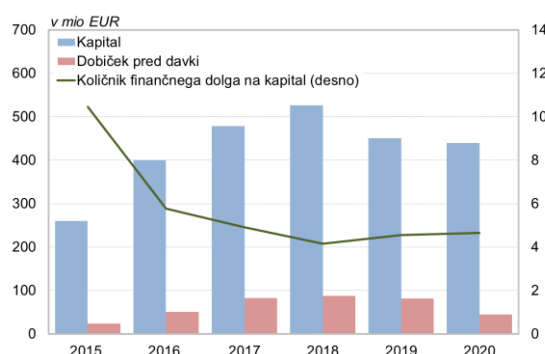
¹¹⁶ Vključitev novih družb v vzorec poročevalcev je vplivala na stanje poslov in tudi na delež zamud nad 90 dni. Brez upoštevanja novih družb bi se stanje poslov zmanjšalo za 7,1 %, delež terjatev v zamudi nad 90 dni pa bi se zmanjšal nekoliko manj.

Zamude nad 90 dni so se tudi v letu 2020 zmanjšale, posledice pandemije Covid-19 pa se že odražajo v njihovem povečevanju v posameznih segmentih premičninskih poslov. Kljub negativnemu obratu pri premičninskih poslih, se je delež zamud nad 90 dni v primerjavi z letom pred tem zmanjšal za 0,2 odstotne točke na 4,3 %, saj še vedno prevladujejo zamude pri poslih z nepremičninami, vendar pa se njihov prispevek z leti vse bolj zmanjšuje. Pri premičninskih poslih se je v drugi polovici leta 2020 dinamika zmanjševanja zamud nad 90 dni ustavila. Ob koncu leta 2020 so se v primerjavi z letom pred tem že rahlo povečale zamude nad 90 dni pri premičninskih poslih z nefinančnimi družbami, medtem ko so se pri gospodinjstvih še nekoliko zmanjšale. Številne gospodarske družbe ostajajo pri poslovanju posredno ali neposredno odvisne od javnofinančnih pomoči ter ukrepov fiskalne in denarne politike, zato pričakujemo dodatno povečevanje zamud nad 90 dni ob iztekanju državnih pomoči.

Slika 4.3: Stanje in delež poslov v zamudi nad 90 dni pri nefinančnih družbah in gospodinjstvih

Slika 4.4: Gibanje kapitala in dobička

Vir: Banka Slovenije.

V letu 2020 se je močno poslabšala uspešnost poslovanja liziških družb, a so te vseeno poslovale z dobičkom. Dobiček pred davki se je v primerjavi z letom pred tem zmanjšal za 45,6 % na 44,5 mio EUR. K temu sta najbolj prispevala upad prihodkov iz odprave oslabitev iz finančnega najema ter povečanje odhodkov iz oslabitev. Bilančna vsota in kapital sta se v enakem obdobju zmanjšala za 2,7 % oziroma 2,4 %, medtem ko se je kazalnik finančnega dolga na kapital poslabšal za 0,1 odstotne točke na 4,7 %.¹¹⁷

4.2 Zavarovalnice

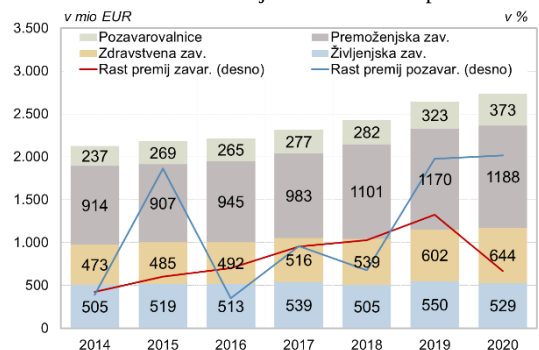
Zavarovalniški sektor je tudi v letu 2020 dosegel premijsko rast zaradi rasti premoženjskih in zdravstvenih zavarovanj. Povečana volatilitnost na finančnih trgih in upad gospodarske aktivnosti sta vplivali na zmanjšanje premij iz življenjskih zavarovanj. Zavarovalnicam se je škodni rezultat zaradi zdravstvenega dela izboljšal, dobičkonosnost pa se je poslabšala. Na padec čistega dobička v letu 2020 so vplivale neugodne razmere na finančnih trgih, nadaljevanje okolja nizkih obrestnih mer, ki zvišuje odhodke dolgoročnega zagotavljanja donosov zavarovanj z vgrajeno garancijo in povečanje zavarovalno-tehničnih rezervacij zaradi zaostrenih poslovnih razmer. Pozavarovalnici sta v letu 2020 skupaj imeli izgubo zaradi povečanja škodnih dogodkov, upada prihodkov iz naložb in povečanja odhodkov iz naložb zaradi oslabitve naložb ter izrazitega povečanja matematičnih rezervacij.

Zavarovalniški sektor je v letu 2020 uspel ohraniti pozitivno rast zbranih bruto premij. Rast se je močno zmanjšala pri zavarovalnicah, medtem ko sta pozavarovalnici uspeli zadržati rast iz predhodnega leta. Zavarovalnice so zaradi negativnih posledic pandemije Covid-19 v primerjavi z letom 2019 poročale o zmanjšanju zbranih bruto premij na področju življenjskih zavarovanj (-3,8 %) ter znižanju rasti zbranih bruto premij na področju premoženjskih (1,7 %) in zdravstvenih (7 %) zavarovanj. Na življenjska zavarovanja je v prvih treh mesecih leta 2020 močno vplivala visoka negotovost na finančnih trgih, ki se je odrazila v zmanjšanju zbranih bruto premij življenjskih zavarovanj, vezanih na enote vzajemnih skladov, medtem ko je upad zbranih bruto premij klasičnih življenjskih zavarovanj negativno vplival na gibanje življenjskih zavarovanj predvsem v zadnjem četrtletju 2020. Na premoženjska zavarovanja je pomembno vplivalo

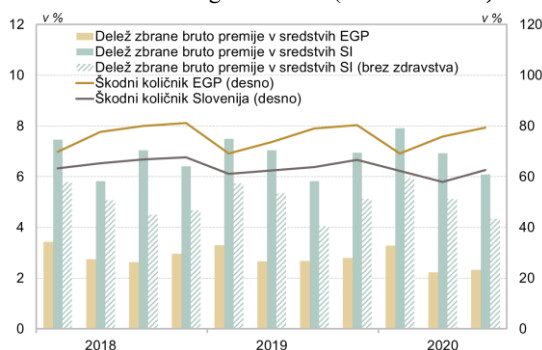
¹¹⁷ Zaradi primerljivosti podatkov smo iz analize in prikazov izločili tiste družbe, ki so v letu 2020 prenehale poročati bilančne podatke in podatke o izkazu uspeha, medtem ko smo upoštevali družbe, ki so bile v letu 2020 vključene v poročanje. Brez izvetja izključenih poročevalcev iz leta 2019 bi se celotni dobiček liziških družb v letu 2020 zmanjšal za 64,2 %, bilančna vsota za 6,7 %, kapital pa za 20,5 %.

znižanje rasti zavarovanja kopenskih motornih vozil in zavarovanja odgovornosti pri njihovi uporabi (predstavljajo 48,7 % premoženjskih zavarovanj) za več kot 7 odstotnih točk na 1,7 %, medtem ko se je za 3,3 % povečalo zavarovanje nepremičnin proti požaru in drugim elementarnim nesrečam (predstavljajo 23 % vseh premoženjskih zavarovanj). Rast zbranih bruto premij iz zdravstvenega zavarovanja je ostala v letu 2020 visoka zaradi podražitve premij dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, ki je bila izpeljana v drugi polovici leta 2019. Pozavarovalnici sta največjo rast zbranih bruto premij zaznali na področju zavarovanja požara in elementarnih nesreč ter kopenskih vozil in zavarovanja odgovornosti pri uporabi kopenskih vozil.

Slika 4.5: Zbrane bruto premije in letne stopnje rasti zavarovanj zavarovalnic in pozav.

Slika 4.6: Zbrana bruto premija v sredstvih in gibanje škodnega količnika (med SI in EGP)

Opomba: Do vključno leta 2017 temeljijo podatki zbranih bruto premij in škodnega rezultata na podlagi agregatnih statističnih poročil, po letu 2017 pa na podlagi poročil, skladnih s Solventnostjo II. Na desni sliki so prikazani podatki do Q3 2020, ker podatki za Q4 2020 za EGP še niso bili objavljeni. Pri izračunu škodnega količnika smo upoštevali kumulativne podatke izplačanih bruto škod in zbranih bruto premij ob zaključku vsakega četrtletja.

Vir: AZN, EIOPA, Banka Slovenije, lastni izračuni.

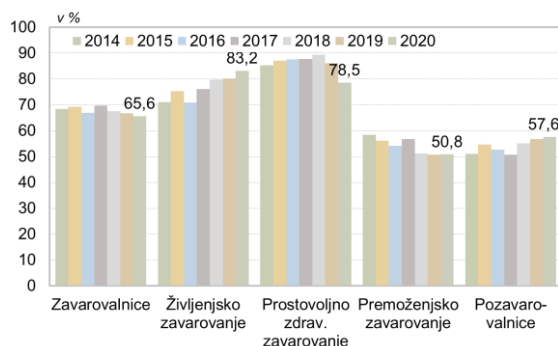
Zavarovalnice, ki poslujejo v Sloveniji, so se v prvih devetih mesecih¹¹⁸ leta 2020 boljše odrezale od povprečja zavarovalnic znotraj Evropskega gospodarskega prostora (EGP). Zavarovalnice v Sloveniji so imele višjo rast zbranih bruto premij in tudi boljši škodni količnik, a so se razmere v Sloveniji v primerjavi z EGP poslabšale v tretjem četrtletju, ko so zavarovalnice zaznale nadaljnji upad zbranih bruto premij, ki pa je še vedno predstavljal 6,1 % sredstev oziroma 4,3 % sredstev, če ne upoštevamo zbrane bruto premije iz zdravstvenega dela.¹¹⁹

Zavarovalnice so v letu 2020 poročale o izboljšanju škodnega količnika v primerjavi z letom pred tem, negativne posledice pandemije pa so se odražale predvsem v življenjskem delu zavarovanj. Zavarovalnicam se je škodni rezultat v letu 2020 medletno zmanjšal za 1,1 odstotne točke, pozavarovalnicam pa povečal za 1,2 odstotne točke. Zavarovalnicam je uspelo izboljšati škodni količnik zaradi zmanjšanja izplačil iz prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja, kjer so zabeležili tudi najvišjo rast zbranih bruto premij. V premoženjskem delu je škodni količnik ob hkratnem povečanju zbranih bruto premij in izplačil ostal nespremenjen. V življenjskem delu se je škodni količnik povečal za več kot tri odstotne točke zaradi povečanja izplačil iz klasičnih življenjskih zavarovanj in izrazitejšega zmanjšanja zbranih bruto premij življenjskih zavarovanj, vezanih na enote vzajemnih skladov. Pozavarovalnici sta kljub stabilni rasti zbranih bruto premij zabeležili rahlo poslabšanje škodnega rezultata, zaradi povečanja izplačil iz (po)zavarovanj različnih finančnih izgub ter (po)zavarovanja požara in elementarnih nesreč.

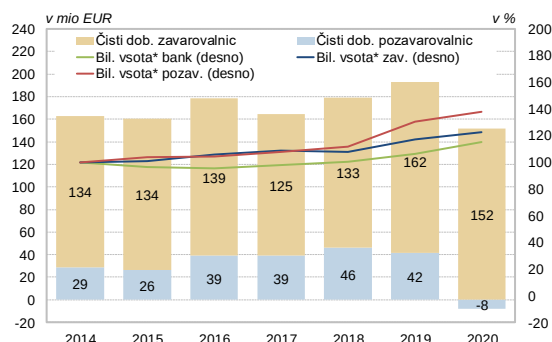
¹¹⁸ V času priprave gradiva podatkov za EGP za Q4 2020 še ni bilo na razpolago.

¹¹⁹ Učinki sprememb cen dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja pomembno vplivajo na zbrano bruto premijo zdravstvenega dela v Sloveniji, zato smo prikazali tudi gibanje brez tega učinka.

Slika 4.7: Škodni količnik pomembnejših zavarovalnih vrst

Slika 4.8: Čisti dobiček in bilančna vsota

Opomba: Zavarovalniški podatki na desni sliki temeljijo na agregiranih bilančnih podatkih, na levi sliki pa na podlagi poročil Solventnost II.

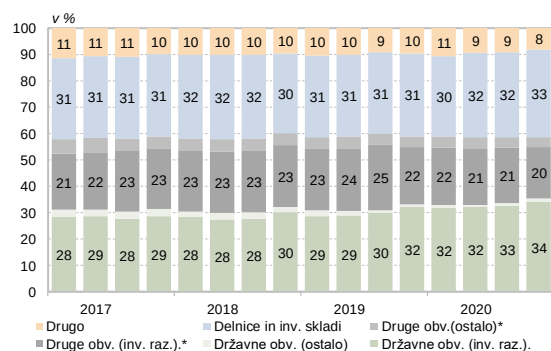
Desna slika: * Bilančna vsota (indeksirano): 2014 = 100.

Vir: AZN, Banka Slovenije.

Dobičkonosnost zavarovalnic se je v letu 2020 poslabšala, skupni poslovni rezultat obeh pozavarovalnic pa je bil negativen. Zavarovalnice so poročale o 6,1-odstotnem upadu dobička v primerjavi z letom pred tem. Na slabši poslovni rezultat sta na strani prihodkov vplivala poslabšanje škodni količnik iz življenjskega dela zavarovanj in zmanjšanje prihodkov iz naložb zaradi neugodnih razmer na finančnih trgih. Izid iz življenjskih zavarovanj in prihodki iz naložb so se skupaj zmanjšali za 16,6 %, medtem ko se je izid iz premoženjskih zavarovanj (ob upoštevanju tudi zdravstvenega dela) povečal za 20 %. Na strani odhodkov pa so se pomembno povečali odhodki iz naložb zaradi povečanja oslabitve naložb in povečanja drugih odhodkov iz zavarovanj. Zaradi aktualnih poslovnih razmer je na poslovni rezultat vplivalo tudi povečanje zavarovalno-tehničnih rezervacij. Pozavarovalnici sta ob zaključku leta poročali o izgubi v skupni višini 8 mio EUR. K temu so prispevali številni škodni dogodki, ki so odhodke za škode povečali za 13,6 %, upad prihodkov iz naložb za 76,6 % in več kot podvojitev odhodkov iz naložb zaradi oslabitve naložb. Na nastalo izgubo je vplivalo tudi izrazito povečanje matematičnih rezervacij, saj pozavarovalnici pričakujejo, da bosta morali nositi del stroškov zaradi pandemičnih obratovalnih zastojev.

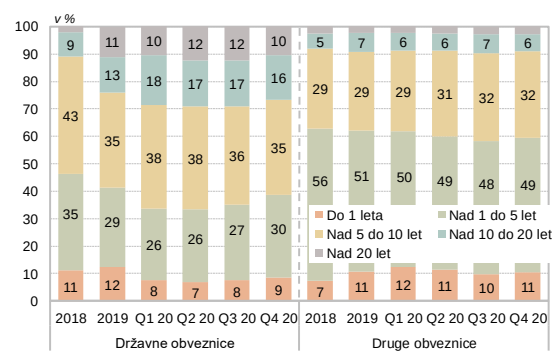
Tržna tveganja ostajajo zaradi Covid-19 povečana, medtem ko struktura naložb (po)zavarovalnic ostaja stabilna. (Po)zavarovalnice so v letu 2020 povečale izpostavljenost do državnih obveznic investicijskega razreda (bonitetna ocena vsaj BBB-), ob tem pa so izbirale predvsem državne obveznice z bonitetno oceno višjo od BBB+ oziroma Baa1. Da bi nadomestile manjši donos, ki ga zagotavljajo tovrstne naložbe, so (po)zavarovalnice posegale predvsem po obveznicah z daljšo ročnostjo, kar se je odražalo v povečanju izpostavljenosti do državnih obveznic s preostalo ročnostjo nad 10 let. Naložbe v podjetniške obveznice so se nekoliko zmanjšale, medtem ko se je preostala zapadlost teh v portfelju podaljšala. Delež sredstev v drugih oblikah naložb (nepremičnine, gotovina, depoziti in strukturirani produkti) se je prav tako zmanjšal, medtem ko se je povečal delež naložb v lastniške vrednostne papirje (naložbe v delnice in investicijske sklade).

Slika 4.9: Struktura naložb (po)zavarovalnic v vrednostne papirje

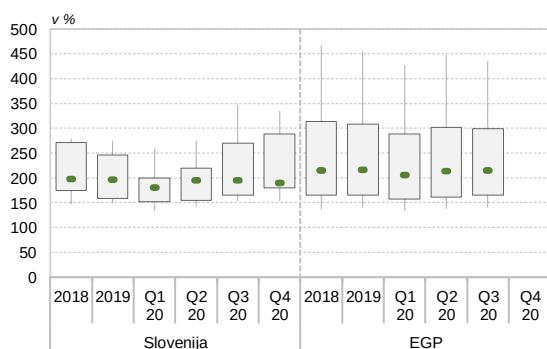
Vir: AZN, Banka Slovenije.

Slika 4.10: Struktura naložb (po)zavarovalnic v obveznice po ročnosti

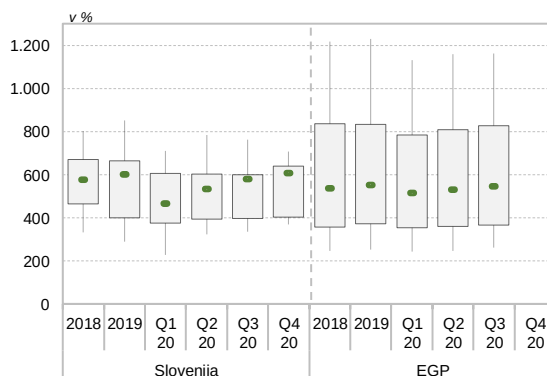

Kapitalska ustreznost zavarovalnic v Sloveniji se je zaradi pandemije Covid-19 nekoliko bolj poslabšala od povprečnega poslabšanja v EGP. Do poslabšanja je prišlo v prvem četrtletju leta 2020, ko se je na finančnih trgih močno povečala volatilitnost. S stabilizacijo razmer na finančnih trgih v preostanku leta 2020 se je nekoliko popravila tudi kapitalska ustreznost zavarovalnic. Mediana kapitalske ustreznosti glede na solventnostni kapital (količnik SCR) se je pri zavarovalnicah, ki poslujejo v Sloveniji, do konca leta 2020 popravila na 190 % (4 odstotne točke pod vrednostjo iz decembra 2019), medtem ko se v EGP ni znižala pod 200 % in ob koncu tretjega četrtletja 2020 znašala 215 %. V Sloveniji se je v primerjavi z letom pred tem povečalo tudi število zavarovalnic s količnikom SCR pod 200 % s pet na sedem zavarovalnic od 14. Tudi kapitalska ustreznost glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital (količnik MCR) je v Sloveniji nekoliko bolj zanihala od povprečja v EGP, vendar se je med letom popravila in ob koncu leta je mediana količnika MCR za nekaj odstotnih točk presegla raven iz decembra 2019 (zvišala se je na 607 %), prav tako je bila tudi nad povprečjem količnika MCR v EGP v drugem in tretjem četrtletju 2020.

Slika 4.11: Kapitalska ustreznost glede na zahtevani solventnostni kapital (zavarovalnice)

Slika 4.12: Kapitalska ustreznost glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital (zav.)

Opomba: Kot spodnja in zgornja meja sta uporabljena 10. in 90. percentil. Podatki za EGP so prikazani do Q3 2020, ker podatki za Q4 2020 še niso bili objavljeni.

Vir: EIOPA, AZN, Banka Slovenije.

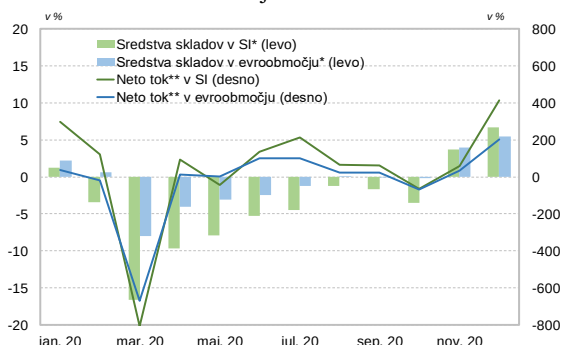
Pandemija Covid-19 je na zavarovalniški sektor vplivala na več področjih, največje posledice pa so izhajale iz tržnega tveganja, ki je vplivalo na znižanje kapitalske ustreznosti. Ta je bila pred izbruhom pandemije na visoki ravni, kar je prispevalo k temu, da so zavarovalnice razmeroma dobro prenesle silovit pritisk v prvem četrtletju leta 2020. Kljub rasti zbranih bruto premij in boljšemu škodnemu količniku so se posledice pandemije odražale tudi v padcu dobičkonosnosti (po)zavarovalnic. Poslabšanje makroekonomskih razmer se po navadi z zamikom odraža v gibanju zbranih bruto premij, kar bi lahko ob trenutnih razmerah poslabšalo poslovanje zavarovalniškega sektorja tudi v letu 2021. Na dobičkonosnost (po)zavarovalnic bo tudi v prihodnje negativno vplivalo nadaljevanje okolja izredno nizkih obrestnih mer, ki se kaže v upadanju prihodkov iz naložbenega dela in v upadu zanimanja za zavarovalniške produkte.

4.3 Vzajemni skladi

Domači vzajemni skladi so v letu 2020 kljub pandemiji Covid-19 zabeležili najvišji letni neto priliv sredstev v sklade v zadnjih desetih letih. Naložbe v vzajemne sklade so ponovno povečale tudi nefinančne družbe, ki so v zadnjih letih večinoma prodajale svoje naložbe. Zaradi hitrega okrevanja na borzah so vrednosti enot premoženja skoraj pri vseh vrstah skladov dosegle ali presegle vrednosti pred razglasitvijo pandemije. A hitra rast na borzah je dodatno poglobila razhajanja med rastjo tečajev in finančnimi kazalniki poslovanja družb, kar postavlja pod vprašaj stabilnost hitrega okrevanja. Ključno tveganje za vzajemne sklade ostaja tržno tveganje. Odpornost domačih vzajemnih skladov ostaja dobra.

Po izjemnem zmanjšanju vrednosti naložb na delniških trgih v času spomladanskega vala pandemije je v preostanku leta 2020 na borzah sledilo hitro okrevanje, kar se je odražalo tudi v rasti vrednosti sredstev skladov. Domači vzajemni skladi so v primerjavi z drugimi vzajemnimi skladi v evroobmočju zaznali v povprečju večji padec vrednosti zaradi večje izpostavljenosti do delniških naložb. Te so ob koncu leta 2020 predstavljale več kot 70 % vseh naložb, medtem ko je ta delež znotraj evroobmočja predstavljal nekaj več kot 30 %. Volatilitnost na finančnih trgih se še ni vrnila na predkrizno raven, prav tako so ob koncu leta 2020 razhajanja med rastjo borznih tečajev in finančnimi kazalniki poslovanja delniških družb na borzah ostala velika. Verjetnost ponovnega preobrata na borzah je visoka, s tem pa je povečano tudi tržno tveganje.

Slika 4.13: Primerjava gibanja sredstev in neto toka sredstev v sklade med Slovenijo in evroobmočjem

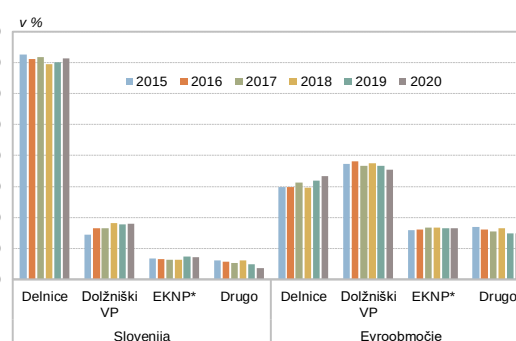
Opombe: Denarni skladi na slikah niso prikazani.

Leva slika: * Sprememba stanja v primerjavi z decembrom 2019. ** Odstotna sprememba glede na mesečno povprečje doseženo v letu 2019.

Desna slika: * Enote kolektivnih naložbenih podjetij.

Vir: ECB SDW, Banka Slovenije, lastni izračuni.

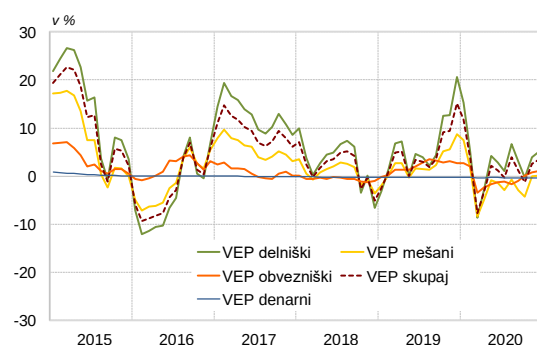
Slika 4.14: Naložbena struktura vzajemnih skladov po vrsti vrednostnih papirjev

Hitro okrevanje na borzah je ugodno vplivalo tudi na neto vplačila v sklade. Tako domači kot tuji vzajemni skladi so po razglasitvi pandemije v marcu leta 2020 poročali o izrazitem neto odlivu sredstev iz skladov, ki je pri domačih skladih dosegel 1,8 % sredstev, doseženih konec leta 2019, medtem ko so v evroobmočju zabeležili odliv v višini 1,9 % sredstev. V preostalih mesecih so domači in tuji skladi poročali o neto prilivu sredstev.¹²⁰

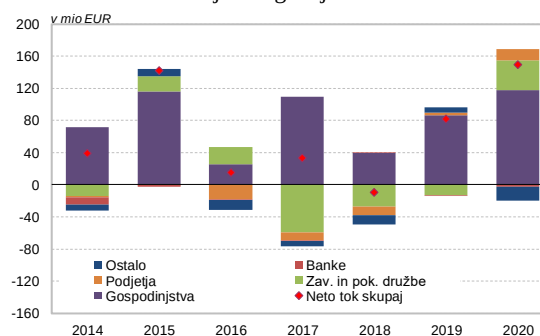
Likvidnostne težave, ki so zajele večje denarne sklade po evroobmočju in sklade z naložbeno politiko, usmerjeno predvsem v podjetniške obveznice, so ostale omejene in kratkotrajne. K temu je prispeval tudi pozitiven razplet na borzah, kjer so predvsem delniški borzni indeksi do konca leta 2020 dosegli in ponekod tudi presegli najvišje vrednosti, dosežene pred razglasitvijo pandemije. To se je odražalo tudi v rasti vrednosti enot premoženja (VEP) domačih delniških skladov, medtem ko je VEP mešanih in obvezniških skladov ostal nespremenjen oziroma je le rahlo presegel vrednosti, dosežene konec leta 2019, rast VEP domačih denarnih skladov pa je bila v letu 2020 negativna.

Slika 4.15: Medletna rast domačih vzajemnih skladov

Vir: ATVP, Banka Slovenije.

Slika 4.16: Neto tok sredstev v vzajemne sklade po sektorjih vlagateljev

Vlagatelji so s povečevanjem neto vplačil v vzajemne sklade v letu 2020 sledili dogajanju na borzah. Domači vzajemni skladi so v letu 2020 zabeležili visokih 150 mio EUR neto vplačil oziroma 81,4 % več kot v letu 2019. Ob tem se je nekoliko spremenila struktura neto vplačil. Poleg gospodinjstev, ki so tradicionalno največji varčevalci v vzajemnih skladih, so naložbe v vzajemne sklade okrepile tudi nefinančne družbe in zavarovalnice. Glavnino neto prilivov so tako nefinančne družbe kot zavarovalnice izvedle v juliju, novembru in decembru 2020. Nefinančne družbe so glavnino svojih naložb v vzajemne sklade usmerile v obvezniške in denarne sklade (85,6 % od 15 mio EUR), zavarovalnice pa so večino svojih naložb v vzajemne sklade, podobno kot so to storila gospodinjstva, usmerile v delniške sklade (87,6 % od 39 mio EUR). Za

¹²⁰ V zgornjem delu analize (primerjava med domačimi vzajemnimi skladi in ostalimi vzajemnimi skladi, ki se tržijo v evroobmočju) nismo upoštevali podatkov denarnih skladov, saj se ti v ECB SDW ne poročajo skupaj z ostalimi statističnimi podatki o poslovanju vzajemnih skladov, ampak kot del statistike denarnih finančnih institucij.

nefinančne družbe in zavarovalnice varčevanje v vzajemnih skladih ni njihova temeljna dejavnost, zato lahko predvidevamo, da so ta vplačila bolj kratkoročna, kar bi lahko ob obratu trenda na borzah še dodatno okrepilo odlive iz vzajemnih skladov. Po drugi strani so neto vplačila gospodinjstev v letu 2020 dosegla visokih¹²¹ 118 mio EUR. Samo v januarju in februarju preteklega leta so gospodinjstva skupaj neto vplačala nadpovprečnih 44 mio EUR. Po razglasitvi pandemije je v marcu sledil najvišji skoraj 20 mio EUR neto mesečni odliv sredstev gospodinjstev v zadnjih letih, ki ni presegel mesečnega povprečnega vplačila v predhodnih dveh mesecih. Gospodinjstva so tudi v preostanku leta v povprečju vplačevala po 9 mio EUR mesečno, izjema je bil še december, ko so vplačala nadpovprečnih 26 mio EUR.

Tržne razmere so bile v letu 2020 zelo zahtevne, kljub temu domači vzajemni skladi niso imeli večjih težav z ohranjanjem likvidnosti. Po podatkih ATVP pri nobenem vzajemnem skladu v upravljanju domačih družb za upravljanje ni bil uporabljen ukrep za ustavitev izplačil oziroma delne zaustavitve izplačil, prav tako noben DZU ni poročal o težavah z likvidnostjo ali vrednotenjem vrednosti sredstev. Odpornost domačih vzajemnih skladov ob povišanih tveganjih na borzah ostaja razmeroma dobra.

¹²¹ Porast vplačil gospodinjstev v vzajemne sklade je primerjavi z letom 2019 znašal 36,9 %, porast vlog gospodinjstev pri bankah pa je v enakem obdobju znašal 10,2 %. Ne glede na to je povečanje vplačil v vzajemne sklade v letu 2020 predstavljalo le 5,7 % porasta vlog gospodinjstev.

5 MAKROBONITETNA POLITIKA ZA BANČNI SISTEM IN LIZINŠKE DRUŽBE

Makrobonitetna politika je politika, s katero se identificirajo, spremljajo in ocenjujejo sistemska tveganja za finančno stabilnost z namenom zaščite stabilnosti celotnega finančnega sistema, kar vključuje povečanje odpornosti finančnega sistema ter preprečevanje in zmanjševanje kopičenja sistemskih tveganj, s čimer se zagotavlja trajnostni prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti.¹²² Instrumentarij makrobonitetne politike Banke Slovenije, ki obsega makrobonitetni omejitvi izplačila dobičkov bank (ukrep, spremenjen februarja 2021) oziroma lizinških družb, makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva, proticiklični kapitalski blažilnik, blažilnik za druge sistemsko pomembne banke, makrobonitetni likvidnostni ukrep (t. i. GLTDF) in makrobonitetne omejitve depozitnih obrestnih mer, se v drugi polovici leta 2020 ni spreminjal. Ob razglasitvi epidemije se je pri ukrepih omejevanja kreditiranja prebivalstva ponovno aktivirala možnost neupoštevanja začasno znižanih dohodkov.

Okvir 5.1: Tvegana rast (GaR)¹²³ in makrobonitetna politika

Namen makrobonitetne politike je ublažiti vpliv sistemskih finančnih šokov na realni sektor. Izziv pri obvladovanju tveganj je povezan z dejstvom, da osnovnih finančnih ranljivosti ni mogoče neposredno opazovati, jih je pa mogoče omiliti, ko se pojavijo šoki, ki negativno vplivajo na realno gospodarsko aktivnost. Razvoj okvira za ocenjevanje vpliva makrobonitetne politike na zmanjšanje negativnega tveganja za rast BDP je zato pomembna komponenta širše opredeljene makrobonitetne naravnosti¹²⁴ Slovenije.

Analiza tvegane rasti (GaR) po svoji definiciji išče povezave med makrofinančnimi pogoji (spremenljivkami) in verjetnostno porazdelitvijo prihodnje rasti realnega BDP. Ena od prednosti pristopa GaR je, da upošteva celotno porazdelitev rasti, vključujoč tako tveganja za upočasnitev kakor tudi (manj) pregrevanje ekonomske aktivnosti. Zagotavlja tudi okvir za analiziranje ključnih dejavnikov prihodnje rasti BDP ter njihovo relativno pomembnost, ki se spreminja vzdolž verjetnostne porazdelitve rasti in glede na napovedni horizont.

Verjetnostna distribucija gospodarske rasti, ki jo dobimo v okviru analize GaR, temelji na prevladujočih makrofinančnih pogojih, rezultati pa se lahko bistveno razlikujejo glede na izbiro makrofinančnih spremenljivk. Zdi se, da so številne spremenljivke potencialno pomembne za razlago dinamike rasti BDP, vendar pa njihove trajektorije medsebojno niso popolnoma neodvisne, saj odražajo podobne makrofinančne pojave. Empirični primeri analize GaR drugih držav kažejo, da se v praksi najbolj odrežejo tri široke skupine, ki zajemajo (i) finančne pogoje, (ii) makrofinančne ranljivosti (npr. finančni vzvod) in (iii) ostale (zunanje) dejavnike. Vsaki od teh skupin je prirejena množica potencialnih spremenljivk, ki najbolj odslkava stanje in dinamiko v tej skupini spremenljivk. Proučevano obdobje analize je od drugega četrtletja 2002 do konca 2020.

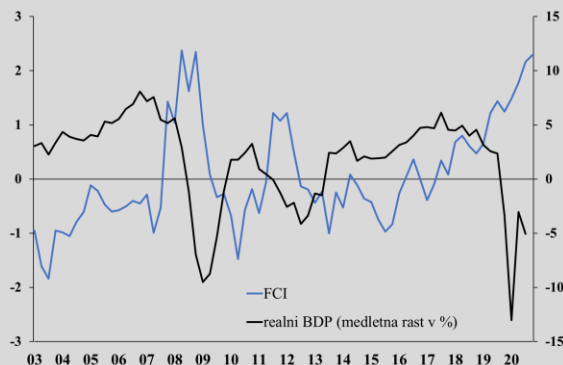
Z uporabo kvantilne regresije je bila ocenjena prihodnja realna rast BDP, pri čemer so bile pojasnjevalne spremenljivke finančni pogoji, sistemsko tveganje, širši makroekonomski pogoji in makrobonitetna politika. Najpomembnejša dejavnika pri razvoju repnega tveganja sta spremenljivki indeks finančnih pogojev (FCI) in indeks sistema tveganja (SRI), ki sta na slikah prikazani skupaj z letno realno rastjo BDP.

¹²² 2. člen Zakona o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema, Uradni list RS, št. 100/2013.

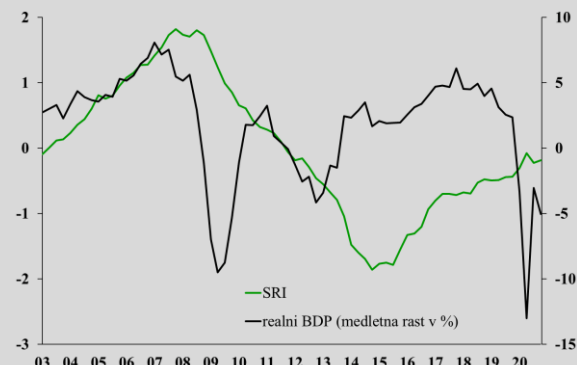
¹²³ Angl. Growth-at-Risk.

¹²⁴ Angl. macroprudential stance.

Slika 5.1: Indeks finančnih pogojev (FCI) in letna realna rast BDP

Slika 5.2: Indeks sistemskega tveganja (SRI) in letna realna rast BDP

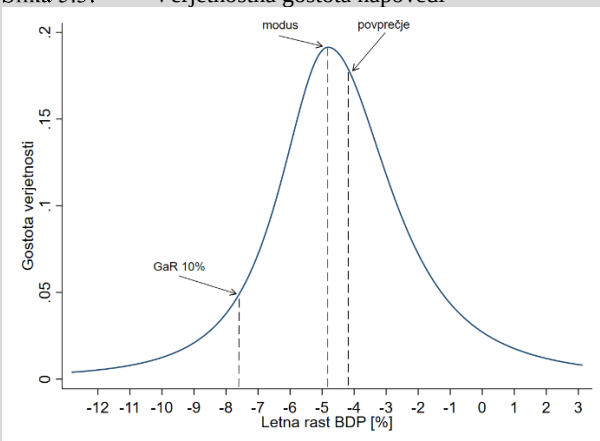

Opomba: Leva slika: veliki padci realne rasti BDP običajno sovpadajo z velikimi porasti FCI. FCI odraža pojave finančnih negotovosti s kratkoročnimi učinki. FCI – leva os; rast BDP v % – desna os. Desna slika: domači kazalnik sistemskega tveganja (SRI) je negativno povezan z rastjo BDP, vendar je primerjavi s slednjim manj spremenljiv, saj zajema razlike v finančnih neravnovesjih in ranljivosti s srednjeročnimi posledicami. SRI je sestavljeni indeks šestih kazalnikov zgodnjega opozarjanja. SRI – leva os; rast BDP v % – desna os.

Vir: Banka Slovenije.

Po izvedbi ocen kvantilne regresije je bila pogojna porazdelitev prihodnjih rasti BDP 4 četrtletja vnaprej izračunana s prileganjem parametrični nesimetrični t-porazdelitvi napovedanih vrednosti rasti, ocenjenih s kvantilno regresijo. Tvegana rast pri 10 % (GaR 10 %) ustreza vrednosti stopnje rasti BDP, levo od katere je ploščina pod krivuljo gostote verjetnosti enaka 0,1. Na podlagi podatkov iz analiziranega obdobja je bila tvegana rast pri 10 % ocenjena -7,6 %.¹²⁵

Slika 5.3: Verjetnostna gostota napovedi

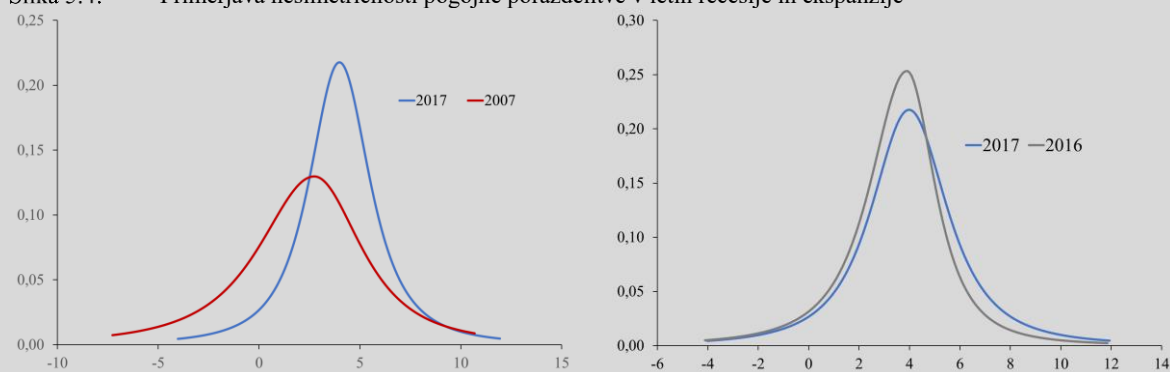
Vir: Banka Slovenije.

Časovna dinamika verjetnostne porazdelitve prihodnjih napovedanih stopenj rasti BDP kaže, da je med recesijami porazdelitev bolj levo nesimetrična, medtem ko je v obdobjih ekspanzije bolj desno simetrična.¹²⁶ Asimetrija v časovnem razvoju pogojne porazdelitve prihodnje rasti BDP kaže, da se tveganje negativne rasti v času spreminja veliko močneje kot tveganje v pozitivno smer. Ob upoštevanju teh ugotovitev je narejena primerjava asimetričnosti pogojnih porazdelitev realne rasti slovenskega BDP med letoma 2007 in 2017 ter med letoma 2016 in 2017. Vidno je, da sta porazdelitvi v letih 2016 in 2017 (leti ekspanzije) bolj simetrični, kar ustreza napovedim v literaturi. Po drugi strani pa je levi rep porazdelitve rasti v letu 2007 (predkrizno obdobje) debelejši in ima večjo verjetnostjo recesije (območje levo od 0-odstotne rasti) v primerjavi z letom 2017.

¹²⁵ Z drugimi besedami, ocenjena verjetnost da bo rast BDP nižja od -7,6 % je manjša od 10%.

¹²⁶ Glej na primer Adrian, T., Boyarchenko, N., Giannone, D. (2019). Vulnerable growth. American Economic Review, 109 (4), 1263–1289.

Slika 5.4: Primerjava nesimetričnosti pogojne porazdelitve v letih recesije in ekspanzije

Vir: Banka Slovenije.

Model tvegane rasti je lahko močno orodje za analizo finančne stabilnosti, saj omogoča dinamično kvantifikacijo makrobonitetnih ukrepov in njihovih učinkov ter časovnih interakcij na kratki in srednji rok. Prednost pristopa GaR za makrobonitetno politiko je v tem, da fleksibilno zajema nelinearno interakcijo med šoki, finančnimi pogoji in ekonomskimi razmerami, kot jih napoveduje teorija, ter tako ponuja pomoč pri vodenju makrobonitetne politike.¹²⁷ Nedavne študije namreč zagotavljajo dokaze o pozitivnih učinkih makrobonitetne politike na levi rep porazdelitve rasti BDP.¹²⁸ Tovrstne analize naj bi bile sčasoma vključene tudi v oceno makrobonitetne politike v Sloveniji.

Makrobonitetna omejitev razdelitev dobičkov bank

V Banki Slovenije smo zaradi gospodarskih posledic epidemije Covid-19 na podlagi priporočila Odbora za finančno stabilnost aprila 2020 uvedli začasno omejitev izplačila vseh dobičkov bank in hranilnic. Cilj ukrepa je bil povečati odpornost finančnega sistema na finančne šoke, ohranjati finančno stabilnost, preprečiti nastanek motenj v finančnem sistemu in zmanjšati kopičenje sistemskih tveganj, ki izhajajo iz krize Covid-19. Ukrepi so veljali za vse banke in hranilnice, ki imajo sedež v Republiki Sloveniji.

Namen ukrepa je ohranitev kapitala bank, da bi slovenski bančni sistem lažje prenesel potencialne izgube zaradi pandemije Covid-19 ter še naprej zagotavljal oskrbo gospodarstva in državljanov s krediti. Makrobonitetni ukrep uresničuje vmesni cilj makrobonitetne politike, ki je omejiti sistemski vpliv izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšal moralni hazard.

Gospodarska in finančna negotovost zaradi pandemije Covid-19 ostaja visoka tako v Sloveniji kot v večini držav članic EU. V decembru 2020 smo zato na ravni ESRB in ECB sprejeli priporočila, s katerimi smo na ravni EU podaljšali omejitev delitev dobičkov bank z določenimi izjemami dopustnih izplačil. V Banki Slovenije smo sledili priporočiloma ESRB (ESRB/2020/7 in ESRB/2020/15), ki sta naslovljeni na relevantne organe držav članic. Odbor za finančno stabilnost (OFS/2021/1)¹²⁹ je izdal novo priporočilo, v katerem je ponovno pozval nadzorne organe, naj nadzorovanim subjektom izdajo ukrep, usmerjen v omejitev ali previdnost pri izplačilu dobičkov. Posledično smo v Banki Slovenije v februarju 2021 podaljšali in prilagodili makrobonitetni ukrep iz leta 2020, s katerim bankam in hranilnicam v zaostrenih razmerah pandemije Covid-19 začasno omejujemo razdelitev dobičkov.¹³⁰

Ukrep v delu, ki se nanaša na izplačilo dobičkov v obliki dividend, odkupa lastnih delnic ali uporabe dobička za druge namene, ostaja zavezujoč. Izjemoma dopušča izplačilo, in sicer, če je kumulativni dobiček banke v prvem četrtletju 2021 pozitiven. Pri tem izplačilo ne sme preseči nižjega od naslednjih kriterijev:

- 15 % kumulativnega dobička banke na posamični podlagi iz poslovnih let 2019 in 2020 ali
- 0,2 % količnika navadnega lastniškega temeljnega kapitala banke na posamični podlagi po stanju konec leta 2020.

¹²⁷ Obdobja nizkih prihodnjih stopenj rasti na repu porazdelitve bi tako nakazovala na velika negativna tveganja, makrobonitetna naravnost bi postala ohlapna (ali rahljajoča) in obratno.

¹²⁸ Glej npr. Duprey, T., and Uebfeldt, A. (2020). Managing GDP Tail Risk, Staff Working Papers 20-3, Bank of Canada.

¹²⁹ Priporočilo OFS/2021/1 o izplačilu dobičkov finančnih družb, 25. 1. 2021.

¹³⁰ Sklep o makrobonitetni omejitvi razdelitev dobičkov bank, Uradni list RS, št. 21/2020.

Ukrep torej sledi vsebini priporočila ECB (ECB/2020/62), ki je naslovljeno na pomembne banke oziroma pristojne nacionalne organe glede ureditve za manj pomembne banke.

Omejitev izplačila variabilnih prejemkov opredeljenim zaposlenim, ki je bila v letu 2020 del zavezujočega makrobonitetnega ukrepa, je bila v letu 2021 spremenjena v priporočilo. Zneski variabilnih prejemkov opredeljenih zaposlenih niso imeli sistemsko relevantnega vpliva na višino kapitala bančnega sistema. Ne glede na to pa je primerno, da tudi ti zaposleni delijo usodo gospodarstva in banke, v kateri so zaposleni, zato smo ukrep ohranili v obliki priporočila.

V tabeli 5.1 je podana simulacija izplačil dividend na podlagi danih omejitev. Če bi vse banke izplačale dividende v višini 15 % akumuliranega dobička iz leta 2019 in 2020 bi znašal skupni znesek izplačila 122 mio EUR. Če bi banke izplačale dividende v višini 0,2 odstotne točke količnika CET1 bi znašal znesek izplačila 42,7 mio EUR. Ker morajo banke upoštevati nižjo mejo od zgoraj navedenih kriterijev znaša maksimalni znesek, ki ga banke lahko izplačajo, 42,1 mio EUR. Za večino bank je kriterij izplačila 0,2 odstotne točke količnika CET1 bolj omejujoč.

Tabela 5.1: Simulacija izplačil dobička

Akumulirani dobiček 2019 in 2020	CET1 (v mio EUR)	Tveganju prilagojena aktiva (v mio EUR)	Maksimalno izplačilo na podlagi akumuliranega dobička (v mio EUR)	Maksimalno izplačilo na podlagi 20 o.t. CET 1 (v mio EUR)	Maksimalno izplačilo ob upoštevanju pogoja, da lahko banke izplačajo nižje od obeh kriterijev (v mio EUR)
813,6	3776,6	21352,8	122,0	42,7	42,1

Opomba: V simulaciji so upoštevane samo banke s pozitivnim poslovnim rezultatom v letu 2019 in 2020. Iz simulacije je izvzeta SID banka, saj v skladu s 3. odstavkom 4. člena Zakona o Slovenski izvozni in razvojni banki (Uradni list RS, št. 56/08, 20/09, 25/15 – ZBan-2 in 61/20 – ZDLGPE) banki bilančnega dobička ni dovoljeno uporabiti za razdelitev delničarjem. Pri eni izmed bank je zaradi omejitev iz sklepa upoštevan samo dobiček iz leta 2020. Izračuni so narejeni ob predpostavki, da je bil poslovnih rezultat bank v prvem četrtletju 2021 pozitiven.

Vir: Banka Slovenije, lastni preračuni.

Makrobonitetni ukrep velja do konca septembra 2021, vendar pa lahko Banka Slovenije ob pomembnem zmanjšanju tveganj ukrep predčasno prekliče ali ob povečanju tveganj podaljša njegovo veljavnost.¹³¹

Okvir 5.2: Ocena vpliva ukrepa za omejitev razdelitve dividend bank z uporabo modela DSGE

V tem okviru je prikazana simulacija vplivov ukrepa omejitve razdelitve dividend bank na kreditiranje, naložbe in proizvodnjo. Pri tem se upoštevata dva scenarija. Po obeh scenarijih gospodarstvo prizadene šok, ki vpliva na produktivnost in na tveganost kreditov nefinančnim družbam. Pri prvem scenariju ni ukrepa za omejitev razdelitve dividend, pri drugem pa je uveden. S primerjavo rezultatov je mogoče oceniti učinkovitost ukrepa za krepitev funkcije finančnega posredništva bančnega sistema in stabilizacijo gospodarstva.

Uporabljeni model je dinamični stohastični model splošnega ravnotežja (DSGE) avtorjev Clerc et al. (2015),¹³² umerjen za slovensko gospodarstvo. Model upošteva pomembno značilnost sodobnega gospodarstva, ki, poleg drugih razlogov, upravičuje sprejetje ukrepov za regulacijo ravni kapitala bank in njihove kreditne aktivnosti, in sicer možnost stečaja kreditojemalca. Model vključuje optimiziranje finančnih posrednikov (bankirjev), ki prek dveh tipov kreditnih aktivnosti, stanovanjskih posojil gospodinjstvom in posojil nefinančnim družbam, razporejajo svoja sredstva (notranji kapital) skupaj z vlogami – to je s sredstvi, zbranimi z varčevanjem gospodinjstev. Zunanje financiranje za vse kreditojemalce (vključno z bankami) je v obliki brezpogojnega dolga, izpostavljenega tveganju neplačila zaradi kreditopostavljenosti dejavnosti idiosinkratičnega in skupnega tveganja. Ker v modelu obstajajo tri vrste kreditopostavljenosti, ki lahko vsi preidejo med neplačnike, nosi model ime »3D« (D ponazarja *default*). Kreditojemalci so zavarovani z omejeno odgovornostjo. Gospodinjstva in nefinančne družbe za zavarovanje kredita uporabljajo stanovanjske nepremičnine oziroma kapital nefinančnih družb. Predpostavlja se, da neplačila povzročajo »mrtvo izgubo«.

Utemeljitev obstoja makrobonitetne politike izhaja iz dveh ključnih distorzij, povezanih z zunanjim financiranjem. Posledica obeh je spodbujanje bank k prevelikemu zadolževanju in izpostavljanju čezmernemu kreditnemu tveganju. Prva distorzija izhaja iz omejene odgovornosti bank in obstoja jamstva za vloge. Banke zaradi jamstva za vloge prevzemajo tveganje na stroške agencije za jamstvo za vloge (DIA),

¹³¹ Več informacij o ukrepu je na voljo na [spletni strani Banke Slovenije](#).

¹³² Clerc, L., Derviz, A., Mendicino, C., Moyen, S., Nikolov, K., Stracca, L., Suarez, J., in Vardoulakis, P. (2015). »Capital Regulation in a Macroeconomic Model with Three Layers of Default.« *International Journal of Central Banking*, 11(3), str. 9–63.

kar lahko vodi do cenejšega in obsežnejšega kreditiranja bank v primerjavi z optimalnim obsegom ob internalizaciji celotnih stroškov neplačila bank (distorzija oziroma eksternalija omejene odgovornosti).

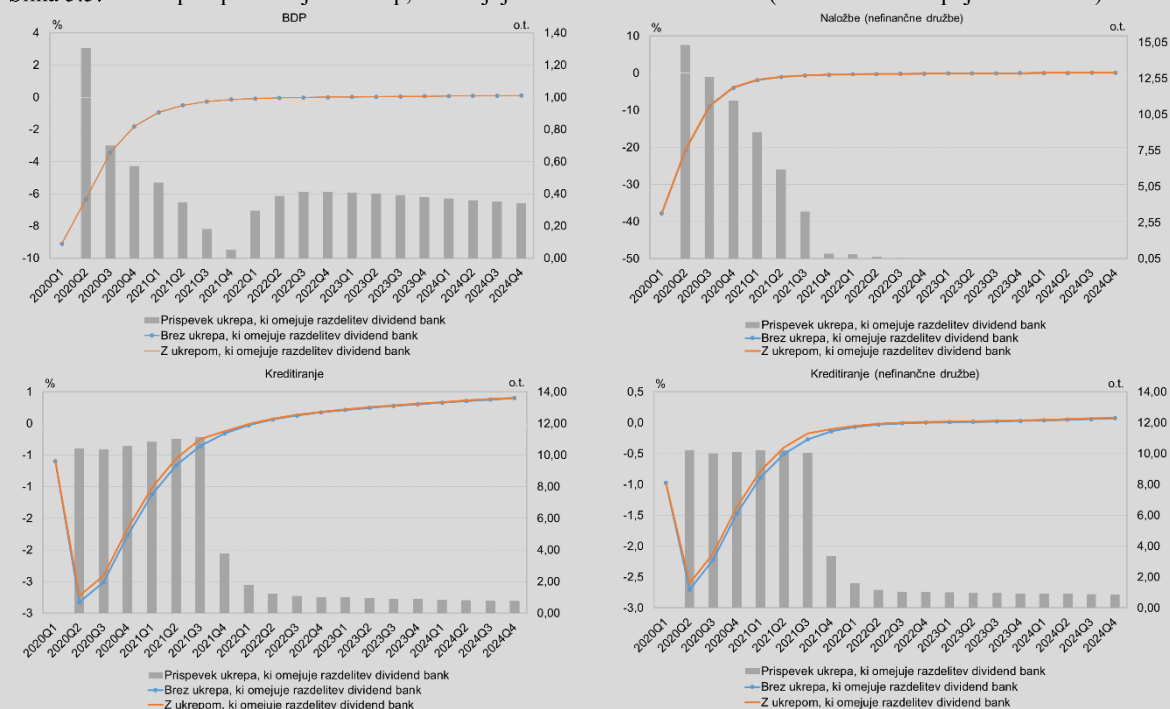
Druga distorzija nastane zaradi predpostavke, da imajo deponenti v primeru stečaja banke določene transakcijske stroške kljub obstoju jamstva za vloge. Banke zato plačujejo premijo za tveganje za vloge, kar povečuje stroške njihovega financiranja, kadar je tveganje propada veliko. Poleg tega se domneva, da je premija za tveganje zaradi pomanjkanja informacij in znanja o poslovanju bank povezana s tveganjem neplačila v celotnem bančnem sistemu, ne pa s tveganjem posamezne banke. Za banke to predstavlja spodbudo za prevzemanje čezmernega tveganja, saj so stroški njihovega financiranja odvisni od odločitev na ravni sistema in ne od lastnih odločitev (distorzija oziroma eksternalija stroškov financiranja bank). Vendar pa je finančni vzvod bank omejen z regulativno kapitalsko zahtevo. Medtem ko taka omejitev praviloma vodi v manjši obseg naložb, pa subvencioniranje tveganja, povezano z jamstvom za vloge, ustvarja potencial za čezmerno ponudbo bančnih kreditov. Model je zato primeren za analizo učinkov različnih oblik kapitalskih zahtev, ki so osrednji instrument makrobonitetne politike, ni pa ga mogoče uporabiti za ocenjevanje vpliva hkratnih ukrepov denarne in fiskalne politike.

Rezultati simulacije

Vpliv pandemije na gospodarstvo je v modelu 3D zajet z dvema šokoma. Prvi povzroči padec produktivnosti, drugi pa povzroči povečanje tveganosti kreditov nefinančnim družbam. Šoka sta umerjena tako, da je zajet padec proizvodnje v prvih dveh četrtletjih 2020, čemur sledi postopno okrevanje. Znižanje BDP in naložb v modelu sta predvsem posledica šoka, ki vpliva na produktivnost, medtem ko je večji del zmanjšanja kreditov mogoče pojasniti s povečano tveganostjo podjetniškega sektorja. Brez ukrepa, ki omejuje razdelitev dividend bank, bi bil padec kreditiranja večji. Z zmanjšanjem dohodka gospodinjstev se znižujejo potrošnja in stanovanjske naložbe. V modelu se zaradi zmanjševanja stanovanjskih in kapitalskih naložb znižuje cena stanovanj oziroma kapitala. Zato se vrednost zavarovanja za kredite znižuje, kar povečuje tveganost bank in s tem premijo za tveganje za vloge.

V drugem scenariju posledice šoka zaradi pandemije Covid-19 ublaži ukrep, ki omejuje razdelitev dividend bank. Predpostavljamo, da se dividende ne izplačujejo od drugega četrtletja 2020 in do tretjega četrtletja 2021, v naslednjih šestih četrtletjih pa se ukrep postopoma sprosti. Zaradi ukrepa se poveča kapital bank, kar v okviru modela prispeva k ublažitvi začetnega upada kreditiranja. Ukrep ima tudi majhen, a pozitiven vpliv na naložbe nefinančnih družb in BDP.

Slika 5.5: Vpliv pandemije in ukrep, ki omejuje razdelitev dividend bank (medčetrtnete stopnje realne rasti)

Vir: Banka Slovenije.

Makrobonitetna omejitev razdelitev dobičkov liziških družb

Potem ko je Banka Slovenije sprejela makrobonitetni ukrep o omejitvi razdelitve dobičkov bank in hranilnic, je s priporočilom (ukrepom, sorazmernim tveganjem, ki jih za finančni sistem predstavlja ta segment finančnih družb) podobne smernice dala tudi liziškim družbam.¹³³ Banka Slovenije liziškim družbam priporoča, naj začasno omejijo razdelitev bilančnega in zadržanega dobička, ustvarjenega v letih 2019 in 2020. Banka Slovenije bo pred potekom priporočila, ki ima predvideno veljavnost eno leto, proučila smiselnost njegovega podaljšanja v skladu s Priporočilom OFS/2021/1.

Namen priporočila je zagotoviti, da tudi liziške družbe ohranijo čim višjo raven kapitaliziranosti in tako prispevanju k:

- povečanju odpornosti finančnega sistema na finančne šoke;
- ohranjanju finančne stabilnosti;
- preprečitvi nastanka motenj v finančnem sistemu Republike Slovenije;
- zmanjšanju kopičenja potencialnih sistemskih tveganj.

Priporočilo se v skladu z načelom sorazmernosti nanaša na liziške družbe, ki so v letu 2019 ustvarile vsaj 1 mio EUR novih liziških poslov, ob tem so posli iz finančnega najema predstavljali vsaj 50 % vseh novih poslov, njihova bilančna vsota pa presega 10 mio EUR. Vključuje začasno omejitev razdelitve dobička družbenikom, razdelitve vplačanega presežka kapitala, povezanega s kapitalskimi instrumenti, zadržanega dobička, akumuliranih drugih vseobsegajočih donosov, drugih rezerv ter rezervacij in uporabe dobička za druge namene, na primer za izplačila članom posloводства. Liziške družbe, zajete v priporočilu, so v letu 2019 ustvarile 75 mio dobička (pred davki). Od tega je bilo na podlagi priporočila zadržanega 28,1% ustvarjenega dobička, 11 % dobička je bilo zadržanega delno, 27,9 % pa je bilo izplačanega še pred izdajo priporočila. Večina družb je poročala, da bo dobiček, ustvarjen v letu 2020, po potrebi zadržala.

Makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva

Makrobonitetni ukrepi, ki omejujejo kreditiranje prebivalstva, preprečujejo čezmerno rast kreditiranja in čezmerni finančni vzvod ter zagotavljajo minimalne kreditne standarde. Ukrepi so bili v letu 2016 uvedeni v obliki priporočila za stanovanjsko kreditiranje, ki so se mu leta 2018 pridružile tudi omejitve potrošniškega kreditiranja. Novembra 2019 so bili deloma preoblikovani v zavezujočo obliko.¹³⁴ Ukrep omejevanja razmerja med stroškom servisiranja celotnega dolga in dohodkom kreditogjmalca (DSTI) je postal zavezujoč za vsa nova posojila prebivalstvu. Takrat je za nova potrošniška posojila¹³⁵ postala zavezujoča tudi omejitev ročnosti na sedem let. Dovoljene izjeme bankam omogočajo, da je del novih potrošniških posojil lahko odobren z ročnostjo do deset let, prav tako so mogoče nekatere izjeme pri DSTI. Zaradi pandemije Covid-19 smo maja 2020 začasno omogočili¹³⁶ večjo fleksibilnost pri izračunu razmerja DSTI.

Okvir 5.3: Makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva po uvedbi zavezujočih ukrepov

Evalvacijo 1. 11. 2019 uvedenih zavezujočih makrobonitetnih ukrepov za področje kreditiranja prebivalstva je močno otežil izbruh pandemije Covid-19. Ne glede na to ocenjujemo, da je prilagoditev makrobonitetnih ukrepov v letu 2019 v skladu s ciljem ukrepa vplivala zlasti na potrošniška posojila, ki so se dodatno močno zmanjšala pod vplivom epidemije, medtem ko je rast stanovanjskih posojil v skladu s predvidevanji ostala skoraj nespremenjena. Banke ukrepe upoštevajo, kar se kaže v zmanjšanem obsegu odstopanj od predpisanih parametrov ukrepa. Ugotavljamo tudi, da so ukrepi kalibrirani tako, da uspešno identificirajo bolj tveganje posle, ki pozneje postanejo nedonosni oziroma so kreditogjmalci v razmerah pandemije zanje zaprosili za odlog odplačevanja.

Pred uvedbo makrobonitetnega ukrepa je bančni sistem v povprečju mesečno odobril 114,6 mio EUR novih potrošniških posojil (povprečje od januarja 2018 do oktobra 2019). Po uvedbi makrobonitetnega ukrepa pa se

¹³³ Makrobonitetno priporočilo je bilo izdano na podlagi prvega odstavka 31. člena Zakona o Banki Slovenije (Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 59/11 in 55/17), 4., 17. člena ter 16. točke prvega odstavka 19. člena Zakona o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema (Uradni list RS, št. 100/13) in Priporočila Odbora za finančno stabilnost OFS/2020/1 z dne 6. 4. 2020.

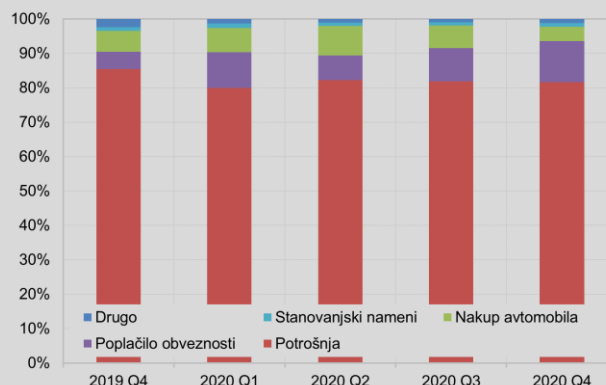
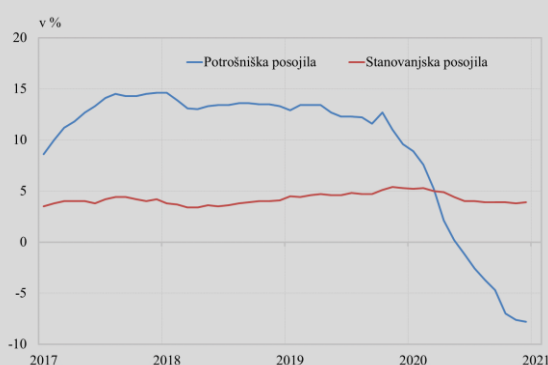
¹³⁴ Sklep o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja prebivalstva (Uradni list RS, št. 64/19).

¹³⁵ Potrošniška posojila so vsa posojila prebivalstvu, ki niso zavarovana s stanovanjsko nepremičnino ali njihov namen ni nakup, obnova ali gradnja stanovanjske nepremičnine.

¹³⁶ Sklep o spremembi in dopolnitvi Sklepa o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja prebivalstva (Uradni list RS, št. 75/20).

je povprečni mesečni znesek odobrenih potrošniških posojil zmanjšal na 60,3 mio EUR (povprečje od novembra 2019 do decembra 2020). Rast stanovanjskih posojil¹³⁷ je ostala zmerna in se je lani v povprečju gibala okrog 4 %. Na kreditno rast je negativno vplivala tudi pandemija Covid-19, vendar je velikost tega učinka težko oceniti. V letu 2020 je Vlada RS z odloki večkrat omejila obratovanje nekaterih dejavnosti in trgovin. To je, poleg povečane negotovosti, omejilo potrošnjo, kar je v pomembni meri vplivalo tudi na manjše povpraševanje po potrošniških posojilih. Sicer se je v lanskem letu opazno povečal delež posojil, ki so namenjena poplačilu obveznosti, zmanjšal pa delež posojil za nakup avtomobila.

Slika 5.6: Medletne kreditne rasti za potrošniška in stanovanjska posojila

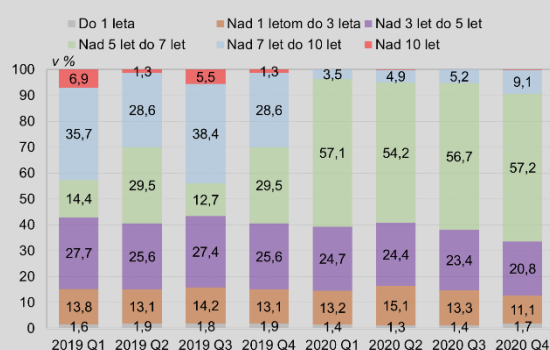

Opomba: Kreditne rasti na levem grafu se lahko razlikujejo od rasti objavljenih v drugih publikacijah. Razlogi za to so metodološki, saj na zgornjem grafu posojila zavarovana s stanovanjskimi nepremičninami štejemo kot stanovanjska, tudi če jih banka poroča kot potrošniška. Na desnem grafu so prikazane le glavne skupine namenov potrošniških posojil (manj pogosti nameni so združeni).

Vir: Banka Slovenije.

Banke zaradi uvedbe zavezujočih makrobonitetnih ukrepov ne odobravajo več potrošniških posojil z daljšimi ročnostmi, s tem pa se je povprečna ročnost potrošniških posojil začela krajšati. Banke so po uvedbi makrobonitetnih ukrepov odobrile manj potrošniških posojil z ročnostjo nad sedem let. Medtem ko je bilo v tretjem četrtletju leta 2019 na novo odobrenih več kot 40 % potrošniških posojil z ročnostjo nad sedem let, je ta delež v letu 2020 v povprečju znašal manj kot 6 %. Izrazito pa se je povečal delež novih potrošniških posojil z ročnostjo med pet in vključno sedem let, ki je v letu 2020 v povprečju znašal več kot 50 % vseh novih potrošniških posojil. V letu 2020 se je zmanjšal tudi delež potrošniških posojil z visokim DSTI. Glede na leto 2019 se je delež posojil z DSTI nad 50 % zmanjšal z 8,3 % na 2,4 %. Povečal pa se je delež posojil z DSTI med 20 % in 40 %, in sicer s 45,2 % v letu 2019 na 52,6 % v letu 2020. V primerjavi s povprečjem držav Evropske unije ima slovenski bančni sistem še vedno največji delež dolgoročnih potrošniških posojil, saj se spremembe v stanjih posojil še ne poznajo. Medtem ko je na ravni Evropske unije potrošniških posojil, ki presegajo ročnost pet let, v povprečju 52 %, je v Sloveniji ta delež več kot 80-odstoten. Pri posojilih z daljšo ročnostjo se zmanjša letni obrok odplačila, s čimer bi se morala znižati tudi verjetnost neplačila (PD) posojilojemalcev, vendar pa se lahko za banke poveča izguba ob neplačilu (LGD).

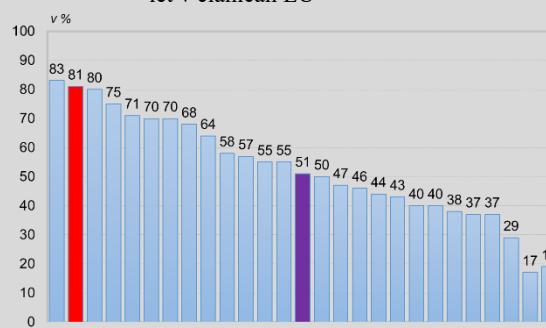
Slika 5.8: Ročnost novih potrošniških posojil

Opomba: Na desni sliki so z zvezdico označene države, ki imajo uvedene makrobonitetne omejitve ročnosti potrošniških posojil. Podatki za december 2020.

Vir: Banka Slovenije (leva slika), ECB SDW (desna slika).

Slika 5.9: Delež potrošniških posojil z ročnostjo nad 5 let v članicah EU

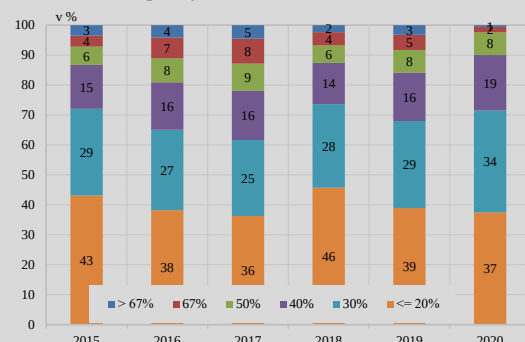
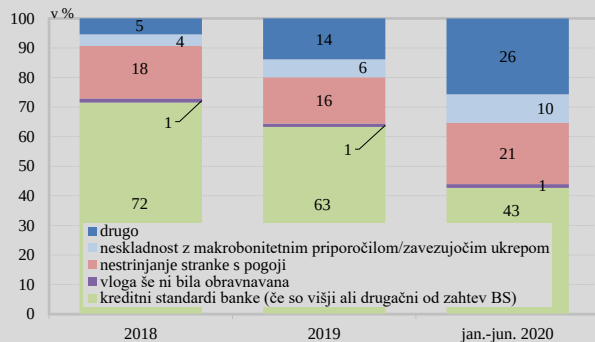

¹³⁷ Upoštevana so posojila zavarovana s stanovanjskimi nepremičninami in posojila s stanovanjskim namenom.

Zaradi pandemije so se številnim potrošnikom lahko začasno znižali dohodki, njihova dolgoročna kreditna sposobnost pa je ostala nespremenjena. Banka Slovenije je zato prilagodila makrobonitetno omejitev razmerja med stroškom servisiranja celotnega dolga in dohodkom kreditjemalca (razmerje DSTI). Banke lahko v določenih primerih (ko razpolagajo z vsaj enim podatkom o obračunanem in izplačanem dohodku, iz katerega izhaja, da je vpliv pandemije na dohodek potrošnika prenehal) za mesece, ko je bila razglašena epidemija, iz izračuna dohodka potrošnika izvzamejo mesece z nižjimi dohodki. Prilagoditev makrobonitetnega ukrepa je bila sprejeta maja 2020, velja pa tudi med jeseni razglašeno epidemijo.

Slika 5.10: Razlogi za neodobritev posojil prebivalstvu.

Slika 5.11: Struktura DSTI za nova potrošniška posojila.

Vir: Banka Slovenije.

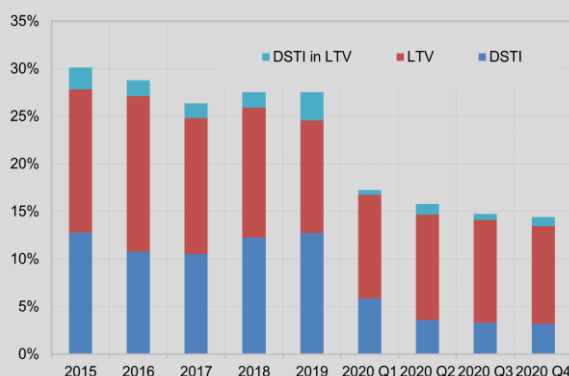
Podatki o posojilih, odobrenih v letu 2020, kažejo, da se kreditni standardi (merjeni s povprečnimi vrednostmi parametrov LTV, DSTI in ročnosti ob odobritvi posojila) skozi leto niso bistveno spremenili. Na ravni bančnega sistema se makrobonitetne omejitve upoštevajo. Takoj ob uveljavitvi makrobonitetnih ukrepov se je delež odstopanj od ukrepa omejevanja DSTI precej zmanjšal. Tudi pri potrošniških posojilih je bilo mogoče opaziti nizka odstopanja od ukrepa omejevanja ročnosti.¹³⁸ Makrobonitetne omejitve sicer omogočajo izjeme. Te bankam dovoljujejo, da pod nekaterimi pogoji¹³⁹ odobrijo tudi posojila, ki niso skladna z enim od zavezujočih makrobonitetnih ukrepov. V drugi polovici 2020 je bilo pri potrošniških posojilih opazno povečanje deleža odstopanj od ukrepa omejevanja ročnosti, kar verjetno lahko pripišemo pogostejši uporabi dovoljenih izjem. Na podlagi ankete o povpraševanju po posojilih, ki zajema podatke za prvo polovico leta 2020, ocenjujemo, da so bile makrobonitetne omejitve med manj pomembnimi razlogi za neodobritev posojil.¹⁴⁰

¹³⁸ Še natančnejšo oceno skladnosti bank z makrobonitetnimi omejitvami bomo zaradi potrebe po prilagoditvi regulatornega poročanja lahko izvedli v prvi polovici 2021.

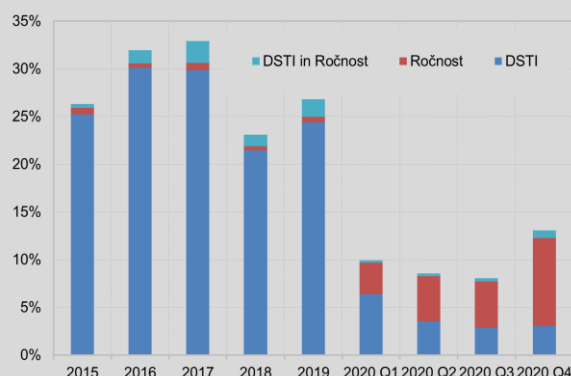
¹³⁹ Za izjeme od ukrepa omejevanja ročnosti velja, da ročnost ne sme preseči 120 mesecev, posel pa mora biti skladen z omejitvami glede DSTI. Za izjeme od ukrepa omejevanja DSTI velja, da DSTI ne sme preseči 67 %, ne glede na DSTI pa mora potrošniku ostati vsaj 76 % bruto minimalne plače. V primeru vzdrževanih družinskih članov je ta znesek ustrezno višji. Pri potrošniških posojilih izjeme od ukrepa omejevanja DSTI ne smejo odstopati od ukrepa omejevanja ročnosti.

¹⁴⁰ Več informacij o rezultatih ankete je na voljo v Poročilu o finančni stabilnosti, oktober 2020 na str. 55 in 56.

Slika 5.12: Odstopanja od ukrepov omejevanja DSTI in priporočila glede LTV za stanovanjska posojila

Slika 5.13: Odstopanja od ukrepov omejevanja DSTI in ročnosti za potrošniška posojila

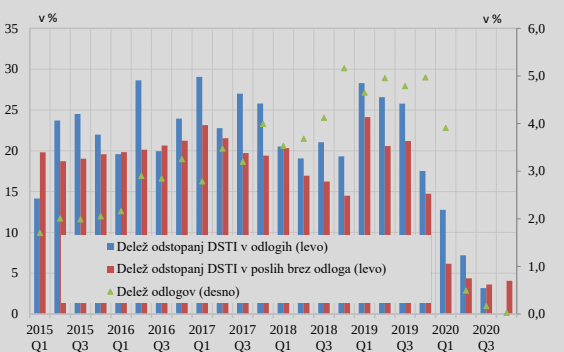

Opomba: Podatki na levem grafu za obdobje do (vključno) Q3 2018 so anketni. Simulirana so odstopanja od makrobonitetnih ukrepov tudi za obdobje, ko ti še niso bili v veljavi. Delež odstopanj od priporočila glede LTV je izražen glede na vsa stanovanjska posojila (tudi tista, ki niso zavarovana s stanovanjsko nepremičnino). Podatki na desnem grafu za obdobje do (vključno) Q3 2019 so anketni. Simulirana so odstopanja od makrobonitetnih ukrepov tudi za obdobje, ko ti še niso bili v veljavi. S l. 11. 2019 se je najvišja dovoljena ročnost znižala z deset na sedem let, pri čemer banke v okviru dovoljenih izjem še vedno lahko odobrijo določene obsege posojil z ročnostjo v razponu med sedem in deset let.

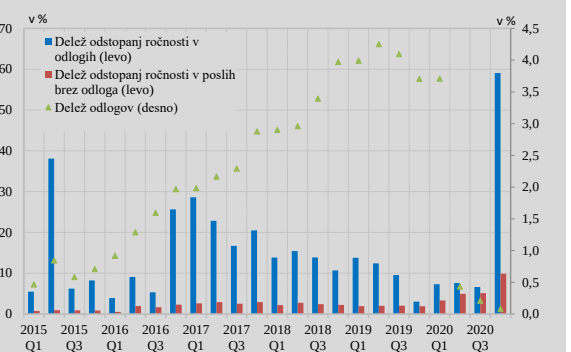
Vir: Banka Slovenije.

Poleg rednih analiz je konec leta 2020 Banka Slovenije na podlagi na novo pridobljenih podatkov o strukturi nedonosnih posojil in odlogov za gospodinjstva opravila dodatne analize glede učinkovitosti makrobonitetnih ukrepov. Prve ocene kažejo, da so ukrepi vpeljali ustrezne minimalne kreditne standarde. Odstopanja od ukrepa DSTI so pogostejša pri poslih, ki imajo odlog, v primerjavi s posli, kjer ta ni bil odobren. Pri potrošniških posojilih velja podobno tudi za odstopanja od ukrepa omejevanja ročnosti. Pri poslih z odlogom je delež odstopanj od ukrepa omejevanja ročnosti večji. Priporočilo glede LTV na pogostost odloga nima bistvenega vpliva, kar je pričakovano, saj ta ukrep zmanjšuje izgubo ob pojavu neplačila ne zmanjša pa same verjetnosti neplačila.

Slika 5.14: Delež odstopanj od ukrepa omejevanja DSTI pri posojilih prebivalstvu z odlogom in brez odloga glede na čas odobritve

Slika 5.15: Delež odstopanj od ukrepa omejevanja ročnosti pri potrošniških posojilih z odlogom in brez odloga glede na čas odobritve

Opomba: Delež odlogov na zgornjih grafih se lahko razlikuje od druge objavljene podatkov, saj so v analizo vključeni le posli, ki so bili odobreni po 31. 12. 2014 in so bili v bilancah bank vsaj do 1. 4. 2020. Na grafu so prikazani vsi odlogi, ki so bili odobreni v letu 2020, ne glede na to ali so še vedno aktivni.

Vir: Banka Slovenije.

Ukrep omejevanja razmerja DSTI je vezan na višino bruto minimalne plače. Ta se je s 1. 1. 2019 zvišala iz 940,58 EUR na 1024,24 EUR. Na podlagi analize, ki zajema kreditojemalce, ki so leta 2020 zaprosili za posojilo, Banka Slovenije ugotavlja, da zvišanje minimalne plače ne bo bistveno vplivalo na kreditno sposobnost posameznikov. Ob predpostavki, da bi se višja minimalna plačila uporabljala že s 1. 1. 2020, bi se za potrošniška posojila najvišji dovoljeni DSTI v povprečju¹⁴¹ spustil s 44 % na 41 %. Za stanovanjska

¹⁴¹ Vsa povprečja so tehtana.

posojila pa s 50 % na 48 %.¹⁴² Večina kreditojemalcev bi bila tudi po dvigu minimalne plače sposobna najeti posojilo v enaki višini. Ob upoštevanju stare minimalne plače bi novo potrošniško posojilo v povprečju »zavzelo« 58 % razpoložljive kreditne sposobnosti kreditojemalca, po upoštevanju višje minimalne plače pa 77 % preostale kreditne sposobnosti kreditojemalca. Pri stanovanjskih posojilih bi bila razlika nekoliko nižja, novo stanovanjsko posojilo bi pred dvigom minimalne plače predstavljalo 66 %, po dvigu minimalne plače pa 68 % preostale kreditne sposobnosti potrošnika. Če bi minimalna plača že 1. 1. 2020 znašala 1.024,24 EUR, potem ne bi bilo odobrenih okrog 580 (od približno 68 tisoč) potrošniških posojil, ki predstavljajo 0,4 % zneska vseh odobrenih potrošniških posojil v letu 2020. Odobrenih ne bi bilo tudi zgolj 20 (od okrog petnajst tisoč) stanovanjskih posojil, ki predstavljajo 0,1 % zneska vseh odobrenih stanovanjskih posojil v letu 2020.

Blažilnik za druge sistemsko pomembne banke

Druge sistemsko pomembne banke (DSPB) smo prvič identificirali v letu 2015, ko smo opredelili tudi prehodno obdobje za izpolnitev kapitalnega blažilnika, in sicer od 1. 1. 2019. Ob preverbi izpolnjevanja meril za DSPB v letu 2020 smo identificirali eno sistemsko pomembno banko manj v primerjavi z letom 2019. Na letošnje število identificiranih DSPB je vplivala združitev dveh DSPB v eno banko. Prav tako je prišlo do nekaterih sprememb v vrednostih meril pri nekaterih bankah in posledično do spremembe višine določenega blažilnika.

Blažilnik za DSPB, uveden na podlagi ZBan-2, je namenjen omejevanju sistemkega vpliva izkrivljajočih spodbud z namenom zmanjšanja moralnega hazarda. Gre za enega vmesnih ciljev makrobonitetne politike, ki jih opredeljuje Strateški okvir makrobonitetne politike Banke Slovenije. Pri določanju DSPB Banka Slovenije v pretežnem delu sledi Smernicam o merilih za določitev pogojev uporabe člena 131(3) Direktive 2013/36/EU (CRD) v zvezi z oceno drugih sistemsko pomembnih institucij (DSPI) (v nadaljevanju: smernice). Banke so v skladu s smernicami ovrednotene glede na kriterije velikost, pomen za gospodarstvo Evropske unije ali Republike Slovenije, pomen čezmejnih dejavnosti in medsebojno povezanost banke ali skupine s finančnim sistemom.

ZBan-2 določa, da Banka Slovenije najmanj enkrat na leto preveri izpolnjevanje meril za DSPB in ustreznost določenih stopenj blažilnika za DSPB. Pri določanju DSPB je Banka Slovenije večinoma sledila Smernicam EBA,¹⁴³ višino pripadajočih blažilnikov pa opredeljuje Sklep o določitvi blažilnika za druge sistemsko pomembne banke (Uradni list RS, št. 96/15, 68/17).

V letu 2020 smo identificirali šest sistemsko pomembnih bank. V primerjavi s predhodnimi leti Abanka po prevzemu s strani NKBM ni več na seznamu DSPB. Stopnje blažilnika DSPB za leto 2021 so prikazane v spodnji tabeli. Ob spremenjeni vrednosti kazalnika sistemske pomembnosti v letu 2020 je bila višja stopnja blažilnika določena NKBM (0,50 %), SID banki pa je zahteva za blažilnik znižana na 0,25 %. Določeni blažilnik mora Nova KBM d. d. izpolnjevati od 1. 1. 2022. DSPB morajo blažilnik izpolnjevati na najvišji ravni konsolidacije v Republiki Sloveniji, in sicer z navadnim lastniškim temeljnim kapitalom.

Tabela 5.2: DSPB – vrednosti kazalnika sistemske pomembnosti in stopnje blažilnika

Banka	Kazalnik sistemske pomembnosti	Stopnja blažilnika
NLB d. d.	3266	1,00 %
Nova KBM d. d.	1675	0,50 %
SID banka, d. d.	1089	0,25 %
SKB d. d.	602	0,25 %
Unicredit banka Slovenija d. d.	581	0,25 %
Banka Intesa Sanpaolo, d.d.	563	0,25 %

Opomba: Določeni blažilnik mora Nova KBM d. d. izpolnjevati od 1. 1. 2022.

Vir: Banka Slovenije.

Proticiklični kapitalski blažilnik

Proticiklični kapitalski blažilnik je eden od glavnih makrobonitetnih instrumentov, ki je bil zastavljen v okviru regulative Basel III.¹⁴⁴ Namen proticikličnega kapitalkega blažilnika (v nadaljevanju blažilnik) je zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami takrat, kadar so te povezane s povečanjem sistemskih

¹⁴² V analizi niso upoštevani morebitni vzdrževani družinski člani ter morebitne leasing obveznosti.

¹⁴³ Več o obveznih kazalnikih, ki jih za identifikacijo DSPB predpisuje EBA, je na voljo [na spletni strani Banke Slovenije](#).

¹⁴⁴ BCBS (2010). Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems.

tveganj zaradi čezmerne rasti kreditiranja. Banka Slovenije je blažilnik uvedla leta 2016, a njegova vrednost do danes pa ostaja enaka 0 %.

Banka Slovenije za oceno cikličnih sistemskih tveganj in določanje stopnje proticikličnega kapitalskega blažilnika spremlja posamezne kazalnike in sestavljeni indikator. Tabela 5.3 vsebuje vrednosti kazalnikov tveganj v četrtem četrtletju 2020 in pripadajoča zgodovinska povprečja. Ključni kazalnik za določitev vrednosti blažilnika je opredeljen kot odstopanje razmerja med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP od lastnega dolgoročnega trenda. Odstopanje razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda je v četrtem četrtletju 2020 znašalo -23,3 %, pri čemer je razmerje med krediti in BDP znašalo 64,6 %. Kreditna vrzel odraža nizko raven kreditiranja zasebnega nebančnega sektorja v primerjavi s preteklimi vrednostmi. Letna stopnja rasti cen rabljenih stanovanj je v četrtem četrtletju 2020 znašala 5,1 %, kar je v skladu s povprečjem za obdobje Q1 2001–Q4 2020. Letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju je znašala -0,36 %, kar je precej pod povprečjem za obdobje Q1 2001–Q4 2020. Razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja (0,68) je pod preteklimi vrednostmi. Pove nam, da so krediti pretežno financirani z depoziti komitentov, ki so bolj stabilen vir sredstev bank. Vrednost količnika donos na kapital je v tretjem četrtletju 2020 znašala 9,7 %. Razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom, ki predstavlja mero zadolženosti zasebnega sektorja in odraža sposobnost financiranja dolgov poslovnega sektorja, ostaja nizko.

Tabela 5.3: Vrednosti kazalnikov za določitev blažilnika

Kazalnik/Vrednost	Povprečna vrednost (Q1 2000–Q4 2020)*	Vrednost kazalnikov, upoštevana pri odločitvi o blažilniku**
Vrzel med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP	-9,1 %	-23,3 %
Letna stopnja rasti cen nepremičnin (na voljo od 2001)	5,2 %	5,1 %
Letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju	8,7 %	-0,31 %
Razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja	1,1	0,68
Donos na kapital	1,2 %	9,7 %
Razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom	4,3	2,1

Opomba: *Vrednost se uporablja le za orientacijo. Povprečna vrednost kazalnika letna stopnja rasti cen nepremičnin je zaradi razpoložljivosti podatkov izračunana za obdobje Q1 2001–Q4 2020.

**Uporabljena je zadnja razpoložljiva vrednost kazalnikov, Q4 2020.

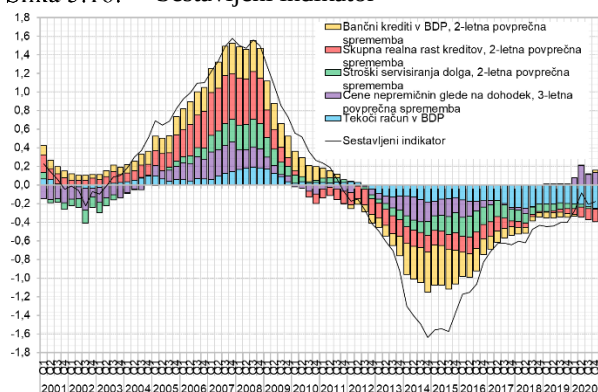
Vir: SURS in lastni preračuni.

Slika 5.11 prikazuje vrednost sestavljenega indikatorja v četrtem četrtletju 2020 in prispevek posameznih kazalnikov k sestavljenemu indikatorju. V četrtem četrtletju 2020 se je vrednost sestavljenega indikatorja rahlo zvišala, a ostaja negativna in znaša -0,1773.¹⁴⁵ Na povišanje sestavljenega indikatorja je vplivalo predvsem razmerje med rastjo cen stanovanjskih nepremičnin in neto nacionalnim razpoložljivim dohodkom. Zaradi padca BDP v zadnjem četrtletju 2020 se je povečal tudi kazalnik bančnih kreditov glede na BDP in tako pozitivno prispeval k sestavljenemu indikatorju. Ostali kazalniki še vedno negativno vplivajo na sestavljeni indikator, saj so pod mejnimi vrednostmi.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Več informacij o proticikličnem kapitalskem blažilniku je na [spletni strani Banke Slovenije](#). Podrobnejši opis sestave sestavljenega indikatorja je na voljo v Poročilu o finančni stabilnosti, oktober 2020 in v Lang et al: Anticipating the bust: a new cyclical systemic risk indicator to assess the likelihood and severity of financial crises, Occasional Paper ECB št. 219, februar 2019.

¹⁴⁶ Končna odločitev o stopnji proticikličnega kapitalskega blažilnika za četrto četrtletje 2020 bo sprejeta maja 2021.

Slika 5.16: Sestavljeni indikator

Vir: Banka Slovenije.

Banka Slovenije lahko določi blažilnik v razponu med 0 % in 2,5 % zneska skupne izpostavljenosti tveganjem, v izjemoma primerih pa tudi višje. Popolna sprostitev blažilnika (s stopnje 2,5 % na stopnjo 0,0 %) je predvidena ob obratu kreditnega cikla oziroma ob pojavu močnih neravnovesij, ki bi lahko ogrozila delovanje bančnega sistema. Za sprostitev se uporabijo kazalnike, ki hitro reagirajo na finančni stres. Sprostitev blažilnika je podvržena višji stopnji negotovosti in zahteva zelo visoko stopnjo diskrecijske presoje.¹⁴⁷

Banka Slovenije v skladu s Priporočilom ESRB/2015/1¹⁴⁸ letno preverja tudi izpostavljenosti do nečlanic EGP. Kot pomembno tretjo državo je ob letošnji preverbi drugič zapored identificirala Srbijo. Zanj se sicer uporablja vrednost blažilnika, kot jo opredeljuje Narodna banka Srbije.

Makrobonitetni likvidnostni instrumenti

Makrobonitetni ukrep, razmerje med letnimi spremembami stanja kreditov nebančnemu sektorju pred upoštevanjem oslabitev in letnimi spremembami stanja vlog nebančnega sektorja (GLTDF), priporoča bankam s pozitivnim letnim prirastom vlog nebančnega sektorja, da imajo letni prirast kreditov nebančnemu sektorju (pred oslabitvami), ki ni negativen. S preprečevanjem čezmernega zanašanja bank na nestabilne vire financiranja ukrep prispeva k srednjeročnemu cilju makrobonitetnih likvidnostnih ukrepov, tj. omiliti in preprečiti čezmerno ročnostno neusklajenost in nelikvidnost. Izbruh pandemije je povzročil zmanjšanje posojil (zaradi dejavnikov povpraševanja in tudi zaradi ponudbe). V trenutnih razmerah je namen ukrepa, da banke opozori na nujnost spodbujanja kreditiranja nebančnega sektorja. Namen ukrepa je zlasti preprečiti škodljive vplive na realno gospodarstvo in finančni sistem, ki se lahko pojavijo, če banke prenehajo obnavljati posojila podjetjem.

Omejevanje depozitnih obrestnih mer

Banka Slovenije je marca 2012 uvedla makrobonitetni instrument omejevanja depozitnih obrestnih mer. Namen instrumenta, ki bank trenutno ne omejuje, je bil zmanjšanje dohodkovnega tveganja za banke ob čezmernem zviševanju obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja, do katerega je prišlo v času njegove uvedbe.

¹⁴⁷ Zaradi pojava epidemije Covid-19 se je mnogo nacionalnih makrobonitetnih organov odločilo za znižanje ali popolno sprostitev blažilnika. Države, ki so se odločile za sprostitev blažilnika so na primer, Belgija, Danska, Francija, Nemčija, Slovaška, Irska, Norveška, Švedska, Islandija, Litva in Združeno kraljestvo. Cilj znižanja oziroma sprostitve blažilnika je zagotoviti bankam dodatni kapital za absorpcijo morebitnih izgub in zmanjšanje tveganja, da bi tako regulatorni kapital omejeval ponudbo kreditov in tako negativno vplival na realno gospodarstvo.

¹⁴⁸ Priporočilo ESRB/2015/1 o priznavanju in določanju stopenj proticikličnega blažilnika za izpostavljenosti do tretjih držav.

6 PRILOGA

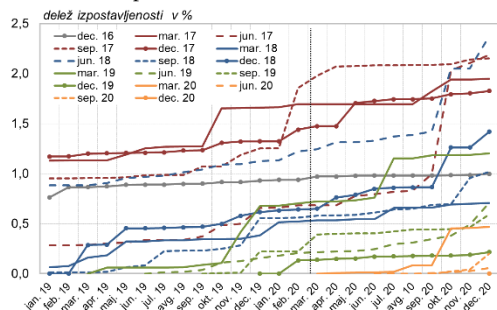
Povzetek

Pri Prikazu tveganj in odpornosti spremljamo naslednje vidike posameznih kategorij:

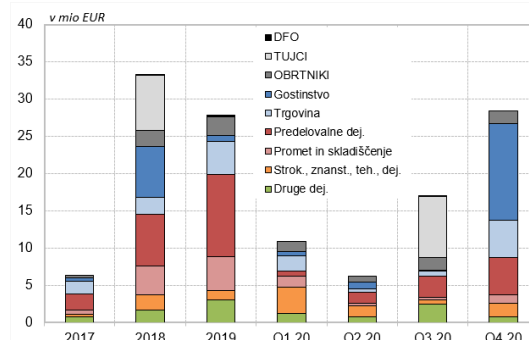
- Makroekonomsko tveganje:
 - o Gospodarska aktivnost (rast BDP).
 - o Gospodarska klima in kazalniki zaupanja.
 - o Gibanje cen.
 - o Trg dela.
 - o Javne finance.
- Kreditno tveganje:
 - o Kazalniki nedonosnih izpostavljenosti.
 - o Struktura portfelja po skupinah kreditnega tveganja.
 - o Kreditni parametri (stopnje neplačila (*DR*), verjetnosti neplačila (*PD*), stopnje prehodov (*TR*)).
 - o Pokritosti nedonosnih in donosnih izpostavljenosti z oslabitvami in rezervacijami.
 - o Pokritosti nedonosnih izpostavljenosti z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji.
 - o Gibanje oslabitev in rezervacij.
- Dohodkovno tveganje:
 - o Obrestni prihodki, odhodki in marže.
 - o Obrestne mere in dinamika posojil.
 - o Drugi neobrestni stroški.
- Tveganje, ki izhaja iz lizinskih družb:
 - o Parametri rast vrednosti novih poslov in stanja poslov.
 - o Delež zamud nad 90 dni v stanju poslov.
 - o Donosnost na kapital (ROE) in donosnost na sredstva (ROA).
 - o Pokritost finančnih in poslovnih obveznosti s kapitalom.
- Tveganje, ki izhaja iz nepremičninskega trga:
 - o Rasti cen, prodaj in posojil stanovanjskih in poslovnih nepremičnin.
 - o Kazalniki preценjenosti nepremičnin.
 - o Kazalniki sektorja gradbeništvo.
 - o Razmerja LTV, LTC in DSTI.
- Tveganje financiranja:
 - o Vloge in posojila nebančnega sektorja.
 - o Deleži financiranja in obveznosti v bilančni vsoti bank.
 - o Razmerje med posojili in depoziti, vrzel preostale zapadlosti aktive in pasive.
- Obrestno tveganje:
 - o Obdobje ponovne določitve obrestnih mer.
 - o Kumulativna obrestna vrzel.
 - o Delež posojil obrestovanih s fiksno obrestno mero za novoodobrena in obstoječa posojila.
 - o Povprečne ročnosti novoodobrenih posojil in obstoječih posojil.
- Solventnost in dobičkonosnost:
 - o Količniki kapitalske ustreznosti (skupna kapitalska ustreznost, CET1, Tier 2 kapital).
 - o Količniki finančnega vzvoda in druge kapitalske zahteve.
 - o Dobiček in prispevki posameznih komponent dobička.
 - o Donosnost na kapital (ROA) in donosnost na sredstva (ROE).
- Likvidnost:
 - o Količnika likvidnostnega kritja (LCR) ter likvidnosti drugega razreda, likvidna sredstva v bilančni vsoti.
 - o Deleži sekundarne likvidnosti, vrednostnih papirjev in drugih oblik naložb in finančnega premoženja v bilančni vsoti.

Kreditno tveganje

Slika 6.1: Nove pogodbe z nefinančnimi družbami, ki so postale NPE v obdobju n četrtletij po sklenitvi

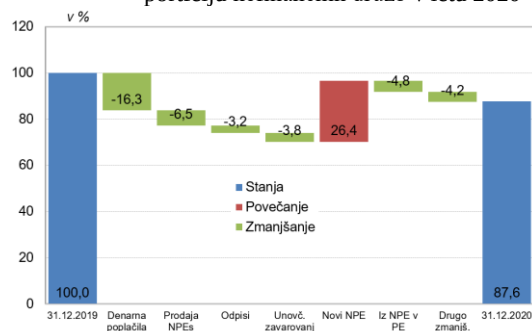

Slika 6.2: Nove pogodbe z nefinančnimi družbami, ki so postale NPE, po dejavnosti nefinančnih družb

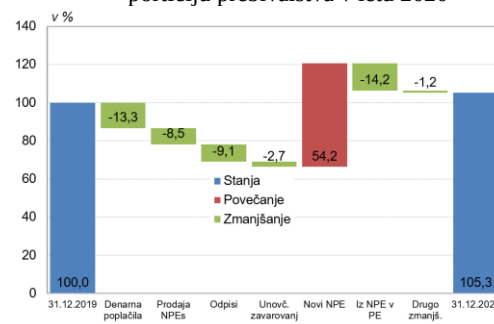

Opomba: V slikah so zajeti novi NPE v pogodbah, sklenjenih od oktobra 2016.
Vir: Banka Slovenije.

Slika 6.3: Načini zniževanja in spremembe NPE v portfelju nefinančnih družb v letu 2020

Slika 6.4: Načini zniževanja in spremembe NPE v portfelju prebivalstva v letu 2020

Opomba: Vrednosti prikazujejo spremembe glede na izhodiščno stanje NPE decembra 2019.
Vir: Redno NPE polletno poročanje bank, Banka Slovenije.

Tabela 6.1: Posojila na dan 31. december 2020 po sektorjih

Sektor	Posojila skupaj						
	Od tega: Posojila z odlogi			Od tega: Posojila z odlogi po zakonu		Od tega: Posojila z bilateralnim dogovorom za odlog	
	v mio EUR (1)	v mio EUR (2)	v % od posojil skupaj (3) = (2) / (1)	v mio EUR (4)	v % od posojil skupaj (5) = (4) / (1)	v mio EUR (6)	v % od posojil skupaj (7) = (6) / (1)
Centralne banke in kreditne institucije	9.866	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Druge finančne organizacije	1.627	10	0,6	10	0,6	0	0,0
Država	1.608	1	0,0	1	0,0	0	0,0
Nefinančne družbe	10.117	2.090	20,7	1.744	17,2	346	3,4
velike gospodarske družbe	4.399	753	17,1	692	15,7	61	1,4
mikro, majhne in srednje družbe	5.717	1.337	23,4	1.052	18,4	285	5,0
Gospodinjstva	11.018	597	5,4	573	5,2	23	0,2
samostojni podjetniki	601	102	16,9	82	13,7	20	3,2
prebivalstvo	10.418	495	4,8	491	4,7	4	0,0
Skupaj	34.236	2.698	7,9	2.328	6,8	370	1,1

Opomba: Prikazane so bilančne izpostavitve bank, hranilnic in podružnic. Posojila odobrena kreditojemalcem iz posameznega sektorja vključujejo tudi posojila odobrena tujcem.
Vir: Banka Slovenije.

Tabela 6.2: Posojila nefinančnim družbam na dan 31. december 2020 po dejavnostih

Panoga	Posojila skupaj									
	Od tega: Posojila z odlogi			Od tega: Posojila z odlogi po zakonu		Od tega: Posojila z bilateralnim dogovorom za odlog		Od tega: Novoodobrena posojila kot posledica epidemije Covid-19		
	v mio EUR	v mio EUR	v % od posojil skupaj	v mio EUR	v % od posojil skupaj	v mio EUR	v % od posojil skupaj	v mio EUR	v % od posojil skupaj	
	(1)	(2)	(3) = (2) / (1)	(4)	(5) = (4) / (1)	(6)	(7) = (6) / (1)	(8)	(9) = (8) / (1)	
A Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	61	5	8,9%	5	8,1%	1	0,8%	0	0,3%	
B Pridobivanje rudnin in kamnin	82	18	21,9%	8	9,8%	10	12,1%	0	0,1%	
C Proizvodnja	2.819	787	27,9%	717	25,4%	70	2,5%	89	3,2%	
D Oskrba z električno energijo, plinom, paro in hlajenjem	687	1	0,1%	1	0,1%	0	0,0%	0	0,0%	
E Oskrba z vodo	105	15	14,7%	13	12,1%	3	2,6%	0	0,3%	
F Gradbeništvo	453	77	17,1%	48	10,5%	30	6,6%	7	1,4%	
G Trgovina na drobno in debelo	1.720	209	12,2%	177	10,3%	33	1,9%	28	1,6%	
H Promet in skladiščenje	1.306	113	8,7%	96	7,3%	18	1,4%	6	0,4%	
I Nastanitve in gostinstvo	562	339	60,3%	329	58,6%	10	1,7%	28	4,9%	
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti	407	41	10,0%	35	8,6%	6	1,4%	3	0,8%	
K Finančne in zavarovalniške dejavnosti	98	8	8,4%	8	8,1%	0	0,3%	0	0,0%	
L Poslovanje z nepremičninami	727	203	27,9%	132	18,2%	70	9,6%	0	0,0%	
M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	631	90	14,3%	67	10,6%	24	3,7%	6	1,0%	
N Upravne in podporne dejavnosti	142	39	27,4%	21	14,9%	18	12,5%	4	2,5%	
O Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti	1	1	77,5%	1	77,5%	0	0,0%	0	0,0%	
P Izobraževanje	24	13	53,0%	6	23,2%	7	29,8%	0	0,2%	
Q Zdravstvo in socialno varstvo	151	40	26,6%	23	15,5%	17	11,1%	0	0,3%	
R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	122	82	67,3%	51	42,0%	31	25,4%	0	0,3%	
S Druge dejavnosti	17	8	45,6%	8	44,3%	0	1,3%	1	3,5%	
Skupaj	10.117	2.090	20,7%	1.744	17,2%	346	3,4%	172	1,7%	

Opomba: Prikazane so bilančne izpostavljenosti bank, hranilnic in podružnic. Vključujejo tudi posojila odobrena tujcem.

Vir: Banka Slovenije.

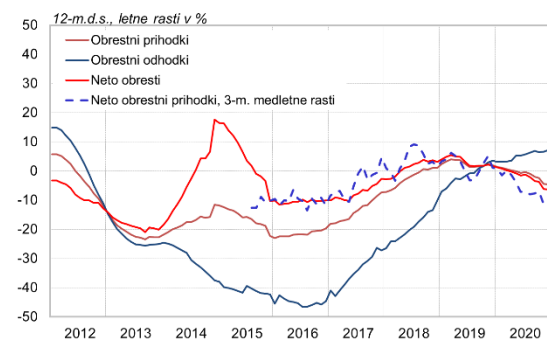
Tabela 6.3: Stopnje prehodov med skupinami kreditnega tveganja za podjetja

	Q4 2018	Q1 2019	Q2 2019	Q3 2019	Q4 2019	Q1 2020	Q2 2020	Q3 2020	Q4 2020
DR13	0,008	0,009	0,003	0,003	0,003	0,005	0,004	0,004	0,005
DR23	0,043	0,047	0,053	0,056	0,070	0,061	0,052	0,056	0,049
TR12	0,046	0,041	0,043	0,044	0,043	0,047	0,060	0,070	0,097
TR21	0,316	0,305	0,228	0,206	0,258	0,214	0,222	0,247	0,246
TR31	0,001	0,001	0,039	0,001	0,013	0,014	0,019	0,020	0,003
TR32	0,040	0,043	0,028	0,043	0,030	0,035	0,039	0,017	0,044

Vir: Banka Slovenije.

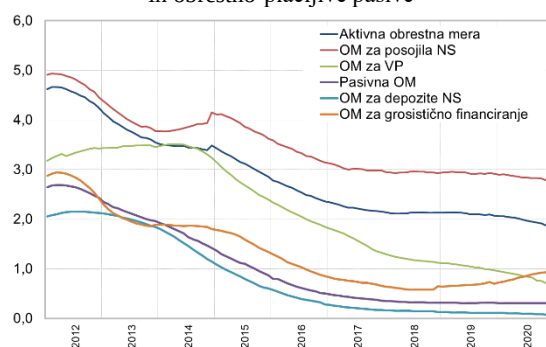
Dohodkovno tveganje

Slika 6.5: Obrestni prihodki, obrestni odhodki in neto obresti

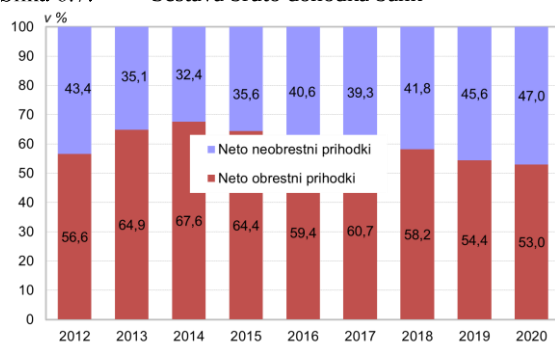

Vir: Banka Slovenije.

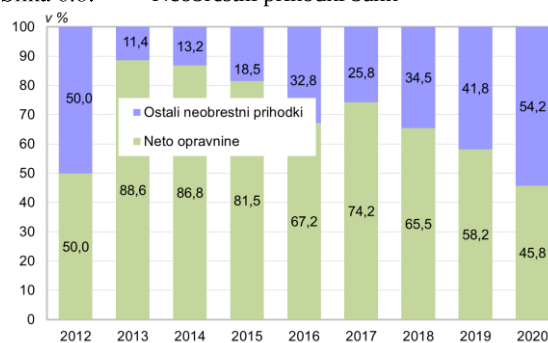
Slika 6.6: Gibanje efektivnih obrestnih mer po glavnih instrumentih obrestonosne aktive in obrestno-plačljive pasive

Slika 6.7: Sestava bruto dohodka bank

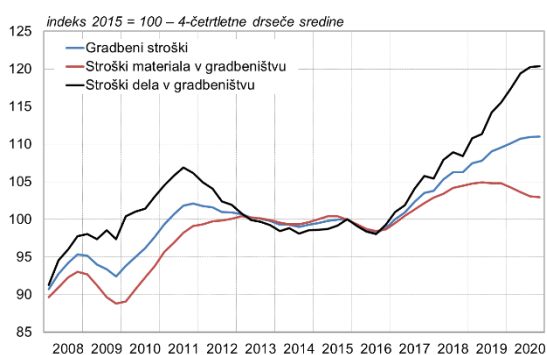
Slika 6.8: Neobrestni prihodki bank

Vir: Banka Slovenije.

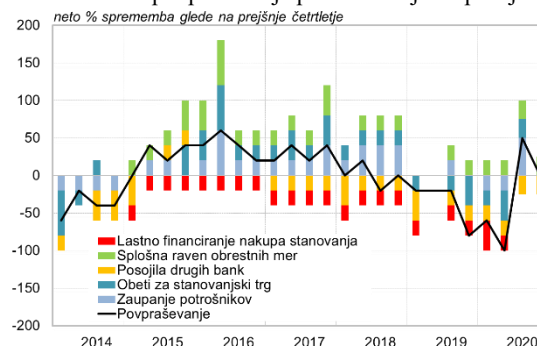
Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin

Slika 6.9: Stroški v gradbeništvu

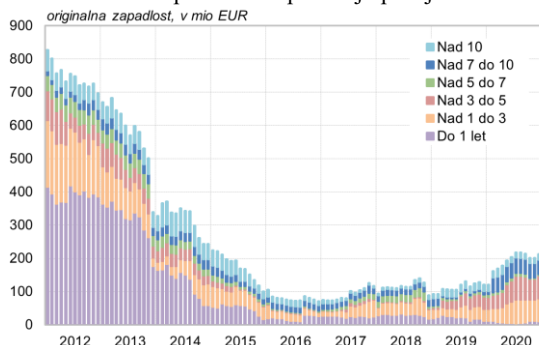

Vir: SURS, ECB SDW.

Slika 6.10: Povpraševanje in dejavniki vpliva na povpraševanje po stanovanjskih posojilih

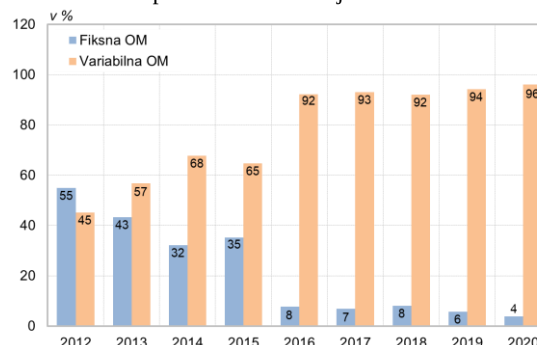

Slika 6.11: Distribucija ročnosti za poslovne nepremičnine po stanju posojil

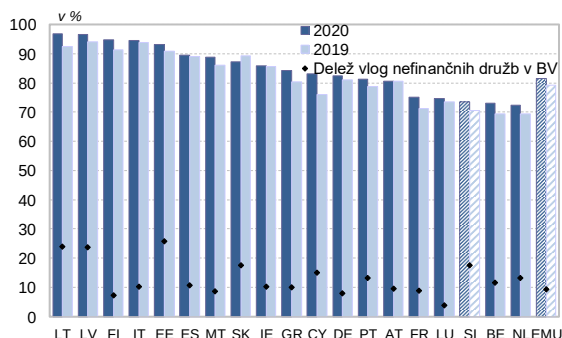
Vir: Banka Slovenije.

Slika 6.12: Stanje posojil za poslovne nepremičnine po vrsti obrestovanja

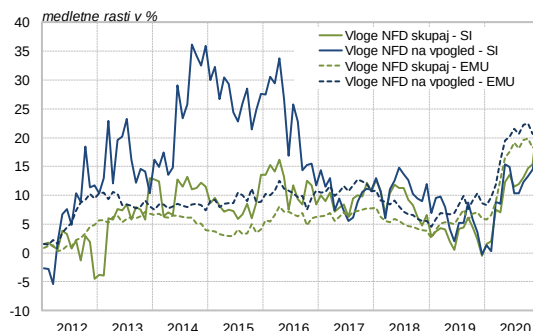
Tveganje financiranja

Slika 6.13: Vloge nefinančnih družb na vpogled po državah evroobmočja

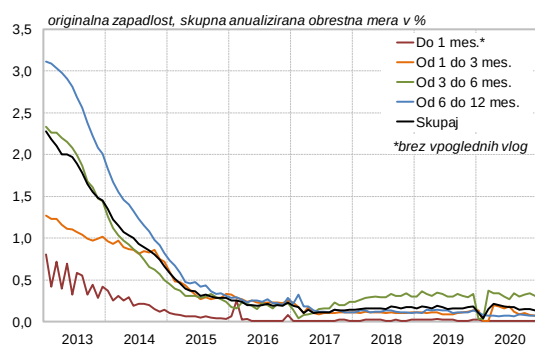

Opomba: Oznaka EMU pomeni Evropska monetarna unija.
Vir: Banka Slovenije, Statistika evroobmočja, ECB (SDW).

Slika 6.14: Vloge nefinančnih družb po ročnosti za Slovenijo in povprečje evroobmočja

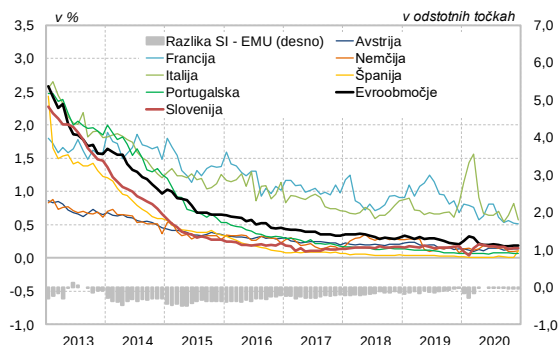

Slika 6.15: Obrestne mere za nove kratkoročne vloge gospodinjstev

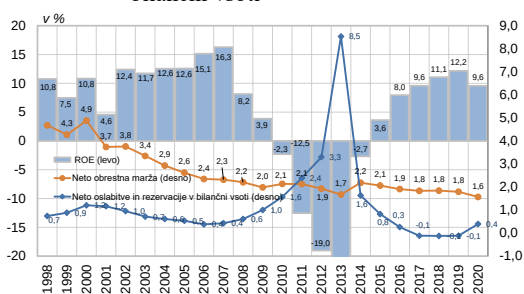
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

Slika 6.16: Obrestne mere za vloge gospodinjstev z ročnostjo do enega leta

Dobičkonosnost bank

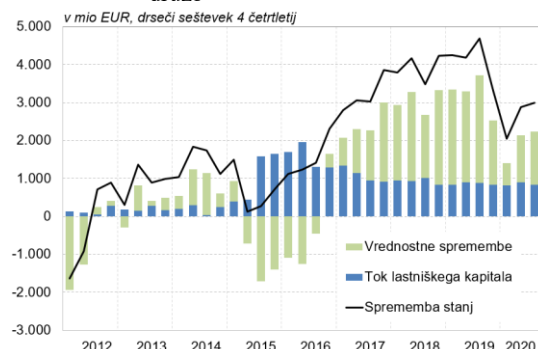
Slika 6.17: Donosnost na kapital (ROE), neto obrestna marža ter neto oslabitve in rezervacije v bilančni vsoti

Opomba: Negativne vrednosti pri neto oslabitvah in rezervacij pomenijo njihovo neto sproščanje.
Vir: Banka Slovenije.

Nefinančne družbe

Slika 6.18: Prispevek transakcij in vrednostnih sprememb k rasti kapitala nefinančnih družb

Vir: Banka Slovenije.

Tabela 6.4: Probit ocene za nefinančne družbe s posojili pri slovenskih bankah, ki (ni)so odložila plačila svojih obveznosti

Ocena verjetnosti za	Nefinančne družbe z odlogom
	1 če je nefinančna družba vzela odlog; 0 če ni vzela odloga
Odvisna spremenljivka	Koeficient (robustna standardna napaka)
Neodvisna spremenljivka	
Starost 0-4	0.0949* (0.0485)
Starost 5-9	0.1414*** (0.0421)
Starost 10-14	0.0654 (0.0461)
Mikro podjetja	-0.0162 (0.1272)
Majhna podjetja	0.3581*** (0.1308)
Srednje velika podjetja	0.2743* (0.1407)
Predelovalne dejavnosti	0.1215** (0.0484)
Gradbeništvo	-0.2907*** (0.0620)
Trgovina	0.0682 (0.0453)
Promet in skladiščenje	0.2364*** (0.0652)
Gostinstvo	1.6006*** (0.0665)
Poslovanje z nepremičninami	0.3600*** (0.0959)
Majhni izvozniki	0.1854*** (0.0435)
Srednje veliki izvozniki	0.2137*** (0.0496)
Veliki izvozniki	-0.0037 (0.0524)
Dolg glede na sredstva	-0.0000 (0.0000)
ROA	0.0451 (0.0556)
Denarna sredstva v vseh sredstvih	-0.0384*** (0.0021)
Konstanta	-1.5076*** (0.1306)
Log likelihood	-7844
Chi-square	1118***
Število opazovanj	20,762

Opomba: V analizo so vključene nefinančne družbe (sektor S.11), ki so imele januarja 2020 posojilo pri slovenskih bankah, dodan je tudi podatek o tem, ali so imele decembra 2021 odlog plačila obveznosti. Njihove značilnosti so pridobljene na podlagi podatkov AJ PES za leto 2019. Zadolženost je opredeljena kot poslovne in finančne obveznosti glede na sredstva podjetja. Dobičkonosnost je merjena s kazalnikom ROA. Uporabljena je probit ocena, kjer je 1, če je nefinančna družba prejela odlog in 0, če odloga ni prejela. Nefinančne družbe so razdeljene v dve skupini: v skupino 1, če so prejele odlog plačila obveznosti in 0, če odloga niso imele. Analiza determinant verjetnosti, da so nefinančne družbe prejele odlog je narejena tako, da smo proučili verjetnost, da bo nefinančna družba prejela odlog z oceno binarne probit regresijske funkcije (v probit regresiji se ocenjujejo parametri z metodo največje verjetnosti). Osnova pri starosti nefinančne družbe je več kot 14 let, pri velikosti so velike nefinančne družbe, pri izvoznikih so nefinančne družbe, ki niso izvozniki, pri dejavnosti pa A, B, D, E, J, K, M, N, O, P, Q, R in S.

*** p<0,01, ** p<0,05, * p<0,1.

Vir: Banka Slovenije, AJ PES, preračuni BS

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BDP	Bruto domači proizvod
BLS	Bank Lending Survey (anketa o bančnih posojilih za evroobmočje)
BS	Banka Slovenije
BSI	Balance Sheet Items
CCoB	Capital conservation buffer (varovalni kapitalski blažilnik)
CCyB	Counter-cyclical capital buffer (proticiklični kapitalski blažilnik)
CET1	Navadni lastniški temeljni kapital
CRD	Capital requirements directive (Direktiva o kapitalskih zahtevah)
CRR	Capital requirements regulation (Uredba o kapitalskih zahtevah)
DFO	Druge finančne organizacije
DSPI	Druge sistemsko pomembne institucije
DSTI	Razmerje med stroškom servisiranja celotnega dolga in dohodkom kreditorejmalca (angl. debt service to income)
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DUTB	Družba za upravljanje terjatev bank
EBA	European Banking Authority (Evropski bančni organ)
ECB	Evropska centralna banka
EMN	Enotni mehanizem nadzora
EMU	Evropska monetarna unija, evroobmočje
ESRB	European Systemic Risk Board (Evropski odbor za sistemska tveganja)
EU	Evropska unija
EURIBOR	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
Eurostat	Statistical Office of the European Communities
FED	Board of Governors of the Federal Reserve System
GSPI	Globalno sistemsko pomembne institucije
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
HICP	Harmonised Index of Consumer Prices
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d.
KOS	Koeficient obračanja sredstev
LGD	Loss given default (izguba ob neplačilu)
LTD	Loan to deposit ratio
LTRO	Long-Term Refinancing Operation (dolgoročne operacije refinanciranja)
LTV	Razmerje med zneskom posojila in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje (angl. loan-to-value ratio)
MCR	Minimalna kapitalska rezerva
MDS	Mednarodni denarni sklad
MSP	Mala in srednje velika podjetja
NFD	Nefinančne družbe
ODR	Operacija dolgoročnega refinanciranja
PELTRO	Pandemic emergency long-term refinancing operation (nujne dolgoročne operacije refinanciranja ob pandemiji)
PEPP	Pandemic emergency purchase programme (nestandardni ukrep dokončnih nakupov vrednostnih papirjev)
P2G	Kapitalska smernica drugega stebra (Pillar 2 Guidance)
ROE	Return on Equity (donos na kapital)
RWA	Risk weighted assets (tveganju prilagojena aktiva)
S&P	Standard and Poor's
SBI TOP	Indeks blue-chip Ljubljanske borze
SCR	Solventnostna kapitalska rezerva
SDW	Statistical Data Warehouse
SRB	Systemic Risk Buffer (blažilnik sistemskega tveganja)
SREP	Supervisory review and evaluation process (proces nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja)
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
Tier1	Temeljni kapital
Tier2	Dodatni kapital
TLTRO	Targeted Longer-Term Refinancing Operations (usmerjene dolgoročne operacije refinanciranja)
VEP	Vrednost enote premoženja vzajemnega sklada
TPA	Tveganju prilagojena aktiva (angl. RWA)

VS	Vzajemni sklad
ZBan-2	Zakon o bančništvu
ZIUPOK	Zakon o interventnem ukrepu odloga plačila obveznosti kreditorejmalcev

Kazalo slik in tabel

Tabele

Tabela 1.1:	Bonitetne ocene največjih agencij za Slovenijo	10
Tabela 1.2:	Razlogi za izdajo digitalnega evra - možni scenariji in zahteve za njegovo implementacijo	39
Tabela 5.1:	Simulacija izplačil dobička	74
Tabela 5.2:	DSPB – vrednosti kazalnika sistemske pomembnosti in stopnje blažilnika	80
Tabela 5.3:	Vrednosti kazalnikov za določitev blažilnika	81
Tabela 6.1:	Posojila na dan 31. december 2020 po sektorjih	85
Tabela 6.2:	Posojila nefinančnim družbam na dan 31. december 2020 po dejavnostih	86
Tabela 6.3:	Stopnje prehodov med skupinami kreditnega tveganja za podjetja	86
Tabela 6.4:	Probit ocene za nefinančne družbe s posojili pri slovenskih bankah, ki (ni)so odložila plačila svojih obveznosti	89

Slike:

Slika 1.1:	Rast BDP v največjih svetovnih gospodarstvih ter napovedi za leti 2021 in 2022	6
Slika 1.2:	Svetovna blagovna menjava, svetovna industrijska proizvodnja in J. P. Morgan kazalnik nabavnih menedžerjev za svetovno gospodarstvo (PMI)	6
Slika 1.3:	Rast BDP v izbranih državah evroobmočja po četrtletjih	7
Slika 1.4:	Kazalniki zaupanja v evroobmočju	7
Slika 1.5:	Zahtevana donosnost 10-letnih državnih obveznic	7
Slika 1.6:	Rast borznih indeksov	7
Slika 1.7:	Sestavljeni kazalnik gospodarske aktivnosti in realni BDP	8
Slika 1.8:	Kazalniki zaupanja in kazalnik gospodarske klime	8
Slika 1.9:	Rast BDP in prispevki k rasti BDP	9
Slika 1.10:	Rast zaposlenosti, stopnja brezposelnosti in rast bruto plače	9
Slika 1.11:	Javni dolg držav evroobmočja	10
Slika 1.12:	Prihodki, izdatki in saldo države	10
Slika 1.13:	Verjetnost finančne krize v Sloveniji v naslednjem enoletnem obdobju s prispevajajočimi dejavniki	11
Slika 1.14:	Verjetnost finančne krize v Sloveniji in državah, zajetih v vzorcu, v naslednjem enoletnem obdobju	11
Slika 1.15:	Deleži NPE po državah EU	12
Slika 1.16:	Deleži NPE po skupinah komitentov	12
Slika 1.17:	Načini zniževanja in spremembe NPE v prvi polovici leta 2020	12
Slika 1.18:	Načini zniževanja in spremembe NPE v drugi polovici leta 2020	12
Slika 1.19:	Delež izpostavljenosti, povezanih s Covid-19, v celotni izpostavljenosti do nefinančnih družb po dejavnostih in do prebivalstva po vrstah posojil	13
Slika 1.20:	Delež in obseg NPE v izpostavljenostih, povezanih s Covid-19, do nefinančnih družb po dejavnostih in do prebivalstva po vrstah posojil	13
Slika 1.21:	Prejemniki pomoči za krajši delovni čas in čakanje na delo po dejavnostih ter struktura glede na donosnost izpostavljenosti in koriščenje odloga – število	14
Slika 1.22:	Prejemniki pomoči za krajši delovni čas in čakanje na delo po dejavnostih ter struktura glede na donosnost izpostavljenosti in koriščenje odloga – izpostavljenost	14
Slika 1.23:	Izpostavljenost bank do prejemnikov mesečnega temeljnega dohodka	14
Slika 1.24:	Izpostavljenost bank do nefinančnih družb in samostojnih podjetnikov ob prenehanju poslovanja	14
Slika 1.25:	Delež izpostavljenosti v skupini 2 kreditnega tveganja po skupinah komitentov	15
Slika 1.26:	Stopnje prehodov med skupinami kreditnega tveganja za nefinančne družbe	15
Slika 1.27:	Delež izpostavljenosti v skupini 2 kreditnega tveganja po dejavnosti nefinančnih družb	16
Slika 1.28:	Struktura portfelja nefinančnih družb po skupinah kreditnega tveganja	16
Slika 1.29:	Delež NPE in deleži izpostavljenosti v skupini 2 kreditnega tveganja po vrstah posojil prebivalstvu	16
Slika 1.30:	Delež izpostavljenosti v skupini 2 kreditnega tveganja po vrstah posojil prebivalstvu in po bankah	16
Slika 1.31:	Prikaz z izpostavljenostjo tehtanih DR po velikosti podjetij	17
Slika 1.32:	Prikaz z izpostavljenostjo tehtanih DR po dejavnostih	17
Slika 1.33:	Prikaz spremembe DR med Q4 2019 in Q4 2020 ter v celotni časovni vrsti	17
Slika 1.34:	Oslabitev in rezervacije na bilančno vsoto, distribucija vrednosti po kvartilih ob koncu posameznih obdobj	18
Slika 1.35:	Bruto dohodek in neto oslavitve in rezervacije	18
Slika 1.36:	Pokritost donosnih izpostavljenosti z oslavitvami za izbrane skupine komitentov	19
Slika 1.37:	Pokritost NPE z oslavitvami in rezervacijami za izbrane skupine komitentov	19
Slika 1.38:	Pokritost NPE z oslavitvami in zavarovanji za izbrane skupine komitentov	19
Slika 1.39:	Struktura pokritosti NPE z oslavitvami in zavarovanji po dejavnostih konec leta 2020	19
Slika 1.40:	Pokritost NPE z oslavitvami in zavarovanji za stanovanjska posojila	20
Slika 1.41:	Pokritost NPE z oslavitvami in zavarovanji za potrošniška posojila	20
Slika 1.42:	Neto obrestna marža in »opravninska« marža v bančnem sistemu	21

Slika 1.43:	Medletne rasti neto obrestnih prihodkov in obrestovane aktive ter neto obrestna marža v letih 2015–2020	21
Slika 1.44:	Prispevek količinskih in cenovnih dejavnikov k spremembi neto obrestnih prihodkov ter neto obrestna marža	22
Slika 1.45:	Prispevki instrumentov obrestonosne aktive in pasive k spremembi neto obrestne marže	22
Slika 1.46:	Vrste obrestnih prihodkov	23
Slika 1.47:	Medletna rast obrestnih prihodkov in posojil po bankah v Sloveniji v letu 2020	23
Slika 1.48:	Neto opravninska marža, distribucija njene vrednosti po kvartilih ob koncu obdobja	23
Slika 1.49:	Neto opravnine v neobrestnih prihodkih bank	23
Slika 1.50:	Operativni stroški, stroški dela in bilančna vsota	24
Slika 1.51:	Kazalnik razmerja med operativnimi stroški in bruto dohodkom (Cost-to-income ratio); v letu 2020 tudi brez učinka združitve dveh bank	24
Slika 1.52:	Kreditiranje nebančnega sektorja	25
Slika 1.53:	Prispevki h kreditni rasti po dejavnostih	25
Slika 1.54:	Rast posojil nefinančnim družbam po velikosti	25
Slika 1.55:	Primerjava rasti posojil nefinančnim družbam med Slovenijo in evroobmočjem	25
Slika 1.56:	Primerjava rasti stanovanjskih posojil med Slovenijo in evroobmočjem	26
Slika 1.57:	Primerjava rasti potrošniških posojil med Slovenijo in evroobmočjem	26
Slika 1.58:	Povpraševanje po posojilih podjetjem	26
Slika 1.59:	Povpraševanje po stanovanjskih in potrošniških posojilih	26
Slika 1.60:	Kreditni standardi pri posojilih podjetjem	27
Slika 1.61:	Kreditni standardi pri posojilih gospodinjstvom	27
Slika 1.62:	Cene stanovanjskih nepremičnin	28
Slika 1.63:	Število transakcij s stanovanjskimi nepremičninami	28
Slika 1.64:	Povprečna cena rabljenih stanovanj v Sloveniji in v večjih slovenskih mestih	29
Slika 1.65:	Dinamika cen stanovanjskih nepremičnin glede na tip nepremičnine	29
Slika 1.66:	Rast cen stanovanjskih nepremičnin po državah EU	29
Slika 1.67:	Rast proizvodnje v gradbeništvu po državah EU	29
Slika 1.68:	Vrednost prodaj stanovanjskih nepremičnin	30
Slika 1.69:	Število izdanih gradbenih dovoljenj	30
Slika 1.70:	Dinamika realnega BDP ter realnih in nominalnih cen stanovanjskih nepremičnin	30
Slika 1.71:	Produktivnost, dodana vrednost in zaposlenost v gradbeništvu	30
Slika 1.72:	Različni kazalniki preценjenosti cen stanovanjskih nepremičnin	31
Slika 1.73:	Kazalnik preценjenosti nepremičnin in njegove podkomponente	31
Slika 1.74:	Zaupanje potrošnikov	31
Slika 1.75:	Poslovne tendence v gradbeništvu	31
Slika 1.76:	Transakcije poslovnih nepremičnin	32
Slika 1.77:	Izdana gradbena dovoljenja za poslovne nepremičnine	32
Slika 1.78:	Cene poslovnih nepremičnin	32
Slika 1.79:	Vrednost prodajnih pogodb po vrstah nepremičnin (v deležih)	32
Slika 1.80:	Obseg in rast stanovanjskih posojil	33
Slika 1.81:	Obseg posojil gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami	33
Slika 1.82:	Kreditni standardi za stanovanjska posojila	33
Slika 1.83:	Porazdelitev razmerja LTV za stanovanjska posojila	33
Slika 1.84:	Nova posojila za poslovne nepremičnine	34
Slika 1.85:	Obseg posojil za poslovne nepremičnine	34
Slika 1.86:	Struktura virov financiranja bank	35
Slika 1.87:	Prirast vlog po sektorjih	35
Slika 1.88:	Rast vlog po sektorjih	35
Slika 1.89:	Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD)	35
Slika 1.90:	Stanja vlog nebančnega sektorja po preostali zapadlosti	36
Slika 1.91:	Rast vlog gospodinjstev po ročnostih	36
Slika 1.92:	Stanje vlog fizičnih oseb po posameznih vrednostnih razredih	37
Slika 1.93:	Struktura obsega vlog in števila fizičnih oseb po vrednostnih razredih za sistem	37
Slika 1.94:	Struktura vlog fizičnih oseb po vrednostnih razredih in bankah za leto 2020	37
Slika 1.95:	Delež fizičnih oseb in povprečni znesek vloge v razredu nad 100.000 EUR po bankah za leto 2020	37
Slika 1.96:	Struktura prihrankov fizičnih oseb po obliki varčevanja za bančni sistem	38
Slika 1.97:	Struktura prihrankov fizičnih oseb po obliki varčevanja in po bankah za leto 2020	38
Slika 1.98:	Delež vlog na vpogled v vlogah gospodinjstev po državah evroobmočja	38
Slika 1.99:	Primerjava vlog na vpogled in vseh vlog gospodinjstev po državah evroobmočja, dec.2020	38
Slika 1.100:	Tehtano povprečje ročnosti aktive in pasive ter vrzel v ročnosti	39
Slika 1.101:	Neto prirasti vlog in posojil nebančnega sektorja po ročnosti	39
Slika 1.102:	Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestne mere med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami upoštevajoč zunajbilanco	41
Slika 1.103:	Kumulativna obrestna vrzel	41
Slika 1.104:	Struktura bilance bančnega sistema – aktiva	42

Slika 1.105:	Struktura bilance bančnega sistema – pasiva	42
Slika 1.106:	Povprečne ročnosti za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil	43
Slika 1.107:	Povprečne obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil	43
Slika 1.108:	Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, za posamezne vrste novoodobrenih posojil	43
Slika 1.109:	Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, za posamezne vrste posojil v stanjih	43
Slika 1.110:	Kanali kibernetske varnosti in finančne stabilnosti	44
Slika 2.1:	Kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi	48
Slika 2.2:	Gibanje komponent kapitalske ustreznosti, na posamični osnovi	48
Slika 2.3:	Gibanje količnikov kapitalske ustreznosti v primerjavi z evroobmočjem na konsolidirani osnovi	49
Slika 2.4:	Količnik CET1 in kapital v bilančni vsoti na konsolidirani osnovi po državah EU za Q3 2020	49
Slika 2.5:	Količnik CET1 in količnik finančnega vzvoda po bankah na posamični osnovi	50
Slika 2.6:	Količnik CET1 na posamični osnovi in izpostavljenost do nefinančnih družb v prizadetih panogah po bankah, Q4 2020	50
Slika 2.7:	Struktura kapitala CET1, posamična osnova	50
Slika 2.8:	Dekompozicija spremembe količnika CET1, posamična osnova	50
Slika 2.9:	Struktura tveganju prilagojene aktive za kreditno tveganje in povprečna utež tveganja, posamična osnova	51
Slika 2.10:	Sestava kapitalske zahteve, konsolidirana osnova	51
Slika 2.11:	Vrednosti ROE pred obdavčitvijo za bančni sistem, distribucija vrednosti po kvartilih ob koncu posameznih obdobj	52
Slika 2.12:	Primerjava vrednosti ROE in ROA po državah EU	52
Slika 2.13:	Vpliv sprememb komponent nastanka in porabe ustvarjenega bruto dohodka bank na spremembo dobička pred obdavčitvijo (2020/2019)	52
Slika 2.14:	Primerjava dejanske in simulirane dobičkonosnosti bank ob upoštevanju dolgoročnega povprečja stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku	52
Slika 2.15:	Gibanje količnika likvidnostnega kritja (LCR)	53
Slika 2.16:	LCR po bankah	53
Slika 2.17:	Gibanje primarne in sekundarne likvidnosti	54
Slika 2.18:	Primarna likvidnost v bilančni vsoti po državah evroobmočja	54
Slika 2.19:	Gibanje sekundarne likvidnosti	55
Slika 2.20:	Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema ter delež prostega sklada primerneega finančnega premoženja	55
Slika 3.1:	Bruto razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo	56
Slika 3.2:	Varčevanje in investicije gospodinjstev	56
Slika 3.3:	Mnenje potrošnikov o finančnem stanju gospodinjstev	57
Slika 3.4:	Obseg začetih in končanih osebnih stečajev fizičnih oseb ter število izterjav in izvršb	57
Slika 3.5:	Finančne obveznosti gospodinjstev v absolutnem znesku in v deležih BDP ter razpoložljivega dohodka	57
Slika 3.6:	Struktura prirasta finančnega premoženja gospodinjstev	57
Slika 3.7:	Finančna sredstva in obveznosti gospodinjstev v Sloveniji in evroobmočju	58
Slika 3.8:	Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v deležu vseh finančnih sredstev v Sloveniji in evroobmočju	58
Slika 3.9:	Neto finančna pozicija nefinančnih družb, stanja in tokovi	59
Slika 3.10:	Neto finančna pozicija nefinančnih družb po nasprotnih sektorjih, tokovi	59
Slika 3.11:	Tokovi obveznosti nefinančnih družb po instrumentih	59
Slika 3.12:	Tokovi finančnih naložb nefinančnih družb po instrumentih	59
Slika 3.13:	Kazalniki zadolženosti nefinančnih družb	60
Slika 3.14:	Kazalniki zadolženosti nefinančnih družb po državah evroobmočja	60
Slika 3.15:	Število ukinitvev nefinančnih družb in samostojnih podjetnikov	61
Slika 3.16:	Število začetih stečajnih postopkov nefinančnih družb po dejavnostih	61
Slika 3.17:	Število blokad transakcijskih računov nefinančnih družb in izpostavljenost bank do njih	61
Slika 3.18:	Struktura blokiranih transakcijskih računov nefinančnih družb glede na število in izpostavljenost bank, po dejavnostih	61
Slika 3.19:	Delež podjetij, ki ima (odložene) izpostavljenosti (v celotnih prihodkih od prodaje)	62
Slika 3.20:	Delež odloženih izpostavljenosti do bank	62
Slika 3.21:	Delež odloženih izpostavljenosti v celoti po razredih različnih spremenljivk (po izpostavljenosti, velikosti, zapadlosti in stopnji pokritja)	63
Slika 3.22:	Delež odloženih izpostavljenosti v celoti po razredih različnih spremenljivk (po zadolženosti, PD, likvidnosti, in po bonitetni oceni)	63
Slika 4.1:	Novoodobreni liziški posli	64
Slika 4.2:	Stanje poslov in delež zamud	64
Slika 4.3:	Stanje in delež poslov v zamudi nad 90 dni pri nefinančnih družbah in gospodinjstvih	65
Slika 4.4:	Gibanje kapitala in dobička	65
Slika 4.5:	Zbrane bruto premije in letne stopnje rasti zavarovanj zavarovalnic in pozav.	66
Slika 4.6:	Zbrana bruto premija v sredstvih in gibanje škodnega količnika (med SI in EGP)	66
Slika 4.7:	Škodni količnik pomembnejših zavarovalnih vrst	67

Slika 4.8:	Čisti dobiček in bilančna vsota	67
Slika 4.9:	Struktura naložb (po)zavarovalnic v vrednostne papirje	67
Slika 4.10:	Struktura naložb (po)zavarovalnic v obveznice po ročnosti	67
Slika 4.11:	Kapitalska ustreznost glede na zahtevani solventnostni kapital (zavarovalnice)	68
Slika 4.12:	Kapitalska ustreznost glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital (zav.)	68
Slika 4.13:	Primerjava gibanja sredstev in neto toka sredstev v sklade med Slovenijo in evroobmočjem	69
Slika 4.14:	Naložbena struktura vzajemnih skladov po vrsti vrednostnih papirjev	69
Slika 4.15:	Medletna rast domačih vzajemnih skladov	69
Slika 4.16:	Neto tok sredstev v vzajemne sklade po sektorjih vlagateljev	69
Slika 5.1:	Indeks finančnih pogojev (FCI) in letna realna rast BDP	72
Slika 5.2:	Indeks sistemskega tveganja (SRI) in letna realna rast BDP	72
Slika 5.3:	Verjetnostna gostota napovedi	72
Slika 5.4:	Primerjava nesimetričnosti pogojne porazdelitve v letih recesije in ekspanzije	73
Slika 5.5:	Vpliv pandemije in ukrep, ki omejuje razdelitev dividend bank (medčetrletne stopnje realne rasti)	75
Slika 5.6:	Medletne kreditne rasti za potrošniška in stanovanjska posojila	77
Slika 5.7:	Nameni potrošniških posojil po znesku	77
Slika 5.8:	Ročnost novih potrošniških posojil	77
Slika 5.9:	Delež potrošniških posojil z ročnostjo nad 5 let v članicah EU	77
Slika 5.10:	Razlogi za neodobretev posojil prebivalstvu.	78
Slika 5.11:	Struktura DSTI za nova potrošniška posojila.	78
Slika 5.12:	Odstopanja od ukrepov omejevanja DSTI in priporočila glede LTV za stanovanjska posojila	79
Slika 5.13:	Odstopanja od ukrepov omejevanja DSTI in ročnosti za potrošniška posojila	79
Slika 5.14:	Delež odstopanj od ukrepa omejevanja DSTI pri posojilih prebivalstvu z odlogom in brez odloga glede na čas odobritve	79
Slika 5.15:	Delež odstopanj od ukrepa omejevanja ročnosti pri potrošniških posojilih z odlogom in brez odloga glede na čas odobritve	79
Slika 5.16:	Sestavljeni indikator	82
Slika 6.1:	Nove pogodbe z nefinančnimi družbami, ki so postale NPE v obdobju n četrletij po sklenitvi	85
Slika 6.2:	Nove pogodbe z nefinančnimi družbami, ki so postale NPE, po dejavnosti nefinančnih družb	85
Slika 6.3:	Načini zniževanja in spremembe NPE v portfelju nefinančnih družb v letu 2020	85
Slika 6.4:	Načini zniževanja in spremembe NPE v portfelju prebivalstva v letu 2020	85
Slika 6.5:	Obrestni prihodki, obrestni odhodki in neto obresti	86
Slika 6.6:	Gibanje učinkovitih obrestnih mer po glavnih instrumentih obrestonosne aktive in obrestno-plačljive pasive	86
Slika 6.7:	Sestava bruto dohodka bank	87
Slika 6.8:	Neobrestni prihodki bank	87
Slika 6.9:	Stroški v gradbeništvu	87
Slika 6.10:	Povpraševanje in dejavniki vpliva na povpraševanje po stanovanjskih posojilih	87
Slika 6.11:	Distribucija ročnosti za poslovne nepremičnine po stanju posojil	87
Slika 6.12:	Stanje posojil za poslovne nepremičnine po vrsti obrestovanja	87
Slika 6.13:	Vloge nefinančnih družb na vpogled po državah evroobmočja	88
Slika 6.14:	Vloge nefinančnih družb po ročnosti za Slovenijo in povprečje evroobmočja	88
Slika 6.15:	Obrestne mere za nove kratkoročne vloge gospodinjstev	88
Slika 6.16:	Obrestne mere za vloge gospodinjstev z ročnostjo do enega leta	88
Slika 6.17:	Donosnost na kapital (ROE), neto obrestna marža ter neto oslabitve in rezervacije v bilančni vsoti	88
Slika 6.18:	Prispevek transakcij in vrednostnih sprememb k rasti kapitala nefinančnih družb	89